

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

TÜRK, RUS VE KAZAK HUKUKU BAKIMINDAN
NOTERLİK SİSTEMLERİ

Kulyami MURTAZINA

Danışman
Prof.Dr. Muhammet ÖZEKES

2023

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

TÜRK, RUS VE KAZAK HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK
SİSTEMLERİ

Kulyami MURTAZINA

Danışman
Prof.Dr. Muhammet ÖZEKES

İZMİR - 2023

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “Türk, Rus Ve Kazak Hukuku Bakımından Noterlik Sistemleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerkere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

13/02/2024

Kulyami MURTAZINA

İmza

ÖZET

Doktora Tezi

Türk, Rus Ve Kazak Hukuku Bakımından Noterlik Sistemleri

Kulyami MURTAZINA

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Programı

Türkiye'de noter bir kamu hizmetidir. Kazakistan ve Rusya'nın hem kamu hem de özel noterleri var.

Bu ülkelerde noterler hukuk sisteminde önemli bir rol oynamaktadır. Noterlerin temel işlevi, belgeleri tasdik etmektir. Böylece, aksi ispatlanana kadar, noter tasdikli belgeler kesin kanıt niteliğinde olur.

Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan'daki noterler Latin tipi noterler olduklarından, noterler, noterlik faaliyetlerinde Latin noterlerin ilkelerine göre yönlendirler. Bir yandan, noter, kendisine noterlik işlemlerini yapma yetkisi veren devletin bir temsilcisidir ve diğer yandan noter, kendisi ve imzalamaya yetkili çalışanları tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesinden şahsen sorumludur.

Günümüzde elektronik noter kullanımının hızla gelişmesi şüphesiz Türkiye, Kazakistan ve Rusya Federasyonu ekonomilerinin hızla gelişmesine yol açmaktadır. Türkiye, Kazakistan ve Rusya Federasyonu'nda noterler üzerindeki kontrol organları hem adalet organları hem de noter odalarıdır.

Çalışmamızda, Türkiye, Kazakistan ve Rusya Federasyonu noter sisteminin temel özellikleri incelenmektedir. Doktora tezinin konusunu araştırmak için modern bilimsel yöntemler kullanılmıştır. Kanaatimce, bu üç ülkedeki noterlik sistemlerinin incelenmesi sonuçta ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi açısından iyi sonuçlar verecektir.

Anahtar kelimeler: Noter, noterlik, noterin sorumluluğu, Latin tipteki noterlik.

ABSTRACT
Doctoral Thesis
Doctor of Philosophy(PhD)
Notary Systems in Terms Of Turkish, Russian and Kazakh Law
Kulyami MURTAZINA

Dokuz Eylul University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law Program

In Turkey, a notary is a public service. Kazakhstan and Russia have both public and private notaries.

In these countries, notaries play an important role in the legal system. The main function of notaries is to certify documents. Thus, notarised documents are conclusive evidence until proven otherwise.

Since notaries in Turkey, the Russian Federation and Kazakhstan are Latin notaries, notaries are guided in their notarial activities by the principles of Latin notaries. On the one hand, the notary is a representative of the state, which authorises him to perform notarial acts, and on the other hand, the notary is personally responsible for the performance of notarial acts by him and his employees authorised to sign.

The rapid development of the use of electronic notaries today undoubtedly leads to the rapid development of the economies of Turkey, Kazakhstan and the Russian Federation. The bodies of control over notaries in Turkey, Kazakhstan and the Russian Federation are both justice bodies and notary chambers.

In our study, the main features of the notary system of Turkey, Kazakhstan and the Russian Federation are analysed. Modern scientific methods were used to research the topic of the doctoral thesis. In my opinion, the study of the notary systems in these three countries will ultimately give good results in terms of the development of economic cooperation between the countries.

Keywords: Notary, Notariat, responsibility of a notary, notariat of the Latin type.

TÜRK, RUS VE KAZAK HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK SİSTEMLERİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiv

GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM NOTERLİK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. NOTERLİĞİN ÖNEMİ VE AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	3
A. Noterliğin Önemi	3
1. Genel Olarak	3
2. Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistanda Noterliğin Önemi	4
B. Noterliğin ve Noterlik İşlemlerinin Amacı ve Temel İlkeleri	11
1. Noterliğin ve Noterlik İşlemlerinin Amacı	11
2. Noterlik Faaliyetinin İlkeleri	12
a. Tarafsızlık İlkesi	13
b. Dürüstlük İlkesi	15
c. Kanunilik İlkesi	19
d. Gizlilik (Sır Saklama) İlkesi	20
C. Noterliğin Tanımı ve Hukukî Niteliği	21
II. NOTERLİĞİN TARİHİ GELİŞİMİ	28
III. DÜNYADAKİ TEMEL NOTERLİK SİSTEMLERİ	33
A.Genel Olarak	33
B. Latin Noterlik Sistemi	34

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK

I. TÜRK NOTERLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	37
A. Türk Noterlik Sisteminin Gelişimi	37
1. Tanzimat Öncesi Dönem	37
2. Tanzimat Sonrası Dönem	38
3. Cumhuriyet Dönemi	41
B. Konuyla İlgili Temel Düzenlemeler	42
C. Türk Noterlik Sisteminin Temel Özellikleri ve Dünya Sistemlerindeki Yeri	45
II. NOTERLİĞİN KURUMSAL YAPISI	49
A. Noterliklerin Kurulması ve Yapılanması	49
B. Noterlik Meslek Kuruluşları	50
III. NOTERLİK MESLEĞİ	52
A. Noter Olabilmenin Şartları ve Noterlik Mesleğine Giriş	52
B. Noterlerin Hakları, Ödevleri ve Sorumlulukları	54
1. Noterlerin Hakları	54
2. Noterlerin Ödevleri	55
3. Noterlerin Sorumlulukları	58
IV. NOTERLİK İŞLEMLERİ	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUS HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK

I. RUS NOTERLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	68
A. Rus Noterlik Sisteminin Gelişimi	68
1. Devrim Öncesi Dönem	68
a. İmparator I. Peter'in Reformlarından Önce Antik Rusya'da Noterlik	68

b. İmparator I. Peter'ın Reform Dönemi ve Reformlarından	
Sonraki Dönem	69
(1) Küçük Noterler	70
(2) Kıdemli Noterler	72
2. Sovyet Dönemi	73
3. Modern Özgür Noter Dönemi	87
B. Konuyla İlgili Temel Düzenlemeler	91
C. Rus Noterlik Sisteminin Temel Özellikleri ve Dünya Sistemlerindeki Yeri	96
II. NOTERLİĞİN KURUMSAL YAPISI	102
A. Noterlerin Kurulması ve Yapılanması	102
B. Noterlik Meslek Kuruluşları	104
III. NOTERLİK MESLEĞİ	106
A. Noter Olabilmenin Şartları ve Noterlik Mesleğine Giriş	106
B. Noterlerin Hakları, Ödevleri ve Sorumlulukları	108
1. Noterlerin Hakları	108
a. Bir ofise sahip olma hakkı	109
b. Döviz Dahil Herhangi Bir Banka Nezdinde Cari Ve Diğer	
Türlerde Hesap Açma Hakkı	111
c. Mülkiyet ve Kişisel Mülkiyet Dışı Hak ve Yükümlülüklerle Sahip	
Olma Hakkı	111
d. İşçileri İşe Alma ve İşten Çıkarma Hakkı	112
e. Alınan Geliri Elden Çıkarma Hakkı	112
f. Noterin Kendi Adına Mahkemeye, Tahkim Mahkemesine Çıkma	
ve Rusya Federasyonu Mevzuatı ve Rusya Federasyonu Kurucu	
Birimleri Uyarınca Diğer İşlemleri Yapma Hakkı	113
g. Devlet Sosyal Güvenlik Sistemi, Sağlık ve Sosyal Sigorta	
Hizmetlerini Rusya Federasyonu Mevzuatı Tarafından	
Öngörülen Şekilde Kullanma Hakkı	113
2. Noterlerin Ödevleri	114
3. Noterlerin Sorumluluğu	118
a. Hukuki Sorumluluk	118
b. Hukuki Sorumluluk Sigortası	119

c. İdari Sorumluluk	120
d. Cezai Sorumluluk	121
IV. NOTERLERİN TEMEL GÖREVLERİ VE İŞLEMLERİ	122
A. Noterlerin Temel Görevleri	122
B. Noterlerin Temel İşlemleri	124

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAZAK HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK

I. KAZAK NOTERLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	162
A. Kazak Noterlik Sisteminin Gelişimi	162
1. Rus İmparatorluğu'nun Bir Parçası Olduğu Dönemde Noterlik	162
2. Sovyet Birliği'nin Parçası Olan Dönemde Noterlik	165
3. Cumhuriyet Döneminde Noterlik	173
B. Konuyla İlgili Temel Düzenlemeler	183
C. Kazak Noterlik Sisteminin Temel Özellikleri ve Dünya Sistemlerindeki Yeri	188
II. NOTERLİĞİN KURUMSAL YAPISI	197
A. Noterlerin Kurulması ve Yapılanması	197
B. Noterlik Meslek Kuruluşları	200
III. NOTERLİK MESLEĞİ	205
A. Noter Olabilmenin Şartları ve Noterlik Mesleğine Giriş	205
B. Noterlerin Hakları, Yükümlülükleri, Ödevleri ve Sorumlulukları	209
1. Noterlerin Hakları	209
2. Noterlerin Yükümlülükleri	210
3. Noterlerin Ödevleri	211
4. Noterlerin Sorumluluğu	212
a. Hukuki Sorumluluk	213
b. Cezai Sorumluluk	214
c. İdari Sorumluluk	215
d. Disiplin Sorumluluğu	215
IV. NOTERLERİN TEMEL GÖREVLERİ VE İŞLEMLERİ	218

SONUÇ VE ÖNERİLER	270
KAYNAKÇA	278

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
EİS	Rusya Federasyonu Birleşik noter bilgi sistemi
ENİS	Kazakistan Cumhuriyeti Birleşik noter bilgi sistemi
KAK	Kazakistan Arazi Kanunu
KC	Kazakistan Cumhuriyeti
KBNBS	Kazakistan Birleşik Noter Bilgi Sistemi
KEAK	Kazakistan Evlilik ve Aile Kanunu
KCUK	Kazakistan Ceza Usul Kanunu
KFDİK	Kazakistan Fatura Dolaşımına İlişkin Kanun
KGHDTK	Kazakistan Gayrimenkul Haklarının Devlet Tescili Hakkındaki Kanun
KİK	Kazakistan İdari Kanunu
KMK	Kazakistan Medeni Kanunu
KMUK	Kazakistan Medeni Usul Kanunu
KNK	Kazakistan Noterlik Kanunu
KNEK	Kazakistan Noter Etik Kanunu
KSK	Kazakistan Sigorta Kanunu
KTTK	Kazakistan Ticari Raşımacılık Kanunu
KVK	Kazakistan Vergi Kanunu
NEP	Yeni ekonomik politikası
RF	Rusya Federasyon
RFCK	Rusya Federasyon Ceza Kanunu
RFISK	Rusya Federasyon İdari Suçlar Kanunu
RFNK	Rusya Federasyon Noterlik Kanunu
RFNBBS	Rusya Federasyon Noterin Birleşik Bilgi Sistemi
RFMK	Rusya Federasyon Medeni Kanunu
RFMEK	Rusya Federasyon Meslek Etik Kuralları
RFMUK	Rusya Federasyon Medeni Usul Kanunu
RFTUK	Rusya Federasyon Ticaret Usul Kanunu
RSFSR	Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti

s.	Sayfa No
S.	Sayı
SNK	Halk konseyi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
THMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
THUMK	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
TNB	Türkiye Noterlik Birliği
TNK	Türk Noterlik Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu

GİRİŞ

Tezin konusu Türkiye, Rusya ve Kazakistan noterlik sistemlerine ayrılmıştır. Bu çalışma, bu kapsamda karşılaştırmalı olarak yapılan ilk çalışmadır. Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan Noterleri, Uluslararası Noterler Birliği üyesidir. Bu üç devlette noter, bir serbest mesleğin temsilcisidir; bununla birlikte resmî bir görev olan devletin noterlik işlemlerini yerine getirme yetkisine sahiptir. Noterin çalışmalarını bağımsız olarak organize etmesi, çalışması için gereken yeri kendisinin edinmesi, ayrıca çalışanlarını kendisinin işe alması ve istihdam etmesi, neden olduğu zararlar için kendisinin sorumluluğu taşıması, vergi ödemesi serbest meslek olmasının sonucudur. Noterlik faaliyeti temelde Latin noterlik sistemine ilkelerine dayanmaktadır. Bu ülkelerde noterlerin örgütlenmesi ve noterlerin yetkilerini kullanma usulleri önemli benzerliklere sahiptir.

Son yıllarda bu ülkelerde elektronik noterlik gelişmeleri de ayrıca önem taşımaktadır. Böylece noter işlemlerinin güvenliği ve verimliliği artmış bulunmaktadır. Türkiye'deki noterler, Rusya Federasyonu ve Kazakistan noterlerinden farklı olarak, kamu ve özel olarak bölünmemiştir. Ama öte yandan noter, devletten yetki alan bir kamu görevlisidir. Noter, devlet tarafından yapılan incelemelerden geçtikten sonra faaliyetlerini yürütmekte, devlet adına noter işlemlerini gerçekleştirmektedir. Yine, noterlik faaliyetleri için gerekli düzenlemeler devlet tarafından belirlenmekte ve nihayetinde faaliyetleri üzerindeki kontrol devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Her üç ülkede de noterler, idari ve kontrol işlevlerini yerine getiren noter odalarında birleştirilmiştir. Noterlerin odalara üye olması zorunludur. Çeşitli yollarla kanun normlarının ihlali halinde noterler, üçüncü kişilere ve tüzel kişilere, devlete zarar verdiği için hukuki, cezai, idari, disiplin ve diğer sorumlulukları taşırlar. Türkiye ve Rusya Federasyonu'ndaki hukuki sorumluluk sigortası sorumluluktan kaynaklanan sorunları belirli ölçüde daha iyi çözmüş bulunmaktadır. Henüz bu şekilde bir sigortanın olmadığı Kazakistan bakımından ise aynı şeyler tam olarak söylenemez. Türkiye ve Rusya'nın bu konudaki tecrübeleri Kazakistan'dan daha fazladır ve bu karşılaştırmanın Kazakistan için önemli yararı olacaktır.

Noterin işlevi, her şeyden önce, tasdikli belgelere delil ve icra gücü vermek, kişilerin, tüzel kişilerin ve devletin hak ve menfaatlerini korumaktır. Noterin eşit derecede önemli bir işlevi de anlaşmazlıkları önlemektir. Noterlik faaliyetlerini yürüten noter, taraflara belirli hak ve yükümlülükleri konusunda belge düzenler, tartışılmaz hak ve olguları belgelendirir. Burada, noterin yargılama içinde yer almamakla birlikte yargıya yardımcı bir konumları bulunmaktadır. Bu açıdan noterler bir yargı organı değildir, ancak kamusal nitelikli yetkileri ile yargı faaliyetine belirli noktada yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada, üç ülkenin noterlik sistemi, noterin hukuk sistemindeki rolü, noterin statüsü, noterin sorumluluk konuları, noterlik bürosunda yürütülen çalışmaları ve bu konuyla bağlantılı diğer hususlar ele alınacaktır. Çalışmada ilk bölümde öncelikle noterlikle ilgili genel ve temel bilgiler verilecektir. Daha sonra ise üç ayrı bölümde Türk, Rus ve Kazak noterlik sistemleri ele alınarak, her bir bölümde bu noterlik sistemlerinin temel özellikleri, noterliklerin kurumsal yapıları, noterlik mesleğinin durumu, ayrıca noterlerin temel görevleri ile işlmeleri incelenecektir. Burada amacımız her üç ülkedeki noterlik kurumunun genel çerçevesini ortaya koyabilmektir. Çalışma içerisinde yeri geldikçe karşılaştırmalar yapılarak önerilerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NOTERLİK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. NOTERLİĞİN ÖNEMİ VE AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Noterliğin Önemi

1. Genel Olarak

Gelişmiş bir noter olmadan sivil toplumun uyumlu gelişimi imkansızdır. Vatandaşların ve tüzel kişilerin mülkiyet haklarını ve meşru çıkarlarını korumanın etkinliği, noterlerin ve noterlik işlemlerini gerçekleştirmeye yetkili kişilerin görevlerinin kaliteli bir şekilde yerine getirilmesine bağlıdır. Noterlik eylemlerinin şeffaflığını kontrol etmek için ülkelerin noter yasalarının yakınlaşması çok uygun olacaktır. Bu, davaların önlenmesini sağlar. Ülkelerin noter sistemindeki ortak standartlar, çeşitli işlemlerin sonuçlandırılmasını kolaylaştırabilir. Tarafların adi yazılı olarak yapılan işlemler yerine, mahkemelerde davaların incelenmesini kolaylaştıracak noter onaylı işlemleri tercih ettikleri bir sır değildir.

Şimdi her zamankinden daha çok, uluslararası noter sistemine giren ülkelerin noterlerinin öncelikle işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Tecrübelerin paylaşılması ve çeşitli ülkelerin mevzuatının incelenmesi noterlerin daha da gelişmesine yardımcı olacaktır. Uluslararası noter normları, noter alanından ulusal mevzuatı büyük ölçüde etkiledi. Noterin asıl görevi, bireylerin ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru çıkarlarını korumak, mülkiyeti korumak, yasallığı ve düzeni güçlendirmek, suçları önlemek için noter eylemleri gerçekleştirmektir.

Uluslararası noterlik kapsamına giren ülkelerin noterliklerine ilişkin özellikler şunlardır:

- Noter sistemi noterlerin faaliyetleriyle sınırlı değildir. Bazı noter eylemleri, yasada öngörülen diğer kişileri gerçekleştirme hakkına sahiptir. Bunlar çoğunlukla konsolosluk kurumlarının yetkilileridir.

-Noter işlemleri devlet adına yapılır.

- Kural olarak, noterler ticari faaliyetlerde bulunma hakkına sahip değildir.

- Yasal olarak, noter tarafından veya noter işlemlerini gerçekleştiren bir memurun üçüncü şahıslara verdiği zararın tazmin edilmesi için sorumluluk gerekçeleri ve koşulları güvence altına alınmıştır.

2. Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistanda Noterliğin Önemi

Noter kelimesi, Latince’de belirtmek, işaretlemek, yazılı belge, yazılı kayıt “demek olan ”notaries” sıfatının isimleştirilmiş halidir¹. Bu çerçevede bir noterin ana görev ve işlevinin belgelendirme, kayıt ve yazışmalarla ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Bugün tüm modern toplumlarda, bu çerçevede de Türkiye, Rusya ve Kazakistan’da noterlikler özel bir öneme ve statüye sahiptir. Ayrıca noterlik işlemleri de özel niteliktedir. Medenî bir toplumun sağlıklı işleyişinde, bireylerin ve tüzel kişilerin farklı yönlerden haklarının ve hukuki çıkarlarının korunması önemlidir. Bu noktada da, bu hakların ve çıkarların etkin korunmasında, noterlik sisteminin kalitesi ile noterliklerin sağlıklı bir şekilde çalışmasının önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Noterler, bazı kamusal yetkileri de kullanarak belgelere resmîyet kazandırır. 1512 sayılı Türk Noterlik Kanunu’nun (bundan sonra TNK) 1. maddesine göre “Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar”². Bu bağlamda, noter tarafından yapılan işlemlere ait belgeler, uyuşmazlıkların yargı organlarına intikal etmesini önlemekte, intikal eden uyuşmazlıkların daha çabuk sonuçlanmasını sağlamaktadırlar³. Zira, ilamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılmaktadır. İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetler aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar. (Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 204. Maddesinin 1 ve 2 fıkrası, bundan sonra THMK)⁴. TNK’nın 82 maddesine göre “Noterler tarafından bu kısmın ikinci

¹DELİDUMAN, Seyithan, “Medeni Usul ve İcra İflas Hukukuna Noter senetleri”,(NOTEV),Yayın No5, Ankara, 2001, s.31.

² 1512 Sayılı Noterlik Kanunu, RG, 05.02.1972, S. 1490.

³ ULUKAPI, Ömer, “Nöterlik Mesleği Noterlik Hak ve Yükümlülükleri”, 2 Baskı, Konya 2010, s.10.

⁴ 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RG, 04.02.2011, S. 27836.

bölümünün hükümlerine göre düzenlenmiş olan hukuki işlemler, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerlidir”⁵.

Noterlik hizmetleri, bugün artık sadece belge onaylama ve belgelendirme işlevleri ile sınırlı olmayıp, bunun yanında, hukuki ilişkilerin ileride hukuki sorunların doğumunu önleyecek şekilde biçimlendirilmesi, ilgililerin istemleri doğrultusunda somut olayın özelliklerine göre yeniden yapılandırılması biçiminde karşımıza çıkmaktadır⁶.

Rusya Federasyonu'ndaki noterlik bakımından, Rusya Federasyonu Anayasası'na, Rusya Federasyonu'nun kurucu belgelerine, bu temellere uygun olarak Rusya Federasyonu adına yasal düzenlemelerin öngördüğü noterlik işlemlerini noterler tarafından gerçekleştirerek, gerçek ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını sağlamaya çalışır⁷. Görüldüğü üzere Rusya bakımından da noterlere kamusal nitelikte, devlete ait bazı yetkileri verilmiştir.

Rusya Federasyonu Medeni Kanun'un (bundan sonra RFMK) 163. maddesinin 1. fıkrasına göre, sözleşmelerin noterler tarafından onaylanması, sözleşmesel işlemlerin yasallığının doğrulanması anlamına gelmektedir; yine tarafların her birinin bunu gerçekleştirme hakkının varlığı da dahil olmak üzere, noterler veya noterlik faaliyetini yürütme hakkına sahip bir görevli tarafından noterlik faaliyetlerinin kanununun öngördüğü şekilde gerçekleştirilmesidir⁸.

Rusya Federasyonu Hukuk Muhakemeleri Kanun'un (bundan sonra RFHMK) 61. maddesinin 5. paragrafına göre, “Noter tasdikli bir belgenin gerçekliği, bu Kanunun 186. maddesinde belirtilen şekilde reddedilmediği veya noterlik işlemi gerçekleştirme prosedürünün önemli bir ihlali olmadığı sürece, noter tarafından onaylanan koşulların ispatını gerektirmez.”⁹.

⁵ 1512 Sayılı Noterlik Kanunu, RG, 05.02.1972, S. 1490.

⁶ TANRIVER Süha, “**Noterlik Hukuna İlişkin İncelemeler (1993-2011)**”, Ankara, 2011, s.41.

⁷ Основы законодательства Российской Федерации о нотариате от 11 фепал 1993 года № 4462-1, Ведомости Съезда народных депутатов РСФСР и Верховного Совета РСФСР , 1993, № 10, Ст.357./ No 4462-1 Rusya Federasyonu'nun noterlerle ilgili mevzuatının temelleri 11 Şubat 1993 tarihinde Rusya Federasyonu Yüksek Konseyi tarafından onaylanmıştır, RSFSR Halk Temsilcileri Kongresi ve RSFSR Yüksek Sovyeti Gazetesi, 1993, No. 10, S. 357.

⁸ Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) от 30.11.1994 N 51-ФЗ, Собрание законодательства Российской Федерации, 1994, № 32, ст. 3301 (ч. 1) / N 51-FZ sayılı Rusya Federasyonu Medeni Kanunu (Birinci Bölüm), 30.11.1994, Rusya Federasyonu Mevzuatı Koleksiyonu, 1994, No. 32, S. 3301.

⁹ No 138-FZ sayılı Rusya Federasyonu Medeni Usul Kanunu, 14.11.2002, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570, (15.10.2021).

Kazakistan Cumhuriyeti Noterlik Kanunu'nun (bundan sonra KNK) 92-1 maddesinin 2. fıkrasının 1. altfıkrasına göre; noter belgeleri tartışılmaz olarak kabul edilmektedir ve noter tasdikli sözleşmelerden ve noter tasdikli bir anlaşmazlığın çözümüne ilişkin sözleşmeden doğan borçların tahsili noter icra yazısına göre yapılır. “Noter tasdikli bir işleme dayanan, duruşma öncesi uzlaşma sırasına göre noter tarafından onaylanan uyuşmazlık uzlaşma anlaşmalarının yürütülmesi de dahil olmak üzere iddialar tartışılmaz olarak kabul edilir.”¹⁰. Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Usul Kanunu'nun, bundan sonra KMUK, 140. maddesinin 1. paragrafına göre “Talep noter tasdikli bir işleme dayanıyorsa bir mahkeme emri sıfatında karar verilir” şeklindeki eski norm kaldırılmıştır.¹¹

Hukuk sistemi içinde noterliklerin önemi oldukça büyüktür ve yıldan yıla da bu önemin arttığını söyleyebiliriz. Noterlerin, nitelikli hukuki yardım sağlanması konusunda da önemli bir işlevi bulunmaktadır. Yakın zamana kadar, hukukî konularda yardım ve adlî işlemlerde destek olunması geleneksel olarak daha çok avukat mesleği ile ilişkilendirilmiştir. Ancak belirli ölçüde noterler de bu yönde faaliyet göstermektedir. Zira, noter tarafından kendisine başvuran bir kişinin talebi üzerine yapılan herhangi bir noterlik faaliyeti, esasen o kişinin nitelikli hukukî yardım alması sonucunu da doğurmaktadır. Noterler, kendisine başvuranların yaptıkları anlaşmaları onaylayarak, ayrıca özel hukukla ilgili konularda karşılıklı hakların oluşturulmasına katkıda bulunarak bunu gerçekleştirmektedirler. Bu noktada noter yaptığı işlemlerde hukuki danışmanlık da yapmaktadır. Bu faaliyetleri sonucunda noterler, hukukî uyuşmazlıkların çıkmasını azaltarak, yargıya başvurulması ihtiyacını da en aza indirmektedir. Bu rol sadece sözleşmelerin belgelendirilmesi çerçevesinde değil, aynı zamanda delillerin oluşturulması, tarafların hak ve yükümlülüklerinin belgelendirilmesi gibi durumlarda da ortaya çıkmaktadır.

Noterin temel özelliği, devlet noter aracılığıyla iradesini ifade eder. Bir yargıcın devlet adına karar vermesi gibi, noter de kendi adına değil, devlet adına

¹⁰ No 155 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Noter Kanunu, 14.07.1997, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Dergisi, 1997, N 13-14, S. 206.

¹¹ No. 377-V ZRK sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 31.10.2015, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 03.11.2015, S. 210 (28086).

hareket eder. Yargıya bu kadar yakınlık, mahkeme ile noter, adli ve noterlik işlemleri arasında bir analogi yapılmasına katkıda bulunur¹².

Ancak, adli ve noterlik faaliyetleri arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla yargı faaliyeti, ancak mahkeme tarafından yürütülebilen bir faaliyettir. Noterin faaliyeti ise önleyici adalettir. Yani noterlik bir ön adalet organı veya kurumu olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple noterlik faaliyetleri, sadece gerçek ve tüzel kişilerin mahkemeye gitmesini önlemede önemli bir rol oynamakla kalmaz, aynı zamanda konunun yargının yetkisine girdiği durumlarda adli inceleme ve uyuşmazlıkların çözümü sürecinde de büyük önem taşımaktadır. Bu sayede noterler, mahkemelerin davaları çözme sürecini önemli ölçüde basitleştirebilir ve hızlandırabilir, davaların daha kapsamlı bir şekilde araştırılmasına katkıda bulunarak hukuki korunma konusunda temel hakların gerçekleştirilmesine de hizmet eder. Ayrıca, noter önleyici bir adalet organı olarak, iş yargıya ve mahkemeye intikal etmeden önce yükümlülüklerin zorunlu olarak yerine getirilmesini sağlamaktadır.

Bütün bunlar noterlik faaliyetinin ana amacına ulaşmaya katkıda bulunur. Bunlar, bireylerin ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunması, tarafların hak ve yükümlülüklerinin yasal olarak birleştirilmesi ve olası ihlallerinin önlenmesi olarak sayılabilir.

Bu anlatılanlar da göstermektedir ki sonuç olarak, noterlik hukuk sisteminde özel bir yere ve öneme sahiptir. Zira, noterler, hem özel hukuk ilişkilerinde hem de kamusal alanda ortaya çıkan sorunların çözümünde kendi görevleriyle ilgili olarak önemli bir rol oynarlar. Noterler kişiler arasındaki uyuşmazlıkları genel olarak önlemede, özel olarak da ortaya çıkan uyuşmazlığın çabuk sona ermesine katkıda bulunmak suretiyle adalete, mahkemenin iş yükünü hafifletmek suretiyle de yargı sistemine yardımcı olma işlevini yerine getirmektedirler¹³. Noterler bu açıdan da yargısal faaliyetlere ve mahkemelerin işleyişine katkı sağlarlar. Bu açıdan da mahkemeler gibi bir görev üstlenmese de, yargısal faaliyetin bir parçası haline

¹² РОМАНОВСКАЯ О.В., “Гарантии нотариальной деятельности”, **Электронный научный журнал Наука. Общество. Государство**, 2013 №2, стр.1-2/ ROMANOVSKAYA O.V. , “NOTER FAALİYETLERİNİN GARANTİLERİ”, **Elektronik Bilim Dergisi Bilim. Toplum. Devlet**, 2013 No2, s.1-2, <https://cyberleninka.ru/article/n/garantii-notarialnoy-deyatelnosti/viewer>, (10.12.2021).

¹³ ULUKAPI, Ö. Noterlik Mesleği, s.10-11.

gelmektedirler¹⁴. Zira, mahkemelerin birinci işlevi meydana gelen uyuşmazlıkları gidermek, ikinci işlevi ise, birinci, işlevinin doğal sonucu olarak uyuşmazlıkları önlemektir. Noterlerin ise, birinci işlevi uyuşmazlıkların çıkmasını önlemek, ikinci işlevi ise, ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümlenmesinde kendi görevleri kapsamında katkı sağlamaktır¹⁵. Gerçekleştirilen işlev açısından, mahkemeye aynı olmasa da yine de önemli bir yerleri bulunmaktadır¹⁶.

Bu konuda *Ulukapi*, neticede mahkemelerin işlevinin düzeltici-koruyucu (tespit edici), noterlerin işlevinin ise tespit edici (koruyucu)-düzeltici nitelikte olduğunu belirtmektedir¹⁷.

Rus doktrininde *Sychev*'ye göre, özel hukuk alanında noter, hakların uygulanması ve korunması işlevini yerine getirmektedir¹⁸. Yani noter, medeni hakların uygulanmasına ve korunmasına katılmaktadır.

Kazak doktrininde *Zhanabileva*'ya göre “noter, sözleşmeye dayalı anlaşmaların pratik kullanımının ön aşamasında yasal korumayı garanti eder ve böylece olası bir anlaşmazlığın ortaya çıkmasını önlerken, hakimler bunu zaten anlaşmanın tarafları arasında bir ihtilaf olması durumunda gerçekleştirir”¹⁹.

Noterin rolünü incelemek için yakın yasal kurumlar olan noter ve baro karşılaştırması üzerinde durulabilir. Benzerlikleri, birincisi, noterlerin ve avukatların girişimcilik faaliyetlerinde bulunamaması ve ikincisi, nitelikli hukuki yardım sağlama işlevinin kendilerine emanet edilmesidir. Noter ile baro arasındaki fark her şeyden önce, avukatın müvekkiliyle ilişkisini sözleşmeye dayalı olarak kurması ve hizmetleri için ödeme miktarının müvekkil ile yapılan bir anlaşmaya dayanmasıdır. Avukat sadece müvekkilinin çıkarlarını korur. Noter ise, faaliyetlerinde tarafsızdır ve

¹⁴ DELİDUMAN, S. , Medeni Usul , s.32.

¹⁵ PULAŞLI, H., “**Türk ve Alman Hukuklarında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu**”, TNBHD., S.39, 1983, s.10.

¹⁶ DELİDUMAN, S., Medeni Usul , s.32.

¹⁷ ULUKAPI, Ö., Nöterlik Mesleği, s.11

¹⁸ СЫЧЕВ, Олег Михайлович, “**Регулирование отношений с участием частного нотариата в России : гражданско-правовой аспект**”, диссертация ... кандидата юридических наук , Краснодар, 2008, стр.8./ SYCHEV Oleg Mihayloviç, “**Rusya'da özel bir noter katılımıyla ilişkilerin düzenlenmesi: medeni hukuk yönü**”, tez... hukuk bilimleri adayı, Krasnodar, 2008, s. 8.

¹⁹ ЖАНАБИЛОВА, А.Б., “К вопросу об имплементации латинской модели нотариата в национальные правовые системы”, **Австрийский журнал гуманитарных и общественных наук**, Вена, 2016, №.1, с.109./ ZHANABILOVA, Asel Bulatkazievna, “Latin noterlik modelinin ulusal hukuk sisteminde uygulanması konusunda”, **Austrian Journal of Humanities and Social Sciences Dergisi**, Viyana, 2016, S.1, s.109.

tarafından herhangi birinin pozisyonunu alamaz. Noterlik hizmetleri için ödeme miktarı kesinlikle kanunla düzenlenir.

”Hem Rusya Federasyonu'nda hem de Kazakistan Cumhuriyeti'nde, noterin sivil dolaşımdaki aşağıdaki sosyal işlevleri ayırt edilebilir:

- 1) önleyici ve profilaktik fonksiyon;
- 2) uygulama hakkı;
- 3) kolluk kuvvetleri;
- 4) mali;
- 5) yasa belirleme işlevi;
- 6) belgelendirme işlevi;
- 7) koruyucu;
- 8) yargı yetkisi.”²⁰

Noterliğin işlevlerine farklı açılardan bakılabilir. Yani noter, mahkemenin aksine, özel hukuktan kaynaklanan hakların yasal olarak güçlendirilmesini ve gelecekte olabilecek ihlallerinin önlenmesini amaçlayan işlevleri yerine getirir. Yargı faaliyetinden farklı olarak, noterin faaliyetinin konusu kural olarak yalnızca tartışılmaz işlerdir. ”Tüm noterlik faaliyetleri ile öznelerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasına yönelik diğer tüm organların faaliyetleri arasındaki temel fark, noterlerin ve noterlik işlemlerini gerçekleştirmeye yetkili diğer kişilerin eylemlerinin tartışılmaz hak ve gerçekleri belgelendirmeyi amaçlamasıdır.”²¹.

Dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi, elektronik noterlik hizmetlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bugün Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan'daki noterler, elektronik imzaya sahiptir ve ülkenin Birleşik Noterlik Bilgi Sistemini kullanarak belirli noterlik işlemlerini gerçekleştirebilmektedirler. Elektronik noterlik hizmetleri her geçen gün daha da gelişmektedir. Noterlerin, tek bir noterlik bilgi sistemi üzerinden yetkilendirilerek, belgelerin eksiksiz olarak doğrulanması için gerekli sertifika ve belgeleri alması, noterlik işlemlerinin

²⁰ НОВГУМАНОВА, Г.С., “Сравнительно-правовой анализ нотариальной деятельности в Российской Федерации и Республике Казахстан: комплект лекций (учебное пособие)”, Костанай, 2015, стр.13-16/ NOVGUMANOVA G.S., ‘Rusya Federasyonu ve Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik faaliyetlerinin karşılaştırmalı yasal analizi: bir dizi ders (ders kitabı)’, Kstanay, 2015, s.13-16.

²¹ БУРИБАЕВ, Е.А., “Нотариат и нотариальная деятельность в Республике Казахстан”, Алматы, (Жети Жаргы), 2014, стр.48./ BURİBAYEV E.A., ‘Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler ve noterlik faaliyetleri’, Almatı, (Jeti Zhargy), 2014, s.48.

hızlanmasına neden olmuştur. Uzaktan gerçekleştirilen noterlik işlemleri günden güne artmaktadır. Elektronik noterlik hizmetleri, nitelikli yasal yardım sağlama konusunda noterlere yeni yetkiler vermiştir. Böylece noterin medeni hukuk ilişkilerindeki rolü daha da artmıştır. Elektronik noterlik hizmetlerinin yaygınlaşması ile noterlere elektronik ortamda belgelerin elektronik ortamda oluşturulabilmesi gibi ek birtakım yetkiler de verilmiştir.

12/12/2014 tarihli ve 6572 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²² ile TNK'ya “Elektronik İşlemler” başlıklı 198/A maddesi eklenmiştir. Bu maddeye göre, bu Kanunda öngörülen işlemler, güvenli elektronik imza kullanılarak elektronik ortamda da gerçekleştirilebilir. Ancak, düzenleme şeklinde tamamlanması gereken işlemler ile irade beyanlarının alınmasını içeren işlemlerde güvenli elektronik imzanın kullanılabilmesi için ilgili kişilerin noter huzurunda bulunması gerekir.

Rusya Federasyonu’nda, Noterin Birleşik Bilgi Sistemi (RFNBBS), 21.12.2013 tarihli N 379-F3 sayılı Federal Yasa tarafından tanıtılarak, 1.07.2014 tarihinde yasa yürürlüğe girerek sistem kullanılmaya başlandı²³. Bu yasa ile RFNK'ına, VII. Bölüm “Noterlerin Birleşik Bilgi Sistemi” eklenmiştir. Noterin Birleşik bilgi sisteminde (Rusyada EİS olarak kısaltılır), tüm noter işlemleri kaydedilmektedir. “EİS'in amacı, noter eylemi için başvuruda bulunurken bireylerin ve tüzel kişilerin hak ve meşru çıkarlarının yeterli düzeyde korunmasını, yasal olarak ilgili bilgilerin noterlere ulaşmasını ve farklı düzeylerde noterler tarafından kamu yetkilerinin yerine getirilmesini sağlamaktır. Bu federal yasanın kabul edilmesiyle birlikte “elektronik noter” terimi kullanılmaya başlandı.²⁴

Kazakistanda Birleşik Noter Bilgi Sistemi (KBNBS) Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu 15 Temmuz 2010 tarihli 337-IV sayılı Kanun tarafından tanıtıldı²⁵. KNK 4-

²² 6572 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 12.12.2014, S. 29203

²³ Федеральный закон от 21 декабря 2013 г. N 379-ФЗ "О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации"/ <http://ivo.garant.ru/#/document/70544862/paragraph/672:0>

²⁴ ФЕДОРНАК, О. А., “Развитие электронного нотариата в Российской Федерации” , **Молодой ученый**, 2020, № 43 (333), с. 258-260./ FEDORNAK O. A., “Rusya Federasyonu'nda elektronik noterin gelişimi”, **Molodoy učenyy**, 2020, Sayı 43 (333), s.258-260.

²⁵ Закон Республики Казахстан от 15 июля 2010 года № 337-IV «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам развития электронного правительства/ No 337-IV sayılı Kazakistan Cumhuriyeti'nin e-devletin gelişimi ile

1. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, KBNBS'e (Kazakistanda ENİS olarak kısaltılır) , noter işlemleri ve bu Kanun tarafından öngörülen diğer bilgiler de işlenmiştir.

Kazakistan'da, noterler tarafından gerçekleştirilen her türlü noterlik işlemlerinin kaydedildiği "ENIS" adlı birleşik bir elektronik noterlik işlemleri kaydı oluşturulmuştur. Ayrıca noter belgelerinin saklandığı elektronik bir arşiv deposu da bulunmaktadır. ENIS elektronik veri tabanı aracılığıyla noterler; evliliklerin ve boşanmaların tarihi, kişinin cinsiyeti, kişinin durumu (kısıtlı olup olmaması), çocuklarla ilgili bilgiler, tescil makamlarından taşınır ve taşınmaz malların mevcudiyeti, gayrimenkulün teknik özelliklerine ilişkin sertifikalar, takyidatların varlığı veya yokluğu, tutuklama kararları, tapu belgeleri hakkında bilgi alma olanağına sahiptir.

Kazakistan'daki tüm noter tasdikli belgelere, sahte belge düzenlenmesini önlemek amacıyla belgelere barkod eklenmektedir. Kanaatimizce hem Türkiye hem de Rusya'da belgeleri barkodlandırma veya benzer belge koruma yöntemlerinin benimsenmesi faydalı olacaktır.

B. Noterliğin ve Noterlik İşlemlerinin Amacı ve Temel İlkeleri

1. Noterliğin ve Noterlik İşlemlerinin Amacı

Noterliğin ve noterlik işlemlerinin temel amacı, 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 1. maddesine göre, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemektir. Bunun anlamı, gerçek ve tüzel kişilerin, devletin ve toplumun bir bütün olarak haklarının ve meşru çıkarlarının korunması, hukuki ilişkilerde katılımcıların haklarının korunmasının sağlanmasıdır.

Rusya Federasyonu'ndaki noterler, Rusya Federasyonu Anayasası'na, Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının anayasalarına (tüzüklerine), Rusya Federasyonu Noterlik Kanunu'na (bundan sonra RFNK) uygun olarak, Rusya Federasyonu adına yasal düzenlemelerle öngörülen noterlik işlemlerini gerçekleştirerek vatandaşların ve tüzel kişilerinin yasal haklarının ve meşru çıkarlarını

ilgili bazı mevzuatlarda değişiklik ve eklemelerin yapılması üzerine Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 15.07.2010, https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30788512 , (01.02.2022).

korunmasını sağlamaya çağrılır (RFNK 1 maddesi). Yani kısaca noterliğin amacı, noterlik işlemlerini gerçekleştirerek vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarını korumayı sağlamaktır.

KNK'nın 1. maddesine göre, Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik sistemi, noterler tarafından gerçekleştirilen noter işlemleri aracılığıyla, gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru çıkarlarını koruyan, nitelikli hukuki yardım sağlayan bir hukuk kurumudur. Burada da noterliğin amacı, noter eylemleri gerçekleştirerek gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarların korunmasını sağlamaktır.

Görüldüğü üzere her üç devlette de noter, mahkemenin ve yargı organlarının görevlerine benzer şekilde, gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin haklarını koruma görevini de yerine getirmektedir. Şüphesiz ki, noterler bunu mahkemeler gibi yapmazlar. Noter, yetkisi dahilindeki sorunları çözerken ihtilaflı durumları araştırmaz ve açıklığa kavuşturmaz, ancak kanunda belirtilen ve doğrudan notere sunulan belgelerle teyit edilen gerçeklere dayanarak sonuca varırlar. Yani noter uyuşmazlıklarla ilgili bir görev üstlense de bu yargı organları gibi bir yargılama yaparak ve bu uyuşmazlığı karara bağlayan şekilde sona erdirmemektedir. Noter özellikle uyuşmazlık çıkmasına engel olacak bir görev üstlenmekte, uyuşmazlık çıktığında da yaptığı işlemlerle uyuşmazlığın çözümüne yardımcı olmaktadır.

2. Noterlik Faaliyetinin İlkeleri

Noterliğin ve noterlik işlemlerinin amacı, noterlik faaliyetlerinin noterlik ilkelerine uygun olarak yürütülmesidir. Bu noktada, noterliğin de amacıyla bağlantılı olarak noterlik faaliyetinin temel ilkeleri üzerinde durmakta yarar vardır.

Noterlik faaliyetinin ilkeleri, noterin en önemli özelliklerini ifade eden yasal normlarda yer alan temel hükümleri temsil eder.

Noterlik faaliyetlerinin tüm ilkeleri önemli ve zorunludur. Organik olarak birbirine bağıdırlar, birbirleriyle etkileşime girerler ve toplu olarak tek bir sistem oluştururlar. Bu ilkeler birlikte noterliğin ve noterlik işlemlerinin amacına ulaşılmasını sağlarlar.

Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan Noterler Kanunu'nun analizi neticesinde, noterlik faaliyetinin temel ilkeleri şunlardır: tarafsızlık, dürüstlük, kanunilik, bağımsızlık, gizlilik (sır saklama).

a. Tarafsızlık İlkesi

Tarafsız ilkesi noterlik mesleğinin esaslı unsurlarındadır. Noterlik Kanunu'nun 37. maddesi gereği, ilk defa noterliğe atananlar, işe başlamadan önce, bağlı bulundukları asliye hukuk veya münferit sulh mahkemesinde, kendilerine verilen bu görevi doğru ve tarafsız olarak yapacaklarına dair vicdan ve namusları üzerine andiçerler. Tutulacak üç nüsha tutanağın bir nüshası, Adalet Bakanlığına gönderilir. Diğer nüshalardan biri Cumhuriyet Savcılığına, öbürü de noterin noterlikteki dosyasında saklanır. “Noter bakımından tarafla (iş sahibi ile) aralarında bir uzlaşma olmaksızın onun gereği bir yükümlülük şeklinde tezahür eden tarafsızlık, noterlik mesleğini avukatlık mesleğinden ayıran temel noktalarından biridir”²⁶. Tarafsızlığın içeriğinin belirlenmesi; işlemin konusu, işleme katılanların durumları ile aralarındaki hukuki münasebetlerinin somutlaştırılması ile mümkündür²⁷.

Noter, faaliyetlerini gerçekleştirirken, noterlik işlemlerinin tüm ilgililerinin haklarını ve yasal olarak korunan çıkarlarını eşit olarak korumakla yükümlüdür. Bu durumda noter, kendisine başvurmamayanlar da dahil olmak üzere, ancak hakları noter eyleminden etkilenen tüm kişilere karşı yasayı uygulama yükümlülüğünü yerine getirir.

Söz konusu ilke, noter eylemlerinin sonuçlarında noterin kişisel ilgisinin olmaması, noter tarafından onaylanmış işlemin veya diğer noter eylemlerinin her bir tarafına eşit muamele edilmesi ihtiyacını yansıtmaktadır.

Tarafsızlık, noterin yalnızca karşılıklı menfaatlerin dengelenmesine değil, bilakis tasdik işlemlerinde “hata ve şüpheden sakınma” şeklinde bir mesleki davranışı da ifade etmektedir²⁸. Bu nedenle, *Ulukapı*'nın da haklı olarak ifade ettiği gibi, tarafsızlık, sadece yargılama hukuku karakteriyle değil, bilakis bir noterlik

²⁶ ULUKAPI, s. 51.

²⁷ ULUKAPI, s. 52.

²⁸ ULUKAPI, s. 52.

müessesesi olarak sosyal yükümlülükleri hukuk düzeni tarafından çizilmiş kurallara dayanmaktadır²⁹.

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 50 ve 76. maddeleri, noterin tarafsızlığı ilkesini oldukça iyi bir şekilde yansıtmaktadır. Noterlik Kanunu'nun 50. maddesinde yargı mercilerinin vereceği işlerle, ilim ve hayır kuruluşları başkan ve üyelikleri, hakemlik, vasiyeti tenfiz memurluğu hariç hiçbir hizmet ve görevin noterlikle birleşmeyeceği kesin olarak belirtilmiştir. Kanun'un 76. maddesinde ise, noterin tarafsızlığını korumak adına bazı işlemlere katılması yasaklanmıştır. Buna göre noter, tanık, tercüman ve bilirkişiler aşağıdaki hallerde noterlik işlemine katılamazlar:

1. Kendisi bizzat ilgili ise veya bir ilgili onun vekili olarak hareket ediyorsa,
2. Aralarında evlilik birliği kalmamış olsa bile ilgililerden birinin karı veya kocası ise,
3. İlgililerden biri ile aralarında sıhri dahi olsa usul veya furu veya kan hısımlığında üçüncü, sıhri hısımlıkta ikinci derecede (Bu dereceler dahil) civar hısımlığı veyahut evlat edinme ilişkisi varsa,
4. İlgililerden biri noterin katip veya hizmetlisi ise,
5. İlgililerden biri aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişki bulunan bir şahsın vekili olarak hareke ediyorsa,
6. Noterlik işlemi, kendi yararına veya aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişkiler bulunan bir kimse yararına bir tasarrufu kapsıyorsa.

Noterin tarafsızlığı ilkesi RFNK'nın 5. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre noterler, faaliyetlerinde tarafsız ve bağımsızdır; faaliyetlerini, Rusya Federasyonu Anayasası, Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının anayasaları (tüzükleri), bu Kanun, Rusya Federasyonu'nun ve Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının yetkileri dahilinde kabul edilen diğer düzenleyici yasal düzenlemeler ve uluslararası anlaşmalar çerçevesinde yürütür³⁰.

²⁹ ULUKAPI, s.52.

³⁰ Noterler hakkında Rusya Federasyonu mevzuatının temelleri (Noter Kanunu), Rusya Federasyonu Yüksek Kurulu tarafından 11.02.1993 N 4462-1 tarihinde onaylanmıştır, Rossiyskaya Gazeta, 03.13.1993, S. 49.

Noterin tarafsızlığı ilkesi, noterlik işlemlerini gerçekleştirirken, tüm tarafların ve diğer ilgili tarafların haklarını ve yasal olarak korunan çıkarlarını eşit şekilde korumakla yükümlü olduğunu ifade eden bir kuraldır³¹.

KNK 3. maddesinin 1. bendine göre, Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noter faaliyetleri; yasallık, bağımsızlık, tarafsızlık, noter eylemlerinin gizliliği ilkelerine dayanmaktadır³². Maddede tarafsızlık ilkesinin içeriği açıklanmamıştır. Tarafsızlık ilkesi, Kazakistan Cumhuriyeti Noter Etik Kanunu'nun (bundan sonra KNEK) 6 maddesinin 6.2 ve 6.3 bentleri kapsamında güvence altına alınmış ve ilkenin içeriği bu Kanun'dan anlaşılmaktadır.

Noter, noterlik işlemi nedeniyle çıkar ve hakları etkilenen tüm kişilere karşı tarafsızlığını korurken, kendisine başvuran kişilerin çıkarlarının kendi kişisel çıkarlarından üstün tutacak şekilde hareket etmekle yükümlüdür. Noter, noterlik işlemleri için başvuran kişilere, ailevi, dostane ve kişisel bağlarla, yerleşik ilişkilere ve sempatiye dayalı menfaatler sağlamamalıdır³³.

b. Dürüstlük İlkesi

Dürüstlük ilkesi (*Bona fides*), Roma hukukunda kabul edilerek geliştirildi. Justinian's Digest'in analizinden, sözleşmelerde, yükümlülüklerde dürüstlüğü her şeyden önce dikkate alındığı görülmektedir. Dolayısıyla sözleşmelere ve yükümlülüklerle uygun davranmak, insanın dürüst davranmasından başka bir şey değildir³⁴.

Dürüstlük ilkesi, bütün hakların kullanılmasında ve borçların getirilmesinde, hukuka, bir toplumda benimsenen ahlak anlayışına, örf ve âdet kurallarına ve

³¹ ЯРКОВ В.В., “**Нотариальное право: Учебник**”, 2-е издание, исправленное и дополненное, (Статут), 2017./ YARKOV V.V., “**Noter Hukuku: Ders Kitabı**”, 2. baskı, değiştirilmiş ve geliştirilmiş, (Statut), 2017, <https://cnm.md/wp-content/uploads/2019/07/Notarialnoe-pravo-Uchebnik-YArkov-2017.pdf>, (13.07.2022).

³² No 155-I sayılı Kazakistan Cumhuriyeti'nin Noterlik hakkında Kanun (Noterlik Kanunu), Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu'nun gazetesi, 14.07.1997, S. 13-14.

³³ Kazakistan Cumhuriyeti'nin Noter Etik Kuralları, <http://almaty-notary.kz>, 09.11.2008, (16.09.2021).

³⁴ Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. М., :Зерцало, - 608 с., 1997. Книга 2, Титул 14 «О договорах». / Roma hukukunun anıtları: XII tablolarının yasaları. Guy Enstitüleri. Justinian Digestleri, Kitap 2, Başlık 14 «Antlaşmalar Üzerine», Moskova, Zertsalo, s.608, 1997, URL: https://all-sci.net/rimskoe-pravo_832/titul-xiv-dogovorah-134878.html (12.06.2022).

doğruluk ilkelerine uygun davranma, kullanılan hakla ilgili olarak diğer hak sahiplerinde veya borç ilişkisinin diğer tarafından bulunanlarda varlığı olağan olan güven duygusunu zedelememeyi öngören kuraldır³⁵.

Türk hukukunda dürüstlüğün tanımı yoktur. Türk hukuku bakımından dürüstlük ilkesi Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde, "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır" şeklinde düzenlenmiştir³⁶. Bu temel ilke noterlik hukukuna da hâkim ilkelerden biridir. TNK'da dürüstlük ilkesi öngörülme adı geçen kanunun 37 maddesine göre işe başlamadan önce ilk defa noterlerliğe atananlar sulh mahkemesinde kendine verilen görevi doğru yapacaklarına dair andiçerler. Bize göre "doğru" anlamı "dürüst" anlamını da içermektedir. Türkiye Noterlik Birliği (TNB) Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen Noterlik Mesleğinin Uyulması Zorunlu Etik Kuralları'nın "Noterin uyması gereken etik kurallar" başlıklı 6. maddenin 6-1. fıkrası uyarınca, noterin noterlik hizmetini verirken dürüstlüğü esas alması öngörülmektedir³⁷.

*İlker'e göre Bir hakkın dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılması suretiyle başkasına bir zarar verilmesi hakkın kötüye kullanımını oluşturur. Ayrıca hak sahibinin başkasına zarar verme kastıyla hareket edip etmediğini araştırmaya gerek yoktur. Önemli olan bir başkasına zarar verme niyeti değil, bir başkasının hakkaniyet kurallarına aykırı bir hakkı kullanarak zarar görmesidir*³⁸.

Noter işlemlerinde dürüstlük ilkesine ilişkin olarak şunu söyleyebiliriz. Noter işlemlerinde noter kendisine başvuranlara hangi işlemin hem uygun hem de ucuz olduğunu belirtmelidir. Kanaatimizce, başvuru sahibinin zarara uğraması şeklinde hukuki sonuçların ortaya çıkması durumunda, noter dürüstlük ilkesinin ihlalinden sorumlu tutulacaktır.

RFMK'nın 10. maddesinin 1. paragrafına göre, Medeni hakların yalnızca başka bir kişiye zarar verme niyetiyle kullanılmasına, yasa dışı amaçlarla kanunları ihlal eden eylemlere ve ayrıca medeni hakların kasıtlı olarak dürüst olmayan şekilde kullanılmasına (yasanın kötüye kullanılması) izin verilmez. Rusya Federasyonu'nda, dürüstlük ilkesine noterlerin Mesleki Etik Kuralları'nın (RFMEK) 2 maddesinin

³⁵ ARSLAN, R., "Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı", Ankara, 1974, s. 23.

³⁷ 80 Sayılı 03.06.2008 günlü Noterlik Mesleğinin Uyulması Zorunlu Etik Kuralları , 17 Aralık 2008 tarihind yürürlüğe girmektedir, Internet-kaynağı: web sitesi: <https://www.noterlikrehberi.net/rehber/index.html?noterlik-etik-kurallari.html>, (15.11.2021).

³⁸ İLKER, Hasan Duman, "Dürüstlük Kuralı Nedir-Niçin Önemlidir?", Hits: 28134, 03.10.2021, **Arena Yazılım** | Avukat Web Sitesi: <https://www.ilkerduman.av.tr/?d=1648>, (04.05.2022)

2.1.8 fıkrasında yer verilmiştir³⁹. Adı geçen fıkraya göre Noter, faaliyetlerinde dürüstlüğü rehber edinir. 30 Aralık 2012 № 302-FZ Rusya Federasyonu Kanunu ile RFMK'nın 1 maddesinde, dürüstlük ilkesini pekiştiren 3. fıkra dahil edilmiştir. 1. maddenin 3. fırası, medeni hakların kurulması, uygulanması, korunması ve görevlerin yerine getirilmesinde, medeni hukuk ilişkilerine katılanlar dürüst hareket etmelidir.” şeklinde düzenlenmiştir⁴⁰. Bu düzenleme ile RF hukukunda, medeni hukukun temel ilkelerinden biri olan dürüstlük ilkesi açıkça düzenlenmiş oldu.

Shchennikova L.V.'ye göre dürüstlük, sivil hakların dürüst bir şekilde kullanılması ve sivil görevlerin dürüst bir şekilde yerine getirilmesi anlamına gelir⁴¹. Ve Chukreev A.A.'ya göre. dürüstlük, medeni hukuk ilişkilerindeki bir katılımcının, haklarını kullanırken ve görevlerini yerine getirirken, mülkiyet dolaşımındaki diğer katılımcıların haklarına ve meşru çıkarlarına saygı duyma yükümlülüğünde yatmaktadır⁴².

Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nun (KMK)5. maddesinin 2. fıkrası, ”Hukuk kıyasının kullanılması mümkün değilse, tarafların hak ve yükümlülüklerinin medeni mevzuatın genel ilkelerine ve anlamına (hukuk benzetmesi) ve dürüstlük, makullük ve adaletin gerekliliklerine göre belirlenecek” şeklinde düzenlenmiştir. KMK'nın 8. maddesinin 4. fıkrasına göre ”Vatandaşlar ve tüzel kişiler, haklarını kullanırken mevzuatta yer alan gereklilikleri, toplumun ahlaki ilkelerini gözeterek dürüst, makul ve adil bir şekilde hareket etmelidir ve girişimciler - aynı zamanda iş etiği kurallarına uygun hareket etmelidir. Bu yükümlülük sözleşmeyle hariç tutulamaz veya sınırlandırılmaz”⁴³. Medeni hukuk ilişkilerinde katılımcıların eylemlerinin dürüstlüğü, makullüğü ve adillığı varsayılmaktadır. M.K. Suleimenov'a göre ”Buradan, dürüstlük, makullük ve adalet ilkelerine uymanın, haklarının

³⁹ Rusya Federasyonun Noter Etik Kuralları, 16 kasım 2015, <https://www.notariat.ru/ru-ru/help>, (11.12.2022).

⁴⁰ Федеральный закон О внесении изменений в главы 1, 2, 3 и 4 части первой Гражданского кодекса Российской Федерации от 30.12.2012 N 302-ФЗ, Российская газета, Федеральный выпуск № 3(5979), 11 января 2013 г./ Rusya Federasyonu'nun Medeni Kanununun 1., 2., 3. başlıklarına ve 4 başlığın 1. kısmına değişiklik yapılmasına dair Federal Kanunu, Rus Gazetesi, Federal Sayı № 3 (5979), 11.01.2013.

⁴¹ ЩЕННИКОВА, Л.И., “Принципы гражданского права: достижения цивилистики и законодательный эффект”, **Цивилистические записки. Межвузовский сборник научных трудов**, М., Екатеринбург: Статут, Ин-т частного права, 2002, Вып. 2, с.216-224./SHENNOKOVA, L.I., “Medeni hukukun medeni hukuk başarılarının ilkeleri ve yasama etkisi”, **Medeni Hukuk Notları: üniversiteler arası bilimsel makale koleksiyonu**, Sayı 2, Moskova, Ekaterinburg, (Statut), 2002, ss. 216-224.

⁴² ЧУКРЕЕВ А.А., “Добросовестность в системе принципов гражданского права”, **Журнал российского права**, 2002, № 11, стр. 79-88./CHUKREEV A.A., “Medeni hukuk ilkeleri sisteminde dürüstlük”, **Rus Hukuk Dergisi**, 2002, Sayı 11, ss. 79-88.

⁴³ 27.12.1994 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu (Genel bölüm), Internet-kaynağı: web sitesi: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K940001000_

kullanımında vatandaşların ve tüzel kişilerin koşulsuz bir sorumluluğu olduğu açıkça anlaşılmaktadır”⁴⁴. Kanaatimizce bu aynı zamanda noterlerin kayıtsız şartsız görevidir. Kazakistan’da, dürüst ilkesi KNEK’da düzenlenmiştir. Bu Kuralların 8.1. paragrafına göre, noter, görevlerini dürüst, iyi niyetle ve onurlu bir şekilde yerine getirir. Medeni hukuk ilkelerinin çoğu KMK’nun 2. maddesinde yer almaktadır. Maddeye göre, medeni mevzuat, düzenlenmiş ilişkilerinin katılımcılarının eşitliğinin, mülkün dokunulmazlığının, Sözleşmenin özgürlüğünün, özel davalarda kimsenin keyfi müdahalesinin kabul edilemezliğinin, medeni hakların sorunsuz bir şekilde uygulanması, ihlal edilen hakların restorasyonunun sağlanması, yargılarının korunması ihtiyacının tanınmasına dayanmaktadır. Medeni hukuk, düzenledikleri ilişkilerin katılımcılarının eşitliğinin, mülkün dokunulmazlığının, sözleşme özgürlüğünün, özel davalarda kimsenin keyfi müdahalesinin kabul edilemezliğinin, medeni hakların sorunsuz bir şekilde uygulanması, ihlal edilen hakların restorasyonunun sağlanması, yargılarının korunması ihtiyacının tanınmasına dayanmaktadır ve burada medeni mevzuatın temel ilkeleri hakkında konuşulmaktadır⁴⁵ Ancak gördüğümüz gibi dürüstlük ilkesi medeni hukuk ilkeleri arasında yer almamaktadır.

Benim düşünceme göre, Kazakistan Cumhuriyeti’nde, Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu’nda olduğu gibi, medeni hukukta dürüstlük ilkesini pekiştirmek de gereklidir. Dürüstlük kavramının yasal olarak sabitlenmemesi, dürüstlük ilkesinin açıklanmasını zorlaştırmaktadır. Benim düşünceme göre, dürüstlük, görevlerin dikkatli ve doğru bir şekilde yerine getirilmesidir. Örneğin, noter Noterlik Kanunu’nun 50. maddesine göre, indirim hakkına sahip değildir, faaliyetlerini yerine getirirken aracı kullanamaz.

Mevzuatın içeriğinin analizine dayanarak, noter haklarında dürüstlük ilkesinin uygulanması aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- noter, hukuk ilişkilerinin şeffaflığını sağlar;
- noter, mümkün olduğunca verimli ve hızlı bir şekilde noter işlemlerini gerçekleştirir — tüzel kişi ve şahıslarının yararına olur;

⁴⁴ СУЛЕЙМЕНОВ, М.К., “Добросовестность в праве”, Информационная система Параграф , 20.05.2014./ SULEYMENOV, M.K., “Hukukta dürüstlük”, **Paragraf Bilgi Sistemi**, 20.05.2014, https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=35470280&pos=6;-108#pos=6;-108, (11.02.2022).

⁴⁵ 27.12.1994 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu (Genel bölüm), <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K940001000>, (02.03.2021).

- noter sadece yasa çerçevesinde hareket etmelidir;
- herhangi bir durumda noter, taraflara gerçekleştireceği noter işlemlerinin yasal sonuçları hakkında açıklaması gerekir.

c. Kanunilik İlkesi

Kanunilik ilkesi, tüm noterlik işlerini kapsayan noterlik faaliyetinin temel ilkelerinden biridir. Yani, TNK'nın 72. maddesine göre "Noterler, ilgililerin istemi üzerine, hukuki işlemleri belgelendirirler. Belgelendirme, bu kısım hükümleri ile diğer kanunlar ve yönetmelikte gösterilen şekilde yapılır.". Noterler, kanunların emredici hükümlerine aykırı hususlarda işlem yapamazlar (TNK m. 53). Herhangi bir noterlik işlemi yürürlükteki mevzuata dayanmalıdır. Noterler kanuna aykırı işlemleri tasdik edemezler. Kanun ihlallerini önlemek için önlem almakla yükümlüdürler.

KNK'nın 3. maddesinin 1. fıkrasına göre, kanunilik ilkesi Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterlik faaliyetinin temel ilkelerinden biridir. KNK'nın 3. maddesinin 2. fıkrasına göre, noterlik faaliyetlerinin uygulanmasında, noterler ve noterlik işlemlerini yapmaya yetkili diğer kişiler bağımsızdır ve sadece kanuna tabidirler. Aynı zamanda, bu Kanun ve diğer düzenleyici yasal düzenlemelerin yanı sıra Kazakistan Cumhuriyeti tarafından onaylanan ve bu tür faaliyetleri düzenleyen uluslararası anlaşmalar tarafından yönlendirilirler⁴⁶.

RFNK'ına göre, noter, faaliyetlerinde Rusya Federasyonu Anayasası, Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının anayasaları, noterler yasası, Rusya Federasyonu'nun ve Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının diğer düzenleyici yasal düzenlemeleri, uluslararası anlaşmalar tarafından yönlendirilir (RFNK 5. madde). Noter, önüne gelen iş ve işlemler anılı kanun ve mevzuat hükümlerinden birine aykırı ise, noterlik işlemini yapmayı reddedecektir (RFNK 48. madde)⁴⁷.

⁴⁶ No 155 sayılı KC Noterlik Kanunu, 14 Temmuz 1997.

⁴⁷ N 4462-1 sayılı Rusya Federasyonu Yüksek Sovyeti tarafından onaylanan Rusya Federasyonu noterler hakkındaki mevzuatının temelleri (Noterlik Kanunu), 11.02.1993, Halk Temsilcileri Kongresi ve Rusya Federasyonu Yüksek Sovyeti Bülteni, 11.03.1993, S. 10, 357.

d. Gizlilik (Sır Saklama) İlkesi

Yargılamaların kural olarak alenî yapılması ilkesinin aksine, noterlerde yapılan işlemlerin gizliliğinin korunması gerekir. Noterler, noterlik işlemlerini yapmaya yetkili kişiler, devlet adına konsolosluk görevi yapan kişiler, noterlik işlemlerinin gizliliğine uymakla yükümlüdürler. TNK m. 54'e göre noter ve noterlik katipleri, görevleri dolayısıyla öğrendikleri sırları, kanunların emrettiği haller dışında açıklayamazlar. Sırrın yalnızca noterlik yasasının içeriğiyle değil, aynı zamanda bir vatandaşın veya tüzel kişinin notere başvurması gerçeğiyle de ilgili olduğuna inanıyoruz.

Noterlik işlemlerinin gizliliğinin ihlali, bu ihlali yapanlar için yasanın gereklerine uygun olarak sorumluluk gerektirir. Türk mevzuatında, noterin, noterlik işleminin gizliliğini ihlal etmeme sorumluluğuna ilişkin doğrudan bir kural yoktur. TNK 162. maddesi “Stajiyer, katip ve katip adayları tarafından yapılmış olsa bile noterler, bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde noterin sorumluluğu ile ilgili genel bir maddedir. Madde metninden, noterin, ancak üçüncü şahıslar için yasal sonuçların başlamasıyla sorumlu olacağı, disiplin ve cezai sorumluluğa tabi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, noter, noterlik faaliyeti kapsamında sır saklama yükümlülüğünü ihlal ederse, yasal sorumluluğu doğacaktır.

KNK'nın 3. maddesi uyarınca, gerçek ve tüzel kişilere noterlik işlemlerinin gizliliği garanti edilmektedir. Sır saklama yükümlülüğü kapsamında gizliliğinin korunması gereken bilgi, noterlik işlemi gerçekleştirilirken veya noterle ya da yetkili bir görevliyle iletişim kurarken, kişisel mülkiyet ve mülkiyet dışı hak ve yükümlülükler hakkında verilen bilgiler de dahil olmak üzere elde edilen tüm bilgidir. Noter olarak çalışmayı bırakan kişiler için de noterlik işlemlerinin gizliliğinin sağlanması zorunludur. Noter sırlarını ifşa eden kişiler, Kazakistan Cumhuriyeti kanunlarına göre sorumludur. Noter sır saklama yükümlülüğü stajiyerler, noter yardımcıları, tanık, tercüman, fiziksel engel, hastalık veya okuma yazma bilmemesi nedeniyle vatandaş yerine noter belgesi imzalayan bir kişi ile noter odaları çalışanları, birleşik noter bilgi sisteminin desteğini ve sistem bakımını sağlayan kişiler için de geçerlidir. Noterlik işlemlerine ilişkin bilgiler, noter

tarafından düzenlenen belgelerin suretleri veya nüshaları, yalnızca adına işlem yapılan tüzel kişilere ve gerçek kişilere veya bunların yetkili kişilerine verilir. KNK m. 24'e göre, bu Kanunla noterlik işlemleri yapmaya yetkili noterler ve memurlar, yasadışı eylemleri halinde, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına göre cezai, idari, maddi, disiplin ve diğer sorumluluklar üstlenirler.

RFNK'nın 5. maddesine göre, noterin, geçici olarak bulunmayan bir noterin yerine geçen kişinin ve noter ofisinde çalışan kişilerin, noterlik işlemlerinin yerine getirilmesiyle bağlantılı olarak kendileri tarafından bilinen bilgi ve belgeleri ifşa etmeleri yasaktır. Bu yasak aynı zamanda, RFNK'da belirtilen durumlar dışında, istifa veya görevden alınma halinde de geçerlidir. Sır saklama yükümlülüğünün istisnalarından biri, noterlik işlemleri hakkında bilginin, cezai, hukuki veya idari davalarla bağlantılı olarak mahkemenin, savcılığın, soruşturma makamlarının talebi üzerine bu makamlara açıklanmasıdır. Bir diğer durum ise, bu bilgilerin, görevlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak icra memurlarının talepleri üzerine kendilerine verilmesidir. Son olarak noterlik işlemleri hakkında bilgi, devlet ve belediye hizmetleri sunan ve devlet ve belediye işlevlerini yerine getiren organların ve yapılan noterlik işlemleriyle ilgili bir başka noterin, talebi üzerine açıklanabilir.

Yukarıda sadece noterlik faaliyetinin temel ilkelerini ele aldık. Bunun dışında özel ve özellik gerektiren durumlara ayrıca ilgili bölümlerde gerektiğçe yer vereceğiz.

C. Noterliğin Tanımı ve Hukukî Niteliği

”Noterlik” ve ”noter” terimleri mevzuatta ve doktrinde çok net bir şekilde belirtilmemekle birlikte çerçevesi çizilmiş, temel yönleri ele alınmıştır. TNK m. 1’de kişi olarak noter, kurum olarak noterlik hakkında kısa bir açıklama yapılmış olmasına rağmen, tanımına yer verilmemiştir. Kanun’un 1. maddesine göre, “Noterlik bir kamu hizmetidir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar”. Bu maddeyi biraz açıklamak gerektiğinde şunlar söylenebilir. Dikkat edilirse bu maddenin ilk cümlesi, daha çok noterliği esas alarak noterlik hizmetini düzenlemektedir. Maddenin ikinci cümlesinde ise, temelde noterlerin

görevlerinin genel çerçevesi çizilmektedir. Buna rağmen, bu maddenin bir tanım yapmak konusunda önemli bir çerçeve çizdiğini söyleyebiliriz. Buna göre noter, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek amacıyla çeşitli belge ve işlemlere resmiyet kazandıran ve kanunların öngördüğü diğer görevleri yerine getiren, belli nitelikleri ve kendine özgü bir hukuki statüsü olan kamu görevlisidir. Bu şekilde tanımlanan noter üzerinden hareket edilirse, noterlik de noter tarafından gerçekleştirilen kamu hizmetini ifade etmektedir (TNK m. 1, c.1)⁴⁸. Esasen burada noterlikten çok noter kavramı açıklanmakta ve esas alınmaktadır.

Noterliğin kendine özgü bir hukuki statüsü bulunmaktadır. Bu çerçevede hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Noter, iki yönlü hukuki niteliği olan bir kurumdur. Bir taraftan noterler kamu görevlisidirler, ancak diğer taraftan da belirli ölçüde bir serbest meslek ifade etmektedirler. Bu çerçevede bir büro açma, işçiyi işe alma ve işten çıkarma, elde edilen geliri yönetme, hareket etme, yargı organları önünde kendi adlarına bulunma durumları vardır. Noterler kamu görevi yapmakla birlikte, giderleri devlet tarafından karşılanmamaktadır. Kamu görevi yapması ve kamu hizmetini yerine getirmesi demek, kamusal bir rol üstlenerek Devletin işlevini de üstlenmesi demektir. Bu nedenle noterlik, mevcut mevzuatın belirlediği durumlarda ve şekilde devlet adına noterlik işlemlerini profesyonel temelde yürüten özel yetkili organlar sistemi olarak tanımlanabilir. Noterliğin bir kamu hizmeti olması TNK m. 1’de açıkça belirtildiğinden, bu konuda bir tereddüt bulunmamaktadır⁴⁹. Elbette, noterlik faaliyeti ekonomik ve ticari anlamda bir işletme faaliyeti ve girişimcilik değildir. Zira noter, devlet adına noterlik işlemlerini yerine getirmektedir. Fakat diğer taraftan da noterlik klasik devlet gücünün ve yapılanmasının doğrudan bir parçası değildir.

Noter kamu görevlisi olsa bile devlet, kendi fonksiyon ve gücünün bir kısmını notere hiçbir şekilde devretmemiştir. Noterler pratikte kamu gücünün yetkilerine sahip değildir. Birkaç istisna dışında, zorunlu kararlar alamazlar ve kimseyi bunlara uymaya zorlayamazlar. Noterin görevi, kural olarak, yasal işlemlerin yasallığını ve gerçekliğini doğrulamak ve onaylamaktır. Noterlerin kamu hukuku statüsüne gelince, bu, yalnızca hak ve yükümlülüklerinin kamu hukuku normları tarafından belirlendiği

⁴⁸ ULUKAPI, s.10-11.

⁴⁹ KURU, B., “**Hukuk Muhakemeleri Usulü**”, B.6, C.I, İstanbul 2001, s.865.

anlamına gelir ve bu, yukarıda belirtildiği gibi, aynı zamanda devlet yetkilerine sahip olduklarını göstermez.

Dolayısıyla noterin özel hukuk ile kamu hukuku ilkelerini birleştirdiği sonucuna varmak mümkün görünmektedir. Bunun Noterlik Kanunu'nun genel yapısından da çıktığını söyleyebiliriz. Noterliğin bu karma yapısına, kendine özgü konumuna rağmen, noterliğin kamu hukuku yönünden daha baskın bir işlevi olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle noterin sorumluluğunun belirlenmesinde bu karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen, noterin hatalı ve hukuka aykırı eylem veya işlemlerinden doğrudan devlet değil, noter sorumludur.

Noterin kamu gücüyle donatılmış bir organ ve medeni yargı sisteminin bir parçası olduğu görüşüne⁵⁰ biz de katılmaktayız. Noterlik faaliyetlerini yürüten noter, taraflara belirli hak ve yükümlülükler verir, tartışılmaz hak ve olguları belgelendirir. Burada, noterin medeni hukuk ilişkileri alanındaki yasal sorunların çözücüsü olarak yargı işlevi görülebilir. Buna dayanarak, noterin kamu yetkilerine sahip dolaylı yargısal işlevi de olan bir organ olduğu kabul edilebilir.

Rus bilim adamlarının birçok çalışmasında, noterliğin özel ve kamusal faaliyet alanlarının sınırında faaliyet gösterdiği belirtilmektedir. Özellikle A.V. Begichev'a göre; noter, görevlerini kamu makamlarından bağımsız olarak yerine getirirken, bir yandan da kanunla kendisine verilen yetkileri kullanan bir kamu otoritesi aracıdır⁵¹.

Başka bir Rus bilim adamına göre, "Noterlik sistemi, kuruluşunun niteliğine bakılmaksızın (devlet noterleri veya bütçe dışı noterler), kamusaldır ve özel bir şekilde de olsa kamu sisteminin bir parçasıdır."⁵² Yarkov V., bazı yazarların, noterlik organlarının, vatandaşlar ve tüzel kişiler için noterlik hizmeti verdiği⁵³ veya

⁵⁰ См. подробнее: РЕШЕТНИКОВА И.В., ЯРКОВ В.В., "Гражданское право и гражданский процесс в современной России", Норма, 1999, с. 1 - 26. /Daha fazla ayrıntı için bakınız: RESHETNIKOVA I.V., YARKOV V.V., "Medeni Hukuk ve Medeni Usul Hukuku modern Rusya", Norma, 1999, ss. 1 - 26.

⁵¹ БЕГИЧЕВ А.В., "Правозащитная деятельность нотариата в сфере соблюдения прав и законных интересов участников гражданского оборота при обеспечении доказательств", диссертация на соискание степени доктора юридических наук, М., 2015, стр.31./ BEGICHEV A.V., "Kanıt sağlarken sivil dolaşımdaki katılımcıların haklarına ve meşru menfaatlerine uyulması alanında noterin insan hakları faaliyeti", Hukuk Doktoru derecesi için bir tez, М., 2015, s.31.

⁵² YARKOV, V.V., Noter Hukuku, : , s.4.

⁵³ ТАРБАГАЕВА, Е.Б., "Нотариат в Российской Федерации", СПб., 2001, с. 9, 10/ TARBAGAYEVA, E.B., Rusya Federasyonu'ndaki noterler, Sankt-Peterburg, 2001. ss. 9, 10.

yasal hizmetler ile uğraştığına⁵⁴ dair görüşlerinin şüpheli olduğunu savunmaktadır. Noterlik işleminin tüm aşamalarında, hukuki danışmanlık verilmesi dahil, noterlik işlemleri çerçevesinde noterlik işlemleri yaptığı sürece, noterlik işlemi için başvuran kişilerle olan ilişkisinin özel hukuk değil, kamu hukuku temeli vardır. Tabii ki, noter ilgili bireylerin veya tüzel kişilerin talebi üzerine hareket eder, ancak ikincisi de kanunen noterle iletişime geçmekle yükümlüdür ve noter de yasal işlem yapmalarını reddetme hakkına sahip değildir⁵⁵.

Rusya Federasyonu ve Kazakistan Cumhuriyeti'nde resmi ve özel noterin varlığı yasal olarak tanımlanmıştır. Her iki devlette de noterin, kamusal ve özel çıkarların eşiğinde çalışan kendine özgü bir ikili yapıya sahip olduğu ve bu nedenle devlet ile sivil toplum arasında bir bağlantı olduğu görüşü hakimdir. Noter, bir yandan, devlet adına hareket eden, vatandaşların hak ve özgürlüklerini koruyan devlet işlevini yerine getirmek üzere devlet tarafından yetkilendirilmiş bir kişidir, öte yandan taraflara bağımsız danışman olarak hareket eden kişidir⁵⁶.

Rusya Federasyonu'nun noterlik mevzuatında noterliğin tanımı yoktur. RFNK'nın 1. maddesine göre, Rusya Federasyonu'ndaki noterler, Rusya Federasyonu adına yasal düzenlemelerle öngörülen noterlik işlemlerini, noterler aracılığıyla gerçekleştirerek vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Görüldüğü üzere, burada kanun koyucu, noterliğin amacını temel alarak gerçek ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını öngörmektedir. Bu maddenin içeriğinden, noterliğin, noterlik işlemlerini gerçekleştiren bağımsız ve kendine özgü bir organ olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda kanun koyucu, noterlerin devlet adına noterlik işlemleri yaptığını vurgulamaktadır. Bu durum, noterlik faaliyetlerinin kamusal niteliğini vurgulamaktadır.

⁵⁴ КОЗУБ, Т.Р., “Взаимодействие органов государственной власти и нотариата в Российской Федерации”: Дис. ... канд. юрид. наук. М., 1996. с. 39/ KOZUB, T.R., “Rusya Federasyonu'nda devlet makamlarının ve noterin etkileşimi”, Hukuk bilimleri adayının derecesi için bir tez. М., 1996, s. 39.

⁵⁵ YARKOV V.V., Noter Hukuku, s.4.

⁵⁶ РАЯНОВ Ф.М., МИННИАХМЕТОВ Р.Г., ПОНОМАРЕВ Д.А., “Право и законность в демократическом обществе”, М., **Право и государство**, 2004, с. 97 – 98; БЕГИЧЕВ А.В., “Нотариат: Учебник для бакалавров”, Проспект, 2018, с.8/ RAYANOV F.M., MINNIAKHMETOV R.G., PONOMAREV D.A., “Demokratik bir toplumda Hukuk ve Yasallık”, М., **Hukuk ve Devlet**, 2004. ss. 97 - 98; BEGICHEV A.V., **Noter: Lisans Ders Kitabı**, Prospek, 2018, s.8 .

Rus bilim adamlarının eserlerinde noterliğin çeşitli kavramlarına yer verilmektedir. E.L. Myakgova'ya göre noter, vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarını yasal olarak güvence altına almayı ve gelecekte olası hak ihlallerini önlemeyi amaçlayan, işlemlerin onaylanması, miras haklarının tescili ve diğer işlemlerle görevlendirilen bir organlar sistemidir⁵⁷. Yu.A. Andreeva, Rusya'daki noterliğin, noterler yasasına ve Rusya Federasyonu'nun diğer düzenleyici yasal düzenlemelerine uygun olarak, noterlik işlemlerini yapma hakkı verilen organlar ve yetkililer sistemi olduğunu ileri sürmektedir⁵⁸. Cheremnykh, diğerlerinden farklı olarak, noterlik hakkında şunları ileri sürmektedir: "Noterlik, örgütsel olarak devlet otoritesi sisteminin bir parçası değildir, bu da Rusya'nın yasal fenomenindeki yerini, devletten bağımsız ve öz-yönetim ilkelerine dayanan tam teşekküllü bir sivil toplum kurumu olarak tanımlamayı mümkün kılar."⁵⁹. "Noterlik, tartışılmaz hakların ve gerçeklerin belgelenmesi, belgelerin onaylanması ve medeni hakların yasal olarak güvence altına alınmasını ve gelecekte olası ihlallerinin önlenmesini amaçlayan diğer noterlik işlemlerinin yerine getirilmesiyle görevlendirilen uzman organlardan oluşan bir sistemdir"⁶⁰. Bu kapsamda noterlik, mevcut Rus mevzuatı tarafından belirlenen durumlarda ve şekilde devlet adına profesyonel olarak noterlik işlemlerini yürüten özel yetkili bir organlar bütünüdür⁶¹.

Noterlik, gerçek ve tüzel kişilerin, bir bütün olarak toplumun haklarını ve meşru menfaatlerini korumak için, devletin işlevini yerine getiren bir organlar

⁵⁷ МЯГКОВА, Е.Л., "Правоохранительные органы", 2010, Институт экономики и права Ивана Кушнина, 2010-2023, электронные учебники онлайн, с.80/ MYAGKOVA, E.L., "Kolluk", 2010, Ivan Kushnir Ekonomi ve Hukuk Enstitüsü, 2010-2023, elektronik ders kitapları, s.80, <https://be5.biz/pravo/p030/80.html>, (15.03.2023).

⁵⁸ АНДРЕЕВА, Ю.А., "Система субъектов нотариальной деятельности", журнал **Научный Вестник Омской академии МВД России**, № 1 (36), 2010, с. 56./ ANDREYEVA Yu.A., "Noterlik faaliyet konuları sistemi", **Rusya İçişleri Bakanlığı Omsk Akademisi Bilimsel Bülteni** dergisi, No. 1 (36), 2010, s.56.

⁵⁹ ЧЕРЕМНЫХ, И.Г., "Становление независимого нотариата России как института по осуществлению правоохранительной деятельности": автореферат диссертации доктора юридических наук, М., 2007, стр.12./ CHEREMNYH, I.G., "Rusya'da kolluk kuvvetlerinin uygulanması için bir enstitü olarak bağımsız bir noterliğin oluşumu": Hukuk Doktoru derecesi için bir tez özeti, М., 2007, s.12.

⁶⁰ БАХАРЕВ, П.В., ДИОРДИЕВА, О.Н., "Основы нотариата в Российской Федерации. Учебное пособие", Москва, Издательский центр ЕАОИ, 2011, стр.15./ BAKHAREV, P.V., DIORDIEVA, O.N., "Rusya Federasyonu'ndaki noterlerin temelleri, ders kitabı", Moskova, ЕАОИ Yayın Merkezi, 2011, s.15.

⁶¹ Коллектив авторов. Нотариат. Краткий курс. Издатель РИПОЛ классик, Москва, 2014, с.5./ Yazarlar ekibi, "Noterler. Kısa kurs.", Yayınevi RIPOl classic, Moskova, 2014, s.5.

sistemidir ve bu sistem kanunlar tarafından yetkilendirilmiştir⁶². Noterlik, Rusya Federasyonu adına, noterler ve diğer kişiler de dahil olmak üzere, düzenleyici yasal düzenlemelerin çıkarları doğrultusunda Rus vatandaşları ve kuruluşları (tüzel kişiler), vatandaşları ve yabancı devlet kuruluşları ile vatansız kişilerin çıkarları için noterlik işlemlerini gerçekleştiren bir organlar ve yetkililer sistemidir⁶³. «Noter, Rusya Federasyonu mevzuatına uygun olarak, vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını sağlamak için noterlik işlemleri yapma hakkına sahip bir organ ve görevliler sistemidir».⁶⁴

Noterlik, noterlik işlemlerinin gerçekleştirilmesi yoluyla, gerçek ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasının yanı sıra medeni hukuk ilişkilerinde istikrarı sağlamak için tasarlanmış hukuk kurumudur Mevcut Rus mevzuatı tarafından belirlenen durumlarda ve şekilde, devlet adına, profesyonel olarak noterlik işlemlerini yürüten özel yetkili organlar sistemidir⁶⁵.

RFNK'nın 1. maddesinin ikinci kısmı, Rusya Federasyonu'ndaki noterlik işlemlerinin, bir devlet noterliğinde çalışan noterler veya özel noterler tarafından bu Kanuna uygun olarak gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, noterlik faaliyetinin özel başlangıçlarının, noterin ne devletten ne de noterlik işlemleri için başvuran kişilerin çıkarlarından bağımsızlığını gösterdiğine dair bir görüş vardır⁶⁶. Özel noterlerin “serbest meslek sahibi kişiler” olduğuna dair bir görüş de var⁶⁷. Noter, görevlerini kamu makamlarından bağımsız olarak yerine getirirken, diğer

⁶² ЧЕРЕМНЫХ, И.Г., “Российский нотариат: прошлое, настоящее, будущее.”, М., ОКТБ, 1999. - С. 99-101./ CHEREMNYH, I. G., “Rus noterliği: geçmiş, şimdi, gelecek.”, М., ОКТБ, 1999, s. 99-101.

⁶³ САМСОНОВ, В.В., ЕФИМОВА, В.В., “Нотариат. Курс лекций: учебное пособие для вузов”, М., Издательство Экзамен, 2006, с.9./ SAMSONOV V.V., EFIMOVA V.V. , “Noterler. Dersler: üniversiteler için bir ders kitabı”, М., Ekzamen, 2006, s. 9.

⁶⁴ МИРОНОВ, А.Н., “Нотариат: Учебное пособие.”, М., Издательство Форум-ИНФРА-М, 2005, стр.6/ MIRONOV, A.N., “Noterler: Ders Kitabı.”, М., Forum-INFRA-M Yayınevi, 2005, s.6.

⁶⁵ РОМАНОВСКАЯ, О.В., РОМАНОВСКИЙ, Г.Б., “Нотариат в Российской Федерации: Проблемы развития”, Санкт-Петербург, Юридический центр Пресс, 2004, с.25/ ROMANOVSKAYA, O.V., Romanovsky, G.B. “Rusya Federasyonu'ndaki Noterlik: Kalkınma Sorunları”, St. Petersburg: Yayınevi "Yuridicheskiy tsentr Press, 2004, s.25.

⁶⁶ ЧЕРНИКОВ, А.Е., “Правовая природа нотариата в современной России”, Управление общественными и экономическими системами, 2018, № 1, с. 5./ CHERNIKOV, A.E., “Modern Rusya'da noterlerin yasal doğası”, Sosyal ve ekonomik sistemlerin yönetimi, 2018, No 1, s.5.

⁶⁷ ЧЕРЕМНЫХ, Г.Г. , ЧЕРЕМНЫХ, И.Г., “Нотариальное право РФ: учебник”, под редакцией ДМИТРИЕВА Ю.А., М., Эксмо, 2006, с. 89./ CHEREMNYH G.G., CHEREMNYH I.G., “Rusya Federasyonu'nun Noter Hukuku”, DMITRIYEV, Yu.A. tarafından düzenlenmiş bir ders kitabı, Moskova, Eksmo, 2006, 89 s.

yandan kanunla kendisine verilen yetkileri kullanan bir kamu otoritesi aracıdır. A.V. Begichev'a göre noterlik, noterlik işlemleri yaparak vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru çıkarlarını korumak için devlet tarafından verilen görevleri profesyonel bir temelde yerine getiren bir organlar ve yetkili kişiler sistemidir⁶⁸.

KNK'nın 1. maddesine göre, Kazakistan Cumhuriyetinde noterlerlik, nitelikli hukuki yardım sağlayarak gerçek ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını sağlayan hukuk kurumudur.

*E. A. Buribayev'in görüşüne göre, "Noterliğin bir hukuk koruma enstitüsü olarak tanınmasının, kişi ve kurumların (gerçek ve tüzel kişilerin) haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasını sağlamayı amaçlayan kendi işlevinden kaynaklanan tartışmalara neden olmadığına inanıyoruz. Bununla birlikte, gerçek ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunması, mahkeme, avukatlık, içişleri organları, savcılık ve finans polisi gibi diğer organların faaliyetlerinin konusudur. Noterlik faaliyetleri ile diğer tüm organların öznelerin haklarını ve meşru menfaatlerini korumaya yönelik faaliyetleri arasındaki temel fark, noterlerin eylemlerinin herhangi bir hak ve gerçeği değil, tartışılmaz hak ve gerçekleri belgelendirmeyi ve korumayı amaçlamasıdır."*⁶⁹.

"Bu bağlamda, noter tanımının, faaliyetinin tartışılmaz hak ve yükümlülükleri belgelendirmeyi amaçladığına dair bir gösterge içermesi gerektiğine inanıyoruz."⁷⁰.

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nde, Rusya Federasyonu'nda ve Kazakistan Cumhuriyeti'nde kural olarak noterler devlet adına hareket eder. Nitekim bu kapsamda noterin mühüründe ülkenin sembolü yer almaktadır. Geleneksel olarak, noter belgeleri düzenlendiğinde noter tarafından tespit edilen durum resmileşir ve tartışılmaz. Noterliğin kamusal niteliği, noterler tarafından icra yazılarının yazılmasında açıkça görülmektedir. Örneğin Kazakistan'da Noterlik Kanunu'nun 92-1 maddesinin 1 fıkrasından, noter tarafından tasdik edilen işlemlerin tartışılmaz olduğu ve bunlara dayanarak bir icra yazısı düzenlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Kazakistan'daki noterler, bir vatandaşın belirli bir yerde bulunması, belgelerin sunulma zamanı gibi tartışılmaz yasal gerçekleri de tasdik ederler.

RFHMK'nın 61. maddesinin 5. fıkrasına göre, noter tasdikli bir belgenin gerçekliği bu Kanunun 186. maddesinde belirtilen şekilde reddedilmediği veya noterlik işlemi gerçekleştirme prosedürünün önemli bir ihlali olmadığı sürece, noter

⁶⁸ БЕГИЧЕВ, В.А., "Нотариат: Учебник для бакалавров", Проспект, 2018, с.9./ BEGICHEV, V.A., "Noter: Lisans öğrencileri için ders kitabı", Prospect, 2018, s.9, <https://cnm.md/wp-content/uploads/2019/07/Notariat-Uchebnik-Begichev-2018.pdf>, (12.11.2021).

⁶⁹ BURIBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler, s. 39.

⁷⁰ BURIBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler, s. 40.

tarafından onaylanan koşulların ayrıca ispatına gerek yoktur. Bu, noterin kamusal-hukuki doğası hakkında sonuçlar çıkarmamızı sağlamaktadır.

E.A. Buribaev'a göre, hukuk sisteminde tamamen kamu hukuku veya özel hukuk kurumu yoktur. Noterlik müessesesi de hem özel hukuk hem de kamu hukuku niteliği taşımaktadır. Noterliği, vatandaşların ve kuruluşların hak ve çıkarlarını koruma işlevinden dolayı, hakları koruyan bir kurum olarak tanımlar. Noterliğin, faaliyet alanı hak ve meşru menfaatlerin korunması olan, diğer kuruluşlardan en önemli farkının, tartışılmaz hak ve olguların noterlik işlemleri yapmaya yetkili kişilerce tasdik edilmesinde yattığına inanmaktadır.⁷¹

Bu açıklamalardan hareketle, noterliğin, özel hukuk niteliğinin varlığı inkar edilemez. Bununla birlikte noterliği tanımlarken, yazarların, noterin, devlet tarafından kamu yetkilerine sahip kamusal karakteri de olan, belirli ölçülerde yargısal organlara da yardımcı olan, bir kurum olduğu görüşüne de katılıyoruz.

II. NOTERLİĞİN TARİHİ GELİŞİMİ

Noterin tarihi, sözlü delillerin yazılı delillerle değişime uğradığı, ispat ve delillerin tarihi ile örtüştüğünü söyleyebiliriz⁷².

Modern noterler kurumunun iyi anlaşılabilmesi için, geçirdiği aşamaların da bilinmesinde yarar vardır. Tüm hukuk sisteminin dönüşümü, bu kapsamda normatif hukuk düzeninin, ayrıca belgelendirmenin gelişimi kapsamında izlenen sürecin bilinmesinde yarar vardır.

İncelemeler göstermektedir ki, noterliğin temelleri Eski Mısır'a kadar uzanmaktadır. Eski Mısır kaynaklarında noter, sözleşmeleri yazıya döken tarafsız aracı olarak tanımlanmaktadır⁷³. Noterlik görevleri, Mısırlı din adamları ve yazıcılar tarafından seçilen kişiler tarafından yerine getirilmekteydi. Noterler MÖ 2. Yüzyıldan itibaren devletin gözetimi ve denetimi altında, devlete bağlı olarak oluşturulmuş

⁷¹ BURIBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler, s. 53.

⁷² ПИЕПУ, Ж. Ф., Яр Ж., “Профессиональное нотариальное право”, 4 е изд. / Перевод с фр. МЕДВЕДЕВА, И.Г., М., 2001, с. 37./ PIEPU Zh.F., JAGR Zh., “Profesyonel noter hukuku”, 4. Baskı, Fransızca'dan çeviri yapan MEDVEDEV I.G., Moskova, 2001, s. 37.

⁷³ BATMAZ, Mehmet Orhan, “NOTERLERİN HUKUKİ SORUMLULUĞU”, (Yüksek lisans tezi) İstanbul, 2014, s.3, (d’AMERIUS. Sylviye, La Responsab’l’te C’v’le Du Notaire et Son Assuranse. Nyon 1980), naklen. KORKMAZ Yakup, “Türk hukukunda Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, Yüksek lisans tezi, Ankara, 2000, s.6.

kurumlardı. Başlangıçta görevleri, piyasa mesleklerinin işlerini ve mallarını kontrol etmek ve piyasada alışveriş yapanların talebi üzerine onlar için belgeler düzenlemektir. Bunlara, düzenleme memuru denmekteydi⁷⁴.

Antik Roma kültürünün en yüksek başarılarından biri ve çoğu Avrupa devleti için model teşkil eden şey, bugün Kıta Avrupası Hukuk sisteminin de kökeni olan Roma hukuk sistemidir.

Noterlik, daha kurumsal bir yapı olarak ortaya çıkışı Antik Roma'da Cumhuriyet döneminden başlar. Tarihi kaynaklar, oluşumunu III. yüzyıla dayandırmaktadır. Her halükârda, Roma imparatoru Konstantin'in düzenlemelerine bakılırsa ve her ikisi de MS 316 tarihli, noterlik mesleğinin “tabellion” adı verilen prototipinden bahsedilmektedir. Bunlar, doğrudan kamu hizmetinde olmayan, devletin kontrolü altında yasal işlemlerin ve adli belgelerin hazırlanmasında, bunlara ihtiyacı olan herkes için kanunla öngörülen ücret karşılığında serbest ticaret şeklinde faaliyet gösteren bir kategoriye içeriyordu⁷⁵.

Dokuzuncu yüzyıla kadar, Roma'da noterlik tam bir kamu görevi değildi. Hukukta ustalaşmış kişilerin serbest bir mesleği idi. Roma tarihinin cumhuriyet döneminde, yasal belgeleri hazırlayan iki görevli bulunmaktaydı. Bu görevlilerden ilki, kamu hizmetinde bulunan katiplerdi (scribae). Katipler, magistratlarda (mahkemelerde) kaydolup, devlet hazinesinden maaş almaktaydılar. Diğer görevli, özel şahısların hizmetinde olan katiplerdi. Bu görevliler ya kiralık özgür insanlar (exceptores) ya da kölelerdi (notarii). Yukarıdaki kişilere ek olarak, Roma'da özel bir kurum daha vardı. Bu kurum “tabelliones” enstitüsüydü. Tabelionlar, kamu hizmetinde değillerdi. Kanunla belirlenen ücret karşılığında, devletin kontrolü altındaki yasal belgeleri ve mahkeme belgelerini hazırlıyorlardı. Femilidi'ye göre, İtalya'daki noterlik kurumunun embriyosu tabelionlardır⁷⁶.

Femilidi, o dönemin noterlerini tarif etmektedir. Buna göre, Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte, siyasi ve hukuk sistemi, Romanın topraklarına

⁷⁴ DELIDUMAN, Seyithan, “Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1999.s.35.

⁷⁵ ЛЯПИДЕВСКИЙ, Н., “История нотариата”, М., Университетская типография (Катков и Ко), 1875, с. 21/ LYAPIDEVSKY N., “Noterlerin Tarihi”, М., Üniversite Matbaası (Katkov ve Co.), 1875, s.21.

⁷⁶ ФЕМЕЛИДИ, А.М., “Русский нотариат. История нотариата и действующее нотариальное положение 14 апр. 1866 г.”, СПб.: Издание Я.А. Конторовича, 1902. с. 3 - 4./ FEMELİDİ A.M., “Rus noterliği. Noterliğin tarihi ve 14 Nisan 1866 tarihli geçerli noterlik hükmün durumu.”, St. Petersburg, Y.A. KONTOROVİÇ'in baskısı, 1902, ss. 3 - 4.

yerleşen barbarlar tarafından da korundu. Farklı kültürlerin ve milletlerin çatışmasıyla, eski ve yeni unsurların kademeli olarak kaynaşması, eski ve yeni güçlerin kaynaşması başlamıştır. O zamandan beri, noterler tarafından yapılan tüm belgelere “instrumenta publica” veya “chartae publicae” denir. XII. Yüzyılda “tabealion” kelimesi ortadan kalkarak yerini “noter” kelimesine bırakmaktadır.

Ortaçağ İtalya'sındaki noter kurumu, bir pan-Avrupa noterinin prototipidir ve Roma hukuku ile birlikte Fransa ve Almanya tarafından Kabul edilmektedir. Ortaçağ İtalya'sında noterlerin yetkilendirilmesi sadece laik bir otoriteden (imparator) değil, aynı zamanda kilisenin başından (papa) da gelmektedir. İmparatorlar genellikle noter atama haklarını en yüksek laik veya manevi saygınlara devrettiler. Böylece dükler, kontlar veya piskoposlar da yetkili oldu. XIII. - XIV. Yüzyılda bazı bağımsız İtalyan şehirleri, imparator ve papaya ek olarak, noterleri kendileri atama hakkını aldılar. XV. yüzyılda yetki hakkı noter şirketinin kendisine geçmiştir. Yemin töreninin sonunda, yeni notere bir kalem ve “Kamu eylemlerini yasanın gereklerine uygun ve iyi ahlakla gerçekleştirme yetkisi verin” yazılı bir araç verildi.⁷⁷

Cerman halkı da eski Romanın noterlik hukuku sistemini kabul etmiştir⁷⁸. VII. ve VIII. yüzyıllarda Cermen Hukukunda tabellion hukuku geliştirildi⁷⁹. Almanya'daki noterlik işlevleri yalnızca din adamlarının elinde toplanmıştı. Almanya'nın noter işinde din adamlarının bu tekelinin nedeni, esas olarak, diğer mülklerin aşırı cehaletinde yatıyordu. İtalya'da her sınıftan genç erkekler okullarda yetiştirilirken, Almanya'da sadece manevi rütbeye sahip olan çocuklar eğitildi. Noterlik işinde din adamlarının tekelinin gelişmesiyle eşzamanlı olarak, noter kurumunu daha da felç eden “basın hakkı” ortaya çıktı. Basın hakkı, arma hakkından türemiş ve başlangıçta sadece etkili prenslere ve kontlara aitti, daha sonra manevi şirketlere, bağımsız şehirlere ve nihayet vatandaşlık hakkına sahip olan herkese geçti. Bu da noterliğin kamu görevi anlamında gelişmesini engellemiştir. Bu dönemin noterleri sadece kâtiplerdi, ya kamu kurumlarında hizmet veriyorlardı ya da hizmetlerini özel şahıslara özel bir ücret karşılığında özgürce sunuyorlardı. Tüm Alman Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra, büyük ölçüde modası

⁷⁷ FEMELİDİ A.M., s.23.

⁷⁸ GÜRSEL, Nurettin, “Noterlik Kanunu ve Uygulaması”, Ankara, Güven Matbaası, 1972, s.4.

⁷⁹ ÖZÜYARI, Ruhi, “Açıklamalı Noterlik Kanunu”, G.İkinci Baskı, Temmuz, 1975, s.7.

geçmiş ve sistemin birliğinden ve yol gösterici fıkirden yoksun olan Alman noterinin yeniden düzenlenmesi sorunu ortaya atıldı⁸⁰.

XIV. yüzyıldan itibaren İtalyan şehirlerinin tüzüklerine göre düzenlenen noterlik sistemi, Roma hukuku ile birlikte yavaş yavaş Almanya'da da hukuk sistemine girerek, Alman mevzuatına göre hayatın gereklerine ve koşullarına uygun olarak işlenmeye başladı. Bu dönemde Almanya'da Jüstinyen yasalarını kendi yasalarıyla tamamlayarak özel bir Alman emperyal yasası (kaiserrecht) yarattılar. Almanya'da noterliklerin kurulmasına ilişkin yasalar şunlardır: Noter kurulmasına ilişkin 1512 tarihli Bavyera Yasama Yasası, 1669 tarihli Frankfurt, 1822 tarihli Kelp, 1845 tarihli Ren Eyaleti, 1852 tarihili Hannover ve 15 Temmuz 1890 ve 2 5 Haziran 1895 kanunları⁸¹.

Orta çağ Fransası'ndaki ve Almanya'daki noterler, uzun süredir, kamu görevi anlamında varlığının olasılığını felç eden aynı yasal ve sosyal yaşam fenomeniyle karşı karşıya kaldıkları için bir temel bulamadılar. Noter zanaatı, Almanya'da olduğu gibi, din adamlarının elindeydi. Noterler özel manevi yazıcılardan sorumluydu. Noterlik işinde din adamlarının tekelinin gelişmesiyle birlikte, basın özgürlüğü ortaya çıkıyor. Basın hakkı 15. yüzyılın ikinci yarısına kadar korunmuştur. Basın tarafından onaylanan belgeler, doğruluğu şüphe götürmez ise, mutlak kanıt gücüne sahipti. Tanıkların rolü ikincildir⁸².

1871 Yasası ile tanıtılan Avusturya noterinin organizasyonu o kadar mükemmeldir ki, herhangi bir kültürel devlet için bir model olarak hizmet edebilecek niteliktedir. Geniş bir organizasyon yapılanması, kanun maddelerinin güzel bir edebi ve stilistik dekorasyonu mevcut olup noter organizasyonunun temeli olarak ortaya konulan ilkelere yer verilmiştir. Bunlar, Avusturya noterlik mevzuatının ayırt edici özellikleridir. Noterler Adalet Bakanı tarafından atanır ve görevden alınır. Noterin her eylemi kanunla doğru yorumlanır⁸³.

Fransada ilk zamanlar noterlik işleri sinyorlar tarafından, daha sonraları ise mahkemeler tarafından yerine getirilmekteydi⁸⁴. Kral 9.Lui zamanında 1270 yılında Paris de çalışmak üzere 60 kişi noterlik işini yapmaktaydı. Bunlar ikişer kişi şeklinde

⁸⁰ FEMELİDİ A.M., s.33-34.

⁸¹ FEMELİDİ A.M., s.36.

⁸² FEMELİDİ A.M., ss.38-39.

⁸³ FEMELİDİ A.M., s. 50.

⁸⁴ ÖZÜYARI, Ruhi, s.7.

çalışmaktaydılar. Daha sonra bütün Fransa sınırları dahiline çalışmaya başladılar⁸⁵. Bunlara Tabellion ve Garde-Note adı veriliyordu. Kral IV. Hanri zamanın da bunlar bire indirilerek kendilerine noter unvanı verildi⁸⁶. Bu noterler babadan oğula geçerdi. 1766'da 14. Lui, kral arması ile bir mühür kullanmalarına izin verdi. Bu dönemde kralın, sinyorların ve kilisenin ayrı noterleri vardı. 1791 büyük Fransız devriminde bu ayrılık kaldırılarak tek haline detirildi⁸⁷. Fransız büyük ihtilalından sonra 16.3.1803 tarihinde Notair public adı verilen noterler ölünceye kadar bu işi yapmaya başladılar⁸⁸.

Noterliğin gelişimi ve yasal statüsünün güçlendirilmesiyle doğrudan ilgili olan bir diğer önemli yasal kaynak, 1804 tarihli Napolyon Bonapart Medeni Kanunu'dur. Bu olağanüstü yasal düzenleme, Fransız hukuk sisteminin gelişmesi ve Romano-Germen hukuk ailesinin oluşumu için temel oluşturdu. Kanun, Roma hukukunun ilkelerine ve kurumlarına dayanıyordu. 1804 Kanunu'nun yaratıcıları, yazılı delilin üstünlüğünü güvence altına aldılar ve gerçek belgelerin derlenmesini noterlik faaliyeti görevinin temeli olarak tanımladılar⁸⁹.

Bir grup Avrupa devletine (Belçika, İngiltere, İtalya, İspanya ve Portekiz) ve İsviçre kantonlarının çoğuna model teşkil eden Fransız noteri, konsolosluk döneminde kurulmuş ve aşağıdaki temel özelliklere sahipti: -Noterler, en az altı yıl boyunca noterlikle görevli kişiler arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanırdı; -Mülk envanterleri hazırlamak, çeşitli sertifikalar vermek, halka açık satışlar yapmak görevleri arasındaydı; -Noterler çıkarılamazdı, sayıları ve yerleşimleri hükümet tarafından belirlenirdi; -Noterin ikamet yeri hükümet tarafından belirtilirdi; izinsiz ikamet değişikliği halinde noter görevden alınırdı; -Noterler yargıç olamazlardı, ancak baroya kayıt olmalarına izin verilirdi.

Fransız noterinin yalnızca kendisine özgü olan özelliği, noterin mirasçıları tarafından yasal gereklilikleri yerine getiren kişilere noter satma hakkı vermektedir⁹⁰.

İngiltere de 1237 yılında tanzim, tasdik ve tescil işleri kral ve kilise tarafından tayin edilen ayrı ayrı tabellionlar tarafından yürütölmekteydi. 1884'ten sonra,

⁸⁵ GELAL, Mehmet, "Noterliğin Tarihçesi", **TNBHD**, Sayı:1, 15.02.1974.s.27.

⁸⁶ ÖZÜYARI, Ruhi, s.7.

⁸⁷ GÜRSEL, s.4.

⁸⁸ TANJU, Fahrettin, "Noterlik Nedir?", **TNBHD**, S.21, 15 Şubat 1979, s.13-19.

⁸⁹ ТЕРЕХОВ Е.В., "История развития и становления нотариата", Актуальные проблемы политики и права. **Межвузовский сборник научных статей**. Пенза: Информ.-изд. центр ПГУ, 2012. Вып. 8. с.93 – 99/ ТЕРЕКHOV, E.V, "Noterin gelişim ve oluşum tarihi". Siyaset ve hukukun güncel sorunları. **Üniversiteler arası bilimsel makaleler koleksiyonu**, Inform. yayınevi Merkezi, Penza Devlet Üniversitesi, 2012, Sayı 8, ss.93 - 99; BEGİCHEV A.V., Lisans öğrencileri için, s.55 .

⁹⁰ FEMELİDİ A.M., ss.43,44,45.

vasiyetlerin yerine getirilmesinde sadece din adamları yer aldı ve işin geri kalanı noterler tarafından yapıldı. İngiltere de noterlik ve avukatlık mesleği birleşmiştir⁹¹.

III. DÜNYADAKİ TEMEL NOTERLİK SİSTEMLERİ

A.Genel Olarak

Bugün baktığımızda Dünya’da temelde tarihsel olarak iki ana noterlik sistemi olduğu görülmektedir. Bunlardan en yaygın olanı Latin türü noterlik sistemidir. İkincisi ise Anglo-Sakson türü noterlik sistemidir. Latin noterliğinin temel ilkeleri, kaynağını Roma hukukundan almaktadır. Latin tipi noterlik, Romano-Germen hukuk sistemi ülkelerinde (kıta Avrupası devletleri, başta Fransa ve Almanya hukuk sistemleri) doğmuştur. Bugün Latin noterlik sistemi, Avrupa'nın çok ötesine geçmiş ve dünyanın birçok ülkesinde uygulanmaktadır.

Latin noterlik sistemi ile Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) noterlik sistemi arasındaki temel farklılık şöyledir: - noter, yalnızca yasaya uyarken devlet adına hareket eder; - noter devlet memuru değildir; - noter tasdik ettiği belgeleri kendisi hazırlar; - noter tarafından düzenlenen belgelerin tam yasal ve kanıtlayıcı gücü vardır; - noterin nitelikli hukuki yardım sağlama faaliyeti, adalet ve tarafsızlık ilkelerine dayanmaktadır; - noter, noter odasının bir üyesidir; - noter, hatalarından mali olarak sorumludur ve mesleki riskleri sigortalamakla yükümlüdür; - noterlik faaliyetleri için ödeme, devlet tarafından belirlenen tarifelere göre yapılır; - noterin işlemlerinin yasallığı devlet tarafından kontrol edilir⁹².

Anglo-Sakson hukuk sisteminde, hukuk, kural olarak kodlanmamıştır, özel ve kamusal, maddi ve usule ilişkin olarak bölünmemiştir⁹³. Bu hukuk sisteminde avukatların rolü çok daha önemlidir. Latin tipi noterden temel farkı, noterlerin temelde imzanın ve kopyanın doğruluğuna tanıklık etmeleridir. Türk, Rus ve Kazakistan noterlik modelleri de Latin noterlik tipine göre inşa edilmektedir.

Aşağıda bu iki sistem kısaca açıklanacaktır.

⁹¹ GELAL, s.27.

⁹² BEGİCHEV V.A., Noter: Lisans öğrencileri için, s.409.

⁹³ BEGİCHEV V.A., Lisans öğrencileri için, s.414.

B. Latin Noterlik Sistemi

Latin noterlik sisteminin kökeni, Roma hukukuna dayanmaktadır. “Latin” adı, bir noterlik belgesinin özel olarak artırılmış ispat gücünü tanıyan yasal hükümlerin kaynağı olarak yalnızca Roma hukuku ile ilişkilidir. Bu noterlik sistemi aşağıdaki ana özellikleri taşımaktadır:

- Noter aynı anda devletin bağımsız bir temsilcisi olarak, devlet adına noterlik işlemleri yapma yetkisine sahip ve eylemleri ile ilgili kişisel sorumluluk taşıyan bir kurum olarak hareket eder.

- Noterin bağımsızlığı, onun tarafından özel bir işlevin yerine getirilmesine dayanır. Tarafların anlaşmalarına dair halka açık bir form verilir.

- Noterlerin faaliyetleri üzerindeki kontrol, devlet tarafından ve noter odaları tarafından yapılır.

2 Ekim 1948 Buenos Aires'teki bir toplantıda, Latin noter örgütleri temsilcilerinin bir toplantısında, Arjantinli noter Josu Auvion Negri'nin girişimi üzerine, tüm örgütler, Uluslararası Latin Noterler Birliği altında birleşti. Kasım 2005'te Uluslararası Latin Noterler Birliği, Uluslararası Noterler Birliği olarak yeniden adlandırıldı. Şimdi, Latin noterlik sistemine ait mevzuata sahip olan yaklaşık 90 ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerden bazıları şunlardır: Türkiye, Almanya, Fransa, İspanya, İtalya, Avusturya, İsviçre, Kazakistan, Rusya Federasyonu, çoğu Latin Amerika ülkesi, bazı Afrika ülkeleri, Çin v.b.

Modern noterlerlik, uzun ve karmaşık bir gelişim ve geçmişine sahiptir. Diğer yasal terimler gibi, iç hukuk terminolojisine sıkıca dahil edilen “noter” kelimesi Latince kökenlidir. Latince'den çevrilmiş olan bu kelime “işaret” anlamına gelir ve sembolik semboller, örneğin, orijinal heceleme ve anlamlarını korudukları müzikte (müzik notasyonunda) kullanılır.

C. Anglo-Sakson Noterlik Sistemi

Anglo-Sakson yasal modeli esas olarak yargı emsaline dayanmaktadır. Bu nedenle yazılı kanıtların incelenmesi de dahil olmak üzere bir kanıt aracı olarak tanıklıklara büyük önem verilmektedir. Anglo-Sakson hukuku ülkelerinin medeni

süreçlerindeki herhangi bir yazılı belge, tanıkların yardımıyla reddedilebilir. Avukatlar, Anglo-Sakson hukuk sisteminin ülkelerinde geleneksel olarak güçlü bir rol oynamaktadır. Noterler sadece tasdik işlevlerini yerine getirirler (kopyaların tasdiki, imzalar, yeminli ifade vb.). Yetkilerin doğrulanması onların yetkilerine dahil değildir. Anglo-Amerikan sisteminde noter, belgeyi hazırlamaz. Noter, ilgili kişiler veya avukatlar tarafından önceden hazırlanmış bir belge olarak, yalnızca bu belgeleri ve belgelerin gerçekliğini onaylar. Ayrıca noterlik için avukat olma şartı aranmaz. Özellikle ABD'de vali tarafından atanan onurlu bir vatandaş olmak yeterlidir. “50 ABD eyaletinden 32'sinde noter olmak için özel bir form doldurup bir ücret ödemek yeterlidir, çoğu eyalette başvuranın sabıka kaydı olmaması gerektiği şartı vardır.”⁹⁴.

Anglo-Sakson sistemi noterleri (notary public), İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) (Louisiana, Florida, Porto Riko ve Alabama eyaletleri hariç), Kanada (Quebec ve British Columbia eyaletleri hariç), Avustralya, Yeni Zelanda, Nijerya, bazı Güney Afrika ülkeleri) aşağıdaki ana özelliklere sahiptir.

Noterlerin her zaman avukat olması gerekmemektedir. Bu kapasitede, güvene sahip bir kişi, belediye yetkilileri tarafından geçici olarak ve bir ücret karşılığında belirli olayları veya gerçekleri onaylamak için mührü kullanmaya yetkili olan bir kişi, noter gibi hareket edebilir. Örnek olarak, noterlik görevlileri avukatlar tarafından yerine getirilir - bu süreç için mahkeme öncesi hazırlık aşamasında tarafların temsilcileridir. ABD'de noterlik işlevi, devlet yasama organı veya üst düzey yetkilileri tarafından atanan noterler ya da bilgi bulma komisyonu üyeleri tarafından yerine getirilir.

ABD'de Washington Eyaleti Columbia Bölgesi Revize Edilmiş Tekdüzen Noterlik İşlemleri Kanunun 2. bölümünün 7. paragrafının anlamından, noter tarafından gerçekleştirilen noterlik işlemleri, bir makbuzun kabulünü, yeminli doğrulamayı, bir imzanın şahitliğini veya tasdik edilmesini, noter tarafından gerçekleştirilen noterlik işlemlerini içerir. Kıymetli bir belgenin protesto edilmesi, makbuzun kabulü ve tasdiki, vekaletname, ipotek, senet vb. yazılı belgelerin teyidi ve ilçe'deki herhangi bir mahkeme, hakim veya memur önünde kullanılmak üzere yeminli beyanların alınması. Adı geçen Columbia Bölgesi Kanunu, elektronik

⁹⁴ БУРИБАЕВ, Е.А., “Латинский нотариат в США”, журнал **Вестник КазНПУ**, серия Юриспруденция, Алматы, 2017, No2(48), Алматы, 2017 с.179./ BURİBAYEV, E.A., “ABD'deki Latin noterler”, **Vestnik KazNPU** dergisi, Almatı, 2017, S. 2 (48), s. 179.

kayıtlarla ilgili olarak noterlik işlemi gerçekleştirmek üzere belediye başkanından izin alan elektronik noter kavramını getirmiştir. Yukarıdaki Yasanın 2. bölümünün 10. paragrafının a ve c bentlerine göre, Noter, belediye başkanı tarafından bölgede noterlik işlemleri yapmak üzere veya federal hükümetin, eyaletin veya federal olarak tanınan Hindistan'ın yetkili bir organı tarafından yetkilendirilen bir kişidir. Yukarıdaki Revize Edilmiş Tekdüzen Noterlik İşlemleri Kanununun 10. Bölüm'nün A fıkrası uyarınca, noterlik işlemleri bir ilçe noteri, bir hakim, bir bölge mahkemesinin katibi veya katip yardımcısı veya belirli bir görevi yerine getirmeye eyalet kanunlarına göre hareket etmek yetkili başka herhangi bir kişi tarafından gerçekleştirilebilir⁹⁵.

Tanınmış bilim adamı *René David* noterlikle ilgili olarak, “Amerika'da noter avukat değildir ve Fransa'da ve hatta İngiltere'de bir noterle ilgisi yoktur. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki noter, bir nedenden dolayı ihtiyaç duyanların imzalarını onaylama hakkını elde eden bir kişidir. Bu noterin konumu herhangi bir özel yetenek gerektirmez, noterlik görevi birbirinden farklı vatandaş kategorilerine emanet edilir” demektedir⁹⁶.Bunu doğrulamak için, yukarıdaki Kanunun 20. bölümünde noter adayları için öngörülen şartları sunuyoruz. Columbia Bölgesi Revize Edilmiş Tekdüzen Noterlik İşlemleri Kanunun 20. bölümü,

noter olmak için başvuru yapacak adaylarda aşağıdaki şartları öngörmektedir: Noter olmak için başvuran kişinin: (1) En az 18 yaşında olması; (2) Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı veya daimi yasal ikamet sahibi olmak; (3) Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet etmek veya Amerika Birleşik Devletleri'nde yasal olarak ikamet etmek; (4) 23. bölüm uyarınca izin almaktan men edilmemek (bu, belediye başkanının noterlik belgesini almayı veya yenilemeyi reddetmesi durumunda gerçekleşir: bir kişinin noter olarak hareket etme konusunda dürüst, yetkin veya güvenilir olmadığını gösteren herhangi bir eylem veya ihmâl, noter olarak çalışmak için yapılan bir başvuruda hileli eylemler veya ihmaller nedeniyle noter, başvuru sahibinin veya noterin ciddi bir suçtan veya dolandırıcılık veya benzeri bir suçtan mahkum edilmesi için durumunda geçerlidir) (5) Belediye başkanı tarafından yayımlanan yönetmeliklerle belirlenen diğer şartları yerine getirmek⁹⁷.

⁹⁵ 4 Aralık 2018 tarih ve 22-189 Sayılı Revize Edilmiş Tekdüzen Noterlik İşlemleri Kanunu, <https://code.dccouncil.gov/us/dc/council/laws/22-189>, (11.10.2022).

⁹⁶ КРАШЕННИКОВ, П.В., ЗАЙЦЕВА, Т. И. , ГОНГАЛО, Б. М., ЯРКОВ В. В., ЮШКОВА, Е. Ю. и др., “**Настольная книга нотариуса**”, 2-е изд., испр. и доп., WoltersKluwer, 2004 г., с.14,17./ KRASHENNIKOV P. V., ZAITSEVA T. I., GONGALO B. M., YARKOV V. V., YUSHKOVA E. Yu. ve diğerleri, “**Noter El Kitabı**”, 2. baskı, düzeltilmiş ve geliştirilmiş, Wolters Kluwer 2004, ss. 14, 17.

⁹⁷ 4 Aralık 2018 tarih ve 22-189 Sayılı Revize Edilmiş Tekdüzen Noterlik İşlemleri Kanunu.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK

I. TÜRK NOTERLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

A. Türk Noterlik Sisteminin Gelişimi

Türk hukukunda noterlik işlevini gören uygulamalar çok uzun zamandan beri vardır. Ancak kurumsal bir yapı olarak noterlik, ilk olarak Tanzimat öncesi dönemde karşımıza çıkmaktadır. Doktrinde, noterlik kurumunun gelişim aşamaları üç döneme ayrılarak incelenmektedir. Bunlar; Tanzimat öncesi dönem, Tanzimat sonrası dönem ve son olarak Cumhuriyet dönemidir⁹⁸.

1. Tanzimat Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat öncesi dönemde, hukuk alanında daha çok İslam hukuku kurallarının hakim olduğunu görmekteyiz. Bu dönemde kadılar ve kadı yardımcıları (naip) tarafından yürütülen noterlik görevi, kaynağını İslam hukukunun temel kitabı olan Kur'an'ı Kerim'den almaktadır. Kur'an'ı Kerim'in Bakara suresinin 282. ayetinin "Ey iman edenler! Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız vakit onu yazın. Bir kâtip onu aranızda adaletle yazsın"⁹⁹ şeklindeki meali incelendiğinde; "kâtip" olarak isimlendirilen kişinin üstlenmiş olduğu görev bugün noterler tarafından yerine getirilmektedir. Ayet-i Kerime'de katiplik görevini yerine getirecek kişinin tarafsız olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bugün de noterlik mesleğinin temel unsurları arasında tarafsızlık ilkesini saymaktayız. Bizce, o dönemde sivil toplumdaki diğer anlaşmalar da benzer şekilde şahitlerin ve katiplerin katılımıyla gerçekleşti. Çok önemli bir noktayı daha vurgulamakta fayda var. "Şayet borçlu sefih veya akıllı zayıf veya kendisi söyleyip yazdıramayacak durumda ise, velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki de şahit bulundurun. Eğer iki erkek bulunamazsa rıza göstereceğiniz şahitlerden bir erkek ile -biri yanılırsa diğerinin ona

⁹⁸ ULUKAPI, s.31.

⁹⁹ Kur'an-I Kerim ve Açıklamaları Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, Ankara 1993, s.47.

hatırlatması için- iki kadın (olsun)”¹⁰⁰ şeklindeki mealde, noterliğin embriyosu görülmektedir. Kur-an-ı Kerimde aynı zamanda miras, mal paylaşımı, eşlerin mülkiyeti ve toplumun diğer meseleleri de düzenlenmektedir. Böylece İslam hukukunun temel kitabı olan Kur’an’ı Kerim aynı zamanda noterlik sisteminin gelişmesine yol açan önemli bir hukuk kaynağı olmuştur.

Tanzimat öncesi dönemde noterlik görevi kadılar ve naipler tarafından dini hükümlerine göre yerine getirilmiştir.

Kadılar, yaptıkları çeşitli işlemleri şer’iye sicillerine kaydederken “sakk-ı şer’i” adı verilen belirli bir usule göre düzenleyerek yazmışlardır. Bu kapsamda hazırlanan sakk mecmuaları, kadının hüküm verdiği meseleyi nasıl yazıya geçireceği, hangi ibareleri nasıl bir düzen içinde yazacağı hususunda yardımcı olmak üzere, çeşitli konulara dair mahkemelerde tutulan kayıtların örneklerini içeren eserlerdir. Sakk mecmualarını şer’iye sicillerinden ayıran özellik, çoğunlukla belgelerin tekrar gözden geçirilmiş ve üst düzey ilmiye mensuplarının tashihinden geçmiş olmalarıdır¹⁰¹. Kadılar, şer’iye mahkemesi görevlisidir. Naipler ise, kadıların yargı görevini yerine getirirken yardım aldıkları kişilerin başında gelmektedir¹⁰². Naip “birinin yerine geçen, vekil” anlamına gelmektedir. Naiplik devlet idaresindeki bir görevlinin yerine geçici süre ile bakan kişiyi ifade etmektedir¹⁰³.

2. Tanzimat Sonrası Dönem

Tanzimat Fermanı’nın ilanından sonraki dönemde, Avrupa’daki başta ekonomik ve politik olmak üzere pek çok alanda meydana gelen değişiklikler, Osmanlı Devleti’ni de etkiledi. Bu etki neticesinde yeni yasal düzenlemeler ve

¹⁰⁰ Kur’an-I Kerim ve Açıklamaları Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, Ankara 1993, s.47.

¹⁰¹ AKGÜNDÜZ, A., “İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer’iye Mahkemeleri ve Şer’iye Sicilleri”, **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 14, 2009, s.21-23; KAYA, S., “Mahkeme Kayıtlarının Kılavuzu: Sakk Mecmuaları”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C: 3, S: 5, 2005, s. 379-382, Seda ÖRSTEN ESİRGİN, “Osmanlıdan Cumhuriyete Noterliğin Gelişimi”, **II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, 2016 Aralık, C.II, s.52.

¹⁰² ÜÇÖK Coşkun-MUMCU Ahmet- BOZKURT Gülnihal, “Türk Hukuk Tarihi”, Turhan Kitabevi, 25 baskı 2023/09, s. 202; İBRAHİM Abdülazim, “KLASİK DÖNEM OSMANLI HUKUKUNDA ŞERİYYE MAHKEMELERİ”, 2022, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, C. 2, S. 2, s.18/ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2475618>, (02.06.2023).

¹⁰³ KAYAR Betül, Osmanlı Yargı Teşkilatında Naib, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2020, S. 1, s. 191; İBRAHİM Abdülazim, KLASİK DÖNEM OSMANLI HUKUKUNDA ŞERİYYE MAHKEMELERİ, **KIRIKKALE HUKUK MECMUASI**, C.2 S.2.2022, s.581, 585/ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2475618>, (05.04.2023).

kurumlar ortaya çıktı. Avrupa'nın etkisiyle gerçekleştirilen kanunlaşma hareketlerinin neticesinde, 1839 yılında Tanzimat Fermanı ilan edildi. Bu hareket ile Türk hukuk tarihinde yeni bir dönem başlamış oldu. Tanzimat döneminde Batı yasalarının, özellikle Fransız yasalarının kabul edildiğini görüyoruz. Fransız Ticaret Kanunu'nun Ticareti Berriye kısmı 1849'da, Ticareti Bahriye kısmı alınarak 1853'te yürürlüğe girdi ve 1860'ta Ticaret mahkemeleri kuruldu. Daha sonra 1868'de Ticaret ve Dış İlişkiler Kuralları¹⁰⁴ yürürlüğe girdi. "Böylelikle, kadı ve naiplerin yanında, ticaret işlerine müteallik olup ticaret mahkemelerine sunulacak işler için noterlik müessesine sistemli olarak ilk adım atılmıştır"¹⁰⁵.

Tanzimat döneminde şeriye mahkemelerinin varlığı korunup, kadıların belgelendirme görevleri devam ederken¹⁰⁶, nizamiye mahkemeleri bünyesinde faaliyet göstermek üzere¹⁰⁷, çeşitli düzenlemelerle farklı isimler altında modern noterlik hizmetlerinin temelleri yavaş yavaş atılmıştır¹⁰⁸.

Noterlik ile ilgili Tanzimat döneminde birkaç önemli nizamname kabul edildi. Bunlardan ilki, 26 Haziran 1868 tarihli Dersaadet Ticaret Deavi Kalemi Nizamnamesi¹⁰⁹ ve Ticaret-i Bahriye Deavi Kalemi Nizamnamesi'dir¹¹⁰. Anılı nizamnamelere göre, kara ve deniz ticareti alanındaki her tür sözleşme, vekâlet, kefalet, protesto, senet vs. evrakın onaylanması ve düzenlenmesi, tebliği ile ticaret mahkemelerine sunulacak evrakın tercümesi Deavi Kalemi'ne verilmiştir¹¹¹. Devai Kalemi'nin kurulmasından önce, bu faaliyet Dersaadet Birinci Ticaret Mahkemesi tarafından yürütülmekteydi. Deavi Kalemi, Ticaret Nezareti bünyesinde kurulmuştur

¹⁰⁴ Düstür, I. Tertip, C.1, s. 826.

¹⁰⁵ ASLANSAN, Yusuf Kemal, "Noter Kanun Layihasının Yeniden Kaleme Alınması Sebeb ve Amilleri ve Yeni Hükümleri", AD.,1938/5, s.596; ULUKAPI Ömer, ATALI Murat, "Noterlik Hukuku", Mimoza, 2013, s.15.

¹⁰⁶ 14 Ekim 1914 tarihli "Mehakim-i Şer'iyye ve Nizamiyenin Tefrik-i Vezai fi Hakkında Nizamname"nin kabulünden sonra dahi, şeriye mahkemelerinin noterlik hizmetlerine ilişkin faaliyetleri devam etmiştir. Yusuf ASLANSAN, "Noter Kanun Layihasının Yeniden Kaleme Alınması Sebeb ve Amilleri ve Yeni Hükümleri", Adalet Dergisi, 1938/5, s. 598, Seda ÖRSTEN ESİRGİN, s.53.

¹⁰⁷ EKİNCİ, Ekrem Buğra, "Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri", İstanbul, Arı Sanat Kitabevi, 2004, s. 231, Seda ÖRSTEN ESİRGİN, s.53.

¹⁰⁸ ÖRSTEN ESİRGİN, Seda, s.53.

¹⁰⁹ Dersaadet Ticaret Deavi Kalemi Nizamnamesi, Düstür, I. Tertip, C. I, s. 814-822.

¹¹⁰ Ticaret-i Bahriye Deavi Kalemi Nizamnamesi, Düstür, I. Tertip, C. I, s. 823-824.

¹¹¹ GEDİKLİ Fethi, "Katib-i Adllere Mahsus Sakk-Osmanlı Dönemi Noterlik İşlem Formülleri", Ankara, Türkiye Noterler Birliği Yayını, 2012, s. 15, Seda ÖRSTEN ESİRGİN, s.54.

ve ticaret mahkemelerine bağıl şekilde çalışmıştır. Bu kurum bir müdür, bir başkâtip, gerektiğı kadar tercüman, katip ve çavuştan oluşmaktaydı¹¹².

Deavi Kalemi, mukavelat muharrirleri tarafından hazırlanarak 04 Ağustos 1879 yürürlüğe giren, 24 Temmuz 1879 tarihli Mukavelat Muharrirleri Nizamnamesi ile¹¹³ değıştirildi. Bu Nizamname ile her kaza dairesinde bir mukavelat muharrirliğı kurulması öngörölmüştür. Ayrıca nizamnamenin 2. ve 3. maddesinde, Adliye Nezareti tarafından mukavelat muharriri olarak tayin edilecek kişinin sahip olması gereken özellikler sayılmıştır. Buna göre mukavelat muharriri olarak tayin edilecek kişinin; 25 yaşını doldurmuş, cinayet ile cünha suçlarından mahkûmiyeti bulunmayan ve kötü davranışlarıyla tanınmayan, usulüne uygun olarak yapılacak sınavdavdan geçmiş olması gerekiyordu. Her mukavelat muharriri, bulunduğu yerin şartlarına göre, bir veya birden çok yardımcı tutabilmekteydi¹¹⁴.

Mukavelat muharrirleri, Mukavelat Muharrirleri Nizamnamesi'nin 4. maddesine göre, her türlü sözleşmelerin düzenlemesi, çeşitli belgelerin onaylaması, deftere kaydedilmesi, ihtarname ve benzeri belgelerin ilgililere tebliğı ve mahkemeler ile meclislerce kayıtedilmesi, çeşitli mal ve eşyaların kayıtlanması yetkilerine sahipti¹¹⁵.

27 Ekim 1913 tarihinde Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati¹¹⁶ kabul edilmiştir.¹¹⁷ Bu düzenleme ile Mukavelat Muharrirleri Nizamnamesi yürürlükten kaldırılmıştır. Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati'nin kabulü, modern noterlik kurumunun gelişiminde önemli bir adım olmuştur. Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati'nin 4. maddesinde katib-i adl olarak tayin edilecek kişinin sahip olması gereken özellikler belirtilmiştir. Bu özellikler şöyledir:

1. Osmanlı diline vakıf Osmanlı olmak,
2. 25 yaşını doldurmuş ve askeri yükümlölüğünü yerine getirmiş olmak,

¹¹² Düstur, I. Tertip, C. I, s. 814.

¹¹³ Mukavelat Muharrirleri Nizamnamesi Düstür, I. Tertip, C.4, s.338

¹¹⁴ Mukavelat Muharrirleri Nizamnamesi, Düstur, I. Tertip, C. 4, s. 338

¹¹⁵ Mukavelat Muharrirleri Nizamnamesi, Düstur, I. Tertip, C. 4, s. 339.

¹¹⁶ Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati, md. 3, 36. Düstur, II. Tertip, C. V, s. 843, 850

¹¹⁷ Düstur, II. Tertip, C. V, s. 843, 861. Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati'nin yürürlüğe giriş tarihi, 12 Ocak 1914 tarihinde kabul edilen 27 Zilkade 1331 tarihli Katib-i Adl Kanun-i Muvakkatinin Ta'lik-i Mer'iyeti Hakkında Kanun-i Muvakkat tarafından 14 Mart 1914 olarak belirlenmiştir.

3. Cinayet veya namus ve haysiyete karşı bir suçtan mahkûm olmamak veya kamu hizmetlerinden yasaklı veya başka bir suretle ehliyetinin sınırlandırılması cezasına çarptırılmış olmamak,

4. Ticaret yapıp iflas ettikten sonra itibarı iade edilmiş olmak,

5. Kişi saygınlığına ve resmi sıfatına aykırı davranışlardan ötürü işine son verilmemiş olmak,

6. İyi ahlaklı olarak bilindiğine dair namuslu ve ciddiye olduğu eminden emin olunan en az beş kişinin imzasıyla ve yerel belediye meclisince onaylı şahadetname sunmak,

7. Hukuk ve ticaret kanunlarının içeren akid ve hükümler ile katib-i adl mevzuatına ilişkin bilgisini sınavda ispat etmiş olmaktadır¹¹⁸.

Bu Nizamname'nin 10. maddesine göre, Katib-i adl olarak atanacak kişilerin

Katib-i adl görevini yerine getirirken ilgililerin kimliklerinin belirlenmesinden ve rızaları ile onaylarının bulunduğu eminden emin olmadıkça evrakı düzenlemeyeceğime veya onaylamayacağıma; sahte, hileli, Osmanlı hükümeti ve milli menfaatlere zararlı gördüğüm hiçbir belgeyi kabul etmeyeceğime; tam bir namus ve doğrulukla hareket ederek ilgililerin hak ve menfaatlerini eşit şekilde dikkate alarak kanunlara, adalet ve hakkaniyete aykırı harekette bulunmayacağıma Cenab-ı Allah şahidim olsun vallahi billahi şeklinde yemin etmeleri gerekiyordu¹¹⁹.

Görüldüğü üzere, bu yasa mevcut noterler yasasının temelini oluşturmaktadır.

3. Cumhuriyet Dönemi

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanından sonra noterlik hukukunda da değişiklikler yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde şer'îyye mahkemelerinin görevleri arasında kalmış bulunan vasiyet, hibe, vekâlet, vakıf gibi hukukî muamelelerle ilgili hüccetleri tanzim, tasdik ve tescil işleri de 1924 yılında kâtib-i adllere devredilmiştir¹²⁰. 1929 yılında 1402 sayılı Katib-i Adl Kanununun ve Muaddel Bazı Maddelerinin Tadili Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Bu sekiz maddelik kanunla

¹¹⁸ Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati, Düstur, II. Tertip, C. V, s. 844

¹¹⁹ Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati, Düstur, II. Tertip, C. V, s. 845.

¹²⁰ ATAR Fahrettin, "Noter", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 33, 2007, s. 211-212.

kâtib-i adle noter, Kâtib-i Adl Kanunu'na da Noter Kanunu adı verilmiştir¹²¹. 1929 yılında az ve dar kapsamlı değişiklik yapılması sebebiyle, esasen Cumhuriyet döneminde de Katib-i Adl Kanun-ı Muvakkati bütünlüğü bozulmadan uygulanmaya devam etmiştir¹²².

Noterlik mevzuatında bir sonraki önemli adım 28 Haziran 1938 tarihli 3945 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak ve 1 Eylül 1938 tarihinde yürürlüğe giren 3456 sayılı Noterlik Kanunudur.¹²³ Bugün halen yürürlükte olan 1512 Sayılı Noterler Kanunu, 3459 sayılı 1938 tarihli Kanunun ihtiyaçları karşılayamaması üzerine hazırlanarak 5 Mayıs 1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

B. Konuyla İlgili Temel Düzenlemeler

Türk doktrininde, noterlik hukukunun karma nitelikte bir hukuk dalı olduğu görüşü hâkimdir¹²⁴. Bu nedenle, noterlik hukuku, bir noterin atanmasını, statüsünü, görevlerini, haklarını, yetkilerini, sorumluluklarını, gelirlerini, giderlerini, noterlik müessesesinin hukuk sistemi içindeki yerini ve diğer hukuk dalları ile ilişkisini inceleyen bilim dalı olarak tanımlanabilir¹²⁵.

Noterlik hukuku, noter teşkilatını ve noterlik işlemlerini gerçekleştirme prosedürünü belirleyen, devlet tarafından kurulan bir dizi yasal normdur. Noterlik hukuku, hukuk sisteminin bağımsız bir unsurudur, yani kendi konusu, yöntemi, ilkeleri ve yasal düzenleme kaynaklarına sahip karmaşık bir hukuk dalıdır.

Noterlik hukukunun karmaşık bir hukuk dalı olduğu yönündeki görüş aşağıdaki argümanlara dayandırılmaktadır:

1) Noterlik organizasyonu ve faaliyetleri, çeşitli hukuk dallarına (medeni hukuk, aile hukuku, konut hukuku, iş hukuku, vergi hukuku) ait yasal düzenlemeler tarafından düzenlenmektedir.

1) Noterlik hukukunun karmaşık doğası, başta kamu hukuku unsurları olmak üzere hem kamu hukuku hem de özel hukuk özelliklerini taşımasında yatmaktadır.

¹²¹ 1402 sayılı Katib-i Adl Kanununun ve Muaddel Bazı Maddelerinin Tadili Hakkında Kanun, Düstur, III. Tertip, C. 10, s. 490. RG.12 Mart 1929.

¹²² ÖRSTEN ESİRGİN Seda, s.84.

¹²³ Resmi Gazete, T.28.6.1938, S.3945.

¹²⁴ ULUKAPI, Ö., ATALI, M., “Noterlik Hukuku”, 3.Baskı, Konya, Mimoza Yayınları, 2013, s.25./ÇETİN, S., ATEŞ, D., “Avukatlık ve Noterlik Hukuku”, Seçkin, Ankara, 2022, s.178.

¹²⁵ ULUKAPI Ö., ATALI M., Noterlik Hukuku, s.25.

Kamu hukuku niteliği, öncelikle, bir noterin, kanunun öngördüğü şekilde devlet adına ve namına noterlik işlemlerini gerçekleştiren bir kişi olarak kamu statüsü ile ilişkilidir. Noterlik faaliyetlerinin özel hukuk niteliği ise, noterlik organlarının örgütlenmesinin özel niteliğinden, ilgili kişilerin noterlik işlemlerine başvurma özgürlüğünden gelir.

Noterlik hukukuna ait yasal düzenlemelerin konusu, noterlik organizasyonunun ve noterlik işlemlerinin gerçekleştirilme prosedürüdür.

Noterlik hukukunun karmaşık doğasını, noterlik hukukunun yöntemini incelerken de görüyoruz. Noterlik hukukunun yöntemi, büyük ölçüde ikili yasal yapıdan kaynaklanmaktadır. İkili yasal yapı, söz konusu yöntemin, doğası gereği zorunlu (imperative) ve düzenleyici (dispositive) olmasıdır. Noterliğin hukuki statüsünün düzenlenmesinde yasaklama ve zamanaşımı yöntemleri hâkim olup, bu husus noterlik hukukunun yöntembakımından zorunlu unsuru teşkil eder. Noterlik işlemleri için notere başvuran kişilerin yetkilerinin düzenlenmesi ise, düzenleyici yapıyı göstermektedir.

Noterlik hukukunun kaynakları, normlar hiyerarşisine göre: anayasa, yasalar, usulüne uygun olarak onaylanmış ve kabul edilmiş uluslararası anlaşmalar, tüzükler, yönetmeliklerdir.

Noterlik hukukunun asli kaynağı 18.01.1972 tarihinde kabul edilen ve 05.02.1972 tarih ve 14090 sayılı Resmî Gazetede yayımlananarak 05.05.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1512 sayılı Noterlik Kanunudur. Bu Kanun daha sonra 2258¹²⁶, 2980¹²⁷, 3588¹²⁸, 4276¹²⁹, 4358¹³⁰, 4579¹³¹, 5134¹³², 5219¹³³, 5281¹³⁴,

¹²⁶ No 2258 Sayılı 1512 Sayılı Noterlik Kanununun 112 nci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine İlişkin Kanun, RG,23.02.1980, S.16909.

¹²⁷ No 2980 Sayılı 1512 sayılı Noterlik Kanunu Hakkında 55 sayılı ve 80 sayılı K. H . K.'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, RG,18.02.1984, S.18316.

¹²⁸ No3588 Sayılı Noterlik Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, RG, 23.11.1989, S.20351

¹²⁹ No 4276 Sayılı Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun, RG,20.06.1997, S.23025.

¹³⁰ No 4358 Vergi Kimlik Numarası Kullanımının Yaygınlaştırılması ve Noterlik Kanunu, İcra ve İflas Kanunu, Tapu Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun, Bankalar Kanunu, Posta Kanunu ile Pasaport Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG,04.04.1998, S.23307.

¹³¹ No 4579 Noterlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 16.06.2000, S.24081.

¹³² No 5134 Noterlik Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 20.04.2004, S.24081.

¹³³ No 5219 Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (765,1086, 1412, 2004, 5442, 353, 832, 1512, 1602, 2247, 2577, 2575, 2797, 3682 SayılıKanunlar), RG,21.07.2004, S.25529.

5309¹³⁵, 5378¹³⁶, 5728¹³⁷, 5754¹³⁸, 6217¹³⁹, 6462¹⁴⁰, 6572¹⁴¹, KHK/691¹⁴², 7069¹⁴³, 7188¹⁴⁴, 7413¹⁴⁵, 7417¹⁴⁶ sayılı Kanunlarla yirmi bir kez değişikliğe uğramıştır.

Noterlik hukukunun en temel yardımcı kaynağı, Noterlik Kanunu Yönetmeliğidir¹⁴⁷. Yönetmelik; noterlik dairesinin yerinin tespiti ve değiştirilmesi, noterlik dairesinin iç düzeni, noter dairesinin çalışma şekli, tutulacak defterler, evrak, belge ve defterlerin korunması, noterlikte kullanacak mührün şekli ve kullanma tarzı, noterlik stajının şekli, stajyerlerin görevleri, stajyer defteri ve defterlerden kaydın silinmesi, stajyerlere, başkatibe ve katiplere imza yetkisinin ne şekilde verileceği, noterlerlik teminatının yatırılacağı banka, katip ve hizmetlilerin görevleri, noterler ortak cari hesabı ile bu hesaptaki gider ve gelirlerin dağıtımı, noterlerin teftişinin ne surette yapılacağı, raporda ve hal kağıdında nelerin bulunacağı, Cumhuriyet savcıları tarafından düzenlenen raporların Adalet Bakanlığına gönderilmesi için gereken süre, noterlere ve katiplerine borç para verilmesi ile ilgili konuları düzenlemektedir. Noterlik hukukunun diğer yardımcı kaynakları ise; Türkiye Noterler Birliği Yardım Sandığı Yönetmeliği, Türkiye Noterler Birliği Kıdem Tazminatı Yönetmeliği, Noterlik Daireleri Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, Noterler Sağlık Fonu

¹³⁴ No 5281 Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG, 31.12.2004, S.25687.

¹³⁵ No 25749 Noterlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 08.03.2005, S. 25749.

¹³⁶ No 5378 Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG, 07.07.2005, S.25868.

¹³⁷ No 5728 Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 08.02.2008, S. 26781.

¹³⁸ No 5754 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 08.05.2008, S. 26870.

¹³⁹ No 6217 Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 14.04.2011, S. 27905.

¹⁴⁰ No 6462 Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 03.05.2013, S.28636.

¹⁴¹ No 6572 Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 12.12.2014, S.29203.

¹⁴² No 691 Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG, 22.06.2017, S. 30104.

¹⁴³ No 7069 Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun, RG, 08.03.2018, S.30354.

¹⁴⁴ No 7188 Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 24.10.2019, S.30928.

¹⁴⁵ No 7413 Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 28.06.2022, S.31880.

¹⁴⁶ No 7417 Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 05.07.2022, S.31887.

¹⁴⁷ Noterlik Kanunu Yönetmeliği, RG, 13.07.1976, S.15645.

Yönetmeliği, Türkiye Noterler Burs Yönetmeliği, Türkiye Noterler Birliği Noterler Ölüm yardımını Anlaşması Yönetmeliği, Türkiye Noterler Birliği Noter Vekillerini Denetleme Yönetmeliği, Türkiye Noterler Birliği Yardım Sandığı Yönetmeliği, Boşalan Noterliklere Ait Daire Ve Eşyaların Devri Kurallarını Tespit Eden Yönetmelik, Türkiye Noterler Birliği Kitaplıkları Talimatı, Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu Yönetmeliği, Türkiye Noterler Birliği Kongresi İç Tüzüğü, Noter Mesleğinin Gelenek ve Görenekleri ile Uyulması Zorunlu Meslek Kuralları, Türkiye Noterler Birliği İç Çalışma Yönetmeliğidir.

Türkiye Noterler Birliği, 1972 yılında Latin Noterler Birliği'ne kabul edilmiştir¹⁴⁸. Türkiye Noterler Birliğinin, Uluslararası Latin Noterler Birliğine katılmasına izin verilmesi Adalet Bakanlığının 26/4/1976 tarihli ve 11672 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 21/5/1976 tarihinde kararlaştırılmıştır.

C. Türk Noterlik Sisteminin Temel Özellikleri ve Dünya Sistemlerindeki Yeri

Türk noterlik sistemi, Rusya ve Kazakistan noterlik sistemlerinden farklı olarak kamu ve özel olarak ayrılmamıştır. Rusya ve Kazakistanda, özel noterler, bölgesel adalet organı tarafından rekabet esasına göre göreve atanmaktadır. Bir iş ilişkisi içinde değiller. Devlet dairesinde çalışan noterler devlet memurudur. Devlet noterleri adalet makamıyla bir iş sözleşmesi yapar. Ancak özel noterin yetkileri, devlet adına hareket etmesi nedeniyle devlet noterin yetkilerinden farklı değildir. Ancak Türkiyede noterlik hem kamu hukuku hem de özel hukuk karakterine sahiptir. Noterlik Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca; her asliye hukuk mahkemesi ve münferit sulh hukuk mahkemesinin bulunduğu yerde, o mahkemenin yargı yetkisi dahilindeki noterlik faaliyetlerini yürütme yetkisine sahip bir noterlik kurulur. Ancak asliye hukuk mahkemesinin yargı çevresinin birden çok ilçeyi kapsamaması durumunda, gerektiğinde diğer ilçelerde de noterlik kurulabilir. Şu kadar ki, bir ilin belediye sınırları içinde birden fazla noterlik bulunduğu takdirde, her noterlik, bağlı olduğu asliye hukuk mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlı olmaksızın, il belediyesi sınırları içindeki bütün noterlik işlerini görmeye yetkilidir. Asliye hukuk mahkemesinin

¹⁴⁸ GÖKHAN, Tayanç, "Barselona Kongresi Hakkında S.Halis Tokdemir'le Bir Sohbet", **TNBHD.**, S.8, Y.1975, s.85.

kaldırıldığı ilçelerdeki birinci, ikinci ve üçüncü sınıf noterliklerin faaliyetleri devam eder. Bu yerlerde birden çok noterlik de kurulabilir. Mahkemeler ile noterlikler arasındaki bu ilişki, noterliklerin mahkemelere tabi olduğu anlamına gelmez. Sadece noterlik bürosunun faaliyet alanı, bağlı bulunduğu mahkemenin yargı çevresi ile sınırlandırılmıştır.

Noterlikler, Türk Noterlik Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca dört sınıfa ayrılır. Bunlar; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf noterliklerdir. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf noterlikler, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaası alınarak Adalet Bakanlığınca sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada, her noterliğin yetki çevresi içindeki nüfus, iş yoğunluğu ve noterlik geliri esas alınır. Genellikle, aynı mahkemeye bağlı noterlikler aynı sınıftan sayılır. Adalet Bakanlığı, her dört yılda bir noterliklerin durumunu inceleyerek, yeniden yapacağı sınıflandırmayı Resmi Gazete ile ilan eder. Açık bulunan üçüncü sınıf bir noterliğe noter atanması mümkün olamazsa, bu noterlik, dördüncü maddedeki sınıflandırma ve ilan hakkındaki hüküm uygulanmaksızın, Adalet Bakanlığı'na dördüncü sınıfa indirilir (NK m. 31).

Noterlik Kanunu'nun 4/a maddesine göre; noterler üç sınıfa ayrılır. İlk defa üçüncü sınıf bir noterliğe atanarak mesleğe girenlerin, işe başladıkları tarihte üçüncü sınıf hizmeti başlar. Noterin, ikinci ve üçüncü sınıfta asgari hizmet süresi dörder yıldır. Bu sürenin sonunda noterin sınıfının yükseltilmesi, Adalet müfettişi tarafından hakkında düzenlenen son hal kağıdında olumlu kanaat belirtilmiş olmasına bağlıdır. Noterliğin sınıfının yükseltilmesi, noterin sınıfına tesir etmez.

Sınıfı yükseltilecek bir noterlikte hizmet gören noter, sınıflandırmadan önceki sınıftaki hizmet süresini doldurmamış ise, bu sürenin dolduğu tarihten itibaren; bu tarihten önce Adalet müfettişi tarafından hakkında düzenlenen son hal kağıdında yukarı sınıfa yükselmeye yeteneği olmadığı belirtilmiş olması halinde de olumlu kanaat belirten sonraki ilk hal kağıdının düzenlendiği tarihten itibaren, bir üst sınıf hizmeti aynı noterlikte yapmaya başlar.

TNK'nın 56. maddesine göre; noterler 65 yaşını tamamladıklarında, yaş tahdidine tabi tutulurlar. Yaşın hesabında Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun hükümleri kıyasen uygulanır.

Noterlik görevi, Kanunun 50. maddesi uyarınca hiçbir hizmet ve görevle birleşemez. Ancak; yargı mercilerinin vereceği işlerle, ilim ve hayır kuruluşları

başkan ve üyelikleri, hakemlik, vasiyeti tenfiz memurluğu ayrıktır. Noterlik, kamu hizmeti olduğu için noterler borsa oyunu oynamak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesinin 1. fıkrasındaki anlamda ticaret yapmak, kefil olmak, kendilerine ait ücretlerden herhangi bir şekilde indirim yapmak, aracı kullanmak, reklam ve rekabet niteliğinde bir eylemde bulunmak ve her ne suretle olursa olsun noterlik ücreti hususunda kendi aralarında sözlü veya yazılı anlaşma yapmaktan yasaklılardır¹⁴⁹.

Noterlik dairesindeki günlük çalışma, bulunduğu yerdeki diğer resmi daireler ile aynı zamanda başlar. Noterlik dairelerinin çalışma saatleri, bulunduğu yerdeki diğer devlet dairelerinin çalışma saatlerinden en fazla bir saat daha uzun olabilir. Noter, mesai saatleri dışında iş kabul edemez.

TNK'nın 52. maddesinde, noterlerin tatilde iş yapma yasağı ve iş yapma yasağının istisnaları düzenlenmiştir. Buna göre; noterler, iş günlerinin tatil saatlerinde ve tatil günlerinde ancak vasiyetname tanzim ve tasdiki veya gecikmesinde zarar bulunan noterlik işlemlerini yapabilirler. Tatil gün ve saatlerinde iş yapılması halinde, işin yapılma sebebinin evrakta gösterilmesi ve bu işlemin yevmiye defterinin tatilden sonraki ilk numarasına kaydedilmesi zorunludur.

Kanun'un 75. maddesinin 1. fıkrasına göre; ilgililerle tanık, tercüman ve bilirkişi imza atamadıkları ve imza yerine geçen bir el işareti kullanmadıkları takdirde, varsa mühür, yoksa sol elinin baş parmağı, bu da yoksa diğer parmaklarından biri bastırılır ve hangi parmağın bastırıldığı yazılır. Bir noterlik işleminde imza atılmış veya imza yerine geçen el işareti yapılmış olmasına rağmen, ilgilisi ister veya adına işlem yapılan ve imza atabilen görme engelliler hariç olmak üzere noter, işlemin niteliği, imzayı atan veya el işaretini yapan şahsın durumu ve kimliği bakımından gerekli görürse, birinci fıkradaki usûl dairesinde ilgili, tanık, tercüman veya bilirkişinin parmağı da bastırılır. Mühür kullanılması hâlinde parmağın da bastırılması zorunludur.

Türk Noterlik Kanunu'nun 76. maddesinde yasaklılık halleri sayılmıştır. Maddeye göre; noter, tanık, tercüman ve bilirkişiler şu hallerde noterlik işlemlerine katılamazlar:

1- Kendisi bizzat ilgili ise veya bir ilgili onun vekili olarak hareket ediyorsa,

¹⁴⁹ No 657 Devlet Memurları Kanunu, Kabul Tarihi : 14/7/1965, Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 23/7/1965 Sayı : 12056.

2- Aralarında evlilik birliği kalmamış olsa bile ilgililerden birinin karı veya kocası ise,

3- İlgililerden biri ile aralarında sıhri dahi olsa usul veya fûru veya kan hısımlığında üçüncü, sıhri hısımlıkta ikinci derecede (bu dereceler dahil) civar hısımlığı veyahut evlat edinme ilişkisi varsa,

4- İlgililerden biri noterin katip veya hizmetlisi ise,

5- İlgililerden biri aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişki bulunan bir şahsın vekili olarak hareket ediyorsa,

6- Noterlik işlemi, kendi yararına veya aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişkiler bulunan bir kimse yararına bir tasarrufu kapsıyorsa .

Türk noterlik mevzuatı ile Kazak ve Rus noterlik mevzuatı, noter, tanık, tercüman ve bilirkişilerin noterlik işlemlerine katılma yasağını düzenleyen TNK 76. maddesinin 2. fıkrası (aralarında evlilik birliği kalmamış olsa bile ilgililerden birinin karı veya kocası ise) ve TNK 76. maddesinin 5. fıkrası (ilgililerden biri aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişki bulunan bir şahsın vekili olarak hareket ediyorsa) bakımından farklılaşmaktadır.

Türk noterlik mevzuatı ile Rusya Federasyonu ve Kazakistan noterlik mevzuatı arasında noterlik işlemlerini gerçekleştirmek için tanıkların çekilmesi konusunda da bir farklılık vardır. Örneğin, TNK'nın 87. maddesine göre, ilgili okuma ve yazma imkanına sahip değilse, hazır bulundurulacak iki tanık huzurunda maksadını notere beyan eder. Rusya ve Kazakistan'da, bir kişi fiziksel bir engel, hastalık veya cehalet nedeniyle belgeleri kendi başına imzalayamıyorsa, kendi isteği üzerine belgeyi imzalayabilecek başka bir kişiden yardım isteme hakkına sahiptir. Noter, böyle bir kişinin kimliğini belirleyecek, yasanın gerekliliklerine uygunluğunu kontrol edecektir. Bir kişi, okuryazarlık veya fiziksel eksiklik nedeniyle noter onaylı bir belgenin içeriğini okuyamazsa, noter belgenin metnini yüksek sesle okur, bu da belgenin üzerinde bir işaret oluşturur.

Kazakistan ve Rusya Federasyonu noterlik mevzuatı ile Türk noterlik mevzuatı arasındaki farklardan bir diğeri ise; TNK'nın 94. maddesinde yer alan düzenlemedir. Bu maddeye göre, vasiyetnamenin bir nüshası, vasiyet bırakanın ömrü boyunca, kendisi veya bunu yapmak için vekâlet yetkisi olan bir kişi tarafından

alınabilmektedir. Ancak Kazakistan ve Rusya Federasyonu noterlik mevzuatına göre, vasiyetin bir kopyası ancak vasiyetçinin ölümünden sonra verilebilmektedir.

II. NOTERLİĞİN KURUMSAL YAPISI

A. Noterliklerin Kurulması ve Yapılanması

Noterlikler dört sınıfa ayrılır. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf noterlikler, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaası alınarak Adalet Bakanlığınca sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada, her noterliğin yetki çevresi içindeki nüfus, iş yoğunluğu ve noterlik geliri esas tutulur. Genellikle, aynı mahkemeye bağlı noterlikler aynı sınıftan sayılır. Adalet Bakanlığı, her dört yılda bir noterliklerin durumunu inceliyerek, yeniden yapacağı sınıflandırmayı Resmî Gazete ile ilan eder.

Açık bulunan üçüncü sınıf bir noterliğe noter atanması mümkün olamazsa, bu noterlik, Noterlik Kanunu'nun 4. maddesindeki sınıflandırma ve ilan hakkındaki hüküm uygulanmaksızın, Adalet Bakanlığınca dördüncü sınıfa indirilir.

Dördüncü sınıf noterlikler, o yerin bağlı bulunduğu adalet komisyonunun önerisi üzerine, Adalet Bakanlığınca görevlendirilecek icra müdürü, icra müdür yardımcısı veya kâtip sınıfından bir adalet memuru tarafından geçici olarak yönetilir. Bu yetkililere, geçici yetkili noter yardımcısı adı verilir.

Asliye hukuk mahkemesinin bulunmadığı ilçelerde açılacak olan dördüncü sınıf noterlikler için, öncelikle hükûmet konaklarında imkânlar ölçüsünde yeterli nitelikte yer ayırmakla mülkî amirler görevlidir.

Rusya ve Kazakistan'da bir noterlik ofisi (özel noterlikler) yalnızca bir noterden oluşur. Noterler, Kazakistan'da her bölgede, cumhuriyetçi öneme sahip şehirde ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin başkentinde oluşturulan noter odalarında birleştirilir. Rusya Federasyonu'nda Rusya Federasyonu'nun her konusunda noter odaları oluşturulur. Bu iki ülkede tüm noter odaları tüzel kişiliğe sahiptir. Türkiye'de üç veya daha fazla noterlik bulunan her belediye hududu içinde bir noter odası kurulur ve noter odaları Türkiye Noterler Birliği'nin bölgesel organlarıdır. Her noter, noter odasına kaydolmak zorundadır. Türkiye Noterler Birliği tüzel kişiliğe sahiptir.

Türkiye’de 2022 yılı itibariyle, noterlik sayısı 2345’dur¹⁵⁰. Ayrıca 2022 yılından itibaren, nöbetçi noterler, cumartesi ve pazar günlerinde 10.00-16.00 saatleri arasında vatandaşlara hizmet vermeye başlamıştır¹⁵¹.

B. Noterlik Meslek Kuruluşları

Türkiye Noterler Birliği, noterlik mesleğinin amaçlarına uygun bir şekilde görülmesini, mesleğin gelişmesini ve meslektaşlar arasında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak amacıyla kurulankamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliğe sahip meslek kuruluşudur. Birliğin merkezi, Ankara'dadır.

Adalet Bakanlığı, Türkiye Noterler Birliği ile Birliğin mahalli organları olan odalar üzerinde gözetim ve denetim hakkına sahiptir. Birlik ve odaların her türlü faaliyetleri ile hesap ve işlemleri adalet müfettişleri veya Cumhuriyet savcılarınca denetlenir. Denetleme usulü yönetmelikte gösterilir.

Noterler, Türkiye Noterler Birliğinin tabii üyeleridir. Yaş tahdidine tabi tutulan noterler, Birliğin fahri üyesi olurlar. Birlik Yönetim Kurulu, mesleğe yararlı olmuş kişilerin fahri üyeliğe kabulüne karar verebilir.

Türkiye Noterler Birliğinin organları şunlardır:

1. Türkiye Noterler Birliği Başkanı,
2. Türkiye Noterler Birliği Başkanlık Divanı,
3. Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulu,
4. Türkiye Noterler Birliği Disiplin Kurulu,
5. Türkiye Noterler Birliği Kongresi,
6. Noter odalarıdır

Türkiye Noterler Birliğinin görevleri ise, Noterlik Kanunu’nun 166. maddesinde sayılmıştır. Maddeye göre Türkiye Noterler Birliğinin görevleri şöyledir:

1. Meslektaşlar arasında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak,

¹⁵⁰ T.C. ADALET BAKANLIĞI Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2022 yılı Bakanlık Raporu, Şubat 2023, <https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/19042023114739Adalet%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%202022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>, (05.06.2023).

¹⁵¹ Türkiye’de kaç tane noter var, noterler hafta sonu açık mı?, <https://www.sonsaat.com.tr/diger/turkiyede-kac-tane-noter-var-noterler-hafta-sonu-acik-mi/5102>, (09.09.2023).

2. Mesleğin gelişmesi için kitap ve dergi yayınlamak, konferanslar düzenlemek, milletlerarası toplantılara katılmak ve sair gerekli çalışmalarda bulunmak,

3. Noter katiplerini yetiştirmek için kurslar açmak,

4. Noterliği ilgilendiren konularda görüşünü yetkili mercilere kendiliğinden veya istek üzerine bildirmek,

5. Uyulması zorunlu meslek kurallarını tespit ve tavsiye etmek,

6. Noter ve katiplerine, yönetmelikte gösterilecek belirli bir süre ve tutarda borç para vermek,

7. Üyelerinin ev sahibi olmaları, çocuklarının tahsillerini iyi şartlarla yapabilmeleri ve sair sosyal hizmetlerden faydalanmaları konusunda tedbirler almak,

8. Her adli yılın açılmasından evvel kendi çalışmaları ve mesleki ihtiyaçları hakkında Adalet Bakanlığına rapor vermek,

9. Noterliklere ait evrakın korunması ve saklanması için ortak tedbirler almak,

10. Birliğin taşınır ve taşınmaz malları ile paralarını Birlik amaçlarına uygun şekilde yönetmek ve işletmek,

11. Noterlerle katip ve hizmetliler arasında yapılacak sözleşmeler için tek tip sözleşme örneği hazırlamak,

12. Noterlik işlemlerinin bu kanuna uygun şekilde yapılmasını sağlamak ve özellikle kambiyo senetlerinin (çek, poliçe ve emre muharrer senet) protestoları ile sair konularda noterler arasında rekabeti önlemek amacı ile ilgili resmi ve özel kuruluşlarla temas etmek, gerekirse varılan sonuçları tarafların uymakla yükümlü olduğu bir protokole bağlamak (ilgili resmi ve özel kuruluşlar, Türkiye Noterler Birliği ile gerekli temasta bulunmaktan ve protokol düzenlemekten kaçınamazlar),

13. Noterlerin genel menfaatlerini ve mesleğin ahlak, düzen ve geleneklerini korumak,

14. Noter odalarının üye sayısı ve faaliyeti göz önünde bulundurulmak suretiyle noter odalarına Birlikçe verilecek ödenek miktarını ve ödeme şeklini belli etmek,

15. Her nevi ortak hesap paylaşım esaslarını belirlemek,

16. Kanunlarla verilmiş diğer görevleri yapmaktır.

III. NOTERLİK MESLEĞİ

A. Noter Olabilmenin Şartları ve Noterlik Mesleğine Giriş

Noterliğe kabul şartlarından ilki, kanun ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak noterlik stajını tamamlayarak, noterlik belgesini almış olmaktır. Adli veya askerî yargı hâkimlik yahut savcılıklarına veyahut hukuk fakültesi mezunu olup, idarî yargı hâkimlik veya savcılıklarına atanmış veya avukat unvanını kazanmış olan veya Avukatlık Kanununa göre staj ve avukatlık sınavı şartlarından bağımsız olarak avukatlığa kabul olunmaya hak kazanmış bulunanlar, noterlik stajına tâbi değildirler. Noterlik stajına kabule ilişkin şartlar, Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinde düzenlenmiştir. Noter olabilmenin şartları bakımından, Rusya Federasyonu ve Kazakistan noterlik mevzuatı, Türk noterlik mevzuatı ile benzer düzenlemelere sahiptir. Her ne kadar çoğu şart, anılı mevzuatların hepsinde yer alsın da birtakım farklılıklar da bulunmaktadır. Bu nedenle anılı mevzuatları karşılaştırmalı olarak incelemenin yararı olacaktır.

Noterlik Kanunu'na göre noterlik stajına kabul edilebilmenin ilk şartı, Türk vatandaşı olmaktır. Rusya Federasyonu ve Kazakistan noterlik mevzuatına göre de noter olabilmek için bulunulan ülkenin vatandaşı olmak gerekmektedir.

Türkiye'de noterlik stajına kabul edilebilmek için 21 yaşını bitirmiş ve 40 yaşını doldurmamış olmak gerekmektedir. Rusya Federasyonu için bu sınır, 25 yaşını bitirmiş ve 75 yaşını doldurmamış olmaktır. Kazakistanda ise, alt sınır 25 yaş olmakla birlikte, noter olmaya hak kazanan kişi ömür boyu mesleğini icra edebilmektedir.

Kanunun aradığı bir diğer şart; Türk hukuk fakültelerinin birinden mezun olmak veya yabancı bir ülkede hukuk fakültesinden mezun olunmuş ise, Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerin sınavlarını başarı ile tamamlamaktır. Rusya Federasyonu ve Kazakistan mevzuatında da hemen hemen aynı düzenleme yer almaktadır. Ancak yabancı üniversitelerden mezuniyetle ilgili hususlar noterlik mevzuatında doğrudan yer almamaktadır. Eğitimle ilgili yabancı belgelerin tanınması, Rusya Federasyonu'nda 29 Aralık 2012 tarihli 273-FZ "Rusya

Federasyonu'nda Eğitim Hakkında” Federal Yasası temelinde gerçekleştirilir¹⁵². Kazakistan'da ise, Kazakistan Cumhuriyeti topraklarında eğitim belgeleri tanınan yüksek ve (veya) lisansüstü eğitim veren yabancı kuruluşların listesine¹⁵³ uygun olarak tanıma işlemleri gerçekleştirilmektedir.

24.10.2019 tarihinde yürürlüğe giren, 17.10.2019 tarihli 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 4 maddesi ile yapılan yeni düzenlemeyle noterlik stajına kabul edilebilmek için Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavında başarılı olmak gerekmektedir. Ve adı geçen Kanunun 5. ve 6. maddelerine göre 2547 sayılı Kanun’a eklenen “Ek 41 inci maddede düzenlenen ve ilgili kanunlarda öngörülen Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı veya İdari Yargı Ön Sınavında başarılı olma şartı, ilgili yükseköğretim kurumlarına bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra kayıt yaptıranlar hakkında uygulanır.” Şeklindeki geçici madde 80 uyarınca bu sınav uygulanacaktır.¹⁵⁴ Rusya Federasyonu ve Kazakistan'da staja başvuru için bir sınav öngörülmemişse de, noter olabilmek için staj bitiminde yapılan yeterlilik sınavlarında başarılı olma şartı aranmaktadır.

Rusya Federasyonu ve Kazakistan’dan farklı olarak Türkiye’de noter olabilmek için kesinleşmiş bir ceza veya disiplin kararı sonucunda hakim, savcı, memur ya da avukat olma niteliğini kaybetmemiş olmak gerekmektedir. Rusya Federasyonu'nda ve Kazakistan'da da bu yönde bir düzenleme yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Noterlik Kanunu’nda ayrıca noterlik stajına kabul için: memurluğa atanmaya engel bir mahkumiyetinin bulunmaması, çevresince noterlik mesleğine yaraşmayacak tutum ve davranışları ile biliniyor olmamak, noter ve noter stajyerliği ile birleşmeyen bir işle uğraşmıyor olmak, mahkeme kararı ile kısıtlanmış olmamak,

¹⁵² Федеральный закон от 29.12.2012 N 273-ФЗ/ 29 Aralık 2012 tarihli 273-FZ “Rusya Federasyonu'nda Eğitim Hakkında” Federal Yasası / https://legalacts.ru/doc/273_FZ-ob-obrazovanii, (07.08.2021).

¹⁵³ Об утверждении Правил признания документов об образовании, а также перечня зарубежных организаций высшего и (или) послевузовского образования, документы об образовании которых признаются на территории Республики Казахстан, Приказ и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 19 июля 2021 года № 352. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 21 июля 2021 года № 23626. Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakan Vekili'nin 19 Temmuz 2021 tarih ve 352 sayılı Emri. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100023626#z944> Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'na 21 Temmuz 2021 tarih ve 23626 sayılı tescil edilmiştir, (11.03.2022).

¹⁵⁴ No 7188 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 24.10.2019, S. 30928.

iflas etmiş ise itibarı iade edilmiş olmak (hileli ve taksirli müflisler itibarı iade edilmiş olsa bile kabul olunmazlar), hakkında aciz vesikası verilmiş ise bunu kaldırmış olmak, noterlik görevini devamlı ve gereği gibi yapmaya engel vücut veya akılca malul olmamak, staj yapacağı yerde ikametgaha sahip olma şartı aranmaktadır.

Noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar, noterliğe kabul edilemezler. Staj isteminde bulunan kişi hakkında noterliğe engel bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturma yapılması halinde, stajyerliğe alınma isteği hakkındaki kararın bu soruşturma ve kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebilir. Şu kadar ki, ceza kovuşturmasının sonucu ne olursa olsun, stajyerliğe kabul isteğinin geri çevrilmesi gereken hallerde, sonuç beklenmeden istek karara bağlanır.

Kazakistan'dan farklı olarak, Türkiye ve Rusya Federasyonu'nda yeni atanan noterlerin yemin etme zorunluluğu bulunmaktadır. TNK 37. maddesine göre, ilk defa noterliğe atananlar, işe başlamadan önce, bağlı bulundukları asliye hukuk veya münferit sulh hukuk mahkemesinde, kendilerine verilen bu görevi doğru ve tarafsız olarak yapacaklarına dair vicdan ve namusları üzerine andıçerler. Tutulacak üç nüsha tutanağın bir nüshası Adalet Bakanlığına gönderilir. Diğer nüshalardan biri Cumhuriyet Savcılığında, öbürü de noterlikteki dosyasında saklanır. Yemin, noterin vatandaşların haklarını ve meşru çıkarlarını koruma, noterlik faaliyetinin ilkelerini gözetme, yasanın gerekliliklerine kesinlikle uyma yükümlülüğünü topluma ve devlete teyit etmeyi amaçlamaktadır. Bize göre bu hükmün Kazakistan'ın noter mevzuatına dahil edilmesi faydalı olacaktır.

B. Noterlerin Hakları, Ödevleri ve Sorumlulukları

1. Noterlerin Hakları

Noterlerin haklarını genel ve özel olarak ikiye ayrılabilir. Noterlerin genel hakları, belirli bir faaliyette bağımsız olarak uğraşan herhangi bir kişiye sunulan haklardır. Örneğin; gördükleri hizmetler karşılığında gelir elde etmek, devletçe sağlanan sosyal güvenlik hizmetlerinden yararlanmak. Özel hakları ise, noterlik

faaliyetlerinin özelliklerini ve yetkilerini ifade etmektedir. Buna örnek olarak ücret hakkı ve izin hakkı verilebilir. Ücret hakkı, kamu hizmetleriyle bağlantılı olarak bu hizmet karşılığında noterlerin alması gereken karşılığı ifade eder. Noterler devletten maaş almazlar, yaptıkları iş ve işlemler için Noterlik Kanunu ve Ücret Tarifesinde belirtilen esaslara göre ücret alırlar. TNK 112. maddesine göre; noterlerin yaptıkları işlemlere ait harç üzerinden hesaplanacak ücretleri ile vasiyetname ve vakıf senedi düzenlenmesinden alınacak ücretler, yazı, bir dilden diğer dile veya bir yazıdan diğer yazıya çevirme, karşılaştırma, tescil, emanetlerin saklanması ve kanunlarında harç, vergi ve resimlerden bağışık olduğu yazılı işlemler ile defter onaylanmasından ve kanunun ücret almayı öngördüğü sair işlemlerden alacakları ücretler ve noterlerle imzaya yetkili vekillerinin yol ödeneğinin miktarı, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaası alındıktan sonra Adalet Bakanlığı tarafından düzenlenecek bir tarife ile tespit olunur. Noterlik işleminin başka bir noter aracılığı ile yapıldığı hallerde, aracı notere ödenecek ücretler de tarifede gösterilir. Tanıklık ve onaylama şerhlerinden yazı ücreti alınmaz. Tarifede gerekli görülecek değişiklikler her yıl Mart ayında yapılır. Yeni tarife yürürlüğe girinceye kadar eski tarife uygulanır.

Noterlerin yıllık izin süresi, hizmeti altı aydan 10 yıla kadar (on yıl dahil) olanlar için 30, daha fazla hizmeti olanlar için de 40 gündür. Bu sürelere, gidiş ve dönüş süreleri dahildir. TNK'nın 57. maddesine göre, yıllık izin Adalet Bakanlığı tarafından verilir. Noterler ayrıcahastalıkları nedeniyle izin alma hakkına sahiptirler.

2. Noterlerin Ödevleri

TNK'nın 1. maddesine göre, noterlerin ödevleri; hukuki güvenliği sağlamak, anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirmek ve kanunlarla verilen başka görevleri yapmaktır. Bu maddeden hareketle, noterlerin birinci ödevinin, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek; ikinci ödevinin ise işlemleri belgelendirmek ve kanunlarla verilen başka görevleri yapmak olduğunu söylemek mümkündür.

Noterler, günlük işlerinde hukuk kurallarını uygulayarak, faaliyetlerini noterlik ilke ve esaslarına göre yürütmeli ve böylece hukuka olan güveni sağlamalıdır. İşlerini noterlik ilke ve esaslarına uygun biçimde yürütmeleri,

vatandaşların hukuka ve devlete olan güveninin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Noterlerin kanun hükümlerini bir aracı olmadan hızlı bir şekilde uygulaması ve noterler tarafından tasdik edilen belgelerin sahteliği ispat edilmedikçe kesin delil sayılması hem hukuka olan güvenin sağlanmasında hem de mahkemelerin iş yükünün azaltılmasında büyük öneme sahiptir.

Kanaatimizce, Türkiye'nin noterlik mevzuatında, değişiklik yapılarak noterlere, uyuşmazlıkların çözümü konusunda daha geniş yetkilerin verilmesi gerekmektedir. Kazakistan Cumhuriyeti'nde, noterler uyuşmazlıkların çözümü için anlaşma yapma yetkisine sahiptir. Kazakistan'da adeta bir arabulucu gibi hareket eden noterlerin, ayrıca yapılan anlaşma neticesinde sözleşmenin taraflarından birinin yükümlülüklerini ihlal etmesi durumunda yürütme yazısı hazırlayabilme ve sözleşmenin icrası için icraya gönderebilme yetkisi vardır.

Noterler, anlaşmazlıkları önleyerek esasen önleyici bir işlev görürler. Noterin ödevlerinin amacı, mahkemelerinkine benzer biçimde, gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru menfaatlerini korumak; yasa ve devlet düzenini güçlendirmektir. Ancak mahkeme ve noterlerin gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru menfaatlerini koruma konusunda farklı yöntemleri vardır. Mahkemeler bir uyuşmazlıkları davanın açılması ile inceler ve çözüme kavuşturur. Böylece hak ve menfaatleri koruma altına almış olurlar. Noter ise, tartışılmaz bir gerçeği belgeleyerek koruma sağlarlar.

Bir noterin temel görevlerinden biri, noterlik işlemlerini belgelendirmektir. Belgelendirmek, belgeleri resmileştirmek demektir. Belgelendirme görevini yerine getirerek noter, vatandaşların, tüzel kişilerin ve devletin haklarını ve meşru menfaatlerini koruma görevini de yerine getirmiş olur. Noterin diğer görevleri arasında kayıt yönetimi, ileri eğitim vb. görevler yer almaktadır.

Noterler, noterlik faaliyetlerini, mevzuatlarının öngördüğü ilkelere uyarak gerçekleştirilir. Noterlik mesleğine hâkim olan ilkeler; tarafsızlık ilkesi, yasallık ilkesi, sır saklama ilkesi, dürüstlük ilkesi ve iyi niyet ilkesidir. Şimdi bu ilkeler üzerinde ayrıntılı olarak duralım.

-Tarafsızlık ilkesi, noterlik mesleğinin esaslı unsularındadır. Öyle ki, noter tarafsızlığı üzerine yemin eder (NK m.37). Bu ilke, noterlerin eylemlerini

gerçekleştirirken tarafsız olduğunu ve herhangi bir tarafın çıkarlarını üstün tutma hakkına sahip olmadığını ifade etmektedir.

-**Yasallık ilkesi** gereği noterler kanunların emredici hükümlerine aykırı hususlarda işlem yapamazlar (TNK m. 53). Bu ilke, hukuk normlarının uygulanmasının, noterin takdirine bağlı olmaması gerektiği anlamına gelmektedir.

- **Sır saklamak ilkesi**, noter ve noter katiplerinin görevleri dolayısıyla öğrendikleri sırları kanunların emrettiği haller dışında açıklayamayacaklarını ifade etmektedir (TNK m. 54). Medeni Kanun'un genel ilkelerinden olan dürüstlük kuralı ve iyiniyet karinesi, aynı zamanda noterlik mesleğine hâkim olan temel ilkeler arasında yer almaktadır.

-**Dürüstlük** kuralı gereği, herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır (TMK 2. maddesi). Noterler de faaliyetlerini yürütürken ve kanunlarla kendilerine verilen başka görevleri yerine getirirken, dürüstlük kuralına uygun şekilde hareket etmek zorundadır.

- **İyiniyet karinesi**, Medeni Kanun'un 3. maddesinde "Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır. Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz." şeklinde düzenlenmektedir. Kavramın noterlik mesleğine yansımaları olarak, noterlerin halk ile ilişkisinde iyi niyetli olmaları gereklidir. İyi niyet oluşu yerde hukuka güvenlik var diyebiliriz.

Noterlerin, işlemleri belgelendirirken ve kanunlarla verilen başkaca görevleri yerine getirirken kanunlarla kendileri için öngörülen yükümlülüklerle uygun hareket etmeleri gerekir..Noterlerin kanuni yükümlülükleri şunlardır: yemin etmek (TNK m. 37), noterlik dairesi (büro) edinmek (TNK m.40), teminat yatırmak (TNK m. 38), imza ve mühür örneklerini göndermek (N.K. m. 39), mesai gün ve saatlerinde çalışma yükümlülüğü (TNK m. 51), vergi dairesine bildirimde bulunma (Vergi Usul Kanunun m. 153), harç ve vergi toplamak (TNK m. 118, m.119), katip ve hizmetlileri sigorta ettirmek (T.N.K. m. 48), sır saklamak (N.K. m.54), meslek birliklerine aidat ödemek (TNK m. 178), kanunen gerekli defter, dosya ve kartonları tutmak (TNK m.41, Noterlik Kanunu Yönetmeliği m. 46), emredici hükümlere uymak (TNK m. 53), yasaklı olunun işleri yapmamak (noterler, borsa oyunu oynamak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesinin 1. fıkrasındaki

anlamda ticaret yapmak, kefil olmak, kendilerine ait ücretlerden herhangi bir şekilde indirim yapmak, aracı kullanmak, reklam ve rekabet niteliğinde bir eylemde bulunmak ve her ne suretle olursa olsun noterlik ücreti hususunda kendi aralarında sözlü veya yazılı anlaşma yapmaktan yasaklıdırlar) (TNK. m.50), noterler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda zorunlu tahkime başvurma (TNK m.55), tatilde iş yapma yasağına uymak (TNK m.52), yaş tahdidine uymak (TNK m.56).

3.Noterlerin Sorumlulukları

TNK'nun 162. maddesi, "Stajiyer, katip ve katip adayları tarafından yapılmış olsa bile noterler, bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar.

Taşınmaz satış sözleşmesinin düzenlenmesinden dolayı oluşan zarardan noterlerde sorumludur. Bu zararın Devlet tarafından ödenmesi hâlinde Devlet, sözleşmeyi düzenleyen notere rücu eder. Notere karşı açılacak davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür.

Noter, birinci ve ikinci fıkralar gereğince ödediği miktar için, işin yapılmaması, hatalı yahut eksik yapılmasına sebep olan stajiyer veya noterlik personeline rücu edebilir."¹⁵⁵ şeklinde düzenlenmiştir.

Anılı maddeden kanun koyucunun, noterlerin hukuki sorumluluğunu, noterin kendi fiilinden kaynaklanan sorumluluğu ve stajyer, katip ve katip adaylarının fiillerinden kaynaklanan sorumluluğu olarak ikiye ayırdığı anlaşılmaktadır. Yine madde metninden çıkarılabilecek bir diğer sonuç ise, kanun koyucu, noterin hukuki sorumluluğunun doğması bakımından "kusur" unsurunun varlığını aramamaktadır. Hukuka aykırı bir işlem, bu işlem neticesinde meydana gelen zarar ve bu zarar ile hukuka aykırı işlem arasında illiyet bağının varlığını yeterli görmektedir.

Kanun koyucu, genel olarak hukuki sorumluluğun niteliğinin belirlenmesi bakımından, Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine atıf yapsa da noterlerin hukuki sorumluluğu bakımından genel hükümlerle yetinmeyip, Noterlik Kanunu'nun 162. maddesinde özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Bu şekilde ayrı bir düzenleme

¹⁵⁵ Noterlik Kanunu, № 1512, T.18.1.1972, Düstür, Tertip:5, C.11, s.408.

yapılması, noterlerin hukuki sorumluluğunun niteliğinin belirlenmesinde zorunluluklara sebep olmuştur.

Doktrinde noterlerin hukuki sorumluluğunun kaynağı bakımından 3 farklı görüş hakimdir.

Birinci görüşe göre, noterlik mesleğinin aynı zamanda bir kamu hizmeti olması sebebi ile, noterlerin sorumluluğunun senetten kaynaklandığı durumlarda, söz konusu uyuşmazlığın, sözleşme ilişkisine dayandırılması doğru bulunmamış, bu durumda haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği savunulmuştur¹⁵⁶.

İkinci görüşe göre, noter ve ilgili arasındaki ilişki Borçlar Kanunu'ndaki hiçbir sözleşmeye benzemeyen kendine özgü bir sözleşme olduğu için, sorumluluğa ilişkin konularda, Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinin uygulanması gerekli görülmüştür¹⁵⁷.

Üçüncü görüşe göre ise, noter ve ilgili arasındaki ilişkinin özel hukuktan doğan bir sözleşmeye dayandığı kabul edilmekte, bu Sözleşmenin de Türk Borçlar Kanunu'nun¹⁵⁸ 502. maddesi ve devamı hükümleri dikkate alınarak vekalet akdi olduğu savunulmaktadır¹⁵⁹.

Biz bu üç görüşten birincisine katılıyoruz. Kanaatimizce noterliğin bir kamu hizmeti olması ve noterlerin devlet adına hareket ederek belgelere resmiyet kazandırmasından dolayı, noterler ile ilgililer aralarındaki ilişki kamu hukuku ilişkisidir. 23 Haziran 2022 tarihli 7413 sayılı Hakimler ve Savcılar ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Noterlik Kanunu'nun 162. maddesine yapılan "Taşınmaz satış sözleşmesinin düzenlenmesinden dolayı oluşan zarardan noterler de sorumludur. Bu zararın Devlet tarafından ödenmesi hâlinde Devlet, sözleşmeyi düzenleyen notere rücu eder."¹⁶⁰ şeklindeki düzenleme

¹⁵⁶ (H. Ve L. Mazeaud, Traite theorique et pratgue de la resposibilite civil, c.L, № 513.) naklen ATABEK, Reşat Noter, "Mali Sorumluluk Sigortası", **TNBHD.**, S:3, 15.08.1974, s.17; DOĞU, Engin, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Güvence", **Yargıtay Dergisi**, Temmuz 1979/3, s.584.

¹⁵⁷ ATABEK, R., S:3, s.17,18.

¹⁵⁸ No 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, RG, 4.2.2011, S.27836.

¹⁵⁹ SARI, Suat, "**Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**", İstanbul, Beşir Kitapevi, 2004, s.26; KARTAL, Bilal, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Kusursuz Sorumluluk ", **Yargıtay Dergisi**, C:24, S:3, Temmuz 1998, s.350; KICALIOĞLU Mustafa, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu", Ankara, **Noter Odası Abant Sempozyumu**, 17-19 Mart 2006, s. 83; BATMAZ Orhan Mehmet, Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, Vedat kitapçılık, 2015, s.40.

¹⁶⁰ No 7413 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ile bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 28.06. 2022, S. 31880.

görüşümüzü desteklemektedir. Noterlerin sorumluluğunun nitelik itibariyle haksız fiil sorumluluğu olduğunu söyleyebiliriz. Haksız fiil sorumluluğunun temel dayanağı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesidir. Buna göre, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararını gidermekle yükümlüdür. Anlaşılacağı üzere kusur, haksız fiil sorumluluğunun zorunlu bir unsurudur. Dolayısıyla hem noterin bizzat yaptığı işlemler bakımından hem de noter adına stajyer, katip ve katip adayları tarafından yapılan işlemler bakımından kusurlu bir davranışının aranması isabetli olacaktır. Kanaatimizce, noterin sorumluluğu haksız fiilden kaynaklandığı için kusursuz bir noterin sorumluluğu doğmayacaktır. Noterlik Kanunu'nun 53. maddesi noterlerin kanunun emredici hükümlerine aykırı hususlarda işlem yapmasını yasaklarken; 162. maddesi stajyer, katip ve katip adayları tarafından yapılsa dahi noterlerin kanun ile öngörülen hükümleri yerine getirmemesi veya hatalı yahut eksik yerine getirmesi halinde hukuki sorumluluklarının doğacağını düzenlemektedir. Bu iki maddeden hareketle kusuru; stajyer, katip ve katip adayları tarafından yapılsa dahi noterlerin kanunun emredici hükümlerine aykırı işlem yapmaları veya kanun ile öngörülen hükümleri yerine getirmemeleri ya da hatalı yahut eksik yerine getirmeleri olarak tanımlayabiliriz. Bizce, noterin sorumluluğunun kaynağı bakımından fikir birliğine varılabilmesi için Kanunun 162. maddesinin 1. fıkrasının “Stajyer, katip ve katip adayları tarafından yapılmış olsa bile noterler, kusurlu olarak bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar.” şeklinde düzenlenerek maddede kusur şartının özellikle belirtilmesi gerekmektedir.

Noterlerin sorumluluğunun doğması bakımından, kusur şartının maddede açıkça belirtilmesi, 162. maddenin devamı hükümleri açısından da önem arz etmektedir. 162. maddenin 2. fıkrasında taşınmaz satış sözleşmesinin düzenlenmesinden dolayı oluşan zarardan noterler de sorumlu tutulmuş, zararın Devlet tarafından ödenmesi hâlinde, sözleşmeyi düzenleyen notere rücu edileceği belirtilmiştir. Maddede noterin kusurlu olması gerektiğine ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Ancak devletin, tapu sicilinin tutulmasından doğan zararları, ilgili görevliye rücu edebilmesi için, Medeni Kanun'un 1007. maddesine göre görevlinin kusurlu olması gerekmektedir. Bu nedenle, Noterlik Kanunu'nun 162. maddesinin 2. fıkrasında da kusura ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir. 162. maddenin

üçüncü fıkrasına göre, noter, birinci ve ikinci fıkralar gereğince ödediği miktar için, işin yapılmaması, hatalı yahut eksik yapılmasına sebep olan stajiyer veya noterlik personeline rücu edebilir.

Noterler, hukuki sorumluluklarının doğduğu durumlarda ortaya çıkan zarardan sınırsız sorumludur. Bu kadar geniş tazmin yükümlülüğü karşısında, hem tazminat ödemek zorunda olan noterleri korumak hem de zarara uğrayan kişiye ödenecek tazminatı garanti altına almak için Türkiye Noterler Birliği tarafından Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu adı altında bir fon kurulmuştur. Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu Yönetmeliği'nin 2. maddesine göre, bu fon ile noter yardımcıları hariç, Türkiye Noterler Birliği'nin üyesi bulunan tüm 1, 2 ve 3. sınıf noterler ile emekli, ölen veya herhangi bir suretle noterlikten ayrılan noterlerin ve herhangi bir nedenle noterlik görevini yüklenen kişilerin, noterlik görevini ifasından ötürü kendilerinin gayri kasdi ve ihmali fiillerinden, yanlarında bordroya bağlı olarak çalıştırdıkları stajyer, katip, başkatip ve diğer personelin kasdi veya ihmali veya gayri kasdi fiillerinden dolayı zarar görecektik olanlara karşı, 1512 sayılı Noterlik Kanunu, Borçlar Kanunu ve diğer kanunlar ile yönetmelik ve mevzuat gereğince doğacak ve bunların tabi olduğu zamanaşımı süresi içinde talep olunacak tüm hukuki sorumluluklarının her bir noter için her bir işlemde azami 432.000.000.-TL bir yıl içinde azami 864.000.000.-TLsini kadar olan kısmı teminat altına alınmıştır. Teminat miktarı, her yıl başında, Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilir¹⁶¹.

TNB'nin fonu haricinde, noterlerin, sigorta şirketi ile anlaşarak mali sorumluluk sigortası da yaptırmaları mümkündür. Mali sorumluluk sigortası, her bir noter tarafından ayrı ayrı yapılabileceği gibi, Türkiye Noterler Birliği tarafından ya da noterlik odalar tarafından tüm noterleri ya da odanın üyelerini kapsayacak şekilde toplu olarak da yapılabilir.

Rusya Federasyonu'nda noterlerin faaliyetlerinden dolayı ödemek zorunda kalacağı tazminatlar için noterlere koruma sağlayan, yaptırmaları zorunlu iki sigorta bulunmaktadır. Bu sigortalardan ilki kişisel sorumluluk sigortası, diğeri bölgesel noter odasının toplu sigortasıdır. Kazakistan'da ise noterler sadece kişisel sorumluluk sigortası yaptırabilmektedir.

¹⁶¹ No 17790 sayılı Noterlerin Hukuki Sorumluluk Fon Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik, RG, 22.08.1982, S.17790.

Noterlerin, hukuka aykırı işlemlerden dolayı yukarıda açıkladığımız gibi hukuki sorumluluklarının yanında cezai ve disiplin sorumlulukları da gündeme gelebilecektir.

Hukuki sorumluluğunun unsurları: Hukuki sorumluluk, yasal sorumluluk türlerinden biridir. Hukuki sorumluluğun, 5 unsuru bulunmaktadır. Bunlar; fiil, hukuka aykırılık, zarar, illiyet bağı ve kusurdur.

Zarara neden olan fiil, bir işin yapılmaması veya hatalı yahut eksik yapılmasıdır. Örneğin, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesini onaylarken noter, gayrimenkulün kime ait olduğunu sadece belgelere göre değil, elektronik noter aracılığıyla da doğrulamak zorundadır. Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine ilişkin belgelerin sahteliği nedeniyle, üçüncü bir kişinin zarara uğraması durumunda; elektronik sistem üzerinden doğrulama yapmadan işlem yapan noter, kanunla öngörülen bir işlemi yapmamasından dolayı zarardan sorumlu tutulacaktır. Yine noterin vekaletname düzenlerken vekaletnamede yer alan herhangi bir bilgiyi eksik veya hatalı olarak yazması neticesinde bir zarar meydana gelmişse sorumluluğu doğacaktır.

Zarar; Haksız fiilin sorumluluğunun en önemli unsurlarından biri, zararın meydana gelmesidir. Hukuki sorumluluk, sözleşmeye dayalı sorumluluk ve haksız fiil sorumluluğu olarak ayrılır. Noterlerin sorumluluğu ise, yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere, haksız fiil sorumluluğundan kaynaklanmaktadır. Sözleşmeden doğan sorumluluktan farklı olarak, haksız fiil sorumluluğu, sözleşme dışı zararın bir sonucudur. TNK 162. Maddeye göre zararın varlığı, haksız fiil sorumluluğunun ortaya çıkması için bir ön koşuldur.

Hukuka aykırılık; sorumluluğu doğuran eylem, hukuka aykırı olmalıdır. Noterlerin, stajyer, katip ve katip adaylarının noterlik faaliyetlerini düzenleyen normlara aykırı davranışları halinde sorumlulukları doğacaktır.

Uygun İlliyet bağı; meydana gelen zarar ile hukuka aykırı fiil arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır. Hukuka aykırı fiilin sonucu olarak bir zarar meydana gelmişse ve bu fiil olmasaydı zarar meydana gelmeyecektiye illiyet bağının var olduğu kabul edilmektedir. Yargıtay kararlarında da öteden beri sorumluluk bakımından illiyet bağının aranması gerektiği vurgulanmıştır. ”Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 3.3.1976 T. 1975/5652 E. 1976/2246 sayılı kararında “zararla sahte

vekaletname arasında uygun neden-sonuç bağı bulunmadığından... noterin sorumlu tutulmasına olanak bulunmadığına” karar verilerek illiyet bağı özellikle aranmıştır¹⁶².

Kusur; yukarıda bahsettiğimiz gibi, kusurla ilgili olarak, kanaatimizce, noterin noterin stajiyer, katip ve katip adayları, ve noter işlerini kanun ile yapan diğer kişilerin, sorumluluklarının başlaması için kusurun varlığı zorunludur. Noterler Kanunu’nun 162. maddesinde yer alan “yapılmaması”, “hatalı yapılması” veya “eksik yapılması” ifadeleri bunun kanıtıdır.

Cezai sorumluluk; TNK’nın 151. maddesinin 1 fıkrasına göre, noterler, geçici yetkili noter yardımcıları, noter vekilleri ile noter kâtipleri ve kâtip adayları noterlikteki görevleri, TNB organlarında görev alan noterler ise ayrıca bu görevleri ile bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı Türk Ceza Kanunu’nun uygulanması bakımından kamu görevlisi sayılırlar.

Türk Ceza Kanunu’nda¹⁶³ (TCK) kamu görevlileri tarafından işlenebilecek suçlar, ayrı bir bölümde yer almamaktadır. Bazı suçlar sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilirken, bazı suçlar kamu görevlisi olmayan kişiler tarafından da işlenebilir.

Kanaatimizce TCK’ında yer alan kamu görevlileri tarafından işlenebilen suçlardan en önemlileri: Zımmete para geçirme (TCK m.247), irtikap (TCK m.247), rüşvet (TCK m.252), görevi kötüye kullanma (TCK m.257), göreve ilişkin sırrın açıklanması (TCK m.258), ticaret yasağı (TCKm.259), memur grevi (TCK m.260), suçu haber verme (TCK m.279), muhafaza görevini kötüye kullanma (TCK m.289), resmî belgede sahtecilik (TCK m.204.II) suçlarıdır¹⁶⁴.

Disiplin Sorumluluğu; TNK’nın 125. maddesi uyarınca, noterlik hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi amacı ile, mesleğin vakar ve onuruna aykırı eylem ve hareketlerde bulunanlarla, görevlerini yerine getirmeyen veya kusurlu olarak erine getiren yahut da görevinin gerektirdiği güveni sarsıcı hareketlerde bulunan noterler hakkında, durumun niteliğine ve ağırlık derecesine disiplin cezası verilebilmektedir.

TNK’nın 126. maddesine göre, noterler hakkında verilebilecek disiplin cezaları şunlardır:

¹⁶² 4. HD. 3.3.1976 T. 1975/5652 E. 1976/2246 K., (YKD, C. 3, S. 7, s. 924)

¹⁶³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG, 12.10.2004, S. 25611.

¹⁶⁴ ULUKAPI Omer/ATALI Murat, s.235.

A) Uyarma : Notere görevinde daha dikkatli davranması gerektiğini yazı ile bildirmektir.

B) Kınama : Notere, görevinde veya davranışında kusurlu sayıldığını yazı ile bildirmektir.

C) Para cezası : 250 liradan 5 000 liraya kadardır.

D) Geçici olarak işten çıkarma: Noteri sıfatı saklı kalmak şartıyla bir aydan altı aya kadar görevinden uzaklaştırmaktır.

E) Meslekten çıkarma: Bir daha atanmamak üzere noterlikten çıkarmaktır. Noterlikler, Adalet Bakanlığının ve Türkiye Noterler Birliğinin gözetim ve denetimi altındadır.

Noterlikler, Cumhuriyet savcılarının devamlı denetimi altında olup, yılda en az bir defa teftiş olunurlar. Münferit sulh hukuk mahkemesi yanındaki noterlikler, bu mahkemenin bağlı bulunduğu asliye hukuk mahkemesinin Cumhuriyet savcılığının teftişine tabidirler.

Noterlikler, adalet müfettişleri tarafından da teftiş edilirler. Teftiş, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde gösterilen usul ve esaslara göre yapılır. Adalet müfettişleri ve Cumhuriyet savcıları lüzum gördükleri takdirde noterlik dairelerindeki evrak, defter ve cilt bentleri daire içinde muhafaza altına alabilirler.

TNB, gözetim ve denetim görevini, yetkili kılacağı birlik ve Noter Odalarının yönetim kurulu başkan veya üyeleri veya kuracağı denetleme kurulu marifetiyle yerine getirir.

Noter ofislerinin denetimi, Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından, Adalet Bakanlığı Denetim Komisyonu Yönetmeliği tarafından öngörülen prosedür ve ilkelere uygun olarak da yapılabilir.

IV. NOTERLİK İŞLEMLERİ

Noterlik işlemleri Genel ve Özel İşlemlere olarak ikiye ayrılır.

Noterler tarafından yapılan işlemler; noterlerin genel olarak yapabilecekleri işler ve özel olarak yapabilecekleri işler şeklinde ikili bir kategorik ayrıma tabi tutulmuştur¹⁶⁵.

¹⁶⁵ TANRIVER, S. , s.67.

TNK'nın 60. maddesine göre, noterlerin genel olarak yapabilecekleri işler şunlardır:

1. Yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan her nevi hukuki işlemleri düzenlemek,

2. Kanunlarda resmi olarak yapılması emredilen ve mercileri belirtilmemiş olan bütün hukuki işlemleri bu kanun hükümlerine göre yapmak,

3. Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi yapmak, (bu bend 28.06.2022 tarih ve 31880 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7413 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Noterlik Kanununda yapılan değişiklikler ile şöyle değiştirildi “3. Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi yapmak ve bu sözleşmeyi taraflardan birinin talep etmesi, harç ve giderleri ödemesi hâlinde tapu bilişim sistemi vasıtasıyla tapu siciline şerh vermek, taşınmaz satış sözleşmesi yapmak,” 1.1.2023 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.)

4. Noterlik Kanuna uygun olarak dışarda yazılıp getirilen kağıtların üzerindeki imza, mühür veya herhangi bir işareti veya tarihi onaylamak,

5. Noterlik Kanun hükümlerine göre yapılan işlemlerin dairede kalan asıl veya örneklerinden veya getirilen kağıtlardan örnek çıkarıp vermek,

6. Belgeleri bir dilden diğer dile veya bir yazıdan başka bir yazıya çevirmek,

7. Protesto, ihbarname ve ihtarname göndermek,

8. Kanunen tescili gereken işlemleri tescil etmek,

9. Bu ve diğer kanunlarla verilmiş sair işleri yapmak.

Noterlerin özel olarak yapabilecekleri işler ise şunlardır:

1.Tespit işleri (NK m.61),

2.Emanet işleri (NK m.62-67),

3.DeFTER onaylamak (NK m.68),

4.Vasiyetname ve ölüme bağlı tasarurlarla ilgili işler (NK m.69),

5.Tebliğat işleri (NK m.70),

6.Aylık ve yıllık iş cetvelleri verilmesi (NK m.71).

1/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6217 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'na “Diğer İşlemler” başlığıyla “Üçüncü Bölüm” eklenmiştir. Bu bölümde yer alan ”Noterlerin Yapabilecekleri Diğer İşlemler” başlıklı 71/A maddesine göre, noterler tarafından yapılabilecek diğer

işlemler: terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi ve mirasçılık belgesinin verilmesidir¹⁶⁶.

Noterler, aşağıda sayılan işlemleri, Noterlik Kanunu'nun 60,61-71/A, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92 maddeleri, Medeni Kanun'un 171, 173, 191, 211, 220, 253, 474, 492, 450, 508, 514, 586, 611, 612, 613, 627, 688, 748, 919 maddeleri, Borçlar Kanunu'nun 22, 213, 386, 388, 398, 483, 484, 485, 486, 487, 510, 511, 512, Tapu Kanunu'nun 26. maddesi, Noterlik Kanunu Yönetmeliği'nin 7. maddesi ve diğer hükümleri uyarınca yaparlar:

a) Genel olarak yapılacak işler:

Evlenme sözleşmeleri; -Gayrimenkul satış vaadi sözleşme;-Zilyetlik devri sözleşmesi;-Miras taksimi Gayrimenkul, hibe vaadi sözleşmesi;-İrtifak hakkı vaadi ve ortak mülkün idaresi sözleşmesi;-Medeni Kanunun 748.maddesine müstenit sükna hakkı sözleşmesi; -Kaydı hayat ile irat bağlanması sözleşmesi (Borçlar Kanunu 507); -Ölünceye kadar bakma sözleşmesi (Borçlar Kanunu 511); -Mülkiyeti muhafaza kaydı ile satış sözleşmesi ; -Kira sözleşmesi; -Menkul mallarda hibe sözleşmesi; -Taksim ve ifraz sözleşmesi; -Evlat edinme sözleşmesi; Temlik; -Taahhütname; -Kefaletname; -Vasiyetname; -Vakif senedi; -Aile vakfı senedi; -Tanıma senedi; -Muvafakatname; -Sulhname; -Yeddiemin senedi; -Rehin senedi,- Borç senedi; -Fesihname; -İbraname; -Beyanname; -Şahadetname; -Piyango-Kur'a ve toplantı tutanağı; -Emanetleri saklama tutanağı; -İfade tutanağı; -Tespit tutanağı;- Vekaletname; -Defter onaylanması; -Çevirme; -Örnek çıkartma; -İmza sirküleri; -Protesto işleri; -İhbar-ihhtarname işleri ve tebliği; -Tescil; -Kanunlarında noterler tarafından düzenlenmesi veya onaylanması öngörülen diğer işler.

b) Özel olarak yapılacak işler:

- Tespit işleri;
- Taşınmaz satış sözleşmesi;
- Emanet işleri, (emanet kabul ve saklama);
- Vasiyetname ve ölüme bağlı tassaruflarla ilgili işler;
- Tebliğat işleri.

¹⁶⁶ No. Sayılı 6217 Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 14.04.2011, S. 27905.

Hukuki işlemler düzenleme (TNK 84-89 maddeleri), onaylama (TNK 90-93 maddeleri), örnek verme (TNK 94-99 maddeleri) şeklinde yapılır. Bu maddeler dışında kalan noterlik işlemleri, Noterlik Kanunu 100-108. maddelerine göre yapılır.

Noterlik Kanunu'nun 88. maddesi uyarınca, niteliği bakımından tapuda işlem yapılmasını gerektiren sözleşme ve vekaletnamelerle, vasiyetname, mülkiyeti muhafaza kaydı ile satış, gayrimenkul satış va'di, vakıf senedi, evlenme mukavelesi, evlat edinme ve tanıma, mirasın taksimi sözleşmesi ve diğer kanunlarda öngörülen sair işlemler düzenleme şeklinde yapılır.

Hukuki işlemlerin noter tarafından düzenlenmesi bir tutanak şeklinde gerçekleştirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUS HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK

I. RUS NOTERLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

A. Rus Noterlik Sisteminin Gelişimi

Rus hukukunda, noterlik sisteminin tarihi gelişimi 3 ana dönemde incelenebilir. Bu dönemlerden ilki, devrim öncesi dönem olarak adlandırabileceğimiz Antik Rus Devleti'nin oluşumundan, 1917 yılına kadar geçen dönemdir. İkinci dönem, Sovyet dönemidir. Bu dönem 1922 yılından başlayarak, devlet noterlik bürolarının kurulduğu 1993 yılına kadar ki dönemdir. Üçüncü dönem ise, 1993 yılından, SSCB'nin çöküşü ve Rusya Federasyonu'nun noterliğin temelleri hakkındaki kanunu kabul etmesinden sonra başlayan modern özgür noterlik dönemidir. Biz Rus noterlik hukukunun tarihi gelişimini, bu üç dönem üzerinden inceleyeceğiz.

1. Devrim Öncesi Dönem

a. İmparator I. Peter'in Reformlarından Önce Antik Rusya'da Noterlik

MS 16. yüzyılda Rusya'da, “bölge katipleri” adı verilen yazıcılar, şehir meydanlarında çeşitli yazılı eylemleri derlemekle meşguldü. *Femilidi*'ye göre, Rus noterliği zamanla bu katip sınıfından gelişti¹⁶⁷. Bu meydan katipleri, meydanlarda çeşitli yasal işlemleri yapmaktaydılar. Bu işler; satış sözleşmeleri, trampa, dilekçe hazırlanması ve benzeri işlemlerdi. Çar Alexei Mihayloviç'in Katedral düzenlemesi¹⁶⁸ ile “evde” sadece para ya da ekmek kredisi, düğün anlaşmaları, vasiyetnameler yazmasına izin verildi; diğer işlemler meydandaki katipler tarafından

¹⁶⁷ FEMELİDİ A.M., s.63.

¹⁶⁸ Katedral düzenlemesi, 1649 yılında Zemsky Katedrali tarafından kabul edilen ve 1832 yılına kadar yaklaşık 200 yıldır yürürlükte olan Rus krallığının yasalarının bir kodudur/ https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D1%83%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_1649_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0

gerçekleştirilmeye deva etti. Moskova'da, Kremlin'deki İvanova Meydanı'nda yazıcıların ana ofisi vardı. Katipler, farklı sınıflardan kişiler olabilirdi. Katipler memur değildi, toplumlara birleştiler. Bunların denetimi, ihtiyar denen kişiler tarafından yapılırdı. Katipler, belgeleri derledikten sonra, bu belgenin yasallığının kontrol ve özel bir deftere tescil edilmesi için "Prikaz" denen devlet kurumuna götürürlerdi. Prikazlar, XV. yüzyılın sonundan XVIII. yüzyılın başına kadar Rusya'daki merkezi yönetim organıdır. Adı "emir" teriminden gelmektedir. Her Prikaz belirli bir dizi sorunla uğraşmaktaydı ve bunun için belirli bir kadroya sahipti. Noterlik faaliyetleri ile uğraşan Prikaz, devlet kurumu olarak, alıcılara sertifikalar verdiler. Bütün bunlar bir ücret karşılığında yapılmaktaydı. Noterlik faaliyetleri bu şekilde İmparator I. Peter'in reformlarına kadar devam etti¹⁶⁹.

b. İmparator I. Peter'in Reform Dönemi ve Reformlarından Sonraki Dönem

İmparator I. Peter'in 1696'da tahta çıkmasıyla, Rusya'da büyük reformlar yapılmaya başladı. Bu reformlardan biri de noterliğe ilişkindi. "Oldukça başarılı ve bağımsız olmasına rağmen, hükümet ilk kez tapu komisyonu için organlar oluşturdu ve 1699'da damgalı kağıt çıkardı ve tapu harçlarını önemli ölçüde artırdı"¹⁷⁰.

İşlemlerin, sözleşmelerin, taahhütlerin ve benzeri belgelerin işlenmesine ilişkin işlerin yönetimi, 1701'de Silah odalarına, 1706'da Moskova Belediyesine, 1708'de vilayetlerin kurulmasından sonra Valilere ve Adalet Koleji'nin kurulmasından sonra atanan Özel Sekreterlere devredildi. Bu kurumlardaki katipler, aynı zamanda diğer devlet işleriyle uğraştıkları için yeni görevleri yerine getiremediler. Bu nedenle yine işlemlerin, sözleşmelerin ve benzeri belgelerin işlenmesi, kurumlardan alınıp, 24 katipten oluşan topluluğuna verildi. İşlemler, sözleşmeler, taahhütler ile ilgili işlemler tek bir yerde toplandı. Bu tür işlerin yapıldığı kurumların merkezi, yine İvanova Meydanı'ndaki bir çadırdı. Noterlik faaliyetleri, İmparator II. Aleksandr'ın 1866'daki reformlarına kadar buradan sürdürüldü¹⁷¹.

¹⁶⁹ FEMELİDİ A.M., s.63.

¹⁷⁰ FEMELİDİ A.M., s.64.

¹⁷¹ FEMELİDİ A.M., s.67.

Noterlik sisteminde reform yapma amacıyla 1863'te ve 1866'da iki proje geliştirildi. Ancak, sadece son taslak yasa olarak kabul edildi. 14 Nisan 1866 tarihinde, Rus İmparatorluğu'nun bu dönemdeki imparatoru Alexander II, Noterlik Bölümündeki Düzenlemeleri Hakkındaki Hükmü (bundan böyle Hüküm) onayladı¹⁷². Hükümün 1. ve 2. maddesine göre, noterlik işlerinin mahkemeler nezaretinde yürütülmesi devredilmiştir: 1. Küçük noterlere, 2. Baş (Kıdemli) noterlere, 3. Noter bulunmayan veya kadroları doldurulan il, ilçe ve kasaba ve köylerdeki sulh hakimleri ile şehir hakimleri ve ilçe mahkemesi üyelerine. Noterlik tarihinin gelişiminin daha iyi anlaşılması adına küçük noterler ve kıdemli noterler kurumu üzerinde kısaca durmakta fayda var.

(1) Küçük Noterler

Bu dönemde başkent, il, ilçe şehirlerinde, noterlik işlerinin yürütülmesi, küçük noterlere emanet edildi. Noterlikler, topraklarında bulundukları mahkemelerin doğrudan denetimi altındaydı. Noterler faaliyetlerini sadece kendi ilçelerinde yürütürlerdi. İl ve ilçelerdeki noter sayısı, her mahallin durumuna ve nüfusuna göre, Adalet Bakanlığı tarafından İçişleri ve Maliye Bakanlığı'nın mutabakatı ile belirlenirdi. Noterler, bulundukları ilçedeki bölge mahkemelerine bağlıydılar ve kendilerine başvuran kişilerle ilgili olarak sadece kendi yetki alanlarında resmi görevlerini yerine getirirlerdi.

Hükümün 5. maddesine göre, noter aşağıdaki şartları taşıyan kişilerden olabilirdi: 1. Rus uyruklu olma; 2. Yasal olarak reşit olma yaşına ulaşmış olma; 3. Mahkeme ve kamu kararıyla lekelenmemiş olma; 4. Devlette ve kamu hizmetinde bulunmuyor olma. "Yabancılar ve Adalet Bakanı'nın 6 Haziran 1887 tarihli genelgesine göre, Yahudiler noterlik yapamazlar"¹⁷³.

Yeni bir noterlik kontenjanı açıldığında, bu pozisyonu almak isteyenlere çağrı yapılırdı. Başvuran kişiler, yasanın öngördüğü testleri geçmek zorundaydı. Noterler, bölge mahkemesinin teklifi üzerine, yargı dairesi kıdemli başkanı tarafından atanır ve

¹⁷² Noterlik bölümündeki düzenlemeleri hakkındaki Hüküm/ Rus İmparatorluğu Kanunları, Cilt 16, Bölüm 1. St. Petersburg, 1892. s.195.

¹⁷³ FEMELİDİ A.M., s.81.

görevden alınırđı. Bölge mahkemesinin halka açık bir oturumunda yemin ederek, görevlerini yerine getirmeye başlamaktağıdır.

Küçük noterlerin, gerçekleştirebildikleri çeşitli noterlik faaliyetleri, Hükmün 65. maddesinde sıralanmıştır. Buna göre, noterlerin faaliyet alanları şunlardır: 1. Noterin yakın akrabaları hariç noterliğe başvuran kişilerin statü, hizmet ve hudut işlemleri hariç her türlü işlemlerini yapmak; 2. Belgelerin kopyalarının ve özetlerinin verilmesi; 3. İşlemlerin, sözleşmelerin vs. ibraz zamanının teyidi; 4. Saklama için belgelerin kabulü; 5. Bölge mahkemesi adına mirasın bir taslağının, envanterinin ve değerlendirmesinin hazırlanması; 6. Gayrimenkullün devri veya kısıtlanması, deftere işlenmesi, yani tescilini kıdemli noterin onayı ile gerçekleştirmek.

Hükmün 8. maddesi, noterlik haklarını düzenlemektedir. Böylece, görevde kaldığı süre boyunca noter kamu hizmetinde sayılır ve emekli olma ve rütbe yükseltme hakkı dışında, 8. sınıf memurların tüm haklarından yararlanır. Noter tercüman olma hakkına sahiptir. Hizmet süresi boyunca (35 yıllık hizmet için), noter Aziz Anna ve Vladimir madalyaları alma hakkına sahiptir. Jüri listesinde noter yer alamaz ve ceza avukatı da olamaz. Ancak mahkemeye başvurma hakkı vardır. Noterlerin, ticaretle uğraşma hakları vardır, ancak bunu bölge mahkemesine bildirmek zorundadırlar. Bölge mahkemesi, noterin ticaretle uğraşmasını yasaklayabilme yetkisine sahiptir. Noter, kendi bölgesi içinde noterlik bürosunun yerini serbestçe seçme hakkına sahiptir.

Noterin sorumlulukları:

1. Para yatırmak;

Depozito, hukuka aykırı işlemlerden kaynaklanan zararların noterden tazmin edilmesini sağlamak için ödenirdi. Depozito zararı karşılamak için yeterli gelmezse, noter tüm mal varlığıyla zaradan sorumlu olurdu. Noter, iflas eden borçlu olarak tanınırsa, noterlikten azledilirdi.

2. Noter, bölge mahkemesinin noterlikteki iç düzen ve büro işleri kurallarını belirleyen kararlarına uymakla yükümlüdür;

3. Noter, görevi ile ilgili edindiğı bilgi ve belgeleri gizli tutmakla yükümlüdür;

4. Noter, pozisyonu onaylandıktan sonra, derhal yerel arşive mührünün bir dökümünü ve imza örneğini sunmakla yükümlüdür;

5. Noter tarafından düzenlenen tüm işlemlere, ilin arması, noterin adı, soyadı ve noterliğin bulunduğu şehri gösteren noter mührü eşlik etmelidir.

Femilidi'ye göre, küçük noterler kurumunun düzenlenmesinde noterlik mevzuatının şu eksikliklerine dikkat edilmelidir:

1. Noter pozisyonu için adaylar için çok mütevazı gereklilikler;
2. Bu organın izolasyonu: noterler yargıya bağlı değildir, ancak sadece “mahkemede”;
3. Yeminli noter yardımcılarının olmaması;
4. Noterler birliğinin olmaması;
5. Küçük noterler için yasal eğitim şartının olmaması, yaş sınırının (21 yaş) çok düşük olması ve hizmet süresi şartının olmaması¹⁷⁴.

(2) Kıdemli Noterler

Kıdemli noterlere, mülkiyet haklarının devredilmesine ilişkin eylemlerin ve diğer aynı hakların onayını konu alan “tapu kısmı” emanet edilirdi. Yasa koyucunun kıdemli noterler kurumunu düzenlemekteki amacı, gayrimenkulle ilgili tüm işlemlerinin kaydedilmesi için güvenilir bir temel sağlamak ve bu işlemleri noter arşivlerinde toplamaktı. Kıdemli noterler tarafından onaylanan işlemlere “tapulu” denirdi. Kıdemli noterler, bölge mahkemelerinde bulunurdu ve her bölge mahkemesinde bulunan arşivlerden sorumluydu. Arşivlerde noter ve vekillerinin tapu, yasak ve izin defterleri, sicilleri, akitleri, belgeleri, mühürleri bulunuyordu. Hükmün 42. ve 43. maddelerine göre, kıdemli noterler kamu hizmetinde ve hizmet hak ve menfaatlerinde kabul edilmiş, atanma ve görevden alınma sıralarında bölge mahkemesi üyeleri ile eşit tutulmuştur. Her kıdemli noter, il armasının görüntüsü ve arşivin bulunduğu şehri gösteren bir arşiv mührüne sahipti. Kıdemli noter ve yardımcısının mührünün dökümü ve imza örneği, St. Petersburg Senatosu matbaası ve tüm noter arşivleriyle karşılaştırmalı olarak rapor edilirdi¹⁷⁵.

Hükmün 75. maddesi uyarınca noter, işlemin geçersizliği cezası kapsamında, kendisi adına, eşi adına ve yakınları adına işlemleri tasdik edemez.

¹⁷⁴ FEMELİDİ A.M., s.143.

¹⁷⁵ FEMELİDİ A.M., s.166.

2. Sovyet Dönemi

Sovyet döneminde, 24 Kasım 1917 tarihinde, Rus Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti'nin (SNK RSFSR) Halk Konseyi tarafından Mahkeme Hakkındaki Kanun kabul edildi¹⁷⁶. Bu kanun, yargı organlarının faaliyetlerini reform yapan ve düzenleyen yasalar arasındaki ilk kanundur. 24 Kasım 1917 tarihli No 1 sayılı Mahkeme Hakkındaki Kanun ile, daha önce mevcut olan tüm adli kurumlar kaldırılarak; savcılık, avukatlık büroları, adli araştırmacı kurumu kuruldu. Aynı zamanda mahkeme odaları (bölge mahkemelerin üstündeki mahkemeler), hükümet senatosunun tüm bölümleri, askeri mahkemeler, deniz ve ticaret mahkemeleriyle birlikte bölge mahkemeleri kapatıldı. Sulh mahkemelerinin faaliyetleri askıya alındı. Bu organlar yerine, yerel hâkim ve değerlendirici iki kişiden oluşan, yerel meslektaş mahkemeleri oluşturuldu. Yasanın içeriğinde, mahkeme sisteminin bir parçası olan noterler ile ilgili özel düzenlemeler bulunmamaktadır. Ancak pratikte noterlik faaliyetlerinin neredeyse tamamı durdurulmuştur. Yasayla, noterlik komisyonu işlevsiz bırakılarak, komisyonun görevleri Yerel Konsey Departmanlarına dağıtılmıştır.

1918 yılının Şubat ve Temmuz aylarında, RSFSR'nin tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi, yerel mahkemelerin yargı yetkisini ve yetkinliğini önemli ölçüde genişleten ve aynı zamanda bölge ve halk mahkemelerinin yetkinliğini belirleyen yeni mahkeme Kanunlarını (№ 2 ve № 3) kabul etti¹⁷⁷. Mahkeme kararları hakkında, temyiz şikâyetlerini dosyalama ve kararları gözden geçirme prosedürü oluşturdu.

Mahkeme Hakkındaki No 2 Kanunu'nun 9. maddesine göre miras haklarının tasdiki, vasiyetname icra izni vb. hususlar mahkemeye devredildi.¹⁷⁸. Böylece,

¹⁷⁶ Декреты Советской власти. Т. I. М., Гос. изд-во политической литературы, 1957 г. Стр. 469 /Sovyet iktidarının Kararnameleri. T. I. M., Devlet.ed-siyasi literatürde, 1957 S. 469./ <http://docs.cntd.ru/document/901869002>, (21.03.2021).

¹⁷⁷ Декрет о суде № 2 от 15 февраля 1918 года/ Mahkeme hakkındaki No 2 Kanun. http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/DEKRET/o_sude2.htm, (21.03.2021).

Декрет о суде № 3 от 7 марта 1919 года/ Mahkeme hakkındaki No 3 Kanun, <http://portal.rusarchives.ru/statehood/0820dekretosude1919.shtml#:~:text=%D0%B3%D0%B4%D0%B5%20%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B5%20%D1%83%D1%87%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8B.%D0%A1%D1%82.,%D0%B4%D0%B5%D0%BB%20%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%8E%20%D0%B4%D0%BE%2010.000%20%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%B9>, (21.03.2021).

¹⁷⁸ Декрет о суде № 2 от 18.02.1918 года/ No 2 Mahkeme Hakkındaki, 15.02.1918, https://www.hist.msu.ru/ER/Etext/DEKRET/o_sude2.htm, (21.03.2021).

noterler tarafından yapılan birçok işlemi yapma yetkisi, yerel mahkemelere devredilmiştir.

Ülkenin karşılaştığı ekonomik zorluklar, onu özel mülkiyete ve kapitalist ilişkilere izin veren yeni bir ekonomi politikası (NEP) üzerinde uzlaşmaya zorladı. Askeri komünizm neticesinde iflasın eşiğine gelen Rusya’da, iç savaşın sonunda, Lenin tarafından NEP adında yeni bir ekonomik politika önerildi. 1921 yılının ilkbaharında tanıtılan bu politika, 1924 yılına kadar sürdü.

Yeni ekonomi politikaları, ticari ilişkilerde, sanayinin gelişmesinde, uluslararası ticarete bir artışa yol açtı. Bu gelişmeler doğal olarak bu alanlara ilişkin yeni düzenlemelerin yapılması ve yeni kurumların kurulması ihtiyacını doğurdu. Noterlik kurumu da bu ihtiyaçlar neticesinde yeniden doğdu.

RSFSR Halk Komiserleri Konseyi tarafından 4 Ekim 1922 tarihinde, “RSFSR Devlet Noterlik Yönetmeliği” kabul edildi ¹⁷⁹. Bu Yönetmelik ile, noterlik kurumunun organizasyonu ve faaliyetleri için yeni bir prosedür belirlendi.

Yönetmeliğin 1. maddesine göre, yönetmelikte öngörülen eylemleri gerçekleştirmek için, RSFSR’nin tüm şehirlerinde Adalet Halk Komiserliği’nin onayı ile yerel yürütme komiteleri tarafından kurulan devlet noterlik bürolar oluşturuldu. İl yürütme kurullarına, Adalet Halk Komiserliği’nin onayını alarak, kırsal alanlar, merkez istasyonları, marinalar, geçici olarak fuarlar vb. yerlerde, noter büroları kurma hakkı verildi. Noterlik bürolarının kurulmadığı yerlerde, işlemlerin yürütülmesi ve sözleşmelerin tasdik edilmesi dışındaki noterlik görevlerinin yerine getirilmesi işi, yerel hakimlere bırakıldı.

Yönetmeliğin 2. maddesi gereğince, noterliklere, işçi ve köylü milletvekilleri meclislerine, seçme ve seçilme hakkından yararlananlar arasından, halk hâkimleri il konseyleri başkanlıklarınca atanan ve halk yargıçları konseyi başkanlığı tarafından atanan komisyonda Halk Adalet Komiserliği tarafından geliştirilen programa göre, uygun sınavı geçen noterler başkanlık eder.

Noterlik bürolarının faaliyetlerinin denetimi, halk hâkimleri il konseyleri başkanlıklarınca yapılır. İl halk meclisleri başkanlıklarında, noterlik büroları ve noter

¹⁷⁹ Положение о государственном нотариате РСФСР от 4 октября 1922 г., принято Советом народных комиссаров РСФСР (электронный фонд правовой и нормативно-технической документации, RSFSR devlet noterlik Yönetmeliği, 4.10.1922, elektronik yasal ve düzenleyici Dokümantasyon Vakfı, <http://docs.cntd.ru/document/901869002>, (21.03.2021).

arşivleri kurulur. Halk Hâkimleri Kurulu Başkanlıkları, noterlik bürolarının faaliyetlerine ilişkin periyodik incelemeler yapar, ayrıca oluşturulan raporları ve özetleri kabul eder ve kontrol eder. Noter ofislerinin faaliyetlerinin genel yönetimi ve kontrolü, Halk Adalet Komiserliği'ne aittir (Yönetmelik 3. madde).

Noterler veya noter daireleri tarafından herhangi bir işlemin yerine getirilmesi ve ayrıca işlem yapmayı reddetme ile ilgili şikayetler, katılan kişiler tarafından noterin reddedildiği tarihten itibaren iki hafta içinde Halk Hakimleri Kurulu Başkanlığına getirilirdi. Halk Hâkimleri Konseyi Başkanlığı kararları kesindir ve denetim yoluyla Halk Adalet Komiserliği nezdinde temyiz edilebilirdi.

Söz konusu Yönetmelik uyarınca, noterlik bürolarının görevleri şöyledir:

- a) Yürürlükteki mevzuat ve bu Yönetmelik ile noter tasdikli işlem prosedürünün oluşturulduğu her türlü eylemin yapılması,
- b) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hem kendi aralarında hem de bireyler ve bunların dernekleri ile akdedilen ve noter tasdik usulünün yürürlükteki mevzuatla tesis edildiği her türlü sözleşmenin tasdik edilmesi,
- c) Noterin katılımı olmaksızın yapılabilecek sözleşmenin, tarafların talebi üzerine yapılması ve tasdik edilmesi,
- d) Senet, bono ve poliçelere itiraz etmek,
- e) Vekaletnamelerin tasdik edilmesi ve her tür belgenin kopyalanması ve ticari defterlerin özetlerinin onaylanması ile imzaların gerçekliğinin tespiti,
- f) Yetkililerin, kurumların ve bireylerin talebi üzerine: belgelerin sunulma zamanı, bir kişinin belirli bir yerde bulunması, bir açıklamanın sunulması veya bir kişinin diğer bir kişiye talebi gibi hususların belgelendirilmesi,
- g) Noter defterlerinden ve diğer defterlerden alıntı ve nüshaların (kopyaların) verilmesi,
- h) Çeşitli kişiler tarafından sunulan belgelerin saklanması için kabulü.

Noterler, kendi akrabaları, kardeşleri ile noterlik personeli ve noterlik arşiv personeli adına, noterlik işlemi yapamazlar (Yönetmeliğin 9. maddesi).

Yönetmeliğin 6. maddesi uyarınca, her türlü işlem ve sözleşme, tarafların takdirine bağlı olarak, akdedildiği yerdeki, sözleşme ve işlemlerin icra yerindeki veya tarafların ikamet yerindeki, noter tarafından yapılır ve tasdik edilir. Belediye dışı binaların devri, rehni veya kiraya verilmesine ilişkin sözleşmeler, yapı haklarının

satışı, rehni ve kiraya verilmesine ilişkin sözleşmeler, her türlü yerin kiraya verilmesine ilişkin sözleşmeler, devlet, kamu ve özel teşebbüslerin kiraya verilmesi, rehni ve satışına ilişkin sözleşmeler; bina, geliştirme, bina, konut, yapı veya işyerlerinin bulunduğu yerde yapılır ve noter tarafından tasdik edilir.

Yönetmeliğin 20. maddesi gereği, noterler, Halk Adalet Komiserliği tarafından öngörülen şekilde defterleri tutmakla yükümlüdür. Belirlenen kriterler şunlardır:

a) Noter tarafından gerçekleştirilen işlemlerin kaydedilmesi için bir işlem defteri ve ofis tarafından gerçekleştirilen tüm eylemleri (senetlerin protesto eylemleri hariç tasdik eylemleri, protestolar, nüshaların ve alıntılarının düzenlenme koşullarına ilişkin sertifikaların yanı sıra alınan ücretler ve vergiler) kaydetmek için bir kayıt defteri oluşturulmalıdır;

b) Kambiyo protesto eylemlerinin kaydı özel olarak tutulmalıdır;

c) Kayıtların alfabetik indeksleri oluşturulmalıdır;

d) Ofis tarafından alınan her türlü para ve belgenin kayıtları için bir kasa defteri bulunmalıdır.

Yönetmeliğin 23. ve 24. maddeleri, sadece noter tasdiki için gerekli olan noterlik işlemlerinin türlerini belirlemiştir. Bunlar; belediye dışı binaların devri veya rehinine ilişkin anlaşmalar, imar haklarının tesisi, devri ve rehinine ilişkin anlaşmalar, her türlü bina ve işletmenin bir yıldan fazla süre ile kiralanmasına ilişkin anlaşmalar ve ayrıca her türlü kamu işletmesi ve belediye binasının kira ve ticari ve sınai işletmelerin bir kişiden diğerine geçişine ilişkin anlaşma ve işlemler.

Bireyler ve bunlara ait dernekler tarafından yapılan aşağıdaki sözleşmeler noter bürolarında zorunlu tasdik işlemine tabidir. a) ticari, ticari ve sınai ortaklıkların kurulmasına ilişkin sözleşmeler; b) tahkim kayıtlarının hazırlanması hakkındaki sözleşmeler; c) mülkiyetyönetimi ve adli, idari davaların yürütülmesi için verilen vekaletnameler.

Noterlik bürolarınca icra veya tasdiği zorunlu sözleşmelerin noterlik bürolarınca icra edilmemesi veya tasdik edilmemesi halinde sözleşmeler geçersiz sayılmaktadır.

1922 tarihli RSFSR Medeni Kanunu'nda¹⁸⁰, noterler tarafından, tasdik edilmesi zorunlu olan işlem türlerine işaret edilmiştir. Bu işlemlerden bazıları şunlardır: binalara ilişkin rehin sözleşmeleri, maden tahsisi hakkının onaylanması ve maden yataklarının geliştirilmesine ilişkin sözleşme, bin ruble tutarındaki bağış sözleşmesi, binalar, vasiyetnameler ve diğerleri için satış sözleşmesi. Ayrıca bu tür işlemler için noter sertifikası oluşturulmaktadır.

Miras hukukuna ilişkin konularda, mahkemeler ile noterler arasında yetki karmaşası vardır. 1922 tarihli RSFSR Medeni Kanunu'nun 431. maddesi uyarınca, devletin veya mirasçıların menfaatine uygun hallerde, mirasın açıldığı yer noteri, miras kalan mülkü korumak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Ancak 1920'li yıllarda noterlerin bu tür eylemlerini düzenleyen herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamaktaydı.

1923 tarihli RSFSR Medeni Usul Kanunu'nun 21. bölümü gereği, noter, kanunda belirtilen durumlar haricinde, kendisi tarafından tutulan kayıtlar ve belgeler ile kendisine verilen tüm işler hakkında gizliliği korumakla yükümlüdür¹⁸¹. Sır saklama yükümlülüğüne uyulmaması halinde, noterler, RSFSR Ceza Kanunu (RFCK) gereğince cezalandırılırdı (RFCK 117. madde)¹⁸².

24 Ağustos 1923 tarihinde Halk Komiserleri tarafından R.S.F.S.R.'nin devlet noterliği hakkında yeni bir Yönetmelik kabul edildi, bundan sonar 1923 tarihli Yönetmelik. 2 Böylece 4 Ekim 1922 tarihli Noterler Yönetmeliği yürürlükten kaldırıldı¹⁸³. Bu 1923 tarihli Yönetmelik, noterlerle ilgili yapılan ikinci hukuki

¹⁸⁰ RSFSR Medeni Kanunu, Tüm Birlik Merkez Yürütme Komitesinin "İzvestiya" gazetesi, 12.11.1922, S.256.

¹⁸¹ Постановление ВЦИК от 10.07.1923 (ред. от 31.01.1958) "О введении в действие Гражданского Процессуального Кодекса Р.С.Ф.С.Р." (вместе с "Гражданским Процессуальным Кодексом Р.С.Ф.С.Р.")/Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin 10 Temmuz 1923 tarihli Kararı "RSFSR Medeni Usul Kanunu" // RSFSR Mevzuat Koleksiyonu. - 1923. - No. 46-47/ <http://www.consultant.ru>, (11.02.2022).

¹⁸² Уголовный кодекс РСФСР принят на 3-й сессии IX съезда Советов от 26 мая 1922 года, вступил в силу 01 июня 1922 года, СУ РСФСР, 1922, № 15, ст.153 / RSFSR Ceza Kanunu, 26 Mayıs 1922'de IX Sovyetler Kongresi'nin 3. oturumunda kabul edildi ve 01 Haziran 1922'de yürürlüğe girdi./ RSFSR'nin yasallaştırmalarının toplanması. - 1922. No. 15. - Madde. 153. / <https://pravo.by/>, (11.02.2022).

¹⁸³ Положение о государственном нотариате в редакции 1923 года, утвержден Постановлением Совета Народных Комиссаров РСФСР от 24 августа 1923 г. // «СУ РСФСР». - 1923. - № 75. - Ст. 726./ Библиотека нормативных правовых актов СССР / www.libussr.ru/ Интернет-архив с 1917 по 1992 гг./ RSFSR Devlet Noterliği Yönetmeliğinin 1923 baskısının kabulü hakkında: RSFSR Halk Komiserleri Konseyi'nin 24 Ağustos 1923 tarihli Kararı // "RSFSR'nin SU". - 1923. - No. 75. - Md. 726./ SSCB'nin normatif hukuk düzenlemeleri kütüphanesi / www.libussr.ru/internet arşivi 1917'den 1992'ye kadar, (11.02.2022).

düzenlemedir. Yeni düzenleme ile noterlik organlarının yetkilerini önemli ölçüde genişletilmiştir. Yönetmelik, Medeni Kanun ve yürürlükteki diğer kanunlar tarafından öngörüldüğü takdirde, noter tasdiki prosedürünü öngörmüştür. 1923 tarihli Yönetmelikte, gerçekleştirilen noterlik işlemleri çerçevesinde, 11 Kasım 1922 tarihinde kabul edilen Medeni Kanun'a bir atıf bulunmaktadır. Devlet noterliği hakkındaki ilk hükmün yanı sıra, noterlerin, belirli yerlerde belirli noterlik işlemlerini gerçekleştirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu nedenle, 1923 tarihli Yönetmeliğin 2. maddesi uyarınca, belediye dışı binaların devri ve rehinine ilişkin anlaşmalar, yapı haklarının tesisi, devri ve rehinine ilişkin anlaşmalar, binaların bulunduğu illerin noterlik bürolarında yapılır. Binaların yeniden ipoteği ve bina hakları, bu tür bir rehin ile teminat altına alınan alacakların devri ve bu tür bir rehnin sona ermesi ile ilgili kayıtlar, rehin senedinin yapıldığı yer noterliğinde yapılır. Diğer tüm işlem ve sözleşmeler, tarafların takdirine bağlı olarak belirleyecekleri bir yerdeki noter ofisinde yapılır ve tasdik edilir. Noterler, noterlik işlemlerini gerçekleştirirken, işlemlerin ve belgelerin yasalara uygunluğunu denetler ve yasalara aykırı noterlik işlemlerini yapmayı reddederler (Yönetmeliğin 3.maddesi)

Noter, 1923 tarihli Devlet Noterliği Yönetmeliği'nin 6. maddesine göre, kanunda belirtilen haller haricinde, kendisinin tuttuğu işlem ve belgeler ile kendisine emanet edilen tüm konularda gizliliği korumakla yükümlüdür. Sır saklama yükümlülüğüne uyulmaması halinde RSFSR Ceza Kanunu'nun 117. maddesi uyarınca cezalandırılacakları öngörülmüştür.

Devlet noterliği hakkında, 4 Ekim 1922 tarihli ve 24 Ağustos 1923 tarihli yönetmeliklerde, noterlik işlemlerine katılacak kişilerin kimliklerini ibraz edememeleri halinde, noterlik işlemlerinin yapılabilmesi için, bu kişileri tanıyan, haklarında kısıtlama kararı verilmemiş ve kimliklerini ibraz eden iki vatandaş tarafından kimliklerine dair beyanlarının tasdiki yeterli görülmüştür.

1923 tarihli Yönetmeliğin 14. maddesine göre, tanık olunan fiil ve belgeler Rusça veya yabancı ve yerel dillerden Rusça'ya çevrilerek beyan edilebilir. Tercümenin doğruluğu noter tarafından tasdik edilir. Noterin yabancı veya yerel dili bilmemesi halinde, çevirinin doğruluğu, noterin bizzat tanıdığı bir kişi tarafından tasdik edilir. Tercümanın imzası da bir noter tarafından tasdik edilir.

Noterlik işlemine katılan, cehalet, hastalık veya başka bir nedenle imza atamayan kişiler, noter huzurunda başka bir kişiye, kendi adlarına imza atma yetkisi verebilir. Bu husus, noter tarafından işleme konu belgede belirtilir. Küçükler ve diğer ehliyetsiz kişiler adına ve namına fiillerin işlenmesi ve tasdik usulü vesayet hükümleriyle belirlenir (1923 tarihli Yönetmeliğin 15. maddesi).

Sağır, dilsiz veya bu kişiler adına noterlik işlemi yapan kişiler, okur yazar iseler, belgelerin kendilerine okunmak için sunulduğuna ve belgeleri okuduklarına dair el yazısıyla imza atarlar. Sağır, dilsiz veya hem sağır hem de dilsiz bir kişi okuma yazma bilmiyorsa, iki kişi davet edilir. Davet edilen kişilerden biri, sağır, dilsiz veya hem sağır hem de dilsiz kişilere durumu açıklayabilen, açıklama yöntemini anlayan birisi olmalıdır. Diğer kişi ise, eylemin içeriğinin sağır, dilsiz veya sağır-dilsizin iradesine uygun olduğunu imzasıyla tasdik edecek birisi olmalıdır. Noterlik işlemine katılan kişi kör ise, noterlik işlemi kör kişinin seçeceği bir tanığın huzurunda yapılır; bu tanık noter huzurunda belgeyi köre okur, körün isteği üzerine belgeyi imzalar ve noter bu halleri belgede tasdik eder (1923 tarihli Yönetmeliğin 16.madde).

1923 tarihli Yönetmeliğin 20. maddesine göre, noter, bina ve yapı haklarının satışı veya rehni yapılırken, bu tür satış veya rehin yasağı bulunmadığından emin olmalıdır.

Bu kısma kadar RSFSR mevzuatını inceledikten sonra, artık ilerleyen bölümlerde SSCB'nin ilk normatif belgesine dair açıklamalarda bulunacağız.

14 Mayıs 1926 tarihinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Halk Komiserleri Konseyi Merkez Yürütme Komitesi, noterliğin temel ilkeleri hakkında bir Kararname kabul etti, bundan sonra 1926 tarihli Kararname¹⁸⁴.

1926 tarihli Kararname'nin 8. Maddesi uyarınca, devlet noterliklerine şu görevler verilmiştir:

- a) İşlemlerin noter tasdiki;
- b) Kanunla öngörülen protestoları gerçekleştirme;

¹⁸⁴ Об основных принципах организации государственного нотариуса, Постановление ЦИК и СНК СССР от 14.05.1926 / Библиотека нормативных правовых актов СССР / www.libussr.ru/ Интернет-архив с 1917 по 1992 год/ Devlet noterinin teşkilatının temel ilkeleri hakkında SSCB Merkez Yürütme Komitesi, SSCB Halk Komiserleri Konseyi'nin 05/14/1926 tarihli Kararı/ SSCB'nin normatif hukuk düzenlemeleri kütüphanesi / www.libussr.ru/internet arşivi 1917'den 1992'ye kadar(12.12.2021).

- c) Belge kopyalarının ve alıntılarının aslına uygunluğunun onaylanması;
- d) İmzaların gerçekliğinin onaylanması;
- e) Noterin kişisel olarak doğrudan doğrulayabileceği ve kanunun başka bir usul oluşturmadığı, belgelenmesinin yasal önemi olan, durumların ve gerçeklerin tasdik edilmesi;
- g) Belgelerin saklanması;
- h) Birlik cumhuriyetlerinin mevzuatı tarafından öngörülen diğer işlemler.

Yabancı dillerden ve yabancı dillere yapılan çevirilerin doğruluğunun onayı da bazı noterliklere verilebilir.

Kararname ile, belgelerin ilgilisi tarafından imzalandıktan sonra, noter mührü eklenerek bir noter tarafından imzalanmak suretiyle noter tasdik işleminin gerçekleştirildiği, birleşik bir prosedür oluşturdu.

SSCB Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi'nin 14 Mayıs 1926 tarihli kararına dayanarak, RSFSR Devlet Noteri Yönetmeliği onaylandı ve 4 Ekim 1926'da yürürlüğe girdi, bundan sonra 1926 tarihli Yönetmelik¹⁸⁵. Bu noterlik ile ilgili üçüncü düzenlemedir. Bu 1926 tarihli Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte, 24 Ağustos 1923 tarihli Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

1926 tarihli Yönetmeliğin 9. maddesine göre, Devlet noterlik bürolarının yetkili olduğu konular şunlardır:

- 1) İşlemlerin noter tasdiki ve bunlarla ilgili idari bildirimlerin yerine getirilmesi;
- 2) Senetleri, poliçeleri, bonoyu protesto etmek;
- 3) Ambarlar tarafından verilen rehini belgelerine (varantlar) karşı protesto çekmek;
- 4) Deniz protestoları çekmek;
- 5) Belgelerin kopyalarının, kitaplardan ve belgelerden alıntılarının doğruluğunun onaylanması;
- 6) Belgeler üzerindeki imzaların gerçekliğinin onaylanması;

¹⁸⁵ Положение Российской Советской Федеративной Социалистической Республики о государственном нотариате» от 4 октября 1926 года, введен в действие Декретом Центрального Исполнительного Комитета России и Совета Народных Комиссаров РСФСР/ Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Konseyi 4 Ekim 1926'da Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Tüzüğü'nün ve Devlet Noterlerinin Kabulüne İlişkin Kararname/ www.libussr.ru/internet arşivi 1917'den 1992'ye kadar, (12.12.2021).

- 7) Belgelerin sunum zamanının belgelendirilmesi;
- 8) Belirli bir yerde bir kişinin varlığının belgelenmesi;
- 9) Kişi ve kurumların başvurularının başka kişi ve kurumlara devredilmesi ve devredilen başvurulara ilişkin sertifika verilmesi;
- 10) Binalara ve inşaat haklarına uygulanan tutuklamaların ve tutuklamaların değiştirilmesi ve kaldırılmasının kaydı;
- 11) İpotek sertifikalarının verilmesi;
- 12) Belgelerin saklanması;
- 13) Yükümlülük kalemlerinin devri için depozito kabulü (para ve değerli eşyalar);
- 14) Protestoya ibraz edilen faturalar ve aidatların devri için para kabulü;
- 15) Noter arşiv materyallerinin depolanması;
- 16) Noterlik işlemlerini yerine getirirken teknik hizmetlerin sağlanması;
- 17) Bir dilden diğerine çeviri yapmak ve çevirilerin doğruluğunu onaylamak.

Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi, 19 Kasım 1926 tarihinde, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin Yargı Sistemine İlişkin Yönetmeliği kabul etti¹⁸⁶. Bu 19 Kasım 1926 tarihli Yargı Sistemi Yönetmeliği noterin devlet kurumları sistemindeki yerini belirledi. Noter de mahkemeler gibi adalet sistemine dahil edildi. Bu Yönetmeliğin 14. Bölümü devlet noterine ayrılmıştır. Yönetmeliğin 96. maddesi uyarınca, Devlet Noterler Yönetmeliği ile öngörülen noterlik işlemlerini gerçekleştirmek üzere, şehirlerde ve diğer yerleşim yerlerinde noterlik büroları kurulur. Sayıları, il yürütme komiteleri tarafından oluşturulur ve il mahkemelerinin başkanlıklarının sunumları üzerine Halk Adalet Komiserliği tarafından onaylanır. Devlet noterlikleri, il mahkemelerinin yetkisi altındadır ve il mahkemesi başkanlığının idaresi ve denetimi altında faaliyet gösterir. Noter ofislerinin, noter işlemlerini gerçekleştiren halk hakimlerinin, ilçe yürütme komitelerinin ve köy konseylerinin doğrudan yönetimi ve faaliyetlerinin yönlendirilmesi, il mahkemesi noter daireleri tarafından yürütülür. Yönetmeliğin 98. maddesine göre, devlet noterlikleri devlet noterleri tarafından yönetilir ve devlet noterleri, noterliğin

¹⁸⁶ Положение ВЦИК «О судебной системе РСФСР» от 19 ноября 1926 г./ Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi 19 Kasım 1926'da Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin Yargı Sistemine İlişkin Yönetmelik / www.libussr.ru/internet arşivi 1917'den 1992'ye kadar, (11.02.2022).

bulunduğu yere göre ilgili mahkemelerinin önerisi üzerine yürütme komiteleri tarafından atanır ve aynı usul ile görevden alınır. Devlet noterleri, Halkın Adalet Komiserliği tarafından belirlenen programa göre, halkın yargıçları seçilme hakkına sahip olan ve sınavı geçenler arasından atanır. Noter yardımcıları, noterlerle aynı şekilde atanır. Gördüğümüz gibi Yargı Sistemine İlişkin Yönetmeliği noter atama prosedürünü değiştirdi. Yani 1926 tarihli Noterler Yönetmeliğın 2. maddesine göre noterler, işçi ve köylü vekilleri konseylerine seçme ve seçilme hakkına sahip olan ve ilgili sınavı geçen kişiler arasından mahkemeler tarafından atanıyorsa ama 19 Kasım 1926 tarihli Yargı Sistemine İlişkin Yönetmeliği uyarınca, ilgili mahkemelerin teklifi üzerine yürütme komiteleri tarafından, hakime seçilme hakkına sahip olan ve Adaletin belirlediği programa göre sınavı geçen arasından noterler atanıyordu ve görevden alınıyordu.

20 Temmuz 1930 tarihinde, Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Konseyi tarafından, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Devlet Noteri hakkında yeni bir Yönetmelik kabul dildi, bundan sonra 1930 tarihli Yönetmelik¹⁸⁷.

Devlet noterliği hakkındaki dördüncü 1930 tarihli Yönetmeliğın 1. maddesine göre noterlik organlarının yetkili olduğu konular şunlardır:

- 1) İşlemlerin ve vekaletnamelerin noter tasdiki;
- 2) Belgelerle ilgili idari bildirimlerin yayınlanması;
- 3) Kambyo senetlerini ve varantları protesto etmek;
- 4) Çeklerin ödenmediğinin tasdik edilmesi;
- 5) Deniz protestoları yapmak;
- 6) Kitap ve belgelerden, belge ve alıntıların aslına uygunluğunun onaylanması;
- 7) Belgeler üzerindeki imzaların gerçekliğinin onaylanması;
- 8) Kişi ve kurumların başvurularının başka kişi ve kurumlara devredilmesi ve devredilen başvurulara ilişkin sertifika verilmesi;
- 9) Belgenin sunulma zamanının onaylanması;

¹⁸⁷ Положение о Государственном нотариате РСФСР от 20 июля 1930 год/ 20 Temmuz 1930 tarihli Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Konseyinin RSFSR Devlet Noteri hakkında Yönetmeliği/ [www.libussr.ru/internet arşivi 1917'den 1992'ye kadar](http://www.libussr.ru/internet/arşivi/1917'den/1992'ye/kadar/), (11.02.2022).

- 10) Belirli bir yerde bir kişinin varlığının belgelenmesi;
- 11) Yazışmanın alıcılarının kimliği;
- 12) Binalara ve bina haklarına uygulanan hacizlerin tescili;
- 13) Binalar ve bina hakları için ipotek sertifikalarının verilmesi;
- 14) Borç kalemlerinin (para ve menkul kıymetler) transferi için mevduatın kabulü;
- 15) Vefat edildikten sonra kalan mülkü korumak için önlemler almak ve miras alma hakkını onaylayan sertifikalar vermek;
- 16) Kanıt sağlanması;
- 17) Bir vatandaşın ölü olarak kayıp ve kayıp olarak tanınma belgelerinin verilmesi;
- 18) Noterlik işlemlerini yerine getirirken teknik hizmetlerin sağlanması;
- 19) Bir dilden diğerine çeviriler yapmak;
- 20) Belgelerin saklanması.

Görüldüğü üzere, noterlerle ilgili bu düzenleme ile noterlik faaliyetlerinin kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Yeni noterlik işlemleri, Yönetmeliğin 1. maddesinin 11,12,13,15,16,17 ve 18. maddelerinde belirtilen işlemlerdir.

Bu dönemde noter olarak çalışabilecek personel az olduğundan devlet, noter açığını azaltmak amacıyla bu 1930 tarihli Yönetmeliğin ikinci maddesi uyarınca yukarıda belirtilen tüm noterlik işlemlerinin yapılmasını noter bulunmayan yerlerde ilçe veya ilgili yürütme komitelerine, şehir ve kasabaların belediye meclislerine devretmiştir.

Sovyet noterlik tarihindeki bir sonraki önemli dönüm noktası Büyük Vatanseverlik Savaşı'ydı. Sıkıyönetim, insanların toplu ölümleri, diğer şeylerin yanı sıra, özellikle miras hukuku alanında büyük yasal sorunlara yol açtı. Böylece, 15 Eylül 1942 tarihli SSCB Halk Komiserleri Konseyi Kararı ile, askeri birlik komutanları ve hastane şeflerinin vekaletname ve askerlerin savaş zamanındaki iradelerinin onaylanma yetkisini veren bir prosedür oluşturuldu. SSCB Yüksek Sovyeti Genel Kurulu'nun 15 Eylül 1942 tarihli kararı ile mirası kabul etme şartları askıya alındı¹⁸⁸.

¹⁸⁸ 15 Eylül 1942 tarihli SSCB Halk Komiserleri Konseyi Kararı, SSCB Yüksek Sovyeti Genel Kurulu'nun 15 Eylül 1942 tarihli kararı/ [www.libussr.ru/internet arşivi](http://www.libussr.ru/internet/arşivi) 1917'den 1992'ye kadar, (11.02.2022).

20 Temmuz 1930 tarihli noterlik yönetmeliği, 31 Aralık 1947 No 980 Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Bakanlar Konseyi Kararı ile Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Devlet Noteri Yönetmeliğinin onaylanması üzerinde yürürlükten kaldırıldı¹⁸⁹.

31 Aralık 1947 tarihli Devlet Noterliği Yönetmeliği, devlet noterliği ile ilgili beşinci yönetmeliktir. Bu Yönetmelik ile kimin noter olabileceği sorusunun cevabına bazı yeni özellikler eklenmiştir. Örneğin, Yönetmeliğin 5. maddesine göre, devlet noterlik bürolarının noterleri, yüksek veya orta hukuk öğrenimi görmüş kişiler olabilir. Bazı durumlarda noterler, hâkim, savcı, müfettiş, hukuk müşaviri veya noter olarak en az iki yıllık deneyime sahip kişiler olmalıdır.

Bu Yönetmeliğe göre, cumhuriyet, bölge, bölge merkezleri ve cumhuriyetin bağlı olduğu şehirlerde bulunan noterlik bürolarında noterlik işlemleri yüksek noterler tarafından, diğer noterlik bürolarında noterler tarafından yapılır (3.madde). Devlet noterlik bürolarının yanı sıra, noterlik işlemleri, bu Yönetmeliğin 11. maddesi uyarınca, Kırsal Çalışma Halkı Vekilleri Konseylerinin (köyler, çiftlik arazileri, aullar) yürütme organları tarafından yürütülür.

Bu Yönetmeliğin 10. maddesi uyarınca, noterlik daireleri aşağıdaki noterlik işlemlerini yapar:

- a) İşlemlerin belgelendirilmesi (sözleşmeler, vekaletname, vasiyetnameler);
- b) Belgelerle ilgili idari bildirimlerin yayınlanması;
- c) Vefat edenden sonra kalan mülkü korumaya yönelik tedbirlerin alınması ve miras hakkı ve mülkün marjinalleştirilmesine ilişkin sertifikaların verilmesi;
- d) Binalara yasaklar konulması ve banka bildirimlerine dayanma hakkı ile rehin anlaşmaları uyarınca tutuklamaların uygulanması;
- e) Bir vatandaşın ölü olarak kayıp ve kayıp olarak tanınma belgelerinin verilmesi;
- f) Belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının aslına uygunluğunun onaylanması;
- g) SSCB halklarının dillerinde ve yabancı dillerde belirtilen belgelerin tercümelerinin ve kopyalarının uygunluğunun onaylanması;

¹⁸⁹ 31 Aralık 1947 N 980 Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Bakanlar Konseyi'nin Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Devlet Noteri Yönetmeliği hakkındaki Kararı/ [www.libussr.ru/internet arşivi 1934'den 1963'e kadar](http://www.libussr.ru/internet/arşivi/1934'den/1963'e/kadar/), (11.02.2022).

- h) belgeler üzerindeki imzaların gerçekliğinin onaylanması;
- i) deniz protestoları yapmak;
- j) faturalara karşı protestolar yapmak;
- k) çeklerin ödenmediğinin tasdik edilmesi;
- l) Kişi ve kurumların başvurularının başka kişi ve kurumlara iletilmesi ve buna ilişkin sertifika verilmesi;
- m) canlı veya belirli bir yerde bir kişinin varlığının belgelenmesi;
- n) notere gelen kişinin fotoğraflık kartla gösterilen kişi ile aynı olduğuna dair tanıklık;
- o) Belgenin sunulma zamanının onaylanması;
- p) Kanıt sağlanması;
- c) Parasal tutarların ve menkul kıymetlerin mülkiyetinin devri için mevduata kabul;
- r) Saklama için belgelerin kabulü;
- s) Noterlik işlemlerinin ifasıyla ilgili teknik hizmetlerin yerine getirilmesi.

Beşinci Yönetmelikte yer alan noterlik işlemleri listesinde, dördüncü yönetmelikten farklı olarak, notere gelen kişinin fotoğraflık kartla gösterilen kişi ile aynı olduğuna dair tanıklık etme ve vasiyetnamelerin belgelendirilmesi yetkisi eklenmiştir.

Yönetmeliğin 11. maddesi uyarınca, Köy Çalışma Halkı Vekilleri Konseylerinin yürütme organları aşağıdaki noterlik işlemlerini gerçekleştirir: a) vekaletname belgesi; b) yıkım için binaların 600 ruble tutarına kadar alım satımına ilişkin sözleşmelerin belgelendirilmesi; c) Miktarı sınırlamaksızın endüstriyel mahsullerin sözleşmesi için sözleşmelerin onaylanması; d) 500 rubleye kadar diğer anlaşmaların (işlemlerin) sertifikasyonu; e) yazışmanın alıcılarının kimliği; f) işlemin bir beyanını içermeyen belgeler üzerindeki imzaların doğruluğunun onaylanması; g) bir vatandaşın mülkiyet durumu, medeni durumu (doğum, evlilik, ölüm sertifikaları), Sovyet Ordusunda aileye fayda sağlamak için verilen hizmet sertifikaları, askerlik sicil sertifikaları ile ilgili belgelerin nüshalarının aslına uygunluğunun belgelenmesi askerlik hizmetine karşı tutum hakkında masalar ve ayrıca kolektif çiftliklerin ve şehitlerin bu vatandaş ilgilendiren kararlarından alıntılar. Bu bentte belirtilen nüshaların tasdik edilmesi, Köy Çalışma Halkı Temsilcileri Sovyetlerinin yürütme

organları tarafından, yalnızca bu Konsey topraklarında kalıcı olarak ikamet eden vatandaşlar için yapılabilir; h) Yazılı iş sözleşmeleri, maaş defterleri veya çobanların işe alınmasına ilişkin maaş bordroları uyarınca ücretlerin tahsiline ilişkin icra duyurularının düzenlenmesi.

19 Temmuz 1973'te ilk kez, noterlerin görevleri ve teşkilatları, faaliyetlerinin esasları, genel olarak bu kadar önemli alanların düzenlenmesine ayrılan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Devlet Noterler Kanunu kabul edildi. İlk kez, bu yasada, noterler hakkındaki mevzuatın, yabancı vatandaşlara ve vatansız kişilere uygulanmasına ve ayrıca yabancı devlet mevzuatlarının ve uluslararası anlaşmaların uygulanmasına ayrılmış bütün bir bölüm bulunmaktadır. Bu Kanun, Sovyetler Birliği ve birlik cumhuriyetlerinin devlet organlarının yasama faaliyetlerine ilişkin deneyimlerinin, noterlik organlarının uzun yıllara dayanan pratik faaliyetlerinin ve halkla ilişkilerin geliştirilmesine duyulan ihtiyacın ihtiyaçlarını genelleştirilmesi temelinde geliştirilmiştir.

Bu Kanunun 2. maddesi uyarınca, SSCB'ye dahil olan cumhuriyetlerde noterlere ilişkin kanunların çıkarılması gerekiyordu. Ve bu norm uyarınca, 2 Ağustos 1974'te RSFSR'de Noterler Kanunu kabul edildi¹⁹⁰. 02.08.1974 tarihli RSFSR Noterler Kanununun, 19 Temmuz 1973 tarihli SSCB Kanununun tamamen kopyası olduğu ve 1993 tarihli Rusya Federasyonu Noterler Mevzuatının Temelleri Kanunu kabul edilmesine kadar yürürlükte olduğu söylenebilir. Devlet noterlerinin görevleri Kanun'un 10. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre noterlerin görevleri şunlardır: 1) işlemleri belgelendirmek (sözleşmeler, vasiyetnameler, vekaletname vb.); 2) miras kalan mülkü korumak için önlemler almak; 3) miras hakkı sertifikası vermek; 4) eşlerin ortak mülkiyetinde bir hissenin mülkiyet belgesini düzenlemek; 5) bir konut binasının yabancılaştırılmasına yasak getirmek; 6) belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının doğruluğunu onaylamak; 7) belgeler üzerindeki imzaların gerçekliğini onaylamak; 8) belgelerin bir dilden diğerine tercümesinin doğruluğunu onaylamak; 9) vatandaşın hayatta olduğunu belgelemek; 10) bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu belgelemek; 11) fotoğraf kartında gösterilen kişi ile vatandaşın kimliğini belgelemek 12) belgelerin sunum zamanını belgelemek; 13) vatandaşların, devlet kurumlarının, işletmelerin ve kuruluşların, kolektif çiftliklerin, diğer

¹⁹⁰ 02.08.1974 tarihli RSFSR Noterler Kanunu, Internet-kaynağı: web sitesi: <https://base.garant.ru/12148536>, (11.02.2022).

kooperatiflerin ve diğer kamu kuruluşlarının başvurularının diğer vatandaşlara, devlet kurumlarına, teşebbüs ve kuruluşlara, kollektif çiftliklere, diğer kooperatiflere ve diğer kamu kuruluşlarına iletmek; 14) mevduat için para ve menkul kıymetleri kabul etmek; 15) yönetici notları almak son olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri ve Birlik Cumhuriyetleri Birliği mevzuatı ile devlet noterliklerine verilen diğer noterlik işlemlerini yapmak.

Birlik cumhuriyetlerinin kanunlarına göre, şehir, yerleşim yeri ve Halk Temsilcileri Köy Konseylerinin yürütme komiteleri, bu Kanunun 10. maddesinin 5, 9, 10, 12, 15, 18 ve 19. fıkralarında belirtilen noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi ile görevlendirilebilir. Gerekli hallerde, birlik cumhuriyetlerinin yasaları, bu Kanunun 10 uncu maddesinde öngörülmeven diğer noterlik işlemlerinin şehir, yerleşim, köy milletvekilleri meclislerinin icra komiteleri tarafından yapılmasını sağlayabilir.

Görüldüğü üzere, bu Kanun ile vatandaşların, devlet kurumlarının, işletmelerin ve kuruluşların, kolektif çiftliklerin, diğer kooperatif ve diğer kamu kuruluşlarının başvurularının diğer vatandaşlara, devlet kurumlarına, işletme ve kuruluşlara, kollektif çiftliklere, diğer kooperatiflere ve diğer kamu kuruluşlarına aktarılması noterlik işlemleri listesine eklenmiştir.

Sovyet döneminde, noterlik faaliyetlerinin tarihinden hatırlayacağımız üzere, noterlerin ana faaliyetleri: miras işlerinin yönetimi, kopyaların ve özetlerin, vekaletnamelerin tasdik edilmesi, vasiyetnameler, konut satış sözleşmeleri, rehin sözleşmeleri, anlaşmaların tasdiki gibi işlerdi. Bu dönemde hukukçular arasında noterlik mesleği prestijli olmaktan çıkmıştı. Bu durum devam etseydi, noterler adalet sistemi içerisindeki bağımsızlığını kaybetme noktasına gelebilirdi. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması ve ülkenin piyasa ekonomisine geçmesi ile bu tehlike ortadan kalkmıştır.

3. Modern Özgür Noter Dönemi

Rusya Federasyonu'nda noterlik kurumunun yasal dayanağı 11 Şubat 1993 tarihli N 4462-1 Rusya Federasyonu Noterler Mevzuatının Temelleri Kanunu'dur

(RFNK)¹⁹¹. Bu Kanun'un 1. maddesine göre, noterlik kurumu, Rusya Federasyonu Anayasası, Rusya Federasyonu'nun bir parçası olan cumhuriyetlerin anayasaları ve bu Kanuna uygun olarak belirtilen noterlik faaliyetlerini yerine getirerek, vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru menfaatlerini korumayı amaçlamaktadır. Aynı madde, Rusya Federasyonu'ndaki noterlik işlemlerinin resmi noterler veya özel noterler tarafından gerçekleştirildiği belirtmektedir. Böylece 1917'den beri ilk defa, özel noterlik kurumunun temelleri yasallaştırılmıştır. Yeterlilik sınavını geçen noterlerin ve kişilerin sicili, adalet alanındaki federal yürütme organı (federal adalet organı) tarafından öngörülen şekilde tutulur.

İlgili 1. maddenin 4. bölümüne göre, aşağıdaki yerel özyönetim görevlileri, RFNK'nin 37. maddesinde belirtilen noterlik işlemlerini yerine getirme hakkına sahiptir. Maddede yer verilen özyönetim görevlileri şunlardır: 1) noterin olmadığı bir yerleşim yerinde, yerleşim yerinin yerel idaresinin başı ve (veya) yerleşim yerinin yerel idaresinden sorumlu bir yetkili; 2) noter bulunmayan yerleşim yerleri arası bir bölgede yerleşik bir yerleşim yerinde, belediye bölgesinin yerel idaresinin başı ve (veya) belediye bölgesinin yerel idaresinin yetkili bir memuru; 3) bir belediye mahallesinin topraklarının bir parçası olan yerleşim yerinde, idari merkezi olmayan, noterin bulunmadığı bir kentsel mahallede, belediye mahallesi yerel idaresinin yetkili bir memuru. Bu maddenin dördüncü bölümünde belirtilen yerel özyönetim görevlileri hakkındaki bilgiler, federal adalet organı tarafından belirlenen biçimde ve şekilde kayıt için bölgesel adalet organına gönderilir. Diğer devletlerin topraklarında Rusya Federasyonu adına noterlik işlemleri, bu işlemleri yapmaya yetkili Rusya Federasyonu konsolosluk bürolarının yetkilileri tarafından yapılır. Maddede ayrıca noterler arasındaki rekabeti önlemek amacıyla, noterlik mesleğinin kar elde etme amacı güdemeyeceği açıkça belirtilmiştir.

RFNK'nın 6. maddesinde noterlerin sözleşmeleri tasdik ederken aracılık hizmeti vermesi, girişimcilikle uğraşması ve öğretim, bilimsel veya diğer yaratıcı faaliyetler hariç diğer ücretli faaliyetler ile uğraşması yasaklanmıştır.

Noterler, kanun gereği kendilerine devredilen noterlik işlemlerini devlet adına yerine getirmeleri sebebiyle bir yandankamu hukuku yetkileri çerçevesinde hareket

¹⁹¹ Основы Законодательства РСФСР о нотариате от 11 февраля 1993 года № 4462-1/ 11 Şubat 1993 tarihli N 4462-1 Rusya Federasyonu Noterler Mevzuatının Temelleri Kanunu/ Internet-kaynağı: web sitesi: <https://docs.cntd.ru/document/9003670>, (02.02.2022).

etmektedirler. Öte yandan, Latin noter sistemindeki noter, kural olarak, memur değildir, çalışmalarını devletten bağımsız olarak organize eder ve faaliyetlerinin sonuçlarına ilişkin idari, mali ve diğer sorumluluklar kendisine aittir. Noterlik sistemi, ister devlet ister özel olsun, Devlet sisteminin bir parçasıdır. Rusya'da noterlik faaliyetlerinin organizasyonu ve içeriği kamu hukuku ile ilişkilidir. Noterlik faaliyetlerinde kamu hukuku unsurları hakimdir.

Noterlik işlemlerini yerine getirirken kayıt tutma, noter arşivi ile ilgili çalışmalar ile noterlerin hak ve yükümlülükleri, noterlikle ilgili kanunlar ve diğer federal yasalarla düzenlenmiştir. Bu açıdan da noterlik faaliyetinin kamu hukuku kapsamında kaldığını söyleyebiliriz.

RFNK'nın 1. maddesi, noteri, organ sistemi ve özel eylemler olmak üzere iki temel pencereden ayrı ayrı incelemektedir. Bu durum yorum farklılıklarına yol açmaktadır. Geleneksel bakış açısı, noteri özel organlardan oluşan bir sistem olarak kabul etmektedir. Bilimsel literatürde ise, “noterlik” kavramına ilişkin farklı bakış açıları bulunmaktadır.

M.K. Grushnikov tarafından düzenlenen medeni hukuk usulü ders kitabında noterlik “tartışılmaz hakların ve gerçeklerin belgelendirilmesini yapan, belgeleri tasdik eden, onlardan alıntıları tasdik eden, belgelere yürütme gücünü veren, vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarının ve hukuken korunan menfaatlerinin korunmasını sağlamak için kanunda öngörülen diğer hükümlerin kanunla öngörülen şekilde uygulanmasını sağlayan devlet organları ve görevlileri sistemi” şeklinde tanımlanmıştır¹⁹².

V.A. Musin, I.A. Chechina, D.M. Chechot tarafından düzenlenen Hukuk Usulü Muhakemeleri ders kitabında da hemen hemen aynı görüş yer almaktadır. Kitapta noter, “Noter, tartışmasız gerçekleri ve hakları teyit ve güvence altına almaya yönelik yasal faaliyetler sağlayan ve gerçekleştiren bir organ ve görevliler sistemidir” olarak tanımlanmıştır¹⁹³.

V.V. Yarkov'a göre, Noter, öncelikle, noterler ve yasaya uygun olarak noterlik işlemleri yapma hakkına sahip olan diğer kişiler dahil olmak üzere bir organlar ve görevliler sistemidir; ikinci olarak, normları noterlik faaliyetlerini düzenleyen bir mevzuat dalıdır; üçüncü olarak, konusu noterlik işlemlerinin

¹⁹² ГРУШНИКОВ, М.К., “Гражданский процесс: Учебник гражданского процесса”, учебник под редакцией М.К. Грушникова, М., 2001, с.616/ GRUSHNIKOV, M.K. , “Medeni usul: Ders kitabı”, Grushnikov M.K tarafından düzenlenen bir ders kitabı, Moskova, 2001, s. 616.

¹⁹³ МУСИН В.А., ЧЕЧИНА Д.М., ЧЕЧОТ Д.М. и другие, “Гражданский процесс. Учебник”, М., Пбюл гриженко, 2001, с.307/ MUSIN V.A., , CHECHINA N.A. , CHECHOT D.M. ve diğerleri, “Hukuk Usulü Muhakemeleri. Ders kitabı”, Moskova, Pboyul grijenko, 2001, s. 307.

konularının ve katılımcılarının faaliyetleri incelenmesi olan bir eğitim kursudur ¹⁹⁴.

G.B. Romanovsky noterliği şöyle tanımlıyor: “Bu, devlet adına hareket eden ve mevcut mevzuatın öngördüğü şekilde ve davalarda profesyonel olarak noterlik işlemleri yapan özel yetkili organlardan oluşan bir sistemdir.” ¹⁹⁵. Gerasimov V.V., noterliği önleyici adaletin bir “kurumu” olarak görür. Buna örnek olarak, noterlerin mahkemelerin üzerindeki yükü azaltabildiği durumlarda, akrabalık gerçeğini tespit etme yetkisinin noterlere devredilmesini önermektedir. Kanuna göre, bir noter miras işini açarken, mirasçı mirasbırakan ile akrabalık ilişkisini kanıtlayamazsa, mirasçıyı onu mahkemeye yönlendirir. Gerasimov'a göre noterler, özellikle yasaya göre tanıklıkları tasdik etme hakkına sahip oldukları için bu prosedürü kendileri yürütebilirler. Noterlik faaliyetinin, kamu hukuku ile ilişkili olduğu şu anda Rusya'daki hemen hemen tüm yazarlar tarafından kabul edilmektedir ¹⁹⁶.

Rusya Federasyonu'nun Noterlerle İlgili Mevzuatın Temelleri'nin 1993 yılında kabul edilmesiyle, noterler değişime uğradı. Noter olabilmek için, hukuk eğitiminin tamamlanması, staj yapılarak yeterlilik sınavının başarı ile geçilmesi ve lisans alınması zorunlu hale geldi. Noterlerin kazandığı yüksek gelir nedeniyle, noterlik mesleği prestijli hale geldi.

1993 yılında Rusya’da yeni bir Rus Anayasası kabul edildi ¹⁹⁷. Bunun neticesinde Rusya Federasyonu Medeni Kanun’u, 4 bölüm halinde, farklı tarihlerde kabul edilip onaylanarak yürürlüğe girdi ¹⁹⁸. Bu Anayasa ile kişi ile devlet arasındaki

¹⁹⁴ YARKOV V.V., Noterlik Hukuku, s. 1.

¹⁹⁵ РОМАНОВСКАЯ О.В., РОМАНОВСКИЙ Г.Б., “**Организация нотариата в России**”, М., Приор, 2001, 9 c./ ROMANOVSKAYA O.V., ROMANOVSKIY G.B., “**Rusya'daki noterler organizasyonu**”, М., Priyor, 2001, s. 9.

¹⁹⁶ ГЕРАСИМОВ В., “Потенциал нотариата не востребован”, **Российская юстиция**, 2000, №1, С.31, ЯРКОВ, В.В., “Публично-правовой характер нотариальной деятельности”, **Российская юстиция**, No 6, июнь 1997, с.31-32, КАЛИНИЧЕНКО, Т.Г., “**Нотариальное право и процесс в Российской Федерации: теоретические вопросы развития**”, М., Норма, 2010, с.11/ GERASIMOV V., “Noterin potansiyeli talep edilmiyor”, **Rossiyskaya yustitsiya**, 2000. N 1. s. 31; YARKOV, V.V., “Noterlik faaliyetinin kamu hukuku niteliği”, **Rossiyskaya yustitsiya**, 1997. No 6, ss. 31-32; KALINICHENKO, T.G., “Rusya Federasyonu'nda noterlik kanunu ve süreci”, М., Norma, 2010, s. 11.

¹⁹⁷ “Rusya Federasyonu Anayasası”(12.12.1993 tarihinde halk oylamasıyla kabul edilmiştir)/ <https://www.zakonrf.info/content/view/zakony>, (12.11.2021).

¹⁹⁸ Rusya Federasyonu Medeni Kanununun Devlet Duması tarafından birinci bölümü 21 Ekim 1994 tarihinde kabul edildi; ikinci bölümü 22 aralık 1995 tarihinde kabul edildi; üçüncü bölümü 1 kasım 2001 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilip Federasyon Konseyi tarafından 14 Kasım 2001 tarihinde onaylandı; dördüncü bölümü 24 kasım 2006 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilip Federasyon Konseyi tarafından 8 aralık 2006 tarihinde onaylandı/

ilişkinin anayasal temelleri değişime uğradı. İnsan ve insan hakları ile özgürlükleri en yüksek değer olarak ilan edildi ve insanın ve insan hak ve özgürlüklerinin gözetilmesi ve korunması devletin sorumluluğu haline getirildi (Anayasanın 2. maddesi). Anayasanın 15. maddesinin 4 fıkrasına göre, uluslararası normlar, Rus hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Rusya Federasyonu Medeni Kanun'u devlet içerisindeki ekonomik ilişkilerin hukuki temellerine de değişiklikler getirdi. Bu değişiklikler noterlik mevzuatını da etkiledi.

B. Konuyla İlgili Temel Düzenlemeler

Rusya Federasyonu'ndaki noterlik faaliyetlerini düzenleyen normatif yasal düzenlemeler, 1993 yılında Noterlere İlişkin Temellerden sonra kabul edilen Rusya Federasyonu Anayasası dikkate alınarak uygulanması gereken Noterlik Esasları'nın 1. maddesi ve 5. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, noterlik mevzuatının kaynakları: Rusya Federasyonu Anayasası, uluslararası anlaşmalar, anayasalar, Rusya Federasyonu'nun bir parçası olan cumhuriyetlerin yasaları, diğer düzenleyici yasal düzenlemelerdir.

Rusya Federasyonu Anayasası'nda noterlik ile ilgili pek çok madde yer almaktadır. Anayasa'nın 48. maddesi ile, herkesin nitelikli hukuki yardım alma hakkı güvence altına alınmıştır. Ayrıca Kanunla öngörülen hallerde ücretsiz adli yardımdan yararlanma hakkı tanınmıştır. Anayasanın 72. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, noterler Rusya Federasyonu'nun yetkisi altındadır. Uluslararası hukukun genel kabul görmüş ilke ve normları ile Rusya Federasyonu'nun uluslararası anlaşmaları, Rusya Federasyonu hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Rusya Federasyonu tarafından usulüne uygun şekilde kabul edilmiş uluslararası anlaşmalar ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda uluslararası anlaşma hükümleri esas alınır (Anayasanın 4. fıkrası, 15. maddesi). Temel insan hak ve özgürlükleri, doğuştan itibaren kazanılan ve devredilemez haklardır (Anayasa'nın 2. Kısmı, 17. maddesi). Herkes, kanun ve mahkemeler önünde eşittir (19. Maddenin 1. Kısmı). Herkesin mülkiyet edinme, mala sahip olma, kullanma ve hem tek başına hem de başka kişilerle müştereken elden çıkarma hakkı vardır (2. Kısım madde 35).

İnternet-kaynağı: web sitesi: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/#dst0, (20.02.2022).

Herkesin, barınma hakkı vardır. Hiç kimse, keyfi olarak evinden mahrum edilemez (40. maddenin 1. kısmı). Tüm dünya ekonomi ve hukuk alanının birbirine bağlı olduğu koşullarda, hukuki konularda uluslararası anlaşmaların önemi çok önemlidir. Uluslararası hukukun genel kabul görmüş ilke ve normları ile Rusya Federasyonu tarafından usulüne uygun olarak kabul edilmiş uluslararası anlaşmalar, Rusya Federasyonu hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu kapsamda noterlik hukukuna bakıldığında pek çok uluslararası anlaşmanın doğrudan uygulama alanı bulduğu görülmektedir. Örneğin; noterler, 5 Ekim 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi apostil kurallarını uygulamaktadır. Ayrıca noterler, çalışmalarında Medeni, Aile ve Cezai İşlerde Hukuki Yardım ve Hukuki İlişkiler Konvansiyonu (Minsk, 22 Ocak 1993) ve bir dizi başka uluslararası anlaşma ve antlaşmanın normlarını uygulamaktadırlar¹⁹⁹.

Noterlik hukukunun kaynakları arasında uluslararası anlaşmalar önemli bir yer tutmaktadır. Rusya Federasyonu Medeni Kanun'u²⁰⁰, Rusya Federasyonu Medeni Usul Kanunu²⁰¹, "Gayrimenkul Haklarının Devlet Tescili ve Onunla İşlemler

¹⁹⁹ Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам, заключенная между Республикой Армения, Республикой Беларусь, Республикой Казахстан, Республикой Кыргызстан, Республикой Молдова, Российской Федерацией, Республикой Таджикистан, Туркменистаном, Республикой Узбекистан и Украиной в городе Минске 22 января 1993 года/ Ermenistan Cumhuriyeti, Beyaz Rusya Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgızistan Cumhuriyeti, Moldova Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Tacikistan Cumhuriyeti, Türkmenistan, Özbekistan Cumhuriyeti ve Ukrayna arasında n 22 Ocak 1993 tarihinde Minsk şehrinde imzalanan Medeni, Aile ve Cezai Konularda Adli Yardım ve Hukuki İlişkiler Sözleşmesi; Medeni, Aile ve Ceza Hukuku Konularında Hukuki Yardım ve Hukuki İlişkiler Sözleşmesine Ek Protokol'ün 22 Ocak 1993'te onaylanması hakkında 08.10.2000 tarihli N 124-FZ Federal Kanunu / [https://www.zakonrf.info/content/view/zakony,\(03.05.2021\)](https://www.zakonrf.info/content/view/zakony,(03.05.2021)).

²⁰⁰ Гражданский кодекс РФ часть 1 от 30 ноября 1994 года N 51-ФЗ принят Государственной Думой 21 октября 1994 года; Гражданский кодекс РФ часть 2 от 26 января 1996 года N 14-ФЗ принят Государственной Думой 22 декабря 1995 года; Гражданский кодекс РФ часть 3 от 26 ноября 2001 года N 146-ФЗ принят Государственной Думой 1 ноября 2001 года, одобрен Советом Федерации 14 ноября 2001 года; Гражданский кодекс РФ часть 4 от 18 декабря 2006 года N 230-ФЗ принят Государственной Думой 24 ноября 2006 года, одобрен Советом Федерации 8 декабря 2006 года/Rusya Federasyonu Medeni Kanunu, 30 Kasım 1994 tarihli Bölüm 1, No. 51-FZ, 21 Ekim 1994 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilmiştir; Rusya Federasyonu Medeni Kanunu, 26 Ocak 1996 tarihli 2. bölüm, No. 14-FZ, 22 Aralık 1995 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilmiştir; Rusya Federasyonu Medeni Kanunu, 26 Kasım 2001 tarihli 3. bölüm, No. 146-FZ, 1 Kasım 2001 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilmiş ve 14 Kasım 2001 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylanmıştır; Rusya Federasyonu Medeni Kanunu Bölüm 4 18 Aralık 2006 N 230-FZ 24 Kasım 2006 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilmiş ve 8 Aralık 2006 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylanmıştır./ [http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/,\(03.05.2021\)](http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/,(03.05.2021)).

²⁰¹ "Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации" от 14.11.2002 N 138-ФЗ принят Государственной Думой 23 октября 2002 года одобрен Советом Федерации 30 октября 2002 года/ "Rusya Federasyonu Medeni Usul Kanunu" N 138-FZ 30 Ekim 2002 tarihli

Hakkında” Federal Kanunu,²⁰² 16 Temmuz 1998 tarihli Federal Kanun No. 102-FZ “İpotek (Gayrimenkul Rehni)²⁰³.

Noterlik faaliyetleri doğrudan, Rusya Federasyonu Noterler Mevzuatının Temelleri ile düzenlenir²⁰⁴. Bu Kanun noterlik mesleğinin organizasyon yapısını, faaliyet alanlarını, noterlerin hak ve yükümlülüklerini, noterlik dairesi kuruluş tasfiye usulünü ve noterlik işlemlerinin gerçekleştirilmesi usulünü belirlemek için tasarlanmış en önemli kanundur. Bu yasa, kendi kendini finanse etme ilkesine göre tasarlanmış, kamu görevlerini yerine getiren bir noterliğin oluşturulması ve geliştirilmesi için güçlü bir teşvik haline gelmiştir.

6 Nisan 2011 tarihinde N 63-FZ sayılı “Elektronik İmzalara Dair” Federal Yasa, Devlet Duması tarafından 25 Mart 2011 tarihinde kabul edildi, 30 Mart 2011 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylandı²⁰⁵.

6 Nisan 2011 tarihinde N 63-FZ sayılı “Elektronik İmzalara Dair” Federal Yasa, Devlet Duması tarafından 25 Mart 2011 tarihinde kabul edildi, 30 Mart 2011 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylandı²⁰⁶. Bu kanuna uygun olarak noterler elektronik belgelerle, noterlik işlemleri yapmak ve birleşik bilgi sistemine bilgi aktarmak için geliştirilmiş nitelikli elektronik imza oluşturur, kullanır ve ayrıca

Devlet Duması tarafından 23 Ekim 2002 tarihinde kabul edilen 14.11.2002 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylanmıştır./ İnternet-kaynağı: web sitesi: [http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570,\(08.10.2022\)](http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570,(08.10.2022)).

²⁰² Федеральный закон от 21 июля 1997 года № 122-ФЗ "О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним" принят Государственной Думой 17 июня 1997 года одобрен Советом Федерации 3 июля 1997 года/21 Temmuz 1997 tarihli 122-FZ sayılı "Gayrimenkul Haklarının Devlet Tesciline Dair" Federal Kanunu Devlet Duması tarafından 17 haziran 1997 tarihinde kabul edilen 07 temmuz 1997 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylanmıştır./ İnternet kaynağı:web sitesi: [http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_15287,\(08.10.2022\)](http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_15287,(08.10.2022)).

²⁰³ Федеральный закон от 16 июля 1998 года № 102-ФЗ "Об ипотеке (залоге недвижимости)" / 6 Temmuz 1998 tarihli No. 102-FZ "İpotek (gayrimenkul ipoteği)" Federal Kanunu, Devlet Duması tarafından 24 haziran 1997 tarihinde kabul edilen 9 Temmuz 1998 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylanmıştır./ [http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_19396,\(08.10.2022\)](http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_19396,(08.10.2022)).

²⁰⁴ "Основы законодательства Российской Федерации о нотариате от 11 февраля 1993 года N 4462-1/"Rusya Federasyonu'nun 11 Şubat 1993 tarihli noterlerle ilgili mevzuatının temelleri N 4462-1/ İnternet-kaynağı: web sitesi: [http://www.consultant.ru/document/-cons_doc_LAW_1581,\(08.10.2022\)](http://www.consultant.ru/document/-cons_doc_LAW_1581,(08.10.2022)).

²⁰⁵ Федеральный закон "Об электронной подписи" от 06.04.2011 N 63-ФЗ / 6 Nisan 2011 tarihili N 63-FZ sayılı "Elektronik İmzalara Dair" Federal Yasa / İnternet-kaynağı: web sitesi: [http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_112701,\(08.10.2022\)](http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_112701,(08.10.2022)).

²⁰⁶ Федеральный закон "Об электронной подписи" от 06.04.2011 N 63-ФЗ / 6 Nisan 2011 tarihili N 63-FZ sayılı "Elektronik İmzalara Dair" Federal Yasa / İnternet-kaynağı: web sitesi: [http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_112701,\(08.10.2022\)](http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_112701,(08.10.2022)).

noterlik işlemleri için başvuran kişilere ait nitelikli elektronik imzayı doğrular ve başvurana ait olduğunu teyit eder.

Noterlerle ilgili kaynaklar arasında ayrıca aşağıdaki düzenleyici işlemler de sayılabilir:

- 22 Temmuz 2002 tarih ve 767 sayılı “Rusya Federasyonu Devlet Ambleminin Noterlerin Mühürlerinde Kullanılması Hakkında Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı Kararı”²⁰⁷;

-1 Haziran 2012 tarihli ve 543 sayılı “Borç Tahsilatının Tartışmasız Bir Şekilde Yapıldığı Belgeler Listesinin Onaylanması Üzerine Yönetici Yazıtları Rusya Federasyonu Hükümeti Kararı”²⁰⁸;

- 27 Mayıs 2002 tarihli RF No. 350 “Maksimum Miras Kalan Mülkün Depolanması Sözleşmesi ve Miras Kalan Mülkün Güven Yönetimi Sözleşmesi Kapsamındaki Ücret Miktarı Hükümet Kararnamesi”²⁰⁹;

-23 Nisan 2014 tarihli Noterlerle İlgili Rusya Federasyonu Mevzuatının Temelleri Madde 9 ve 12 uyarınca geliştirilen, Noterlik Usul Kuralları, Rusya Federasyonu'ndaki noterlerin belgeleriyle çalışmak için birleşik bir prosedür oluşturur. Ayrıca, bu Kurallar, noterlik bürosu çalışma kurallarının düzenlenmesinin yanı sıra, yetkileri sona eren bir noter tarafından tutulan belgelerin başka bir notere devredilmesi prosedürünü de oluşturur ²¹⁰.

²⁰⁷ Указ Президента Российской Федерации от 22 июля 2002 г. № 767 "Об использовании Государственного герба Российской Федерации на печатях нотариусов" / 22 Temmuz 2002 tarih ve 767 sayılı "Rusya Federasyonu Devlet Ambleminin noterlerin mühürlerinde kullanılması hakkında" Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı Kararı / Internet-kaynağı: web sitesi: <http://base.garant.ru/70183650>, (08.10.2022).

²⁰⁸ Постановление Правительства РФ от 01.06.2012 N 543 "Об утверждении перечня документов, по которым взыскание задолженности производится в бесспорном порядке на основании исполнительных надписей" / 1 Haziran 2012 tarihli ve 543 sayılı "Borç tahsilatının tartışmasız bir şekilde yapıldığı belgeler listesinin onaylanması üzerine yönetici yazıtları" Rusya Federasyonu Hükümeti Kararı/[http:// Internet-kaynağı: web sitesi: base.garant.ru/70183650](http://base.garant.ru/70183650), (08.10.2022).

²⁰⁹ Постановление Правительства РФ от 1 июня 2012 г. N 543 "Об утверждении перечня документов, по которым взыскание задолженности производится в бесспорном порядке на основании исполнительных надписей" / 27 Mayıs 2002 tarihli RF No. 350 "Maksimum miras kalan mülkün depolanması sözleşmesi ve miras kalan mülkün güven yönetimi sözleşmesi kapsamındaki ücret miktarı " Hükümet Kararnamesi/[http:// Internet-kaynağı: web sitesi: base.garant.ru/70183650](http://base.garant.ru/70183650), (08.10.2022).

²¹⁰ Правила нотариального делопроизводства, утв. решением Правления ФНП от 17.12.2012, приказом Минюста России от 16.04.2014 N 78, Зарегистрировано в Минюсте России 23.04.2014 N 32095/ 23.04.2014 tarihli N 32095 Noterlik Noterlik Usul kuralları / http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_162343, (08.10.2022).

Bazı noterlik faaliyeti konuları, kodlanmış olanlar da dahil olmak üzere diğer federal yasalarla düzenlenir. Bu nedenle, noterlik işlemleri için devlet harçları ve tarifeleri Vergi Kanunu'nun ikinci bölümünde belirlenir. Örneğin; 333.24. maddedenoterlik işlemlerinin yerine getirilmesi için ²¹¹ ödenmesi gereken ücreti belirlerken, 333.25. madde, noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi için devlete ödenmesi gereken ücretin ayrıntılarını belirlemektedir. Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 63. bölümü miras konularına ayrılmıştır.

Temel İlkeler'de, noterlik işlemlerinin gerçekleştirme prosedürünün ayrıntılı olarak düzenlenmemesi sebebiyle, federal noter odaları, noterlik faaliyetlerinin uygulanmasında tek tip bir prosedür sağlamak amacıyla çeşitli metodolojik tavsiyeler kabul etti. Tavsiyelerden birkaçı şöyledir:

- Belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının doğruluğunu onaylamak için metodolojik tavsiyeler²¹²;
- Vekaletnamelerin onaylanması için metodolojik tavsiyeler²¹³;
- "Vasiyetlerin ve miras sözleşmelerinin tasdiki için metodolojik tavsiyeler"²¹⁴,
- "Miras haklarının tescili için metodolojik tavsiyeler"²¹⁵;

²¹¹ Налоговый кодекс Российской Федерации часть 1 от 31 июля 1998 года N 146-ФЗ/ 31 temmuz 1998 tarihli N 146-ФЗ Rusya Federasyonu Vergi Kanunu Bölüm 1 Devlet Duması ile 16 Temmuz 1998 tarihinde kabul Edildi, Federasyon Konseyi ile 17 Temmuz 1998 tarihinde onaylandı/http:// Internet-kaynağı: web sitesi: www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_19671, (08.10.2022).

²¹² Методические рекомендации по свидетельствованию верности копий документов и выписок из них, утв. Решением Правления ФНП от 25 апреля 2016 года, протокол № 04/16 / Belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının doğruluğunu onaylamak için metodolojik tavsiyeler Federal Noter Odası Yönetim Kurulu Kararı ile tarafından 25 Nisan 2016 tarihinde onaylanmıştır, протокол N 04/16/ Internet-kaynağı: web sitesi: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_197909, (08.10.2022).

²¹³ Методические рекомендации по утверждению доверенностей (утверждены решением Правления Федеральной нотариальной палаты от 18 июля 2016 года, Протокол № 07/16;/ Vekaletnamelerin onaylanması için metodolojik tavsiyeler (18 Temmuz 2016 tarihli Federal Noter Odası Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır, 07/16 Sayılı Tutanak/ Internet-kaynağı: web sitesi: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_202780/0482264148736b1d33cabb011961a544c01ca5c5, (04.06.2023).

²¹⁴ "Методические рекомендации по удостоверению завещаний и наследственных договоров" (утв. решением Правления ФНП от 02.03.2021, протокол N 03/21) / "Vasiyetlerin ve miras sözleşmelerinin tasdiki için metodolojik tavsiyeler" (Federal Noter Odası Yönetim Kurulu'nun 03/02/2021 tarihli kararı ile onaylanmıştır, 03/21 numaralı protokol)/ Internet-kaynağı: web sitesi: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_414568, (04.06.2023).

²¹⁵ "Методические рекомендации по оформлению наследственных прав" (утв. решением Правления ФНП от 25.03.2019, протокол N 03/19)/ "Miras haklarının tescili için metodolojik tavsiyeler"(Federal Noter Odası Yönetim Kurulu'nun 25/03/2019 tarihli kararı ile onaylanmıştır,

- “Vatandaşların, tüzel kişilerin başvurularının diğer vatandaşlara, tüzel kişilere devredilmesine ilişkin noterlik işleminin yerine getirilmesi için metodolojik tavsiyeler “²¹⁶;

- Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın 30 Eylül 2020 N 226 sayılı emri, “Noterlik işlemleri, noterlik sertifikaları, işlemlere ilişkin tasdik yazıları ve tasdikli belgelere ilişkin kayıt formlarının onaylanması ve bunların yürütülmesine ilişkin prosedür”²¹⁷.

C. Rus Noterlik Sisteminin Temel Özellikleri ve Dünya Sistemlerindeki Yeri

Rus noterlik kurumunun temel özelliği, hem kamu hukuku hem de özel hukuk karakterine sahip olmasıdır. Noterin kamusal niteliği, noterlerin devlet adına noterlik faaliyetlerini yürütmesidir. Aslında bir noter, noterlik faaliyetlerini yürütürken, devletin kendisine devrettiği yetkileri yerine getirir. Noterlik müessesesinin özel hukuk niteliği, noterin faaliyetlerini devlet makamlarından bağımsız olarak yürütmesinden kaynaklanmaktadır. Noterler, noterlik işlemlerini bağımsızlık, tarafsızlık, noterlik işlemlerinin gizliliği ilkeleri temelinde yürütürler.

RFNK'nın 1. maddesine göre, Rusya Federasyonu'nun noterlik işlemleri devlet veya özel noterler tarafından yapılır. Bir yerleşim yerinde veya yerleşim yerleri arası bir bölgede noter yoksa, o yerin mahalli idare başkanı, mahalli idarenin özel yetkili görevlisi veya belediyenin mahalli idare başkanı veya sırasıyla ilçe ve belediye ilçenin mahalli idaresinin özel yetkili memuru noter işlemleri yapma

03/19 numaralı protokol)/ Internet-kaynağı: web sitesi: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_332900, (04.06.2023).

²¹⁶ "Методические рекомендации по совершению нотариального действия о передаче заявлений граждан, юридических лиц другим гражданам, юридическим лицам" (утв. Решением Правления ФНП от 23 - 25.06.2008, протокол N 09/08)/ "Vatandaşların, tüzel kişilerin başvurularının diğer vatandaşlara, tüzel kişilere devredilmesine ilişkin noterlik işleminin yerine getirilmesi için metodolojik tavsiyeler " (Federal Noter Odası Yönetim Kurulu'nun 23 - 25.06.2008 tarihli kararı ile onaylanmıştır, N 09/08 numaralı protokol)/ Internet-kaynağı: web sitesi: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_80848, (04.06.2023).

²¹⁷ Приказ Министерства юстиции РФ от 30 сентября 2020 г. N 226 "Об утверждении форм реестров регистрации нотариальных действий, нотариальных свидетельств, удостоверительных надписей на сделках и свидетельствуемых документах и порядка их оформления"/. Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın 30 Eylül 2020 N 226 sayılı emri "Noterlik işlemleri, noterlik sertifikaları, işlemlere ilişkin tasdik yazıları ve tasdikli belgelere ilişkin kayıt formlarının onaylanması ve bunların yürütülmesine ilişkin prosedür"/ https://base.garant.ru/74716462/#block_21, (04.06.2023).

hakkına sahiptir. Diğer devletlerin topraklarında Rusya Federasyonu adına noter işlemleri, bu işlemleri yapmaya yetkili Rusya Federasyonu konsolosluk kurumu yetkilileri tarafından yapılır. Bildiğimiz gibi, Latin noterlik sistemine göre, noter, yürütme otoritesinden bağımsızdır. Rusya'da özel noter Latin Noterliğin bir üyesidir, ama devlet noteri yürütme organının sistemine girer.

Noterlik işlemlerini yerine getirirken, devlet ve özel noterler eşit haklara sahiptir ve aynı görevleri üstlenirler. Noterler tarafından düzenlenen belgeler aynı yasal güce sahiptir. Ancak, devlet noterleri ve özel noterler arasında farklılıkları da vardır. Örneğin, RFNK'nın 17. maddesi uyarınca, özel bir noter, noterlik işlemleri sonucunda bir vatandaşın veya tüzel kişinin mülküne gelen zarardan, tüm malvarlığı ile sorumludur. Devlet noterinin iş ve işlemleri bakımından bu sorumluluk devlete aittir. Özel noterler, bir iş sözleşmesine göre görevlerini ifa ettikleri için iş mevzuatına göre maddi zarardan sorumludurlar. Bir noter, bölgesel adalet organı tarafından temsil edilen işvereni, neden olunan zarardan sorumlu tutulacağından, yalnızca rücu emriyle sorumlu tutulabilir.

Rusya Federasyonu'nda, noterlik işlemleri RFNK'nın 1, 15, 35, 38. maddeleri ile düzenlenmiştir.

Devlet noterleri, ücretlerini devletten almaktadırlar. Devlet tarafından noterlere ücretsiz ofis ve örgütsel ekipman sağlanmaktadır. Özel noterler ise, noterlik işlemleri için ücretlerini, işlemin taraflarından alırlar. Ofis kirası, ofis ekipmanı gibi giderlerini kendileri karşılarlar. Tüm bunlara rağmen devlet noterlik ofisleri, özel noterlik ofislerine oranla sayıca daha azdır. Devlet noterleri, yalnızca devlet tarafından alınan vergileri talep etmektedirler. Özel noterler ise, devletin talep ettiği vergi ve giderler haricinde, yasal ve teknik nitelikteki hizmetleri için de ücret almaktadırlar. Özel noterler elde ettikleri gelirden sadece vergileri ödemektedirler. Elde edilen gelirin özel noteri, yasaların öngördüğü vergileri öder.

Kazakistan'dan farklı olarak, Vergi Kanunu'nun 221. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak, özel noterler, bireylerin gelir vergisine ilişkin vergi tabanını hesaplarken, gerçekte ürettikleri miktardaki mesleki vergi indirimleri ve doğrudan gelirlerin çıkarılmasıyla ilgili belgelenmiş harcamalar için hak kazanırlar²¹⁸. Noterlik faaliyetine ilişkin yasal düzenlemeler, Rusya Federasyonu ile Rusya Federasyonu

²¹⁸ 05.08 tarihli Rusya Federasyonu Vergi Kanunu (ikinci kısım), 2000 No. 117-FZ/ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_28165, (12.03.2022).

kurucu kuruluşlarının ortak yargı yetkisine tabidir. Anayasanın 72. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, noterler Rusya Federasyonu'nun yetkisi altındadır. Noterin Rusya Federasyonu ile onu oluşturan devletler ve bölgesel varlıkların ortak yargı yetkisi altında olduğu hükmü, kendisine karşı belirsiz bir tutuma neden olmaktadır. Literatürde, noterlere özgülenen iş ve yetkilerin, federal yargı yetkisine devredilmesi yönünde doğrudan veya örtülü öneriler ileri sürülmektedir. Doktrindeki tartışmalar genellikle noterlik faaliyeti konusunun özelliklerinden kaynaklanmaktadır ²¹⁹ . Noterlik kurumu medeni hakların sağlanmasına ilişkin ilişkileri düzenleyen bir kurumdur. Bu nedenle noterlik faaliyeti, mülk devrine katılanların haklarının kullanımından ayrılamaz olduğundan, yasal düzenlemesine sadece medeni mevzuatla aynı kaynaktan gerçekleştirilir²²⁰. “Federasyonun kurucu birimleri düzeyinde noterlik konularının önemli bir düzenlemesine gidersek, bu durumda Rusya'nın birleşik yasal alanı, Rusya'nın her bölgesinin noterlik işlemlerini gerçekleştirmek için kendi kurallarına sahip olacağı zaman yok edilebilir. Böylece sivil dolaşım birliği ve noterlik işlemlerinin tek bir devlet çerçevesinde karşılıklı olarak tanınması sağlanamayacaktır “²²¹. “Noterlik işlemlerini gerçekleştirme prosedürünün Rusya Federasyonu yargı yetkisine tabi olması gerektiği ve yalnızca noterlik organlarının personelinin ortak yargı konusuna yönlendirilmesi gerektiği” önerisi öne sürülmüştür ²²². Kazakistan'da olduğu gibi Rusya'da da noterlerin çoğunluğunun özel noterler olduğunu belirtmek isteriz. Bir önceki bölümde açıkladığımız gibi, Türkiye'de noterlik bir kamu hizmetidir, ancak yine de noterin statüsü Türk doktrininde tartışmalıdır. Türkiye'de olduğu gibi, Rusya Federasyonu'nda da teoride noterlerin hukuki statüsü konusunda uzlaşmaya varılamamıştır. RFNK'nın farklı maddelerinde

²¹⁹ МОСКАЛЕНКО, И.В., “Основные особенности правового статуса российского нотариата”, **Нотариус**, 2006, № 2, публикация в интернете 25.11.2015 г., с.1, / MOSKALENKO, İ.V. , “Rus noter statüsünün yasal düzenlemesinin temel özellikleri”, **Notarius**, 2006, N2, internette yayın tarihi, 25.11.2015, s.1, <https://center-bereg.ru/j2669.html>, (12.07.2023) .

²²⁰ ФИЛИМОНОВ, Ю., “Нотариат — в исключительное ведение Российской Федерации”, **Российская юстиция**, 1997, № 2, с. 31./ FİLİMONOV, Y., “Noterlik- Rusya Federasyonu'nun münhasır yargı yetkisi altında”, **Rossiyskaya yustitsiya**, 1997, N 2, s. 31.

²²¹ ЯРКОВ, В.В., “К проекту нового закона о нотариате”, **Нотариус**, М., Юрист, 1999, № 4. с. 3/ YARKOV, V.V., “Noterlerle ilgili yeni bir yasa taslağına”, **Noter dergisi**, Moskova, Yurist, 1999. No 4, s. 3.

²²² РОМАНОВСКАЯ, О.В., РОМАНОВСКИЙ, Г.Б., “Нотариат в Российской Федерации: Проблемы развития”, Юридический центр Пресс, 2004, с. 28/ROMANOVSKAYA O. V., ROMANOVSKIY G. B., “Rusya Federasyonu'ndaki Noterler: Kalkınma Sorunları”, Yayınevi Hukuk Merkezi Basını, 2004, s. 28.

“noterin resmi durumu” hakkında hükümler bulunmaktadır (II. Bölümün başlığında, Madde 2, 3, 11, 12 ve diğerlerinde). Bu maddelerde, noterler kamu görevlisi olarak kabul edilmemektedir. Bugün itibariyle Rusya Federasyonu'nda devlet noterliği pozisyonu bulunmadığı göz önüne alındığında, noter statüsünden bahsederken, özel noter statüsünü kastedeceğiz. “Rusya Federasyonu kamu hizmeti sistemi hakkında” federal kanunu 10. maddesi, memurun özelliklerini tanımlar. Maddeye göre, vatandaşın devlet kurumunda çalışması ihtiyaçtır; devlet işveren olmalıdır. Memur statüsünde ücretler devlet tarafından ödenmeli; yasal statü ve sorumluluk, kamu hizmetinin türüne ilişkin federal yasa ile belirlenmelidir²²³. Bu kapsamda incelendiğinde noter, söz konusu kanunda tanımlanan memurluk şartlarını tam olarak taşımamaktadır. Y. Filimonov, “bir dereceye kadar, özel bir noterin faaliyetinin dönüştürülmüş bir kamu hizmeti türü olduğu” görüşündedir²²⁴. Shvachkina M.V.'ye göre, “Özel noter, kamu hizmetinde olmayan, ancak devlet adına hareket eden ve yetkilerle donatılmış serbest meslek sahibi kişidir”²²⁵. Biz de, Shvachkina'nın Rusya Federasyonu'nda noterin, devlet yetkilerine sahip serbest meslek temsilcisi olduğu görüşüne katılmaktayız.

Rusya, 1995 yılından beri Uluslararası Latin Noterler Birliği üyesidir.

İlk defa, Mayıs 2004'te Fransa'da elektronik ortamda bir işlemin noter tasdiki yapıldı. Bugün Fransa'da, ayrı bir manyetik kartta bulunan ve her notere tek bir sertifika merkezi tarafından verilen eksiksiz bir dijital imza sistemi oluşturuldu. Yabancı deneyimlere dayanarak, Rusya Federasyonu 2006 yılında Noterler Birleşik Bilgi Sistemi - “Elektronik Noter -” eNOT “ adı verilen kendi ortak bilgi alanını yarattı. Bu birleşik bilgi sistemi (Birleşik Bilgi Sistemi) 2006 yılı Mayıs ayında faaliyete geçti. Rusya'da noterliğin gelişiminde bir sonraki adım, RNK'nın yeni bir bölüm VII “Noterlerin birleşik bilgi sistemi” ile eklenmesidir. Bu bölüm, 21 Aralık

²²³ Федеральный закон от 27.05.2005 года № 58-ФЗ "О системе государственной службы Российской Федерации"/ 27 Mayıs 2005 tarih ve 58-FZ sayılı "Rusya Federasyonu Kamu Hizmeti Sistemi Hakkında" Federal Kanun/ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_42413/07140a37fb869c8ff32a9d9ec1aeb6f2ee1d495e, (01.03.2022).

²²⁴ ФИЛИМОНОВ, Ю., “Нотариус – лицо должностное?,” **Российская юстиция**, 1996, № 4, с.31/ FILIMONOV, Yu., “Noter memur mudur? ”, **Rossiyskaya yustitsiya**, 1996, No.4, s.31.

²²⁵ ШВАЧКИНА, М.В., “К вопросу о правовом положении нотариуса”, **Вестник экономической безопасности МВД России**, 2009, № 5, с.125./SHVACHKINA, M.V., “Bir noterin yasal statüsü sorununa”, **Rusya İçişleri Bakanlığı Ekonomik Güvenlik Akademisi Bülteni**, 2009, No 5, s.125.

2013 tarihinde N 379-FZ Federal Yasası ile tanıtıldı (1 Temmuz 2014'te yürürlüğe girdi) ²²⁶.

2014 yılından 2020 yılına kadar geçen dönemin, Rusya Federasyonu'nda noterlerin dijitalleşmesinin ilk küresel aşaması olarak kabul edilebileceğini söyleyebiliriz. Birleşik Noter Bilgi Sisteminin işleyişi, sahte noterlik işlemlerinin varlığının imkansızlığını sağlamaktır. Artık tüm noterlik belge ve işlemleri sisteme kaydedilmektedir. Bu sayede gerçeğe aykırı işlemler hızlı bir şekilde önlenmektedir. Şu anda, Rusya Federasyonu'nun tüm noter odalarından noterler bu sisteme bağlı ve aktif olarak çalışmaktadır. Birleşik Bilgi Sisteminin temel görevi, noterlere işlerinde kullandıkları bilgileri zamanında ve güvenilir bir şekilde sağlamaktır.

Şu anda, Rusya Federasyonu'nun tüm noter odalarından noterler bu sisteme bağlı ve aktif olarak çalışıyor. Birleşik Bilgi Sisteminin temel görevi, noterlere işlerinde kullandıkları zamanında ve güvenilir bilgileri sağlamaktır. RFNK'nın 34.2. maddesine göre noterlerin birleşik bilgi sistemi şu elektronik kayıtları içerir:

- 1) Noterlik işlemleri;1.1) Uzaktan gerçekleştirilen noterlik işlemleri ve iki veya daha fazla noter tarafından onaylanan işlemler;
- 2) Miras işleri;
- 3) Taşınmaz mal ile ilgili olmayan mülk rehni bildirimleri (bundan böyle - taşınır mal rehni bildirimlerinin kaydı);4) Limited şirketlerdeki katılımcıların listeleri.

Bu kayıtlarla birlikte, noterin birleşik bilgi sistemi, noterlerin faaliyetleriyle ilgili Federal Noter Dairesi ile birlikte federal yargı organı tarafından belirlenen diğer bilgileri (referans ve analitik nitelikteki bilgiler dahil) de içerir.

Bu sayede, herhangi bir kişi, 29 Aralık 2020'den itibaren noterlik belgesinin doğruluğunu bağımsız olarak doğrulayabilir.

Noter tarafından hazırlanan çoğu kağıt belgede, örnerğin vekaletname, vasiyetname, evlilik ve miras sözleşmeleri, nafaka ödemesine ilişkin anlaşmalar, kira, rehin, satış ve satın alma sözleşmeleri, eşlerin mülkü yabancılaştırma rızası,

²²⁶ 21 Aralık 2013 tarihli "Rusya Federasyonu'nun Bazı Yasama İşlemlerinde Değişiklik Yapılmasına Dair" Federal Yasa N 379-FZ/http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_156007, (02.03.2022).

yetkili sermaye, bir katılımcının LLC'den çekilmesine ilişkin kararlar, belgenin ana detayları hakkında bilgi içeren bir QR kodu ile yapılandırılmıştır.²²⁷

QR kodu, başvuru sahibi, noterlik işleminin türü, kayıt numarası ve infaz tarihi, bunu yapan noter ve noter bölgesi hakkında şifrelenmiş bilgileri içerir. Bu nedenle, benzersiz bir kimlik numarasına sahip bir QR kodu ile kontrol etmek, Noterlerin Birleşik Bilgi Sisteminde (NBBS) bu tür ayrıntılara sahip bir belgenin varlığını veya yokluğunu belirlemeyi mümkün kılar: kanun sistemde kayıtlıysa, o zaman gerçektir. Özellikle yeni belgeleri kontrol ederken noterlik işlemlerinin bir gün içinde noterin NBBS 'sine girildiği unutulmamalıdır, ancak bazen bu süre biraz artabilir. Elektronik hizmetlerin gelişimi ve noterlerin kuruluş, makamlar arası elektronik etkileşim sistemine bağlanması, noterlerin devlet kayıtlarından gerekli bilgileri bağımsız olarak almayı ve göndermeyi içeren bir pencere ilkesine göre hizmet sunumuna geçmesine izin verdi. Noterler kayıt için onaylı belgeler. Örneğin, gayrimenkul işlemlerinin belgelendirilmesi durumunda: devlet siciline tabi gayrimenkul hakkının ortaya çıktığı sözleşmenin onaylanmasından sonra, noter hakkın tescili için 1 Şubat 2019'dan itibaren belgeleri ekleyip çalışma gününün bitiminden önce Rosreestr'e göndererek elektronik bir başvuru yapmaktadır ve ekli belgeler gönderir. Bu noterin sorumluluğundadır. Artık, ilgili başvurudaki imzanın gerçekliğini onaylayan bir noter, başvuran kişinin talebi üzerine bir kuruluşun veya bir Bireysel Girişimcinin devlet tescili için gerekli olan vergi başvurusunu ve diğer belgeleri elektronik ortamda gönderme hakkına sahiptir. (RFNK'nın madde 86.3, 8 Ağustos 2001 tarihli 129-FZ sayılı "Tüzel Kişilerin ve Bireysel Girişimcilerin Devlet Tescili Hakkında" Federal Yasanın 9. maddesinin 1. fıkrası uyarınca). Ama bu noterin sorumluluğu değil, bu noteri hakkıdır. İleride 1021318-7 sayılı "Tüzel Kişilerin ve Bireysel Girişimcilerin Devlet Tescili Hakkında Federal Kanuna ve Rusya Federasyonu Noterler Mevzuatının Temellerinin 80.Maddesine Değişiklik Yapılmasına Dair" Kanun Tasarısı kabul edildikten sonra bu noterin sorumluluğu altında olacaktır.²²⁸

²²⁷ Информация Федеральной нотариальной палаты от 28 декабря 2020 г., QR-код на нотариальных документах: цифровая гарантия защищенности"/Federal Noterler Odası'nın 28 Aralık 2020 tarihli bilgileri "Noter belgelerindeki QR kodu: dijital güvenlik garantisi"/<http://base.garant.ru/400156734>, (02.03.2022).

²²⁸ <https://sozd.duma.gov.ru/bill/1021318-7> web sitesinde daha fazlasını görebilirsiniz.

Kazakistan ile karşılaştırıldığında, Rusya'nın noterlik yasası devlet garantileri sağlamaktadır. RNK'nın 11.1 maddesi uyarınca, devlet veya belediye mülkünden mülk satarken, bir noter veya noter odası, noterlik faaliyetlerini yürütmek için bu tür mülkleri edinme konusunda öncelik hakkına sahiptir. Bunun çok olumlu bir durum olduğunu düşünüyoruz.

II. NOTERLİĞİN KURUMSAL YAPISI

A. Noterlerin Kurulması ve Yapılanması

Rusya Federasyonu'nda daha önce belirttiğimiz gibi, örgütsel anlamda iki noterlik modeli bulunmaktadır. Bunlar, devlet noterliklerinde bir iş sözleşmesi kapsamında çalışan noterler ile kendi ofisleri olan profesyonel ortamda “özgür” noterler olarak anılan özel noterlerdir. Temellerin 13. maddesi uyarınca bir noterin, atandığı noterlik bölgesi içinde noterlik işlemlerini gerçekleştirebileceği bir yeri olmalıdır. Noter bölgesi (noterin faaliyet alanı), Rusya Federasyonu'nun idari-bölge bölümüne göre kurulmuştur. Bölgesel veya diğer idari bölümleri olan şehirlerde, ilgili şehrin tüm bölgesi bir noter bölgesidir. Noterlik bölgesindeki noter sayısı, Rusya Federasyonu'nun kurucu biriminin (Rusya Federasyonu'nun bir parçası olan cumhuriyetlerin, özerk bölgelerin) devlet otoritesi tarafından, Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı yönetiminden ve Rusya Federasyonu'nun kurucu bir biriminde bir noter odası ile kabul edilen bir öneri temelinde belirlenir. Bir noterlik bölgesindeki noter kadrosayısı noterlik bölgesindeki nüfus dikkate alınarak her noter bölgesinde en az bir noter kadrosu olacak şekilde belirlenir.

İkinci ve sonraki kadrolar ise şu şekilde belirlenir: federal bir şehrin sınırları içinde belirlenen noter bölgesinde 15000 nüfusa bir noter; kentsel yerleşim sınırları içinde belirlenen noter bölgesinde 20000-25000 arası nüfusa bir noter; belediye bölgeleri sınırları içerisinde (noter bölgeleri kurulan kentsel yerleşimler hariç) belirlenen noter bölgesinde 25000-30000 arası nüfusa bir noter²²⁹. Genel bir kural

²²⁹ Приказ Министерства юстиции Российской Федерации от 26 ноября 2008 г. № 275 «Об утверждении Порядка определения количества должностей нотариусов в нотариальном округе» // Российская газета. 2008. 16 декабря./ Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın 26 Kasım 2008 tarihli 275 sayılı Emri "Noter ilçesindeki noterlik kadrolarının sayısını belirleme prosedürünün onaylanması üzerine" // Rossiyskaya Gazetesi, 2008,16 Aralık.

olarak, bir noterin, noterlik bölgesi ve genellikle faaliyetlerini yürüttüğü ofis dışında noterlik işlemi yapma hakkı yoktur. Noterin bulunduğu noterlik bölgesi dışındaki bir noterlik işlemini ifası, bu işlemin geçersiz kılınmasını gerektirmez. Ancak bu durumda noter, kanun ihlallerinden sorumlu tutulabilir.

Her vatandaş, RFNK'nın 40. maddesinde belirtilen durumlar dışında, noterlik işlemleri için herhangi bir notere başvurma hakkına sahiptir. Maddede sayılan noterlik işlemleri ile RFNK'nın 47, 56, 62 - 64, 69, 70, 74, 75, 87, 96 ve 109. maddelerinde belirtilen haller ve Rusya Federasyonu mevzuatı ve Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşları mevzuatı ile belirtilen belirli bir noter tarafından yapılması gereken diğer haller dışında tüm noterlik işlemleri, herhangi bir noter tarafından yapılabilir. Rusya Federasyonu kanunlarına göre, belli bir noterlik bürosunda noterlik işleminin yapılmasının gerektiği hallerde, işlemin yapılacağı yer noterliği, federal adalet organı tarafından belirlenir (RFNK'nın 47. maddesi).

Noter, kendi adına ve eşi, akrabaları (ebeveynler, çocuklar, torunlar) adına noterlik işlemlerini gerçekleştiremez.

Noterlik işlemleri, RFNK'nın 47, 56, 62, 64, 69, 70, 74, 75, 87, 96 ve 109. maddelerinde öngörülen haller ile, Rusya Federasyonu ve Rusya Federasyonu'nu oluşturan kuruluşların mevzuatına göre, noterlik işleminin belirli bir noter tarafından yapılması gereken diğer haller dışında, herhangi bir noter tarafından yapılır. Örneğin, gayrimenkulün devrine ilişkin sözleşmelerin tasdiki, gayrimenkulün bulunduğu yerde bulunan noter tarafından yapılır (RFNK'nın 56 maddesi). Miras işleri, miras bırakanın son ikamet ettiği yer noterleri tarafından yürütülür (MK'nın 1115. maddesi). Miras hakları mirasın açıldığı yer noteri tarafından korunur (RFNK'nın 64. maddesi). Eşlerden birinin vefatı halinde, mirasın açıldığı yerdeki bir noter tarafından eşlerin ortak mülkiyetine ilişkin pay sahipliği belgesi düzenlenir (RFNK'nın 75. maddesi).

Ödeyenin bulunduğu yerdeki noter, çek Rusya Federasyonu topraklarında verilmişse, kendisine sunulan çeki on gün sonra ödeme için ibraz etmeyi kabul eder. Çek, Bağımsız Devletler Topluluğu üye devletlerinin topraklarında düzenlenmişse, ödeyenin bulunduğu yerdeki noter, kendisine sunulan çeki yirmi gün sonra ödeme için ibraz etmeyi kabul eder. Çek başka bir eyaletin topraklarında düzenlenmişse, noter, çekin düzenlendiği tarihten itibaren yetmiş gün sonra, ancak bu süreyi takip

eden günün 12 saatini geçmeyecek şekilde ödeme için ibraz etmeyi kabul eder (RFNK'nın 96. maddesi). Rusya Federasyonu'nu tarafından imzalanarak yürürlüğe konulan bir uluslararası antlaşmada, noterlik işlemlerine ilişkin olarak Rusya Federasyonu tarafından öngörülenlerden başka kurallar var ise, noterlik işlemleri yapılırken uluslararası antlaşmanın kuralları uygulanacaktır (RFNK'nın 109. maddesi).

B. Noterlik Meslek Kuruluşları

Noterlik kurumunun örgütsel nitelikteki işlevleri (profesyonel eğitim organizasyonu ve noterlik sigortası, noterlerin ve diğerlerinin mesleki gelişimi), noterlere mesleki faaliyetlerinde yardım işi, noterlerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunması ile noterlerin faaliyetlerinin kontrolü noter odaları tarafından yürütülür. Devlet noter büroları, kanun uygulama işlevlerini ve noterlik alanında denetim ve denetleme işlevlerini yerine getiren federal yürütme organı tarafından veya onun adına bölgesel organı tarafından açılır ve kaldırılır (RFNK'nın 7. maddesi). Yani, Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı, federal bir yürütme organı olarak, noterlik alanında kontrol ve denetim uygular²³⁰. Kanun, noterlik bürosu kavramını tanımlamamıştır. Bu nedenle “noterlik bürolarının açılması” ifadesi tam anlamıyla açıklanamamaktadır²³¹. RFNK'nın 7. maddesinin genel ifadesine göre, devlet noter bürosunun açılması, yetkili makamın aşağıdaki eylemlerini ifade eder: Noterlik pozisyonuna atanma; Personelin onayı; Noterlik faaliyetlerinin uygulanması için gerekli ofisin oluşturulması; Ofis başkanının atanması. Devlet noter bürosunda birden fazla noter çalışabilir. Bu durumda tek bir belge arşivi oluşturulabilir.

RFNK'nın 24 maddesi uyarınca Rusya Federasyonu'nun her bir kurucu biriminde noter odaları oluşturulur. Noterler Odası, özel noterlerin zorunlu üyeliğine dayanan, meslek birliği olan, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Noterler odaları

²³⁰ Положение о Министерстве юстиции Российской Федерации, утвержден Указом Президента Российской Федерации от 13 января 2023 г. № 10/ 13 Ocak 2023 tarih ve 10 sayılı Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı Kararı ile onaylanan Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı Yönetmeliği// <http://www.kremlin.ru/acts/bank/48837/page/1>, (12.01.2022).

²³¹ МАЛЕШИН Д.Я., “Комментарий Законодательства Российской Федерации О нотариате” под редакцией МАЛЕШИНА, Д.Я., Москва, Статут, 2018, стр.56-57/ MALEŞIN D.Y., “Noterlik hakkında Rusya Federasyonu Mevzuatı Açıklaması”, Moskova, Statut, 2018, s.56-57.

zorunlu olarak RF Federal Noter Odası üyesidir. RFNK'nın 29. maddesi uyarınca Federal Noter Odası, Rusya Federasyonu içindeki cumhuriyetlerin noter odalarının, özerk bölgelerin, Moskova federal şehirlerinin, St.Petersburg ve Sivastopol'un profesyonel bir birliği olan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Federal Noter Odası üyesi olan noter odalarına, bölgesellik ilkesine dayalı kuruluşlar oldukları için bölgesel noter odaları denilebileceğini düşünüyorum. Görüldüğü üzere noter odaları sistemi iki kademelidir. Bunlar Bölgesel noter odaları ve Federal Noter Odasıdır.

- Noterler Odası, noterlerin çıkarlarını temsil eder ve korur. Onlara özel noterlik faaliyetlerinin geliştirilmesinde yardım sağlar. Noterlik pozisyonu için başvuran kişiler için stajlar düzenler ve noterlerin mesleki eğitimini iyileştirir. Noterlerin faaliyetleri ile ilgili davalarda mahkeme masrafları karşılar. Noterlik sigortasını düzenler. Her yıl, noterler için bağlayıcı olan ve Federal Noter Odası tarafından kurulan noterler tarafından hukuki ve teknik hizmetlerin sağlanması için azami ücretleri belirler. Noterler tarafından yasal ve teknik hizmetlerin sağlanması için belirlenen ücret miktarları hakkında bilgi ve telekomünikasyon ağındaki "İnternet" bilgisini noter odasının resmî web sitesine yayınlar. Noterin olmadığı ve noterlik işlemlerinin gerçekleştirilmesi gereken noterlik bölgesinin bir parçası olan yerleşim yerlerinin listesini belirler. Gerektiğinde, ancak yılda en az iki kez, belirtilen yerleşim yerlerinde veya yerleşim yerlerinde nüfusun kabulü için programı onaylar ve derhal uygular, ancak onaylandığı andan itibaren en geç bir iş günü, belirtilen resepsiyon programını getirir. (RFNK'nın 25. maddesi).

- Noter odalarının bakımı, esas olarak üyelerinin üyelik aidatları ve diğer zorunlu ödemelerden karşılanır. Aynı zamanda, Noterler Odası ve Federal Noter Odası yasal görevlerinin yerine getirilmesi için gerekli olduğu ölçüde girişimcilik faaliyeti yürütebilir (RFNK'nın 24. ve 29. maddeleri).

Noter odasının organları:

- 1) Noter odası üyelerinin genel kurulu,
- 2) Noter odası başkanı,
- 3) Noter odası kurulu,
- 4) Noter odası denetim komisyonu,
- 5) Noter odası tüzüğünde oluşturulması öngörülen diğer organlar (26. madde).

Federal Noterler Odasının organları şunlardır:

- 1) Noter odası temsilcilerinin toplantısı,
- 2) Federal Noter Odası Başkanı,
- 3) Federal Noter Odası kurulu,
- 4) Federal Noter Odasının denetim komisyonu,

5) Federal Noter Odası tüzüğü tarafından oluşturulması sağlanan diğer organlar (RFNK'nın 31. Maddesi).

Noterlerin mesleki performansının kontrolü, noter odası tarafından yapılır. Bu amaçla noter odası tarafından noterlik bürolarına programlı ve plansız denetimler gerçekleştirir. Noterlik yapmaya ilk başlayan bir noterın çalışmalarının ilk kontrolü, yetkilendirmeden bir yıl sonra gerçekleştirilir. Daha sonra, bu tür kontroller dört yılda bir kez yapılır. Noter odası, noterlik bürosunda yapılan noterlik işlemleri ile ilgili bilgilerin ve noterın mali ve ekonomik faaliyetlerine ilişkin diğer belgelerin sunulması, gerekli ise noterlik şartlarına uygunluk, meslek etiğı ihlalleri de dahil olmak üzere belirli konularda, noterden, noter odasında, açıklama yapmasını isteyebilir.

III. NOTERLİK MESLEĞİ

A. Noter Olabilmenin Şartları ve Noterlik Mesleğine Giriş

Rusya Federasyonu'nda aşağıda sayılan koşulları sağlayan Rusya Federasyonu vatandaşı noter olabilir:

1) Devlet tarafından akredite edilmiş bir yükseköğrenim kurumunda yüksek hukuk eğitimi almış olanlar. Şu anda uygulama amaçları için noterlik faaliyetinde, yüksek eğitimi dereceleri arasında hiçbir ayırım yapılmaz. Noter olabilmek için lisans veya yüksek lisans derecesine sahip olunabilir.

2) Hukuk mesleğinde en az beş yıl iş tecrübesine sahip olanlar. Hukuk mesleğinde çalışma kavramını tanımlayan herhangi bir mesleğe uygulanabilecek genel bir normatif eylem olmadığı söylenmelidir. Kanımızca, yüksek hukuk eğitimi gerektiren herhangi bir pozisyonda çalışmak bir deneyim olarak kabul edilebilir.

3) Yirmi beş yaşını doldurmuş ancak yetmiş beş yaşından büyük olmayanlar.

4) Yeterlilik sınavını geçenler. RFNK'nın 19. maddesi gereğince noterlik stajını tamamlayanlar yeterlik sınavına girebilirler.

Rusya Federasyonu'nda aşağıda sayılan kişiler bir noter olamaz:

1) Rusya Federasyonu tarafından imzalanan ve usulüne uygun olarak yürürlüğe giren bir uluslararası antlaşmada aksi belirtilmedikçe, yabancı bir devletin veya birden çok yabancı devletin vatandaşlığına (uyruğuna) sahip olanlar. Gördüğümüz gibi mevcut düzenleme noterin Rus vatandaşlığına sahip olmasını zorunlu kılmaktadır. Yani çift uyruklu bir kişinin noter olması yasak değildir. Ana koşul, vatandaşlıklardan birinin Rus olması gerektiğidir.

2) Yasal olarak yürürlüğe giren bir mahkeme kararıyla yetersiz veya sınırlı olarak tanınanlar.

3) Alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, madde bağımlılığı, kronik ve uzun süreli zihinsel bozuklukların tedavisi ile bağlantılı olarak bir narkolojik veya nöropsikiyatrik dispansere kayıtlı olanlar.

4) Yasal olarak kesinleşen bir mahkeme kararına göre noterlik görevlerini yerine getirme olasılığını ortadan kaldıran bir cezaya mahkûm olan kişiler ile federal kanunla belirlenen usul uyarınca kaldırılmamış veya iptal edilmemiş kasıtlı bir suç için mahkûm edilmiş olan kişiler;

5) Noterlik pozisyonuna atandığında sahte belgeler veya kasıtlı olarak yanlış bilgi veren kişiler.

6) Noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkından mahrum bırakılmasına ilişkin mahkeme kararına dayanılarak daha önce noterlikten çıkarılan kişiler ile tekrarlayan disiplin suçları veya kanunun ihlali ile bağlantılı kişiler (sağlık nedenleriyle mesleki görevleri yerine getirememeye nedeniyle istifa etme durumları hariç) (RFNK'nın 2. maddesi).

Noterlik ofisi, Federal Noter Dairesi ile birlikte federal yargı organı tarafından belirlenen prosedüre göre kurulur ve tasfiye edilir. Noterlik bölgesindeki noterlerin sayısı, Federal Noterler Odası ile birlikte federal yargı organı tarafından onaylanan prosedüre göre belirlenir. Noterin yetkilendirilmesi, noter odasının federal yürütme organı tavsiyesi üzerine veya onun talimatıyla, yeterlilik sınavını geçen kişiler arasından rekabetçi bir şekilde bölgesel organları tarafından yapılır. Yarışma düzenleme prosedürü, Federal Noter Dairesi ile bağlantılı olarak federal yargı organı

tarafından belirlenir. Devlet noterin işten çıkarılması, Rusya Federasyonu çalışma mevzuatına göre yapılır. Özel bir noter ise, aşağıdaki durumlarda noterlik faaliyetinden mahrum bırakılmasına yönelik bir mahkeme kararına dayanarak kendi isteği üzerine istifa eder veya yetkilerinden azledilir. Bu durumlar şöyledir:

- 1) Kasıtlı bir suçtan mahkûm olmak;
- 2) Yasal kapasitenin sınırlandırılması veya yasanın öngördüğü şekilde yasal olarak yetersiz olduğunun tanınması;
- 3) Disiplin suçlarının birkaç defa işlenmesi, mevzuatın ihlal edildiği ve sağlık nedenleriyle (tıbbi görüşün varlığında) ve Rusya Federasyonu mevzuatının öngördüğü diğer durumlarda mesleki görevleri yerine getirememesi durumunda, noter Odasının talebi üzerine;
- 4) Kanun gereği noter iflasının ilan edilmesi.

Bir noterin yetkilerinin sona ermesi üzerine, başka bir notere sakladığı belgelerin aktarılması prosedürü, Federal Noterler Odası ile birlikte federal adalet organı tarafından belirlenir.

Yetmiş beş yaşına ulaşan noterlerin, noterlik görevleri mahkeme kararı olmaksızın sonlandırılır. Bir noterin yetkilerinden istifa etme, bu durumda boş pozisyona atanma için bir yarışma düzenleme usulü ve şartları, Federal Noter Odası ile birlikte federal adalet organı tarafından belirlenir (RFNK'nın 12. maddesi).

B. Noterlerin Hakları, Ödevleri ve Sorumlulukları

1. Noterlerin Hakları

Şu anda, Rusya Federasyonu'ndaki noterlik işlemleri, birkaç bölge dışında her yerde özel noterler tarafından yürütülmektedir. Federal Noter Odası istatistiklerine göre, 2018 tarihi itibarıyla Rusya Federasyonu'nda sadece üç devlet noteri kalmıştır. Bu, devlet noterinin muhtemelen yakın gelecekte var olmayacağını göstermektedir²³². Özel noter, bir ofise sahip olma, döviz dahil herhangi bir bankada cari ve diğer hesaplar açma, mülkiyet hakkına ve kişisel mülkiyet dışı haklara ve

²³²Federal Noter Odası'nın web sitesi, Rusya'nın Noteri neredeyse tamamen bütçe dışı bir temele geçti <https://notariat.ru/ru-ru/news/notariat-rossii-praktichesli-polnostyu-pereshel-na-nebudzhetnuyu-osnovu>, (03.04.2023).

yükümlülüklerle sahip olma, çalışanlarını işe alma ve işten çıkarma, gelirini elden çıkarma, kendi adına mahkemede, tahkim mahkemesinde hareket etme ve Rusya Federasyonu ve Rusya Federasyonu'nun kurucu birimlerinin mevzuatı uyarınca diğer işlemleri yapma hakkına sahiptir (RFNK'nın 8. maddesi). Özel notere tanınan bu haklardan anlaşılacağı üzere özel noterlerin federal yasalarla belirlenmiş özel bir statüsü vardır. RFNK'nın 8. maddesi, özel noterlerin yedi temel hakkını korumaktadır. Bu haklar şunlardır:

a. Bir ofise sahip olma hakkı

Kanun koyucu “noterlik ofisi” kavramını tanımlamamıştır. Bu kavram pratikte ve teoride birkaç farklı anlamla kullanılmaktadır. İlk olarak, bu terim bir binanın, odanın vb bir yapının tanımı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, Federal Noter Odası Kurulu kararı ile onaylanan “Noter ofisinin içeriği ve işleyişi ile ilgili ...Gereksinimlere” (bundan sonra Gereksinim) göre; noterin ofisi, bir notere ait olan veya kendisine kiralandan veya uygun bir anlaşma kapsamında kullanımına bırakılan bir binada bulunmalıdır²³³.

Noterlik işlemleri için başvuracak kişilerin noterlik ofislerine erişimini sağlamak ve kolaylaştırmak için ofisin bulunduğu binanın bazı özelliklere sahip zorunludur. Noterliğe ulaşım için uygun koşulları sağlamak amacıyla, bir noter ofisinin bulunduğu bina çeşitli özelliklere sahip olmalıdır. İlk olarak, noterlik ofisi notere başvuracak kişilerin noterle iletişime geçmesi için ücretsiz erişime sahip bir binada bulunmalıdır. Mümkünse, portatif (çıkarılabilir) dahil olmak üzere rampalarla donatılmış binaların birinci katlarında veya engelli kişilerin erişim sağlamasına uygun teknik araçlarının bulunduğu bir binanın birinci katında bulunmalıdır. Noterlik işlemleri için başvuranların bekleyebilmesi için uygun bekleme alanlarının varlığı önem arz etmektedir. Ofisin doğal ve suni aydınlatmasının bulunması, ısınma, sıhhi

²³³ Требования по содержанию и функционированию нотариальной конторы , по обеспечению надлежащих условий для приема нотариусом обратившихся за совершением нотариальных действий лиц / Noter ofisinin içeriği ve işleyişi ile ilgili , noter tarafından noter eylemlerine başvuran kişilerin kabul edilmesi için uygun koşulların sağlanması ile ilgili gereksinimleri, Federal Noter Odasının Yönetim Kurulu tarafından 26 Aralık 2019 tarihli kararı ile onaylanmıştır, 15/19 sayılı protokol / <https://rulaws.ru/acts/Trebovaniya-po-soderzhaniyu-i-funktsionirovaniyu-notarialnoy-kontory,-obespecheniyu-nadlezhaschih-usloviy-dlya>, (03.04.2023).

ve hijyenik gereksinimleri karşılaması, yangın söndürme ekipmanlarının var olması, ofisin mobilya ile donatılmış olması gerekir.

Noterlik bürosundaki odalarının sayısı, bunların işlevsel amacı, konumu ve büyüklüğü, aşağıdaki faktörler dikkate alınarak noter tarafından bağımsız olarak belirlenir: Bekleme alanı video kayıt araçları ile donatılmalı ve noterlik işlemlerinin gizliliğini sağlamak için ofisin diğer bölümlerinden ayrı bir yerde olmalıdır. Ofis, ofis çalışanlarının ihtiyaçlarına uygun şekilde donanımlı olmalıdır.

Noterlik bürosundaki ofislerin ve diğer odaların sayısı, bunların işlevsel amacı, konumu ve büyüklüğü, aşağıdaki faktörler dikkate alınarak noter tarafından bağımsız olarak belirlenir.

Noterler bazı tehlikelere karşı önlem almakla yükümlüdür. Noterler tarafından isimlendirme durumları da dahil olmak üzere noterlik binalarına ve noterlik faaliyetlerinin yürütümü için kullanılan donanım ve yazılımlara yetkisiz erişimin engellenmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yine noterler, noterlik belgelerinin, mührün, noterlik işlemleri için kullanılan formların ve noterlik faaliyetleri ile ilgili diğer belge ve materyallerin, şifrelerin, noterin elektronik imzasının ve diğer özel araçların güvenliği için tedbir almakla yükümlüdür. Yangın olasılığına karşı, noterlik belgelerini saklamak için ayrı bir odanın olmaması durumunda yangın alarmlarının, kasaların, metal kapıların, pencere korumasının sağlanması, noter ofisinin metal dolaplarla donatılması gibi önlemleri alarak güvenliği sağlamalıdır.

İkinci olarak noterlik bürosu, mülkü ve bir çalışan ekibini kullanan bir noterlik faaliyeti biçimi olarak anlaşılır. Şu anda, “noterlik ofisi (bürosu)” terimi genel kabule göre, noterin kendisinin, çalışanlarının ve arşivinin bulunduğu, noterlik hizmetlerinin verildiği bina anlamında kullanılmaktadır²³⁴.

Unutulmamalıdır ki, RFMEK’ında bir ofise sahip olmak noterin sorumlulukları arasında sayılmaktadır. Yani bir ofise sahip olmak bir hak değil yükümlülüktür. Bu nedenle, Kanun’un 3.2.8. maddesi, noterin haklı bir sebep olmaksızın arka arkaya iki aydan fazla veya bir takvim yılı içinde altı aydan fazla

²³⁴ MALEŞİN, D.Ya., s.57-58.

süre ile noterlik işlemleri yapmak için kalıcı bir yere sahip olmaması halinde... hakkına sahip olmadığını öngörür²³⁵.

b. Döviz Dahil Herhangi Bir Banka Nezdinde Cari Ve Diğer Türlerde Hesap Açma Hakkı

Noter, gerçek kişidir. Ancak, noterlik bürosu ile ilgili hesaplamalar cari hesap üzerinden yapılır. Bu nedenle, 30 Mayıs 2014 tarih ve 153-I sayılı Rusya Bankası Talimatı'nın 2.1 maddesi uyarınca, özel bürosu bulunan noterler, bürosu ile ilgili işlemleri tamamlamak için cari hesap açmaktadırlar²³⁶.

RFNK'nın 87. maddesi uyarınca noter, Rusya Federasyonu medeni mevzuatı ile öngörülen durumlarda, alacaklıya havale etmek için borçludan para ve menkul kıymetleri depozito olarak kabul eder. Noter, alacaklıya fon ve menkul kıymetlerin alındığını bildirir ve talebi üzerine kendisine vadesi gelen fon ve menkul kıymetleri verir. Fon ve menkul kıymetlerin mevduat olarak kabulü, yükümlülüğün yerine getirildiği yerde noter tarafından yapılır. Noter, mevduat olarak fon kabul etmek amacıyla, noterin kendi fonlarının kredilendirilmesine izin verilmeyen bir kamu mevduat hesabı açmakla yükümlüdür. Rusya Bankası Talimatı'nın 2.9. paragrafında noterin noterlik mevzuatı uyarınca noterlik işlemlerini gerçekleştirmesi amacıyla, geçici emrine giren parayı yatırmak için bir mevduat hesabı açabilir.

c. Mülkiyet ve Kişisel Mülkiyet Dışı Hak ve Yükümlülüklere Sahip Olma Hakkı

Noterin mülkiyet ve kişisel mülkiyet dışı hak ve yükümlülüklere sahip olma hakkı, RFMK'nın 18. maddesinden (bölüm 1) kaynaklanmaktadır. Bir noter, gerçek kişi statüsüne sahip olduğundan, içeriği 18. maddede tanımlanan hukuki ehliyet

²³⁵ Rusya Federasyonu kurucu birimlerinin noter odalarının tedsilciler Toplantısı kararı ile kabul edildi (16 Kasım 2015 tarihli Tutanaklar N 33), <https://docs.cntd.ru/document/420335938>, (03.06.2023).

²³⁶ Инструкция Банка России "Об открытии и закрытии банковских счетов, счетов по вкладам (депозитам, депозитных счетов)" (зарегистрирован в Минюсте России 19.06.2014 года № 32813/ 30 Mayıs 2014 tarih ve 153-I sayılı Rusya Bankasının "Banka Hesaplarının Açılması ve Kapatılması, Mevduat Hesapları" Talimatı (Rusya Adalet Bakanlığında 19 Haziran 2014, No 32813 kayıtlı /<http://www.consultant.ru>, (02.04.2022).

sahiptir. Yani herkes gibi mülk sahibi olabilirler, miras bırakabilir, girişimcilik ve kanunla yasaklanmayan diğer faaliyetlerde bulunabilir, bağımsız olarak veya diğer vatandaşlar ve tüzel kişilerle birlikte tüzel kişilikler oluşturabilirler, hukuka aykırı olmayan her türlü işlemi yapabilir ve yükümlülöklere katılabilir, ikamet yerlerini seçebilirler, kanunla korunan fikri ve sınai mülkiyet haklarına sahip olabilir diğer mülkiyet ve kişisel mülkiyet dışı haklara sahip olabilir. Kısıtlamalar RNK'nun 6. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, noterler, öğretim, bilimsel veya diğer yaratıcı faaliyetler haricinde, girişimcilik ve diğer ücretli faaliyetlerde bulunamazlar.

d. İşçileri İşe Alma ve İşten Çıkarma Hakkı

Noter, işveren olarak işlerinin yürütölmesini sağlamak amacıyla, çalışan istihdam etme hakkına sahiptir. Bu kapsamda noter, işverenin hak ve yükümlölüklerine sahiptir.

Noterlik faaliyetlerini sağlayan çalışanların hukuki statöleri, Temeller, iş mevzuatı ve iş sözleşmesi çerçevesinde belirlenir. Noter, faaliyetlerinin yürütebilmek için gerekli çalışan sayısını bağımsız olarak belirler.

İş sözleşmesi kapsamında çalışan kişiler, noter adına, devletin hak tescili için gerekli bilgileri, belgeleri toplama, Birleşik Devlet Sicilinden gayrimenkul, mülkiyet haklarının ve diğer belgelerin oluşumunun veya devredilmesinin devlet kaydını onaylayan belgeleri alma, projeleri düzenleme, noter arşivinin oluşumuna katılma, diğer hazırlık çalışmalarını ve gerekli diğer işleri yapma hakkına sahiptir. Bu işler bir medeni hukuk sözleşmesi kapsamında yapılamaz, yani noter bu işçilerle iş sözleşmesi yapar.

e. Alınan Geliri Elden Çıkarma Hakkı

Gelir kavramı, Rusya Federasyonu Vergi Kanunu'nun 41. paragrafında tanımlanmıştır. Buna göre gelir, “bu faydanın değeriendirilebileceğı ölçüde değeriendirilmesi durumunda dikkate alınan ve kişisel gelir vergisi bölümlerine göre

belirlenen, nakdi veya ayni ekonomik bir fayda²³⁷ olarak tanımlanmıştır. RNK'nun 23. Maddesi uyarınca, özel bir noterin faaliyetleri için finansman kaynağı; noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi ve yasal ve teknik hizmetlerin sağlanması için aldığı para ile Rusya Federasyonu mevzuatına aykırı olmayan diğer finansal gelirleridir. Vergi ve diğer zorunlu ödemeleri ödedikten sonra özel noterin aldığı para noterin mülkiyetine geçer.

f. Noterin Kendi Adına Mahkemeye, Tahkim Mahkemesine Çıkma ve Rusya Federasyonu Mevzuatı ve Rusya Federasyonu Kurucu Birimleri Uyarınca Diğer İşlemleri Yapma Hakkı

Reddedilen noterlik işlemlerine veya hatalı olarak tesis edilen işlemlere karşı mahkemeye başvurulabilir (RFNK'nın 33. maddesi). Noterin mahkemedeki usul statüsü, adli kontrolün türüne bağlıdır. Bilimsel literatürde iki tür adli kontrol vardır: 1) doğrudan; 2) dolaylı ²³⁸. RFNK'nın yukarıdaki 33. Maddesi, mahkemenin doğrudan kontrolünü göstermektedir. Doğrudan adli kontrol uygularken, noter, mahkemede davalı ve davacı olarak hareket eder. Dolaylı adli kontrol, mahkemelerin noter belgelerinin itiraz edildiği iddiaların incelenmesini ifade eder. Dolaylı adli kontrol uygulanırken, noter mahkemede üçüncü şahıs olarak hareket eder.

g. Devlet Sosyal Güvenlik Sistemi, Sağlık ve Sosyal Sigorta Hizmetlerini Rusya Federasyonu Mevzuatı Tarafından Öngörülen Şekilde Kullanma Hakkı

Devlet sosyal güvenlik sistemi, sağlık ve sosyal sigorta hizmetlerini Rusya Federasyonu mevzuatı tarafından öngörülen şekilde kullanma hakkı noterlere tanınan bir hak olduğu kadar aynı zamanda noterlerin yükümlülükleri arasındadır. Kanuna

²³⁷ Налоговый кодекс РФ от 31 июля 1998 года N 146-ФЗ, часть 1, принят Государственной Думой 16 июля 1998 года, одобрен Советом Федерации 17 июля 1998 года/ 31 Temmuz 1998 tarihli N 146-FZ Rusya Federasyonu Vergi Kanunu, bölüm 1, Devlet Duması ile 16 Temmuz 1998 tarihinde kabul edilmiş, Federasyon Konseyi ile 17 temmuz 1998 tarihinde onaylandı/ <http://www.consultant.ru>, (04.05.2022).

²³⁸ МЕДВЕДЕВ, И.Г., “Настольная книга нотариуса”, в четырех томах, под редакцией И.Г.Медведева, Том 1: организация нотариального дела. М., Статут, 2015, с.100, МАЛЕШИН Д.Я., с.62/ MEDVEDEV, I.G., tarafından düzenlenen dört ciltlik “**Noterin el kitabı**”, Cilt 1: Noterlik işinin organizasyonu. M., Statut, 2015, s.100, MALESHIN D.Ya. , s. 62.

göre noterler, mesleki sorumluluk sigortasını, tıbbi katkı paylarını, emeklilik katkı paylarını ödemekle yükümlüdürler. Sigortası bulunan noter, sigorta kapsamında bir olayla karşılaşması halinde, tazminat almaya hak kazanır. Hastalık durumunda noter, tıbbi katkı payı karşılığında tedavi görme hakkına sahiptir. Emeklilik katkı payı ödemesi sayesinde emeklilik yaşına gelindiğinde emekli maaşı alma hakkı kazanmaktadır.

Rusya Federasyonu Vergi Kanunu'nun 34. bölümü, zorunlu emeklilik, sosyal ve sağlık sigortası ile geçici sakatlık durumunda ve analık ile bağlantılı olarak zorunlu sigorta için sigorta primlerinin hesaplanmasını ve ödenmesini düzenler²³⁹.

2. Noterlerin Ödevleri

RFNK'nın 1. maddesine göre, Rusya Federasyonu adına görevlendirilen noterler, Rusya Federasyonu Anayasası'na, Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının anayasalarına ve bu Kanuna uygun olarak, vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasını sağlamaya çağrılır²⁴⁰.

Anılı Kanunda, noterlerin ödevlerini düzenleyen ayrı bir madde bulunmamaktadır. Ancak 1. maddenin yorumundan, noterlerin ödevlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Vatandaşların haklarını ve meşru menfaatlerini korumak;
- Yasalara uygun olarak devlet adına noterlik işlemlerini yapmaktır.

İlk ödevde, noterlik kurumunun hak koruyucu işlevini, ikinci ödevde ise, kanun uygulayıcı işlevini görmekteyiz.

”Noterlik sistemi, kuruluşunun niteliğine bakılmaksızın (devlet veya bütçe dışı noterler), kuruluş ve faaliyetlerinin içeriği bakımından kamu veya özel bir şekilde de olsa devlet sisteminin bir parçasıdır.”²⁴¹.

²³⁹ "Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации" от 14.11.2002 N 138-ФЗ, принят Государственной Думой 23 октября 2002 года, одобрен Советом Федерации 30 октября 2002 года// 14 Kasım 2002 tarihli "Rusya Federasyonu Medeni Usul Kanunu" N 138-FZ, Devlet Duması ile 23 ekim 2002 tarihinde kabul edilmiş, Federasyon Konseyi ile 30 ekim 2002 tarihinde onaylandı/ <http://www.consultant.ru>, (12.14.2022).

²⁴⁰ Основы законодательства РФ о нотариате, № 4462-1, утвержденный 11.02.1993 года ВС РФ, "Российская газета" от 13 марта 1993 г./ Rusya Federasyonu Yüksek Konseyi tarafından 11 şubat 1993 tarihindi onaylanmış N 4462-1 Rusya Federasyonu Noterler Mevzuatının Temel Esasları/ "Российская газета" 13 mart 1993 .

²⁴¹ YARKOV V.V., Noterlik faaliyetlerinin kamu-yasal niteliği, s. 31–32; 109.

Rus doktrinde noterin işlevleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır:

- 1) Noterin sivil yargı organları sistemindeki ve Rusya'nın hukuk sistemindeki yerini karakterize eden sosyal işlev;
- 2) Noterlik faaliyetinin niteliğini yansıtan içeriksel işlevi;
- 3) Noterlik faaliyetinin özü ile ilgili kanıtlayıcı - nitelikli yazılı kanıtların oluşturulması²⁴².

Sivil dolaşımdaki sosyal işlevler, aşağıdaki işlevlere ayrılır:

- 1) Önleyici ve profilaktik işlevi;
- 2) Kanun uygulama işlevi;
- 3) Kolluk kuvvetleri işlevi;
- 4) Mali işlev²⁴³.

Önleyici ve profilaktik işlevi;

İşlemleri tasdik eden noterler, ihtilafların oluşmasını engellemekte ve böylece mahkemelerin üzerindeki yükü azaltmaktadır. Bu işlevin özü, noterin medeni hukuk ihtilaflarının sayısını azaltmaya yardımcı olmasıdır, çünkü tarafların tüm ihtilafları işlemin imzalanmasında zaten çözülür. Ayrıca noterlerin icra yazısı çıkarma, kanıt sağlama eylemleri de bize göre noterin önleyici ve profilaktik işlevini göstermektedir.

Kanun uygulama işlevi;

Noterin, işlemlerini gerçekleştirirken maddi hukuk ve usul hukuku kurallarını uygulamasıdır.

Kolluk kuvvetleri işlevi.

Noter kolluk kuvvetleri işlevi kapsamında, mülkiyet alanındaki sivil dolaşımdaki suçluluk düzeyini azaltır, suçların açıklanmasını kolaylaştırır, suç oranının azaltılmasına yardımcı olur, vatandaşların ve kuruluşların yasal güvenliği sağlar²⁴⁴.

Mali işlevi;

”Noterlikler, tüm yükümlü kişilerin vergilerin ödenmesine katılması gibi devlete karşı bu tür yükümlülüklerin yerine getirilmesine katkıda bulunur. Rusya

²⁴² YARKOV V.V., Noter Hukuku, s.32.

²⁴³ YARKOV V.V., Noter Hukuku, s.32-33.

²⁴⁴ YARKOV V.V., Noter Hukuku, s.34.

Federasyonu Vergi Kanunu'nun²⁴⁵ 85. maddesinin 6. fıkrası uyarınca, Rusya Federasyonu Vergi Kanunu tarafından aksi belirtilmedikçe noterler miras hakkı belgelerinin düzenlenmesi ve bağış anlaşmalarının yapılması hakkında kendi bulunduğu yerdeki vergi makamlarını, noter tasdik tarihinden itibaren en geç beş gün içerisinde belirtir.”²⁴⁶.

Yarkov'a göre, noterlik faaliyetinin niteliğini yansıtan içeriksel işlev üç türe ayrılır. Bunlar, noterin kanun koyucu işlevi, noterin tasdik işlevi ve noterin koruyucu işlevi. Biz de bu üç işlev hakkında hemfikiriz. Bu işlevlerin tamamı noterin görevini yerine getirmesini ve bireylerin, tüzel kişilerin ve devletin hak ve çıkarlarının korunmasını sağlamasını amaçladığından ayrı ayrı açıklamaya gerek olmadığını düşünüyoruz. Noterin ödevi, noterlik faaliyeti ilkelerine uymaktır. *L.F. Lesnitskaya*, noterlik faaliyetlerinin aşağıdaki ilkelerini tanımlar: yasallık ilkesi, gizlilik ilkesi, objektif gerçek ilkesi, noterlik işlemlerinin ulusal dili ilkesi²⁴⁷.

Yarkov, ilkeleri noter düzenleme ilkeleri ve noterlik faaliyeti ilkeleri olarak iki temel başlığa ayırır.

Birincisi aşağıdaki ilkeleri içerir:

- Yasallık
- Noterin bağımsızlığı
- Kendi kendini finanse etme
- Noter üretiminin ulusal dili

İkincisi, noterlik faaliyetinin ilkeleridir:

- Pozitiflik
- Noterin hakların kullanılmasında aktif yardımı
- Noterin tarafsızlığı
- Noterlik işlemlerinin yerine getirilmesinin gizliliğini sağlamak
- Noterlik işlemlerinin objektif gerçek gerçeği
- Suç ve uyuşmazlıkların önlenmesi²⁴⁸.

²⁴⁵ Налоговый кодекс Российской Федерации от 31 июля 1998 года N 146-ФЗ/ 31 Temmuz 1998 tarihli Rusya Federasyonu Vergi Kanunu N 146-FZ/ https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_19671, (07.02.2022).

²⁴⁶ YARKOV V.V., Noter Hukuku, s.35

²⁴⁷ ЛЕСНИЦКАЯ, Л.Ф., “Нотариат в СССР”, 2-е изд. М.: Юрид. лит., 1990, с. 8/ LESNITSKAYA, L.F., “SSCB'de Noter”, 2. baskı. М.: Yurid. lit. 1990, s. 8.

²⁴⁸ YARKOV V.V., Noter Hukuku , s.42.

Noterin temel yükümlölükleri birkaç madde ile belirtilmiştir. RFNK'nın sadece 16. maddesinde “Noterin Yükümlölükleri “ başlığına yer verilmiştir. RFNK'nın 16. maddesine göre noterlerin yükümlölükleri şu şekilde sıralanabilir:

- Noter, bireylerin ve tüzel kişilerin haklarının kullanılmasında ve meşru menfaatlerin korunmasında yardımcı olmak, onlara hak ve yükümlölükleri açıklamak, yapılan noterlik işlemlerinin sonuçları hakkında bilgi vermek, böylece yasayı bilmeme savunmasının önüne geçmekle yükümlüdür.

- Noterler, mirasçıya veraset ilamının verilmesi ve bağış anlaşmalarının noter tasdikine ilişkin vergi makamlarına rapor vermekle yükümlüdür (Rusya Federasyonu Vergi Kanunu'nun 85. maddesinin 6. paragrafı).

- Noter, görevlerini bu RFNK'a, Rusya Federasyonu mevzuatına ve yemine uygun olarak yerine getirir. Noter, mesleki faaliyetinin yürütümü ile bağlantılı olarak kendisine bildirilen bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür. Noter senedinin işlenmesiyle bağlantılı olarak noter aleyhine ceza davası açılmışsa, mahkeme noteri gizliliği koruma yükümlölüğünden muaf tutabilir.

- Noter, Rusya Federasyonu mevzuatına veya uluslararası anlaşmalara uygun olmayan işlemleri reddetmekle yükümlüdür.

- Noter, eğitim programı Federal Noter Odası tarafından akredite edilmiş olan e-öğrenme ve uzaktan eğitim teknolojilerinin kullanımı dahil eğitim faaliyetlerini kuruluştaki niteliklerini en az dört yılda geliştirmekle yükümlüdür.

- Noter, noter ofisinin işleyişini sağlamakla yükümlüdür

- Noter, noterlik bürosunun olduğu binaya veya binanın girişine tabela, işaretler koymak ve varsa noterin bilgi ve telekomünikasyon ağı “İnternet” teki web sitesi aracılığıyla da dahil olmak üzere, vatandaşları ve tüzel kişileri ofisin konumu ve çalışma şekli hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür.

- Noter, bu İlkelerin 25. maddesine uygun olarak Rusya Federasyonu kurucu kuruluşunun noter odası tarafından onaylanan nüfusun kabul programına uymakla yükümlüdür.

3. Noterlerin Sorumluluğu

a. Hukuki Sorumluluk

Noterin hukuki sorumluluğu, RFNK'nın 17. maddesinden kaynaklanmaktadır. Noterin devlet noteri veya özel noter olmak üzere yasal statüsüne bağlı olarak hukuki sorumlulukları RFNK'nında belirlenmiştir. Devlet, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 1069. maddesi uyarınca, devlet noterliğinde çalışan noterlerin eylemlerinden (eylemsizlik) kaynaklanan zararlardan sorumlu iken özel noterin eylemlerinden (ihmallerinden) kaynaklanan zararlardan sorumlu değildir. Özel noter, aksi belirtilmedikçe kanuna aykırı bir noterlik eylemi gerçekleştirmesi sonucunda kendi kusurundan dolayı bir vatandaşın veya tüzel kişiliğin malına verilen zarardan tüm malvarlığı ile sorumludur.

Rusya Federasyonu'ndaki özel noterin sorumluluğu, haksız fiil sorumluluğudur. İlgilinin mülküne veya şahsına verilen zarardan noterin sorumluluğuna ilişkin hususlardikkate alındığında, doktrindenoterin Rusya'daki sorumluluğunun haksız fiil sorumluluğu olduğu görüşü kabul edilmektedir ²⁴⁹.

Önceki bölümlerde ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere haksız fiil sorumluluğunun beş temel unsuru vardır. Bunlar; fiil, hukuka aykırılık, zarar, illiyet bağı ve kusurdur. Bu beş temel unsur önceki bölümde ayrıntılı olarak incelendiğinden tekrara düşmemek adına bu kısımda sadece Rusya Federasyonu hukukunda farklılık arz eden zarar unsuru üzerinde duracağız.

Noterin haksız fiil sorumluluğu üzerinde durulurken Rusya Federasyonu hukukunda zarar kavramını da ele almak gerekir. "Rus mevzuatı zarar kavramını ve kayıp kavramını kullanmaktadır. Yasa koyucu, sözleşme dışı zarar durumlarında zarar kavramını kullanır (RFMK'nın 59. Bölümü "Zarar nedeniyle Yükümlülükler"). Bu durumda zarar, aynı zarar (aynı tür ve nitelikte bir şeyin sağlanması, düzeltilmesi vb.) ve zararın tazmin edilmesi (RFMK'nın 1082. maddesi) olarak ikiye ayrılır." ²⁵⁰.

²⁴⁹ МОХОВ, А.А., РАБОЧИЙ, П.П., "Ответственность нотариуса за причинение вреда", Журнал Пробелы в российском законодательстве, 2008, с.335/МОХОВ, АА, РАБОЧИЙ, Р.Р., Noterin zarara neden olma sorumluluğu, Rus Mevzuatındaki Boşluklar Dergisi, 2008, s.335.

²⁵⁰ ДЕРЮГИНА, Т.В., "Теоретические и практические проблемы толкования и применения категорий "убытки", "вред", "ущерб" ", журнал Legal Concept, 2018, том 17, № 1, с.11/DERYUGINA, T.V. , " "Kayıp", "Zarar", "Hasar" kategorilerinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin teorik ve pratik problemler", Legal Concept dergisi, 2018, Cilt 17, S. 1,

RFMK'nın 15. maddesi uyarınca kayıplar gerçek zarar ve kar kaybı olarak ikiye ayrılır. Gerçek zarar, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 15. maddesinin 2. paragrafında, hakkı ihlal edilen kişinin ihlal edilen hakkı geri almak için yaptığı veya yapmak zorunda kalacağı masraflar ile malvarlığında meydana gelen kayıp olarak tanımlanmıştır. Kar kaybı ise, hakkı ihlal edilmediyse, bu kişinin normal yaşam koşulları altında alacağı kazanılmamış gelirlerdir²⁵¹.

b. Hukuki Sorumluluk Sigortası

Özel noterler, kendilerinin ya da çalışanlarının veya kendisi adına noterlik faaliyetlerini geçici olarak yerine getiren kişinin neden olduğu zararların tamamından sorumludur. Noterler, kendisi adına noterlik faaliyetlerini geçici olarak yerine getiren kişiye, bu kişinin kusurundan kaynaklanan ve noterin malvarlığından tazmin edilen zarar miktarınca rücu etme hakkına sahiptir (RFNK'nın 17. maddesi).

Noterin konusu değerlendirmeye tabi tutulan işlemin geçersizliğinin sonuçlarının uygulanmasıyla ilgili eylemlerinin (eylemsizliğinin) neden olduğu zarar miktarını belirlerken, noterin işlemin geçersiz olarak tanınmasıyla bağlantılı sorumluluğunun toplam tutarı, katılımcıları (taraflar) tarafından kendisine verilen değerlendirme nesnesinin nihai değerini aşamaz (RFNK'nın 17 maddesi).

Noter, hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmadan noterlik görevini yerine getirmez ve noterlik işlemlerini yapamaz. Noter tarafından bir vatandaşın veya tüzel kişinin mülküne verilen zarar, noterin hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi kapsamında sigorta tazminatı ile tazmin edilir. Bu sigorta tazminatının yetersiz kalması halinde, meydana gelen zarar, noter odası tarafından akdedilen noterin hukuki sorumluluk toplu sigorta sözleşmesi kapsamındaki sigorta tazminatı ile tazmin edilir. Toplu sigorta sözleşmesi kapsamında sigorta tazminatının yetersiz olması durumunda noterin hukuki sorumluluğu noterin şahsi malvarlığından tazmin edilir. Noterin şahsi mal varlığının yetersizliği durumunda ise noterin verdiği zarar Federal Noter Odası tazminat fonundan tazmin edilir. RFNK'nun 18. maddesi

s.11, https://cyberleninka-ru.translate.goog/article/n/teoreticheskie-i-prakticheskie-problemy-tolkovaniyaiprimeneniyakategoriubytkivreduscherb?_x_tr_sl=ru&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en&_x_tr_pto=sc, (08.09.2023).

²⁵¹ ГК РФ от 30 ноября 1994 года N 51-ФЗ/ 30 kasım 1994 tarihli No 51-ФЗ RF Medeni Kanunu/ https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142, (02.10.2022).

uyarınca, özel noter Federal Noter Odası tarafından akredite edilmiş bir sigorta şirketi ile noterlik faaliyetinde bulunduğunda, bir noterin hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi veya sözleşmeleri yapmakla yükümlüdür. Bir noterin hukuki sorumluluk sigorta sözleşmesi, Rusya Federasyonu mevzuatı tarafından malvarlığı sigorta sözleşmeleri için belirlenen azami süre dikkate alınarak hukuki sorumluluk sigorta sözleşmesinin geçerlilik süresi boyunca neden olunan maddi zararları tazmin etme koşuluyla en az bir yıllık bir süre için akdedilir.

Ek olarak, yasa zorunlu bir toplu sigorta türü öngörmektedir. Rusya Federasyonu Kurucu Kuruluşu Noter Odası, noter odası üyelerinin mülkiyet sorumluluğunu sağlamak için, Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşunun Noter Odası üyeleri için bir sorumluluk sigortası sözleşmesi imzalar.

Noterlerin noterlik faaliyetleri sırasında neden oldukları zararların tazmini ile ilgili tazminat ödemesi yapmak için, noter odaları, Federal Noter Odasının tazminat fonunun oluşumuna katılmakla yükümlüdür. Noterin işlemlerinden kaynaklanan zarar, öncelikle hukuki sorumluluk sigorta sözleşmesi kapsamındaki tazminat ile tazmin edilir. Busigorta tazminatının yetersiz kalması halinde eksik kalan miktar, noter odası tarafından akdedilen toplu hukuki sorumluluk sigorta sözleşmesi kapsamındaki sigorta tazminatından karşılanır. Toplu sözleşme kapsamındaki sigorta tazminatının yetersiz olması halinde ise arta kalan zarar noterin şahsi malvarlığından tazmin edilir. Malvarlığının yetersiz olması halinde Federal Noter Odasının tazminat fonu hesabından zarar tazmin edilir.

c. İdari Sorumluluk

RF İdari Suçlar Kanun'unun, bundan sonra RFİSK, 15.6. maddesine göre, noterlerin idari sorumluluğunun temeli, kanunla öngörülen bilgilerin vergi dairesine verilmemesi veya bu tür bilgilerin eksik veya bozuk şeklinde sunulmasıdır²⁵². Bu durumda notere beş yüz bin rubleye kadar idari para cezası verilir.

²⁵² "Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях" от 30.12.2001 N 195-ФЗ/ 30 Aralık 2001 N 195-FZ tarihli «Rusya Federasyonu İdari Suçlar Kanunu»/ [https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661,\(12.01.2022\)](https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661,(12.01.2022)).

d. Cezai Sorumluluk

Özel noterin cezai sorumluluğu, RF Ceza Kanun'nun, bundan sonra RFCK, 202. maddesi²⁵³ ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, özel bir noter, yetkilerini noterlik görevineaykırı şekilde kendisine veya diğer kişilere fayda ve menfaat sağlamak veya diğer kişilere zarar vermek amacıyla vatandaşların veya kuruluşların hak ve meşru menfaatlerine veya toplumun veya Devletin kanunen korunan menfaatlerine aykırı olarak kullanması neticesinde ciddi bir zararın oluşması vâlinde bu eylemlerindencezai olarak sorumludur. Özel noterler için öngörülen cezai yaptırımlar şunlardır: yüz bin ila üç yüz bin ruble tutarında veya hükümlünün maaşı veya diğer gelirleri tutarında bir ila iki yıllık bir süre için para cezası; veya üç yıla kadar zorla çalıştırma, üç yıla kadar belirli pozisyonlarda bulunma veya belirli faaliyetlerde bulunma hakkından yoksun bırakılma olsun veya olmasın; veya altı aya kadar tutuklama; veya üç yıla kadar belirli görevlerde bulunma veya belirli faaliyetlerde bulunma hakkından yoksun bırakılma ile üç yıla kadar özgürlükten yoksun bırakma.

Özel bir noterin reşit olmayan veya aciz olduğu bilinen bir kişiye karşı aynı fiili işlemesi halinde, uygulanacak yaptırımlar şöyledir: yüz bin ila beş yüz bin ruble tutarında veya hükümlünün maaşı veya diğer gelirleri tutarında bir ila üç yıl süreyle para cezası ile cezalandırma; veya beş yıla kadar zorla çalıştırma, üç yıla kadar belirli pozisyonlarda bulunma veya belirli faaliyetlerde bulunma hakkından yoksun bırakılma veya altı aya kadar tutuklama veya üç yıla kadar belirli pozisyonlarda bulunma veya belirli faaliyetlerde bulunma hakkından yoksun bırakılma ile beş yıla kadar özgürlükten yoksun bırakma.

”Özel noterlerin aksine, devlet noterleri ve devlet adına noter işlemlerini gerçekleştirmeye yetkili diğer yetkililer bakımından daha sıkı sorumluluk halleri öngörülmüştür. Bunlara örnek olarak; yetki aşımı (RFCK'nın 286. maddesi), yasadışı ücret alma (RFCK'nın 290. maddesi), resmi belgede sahtecilik (RFCK'nın 292. maddesi), dürüst olmayan veya ihmalkar tutum nedeniyle görevini yerine getirmeme veya uygunsuz bir şekilde yerine getirme vatandaşların veya kuruluşların haklarının

²⁵³ Уголовный кодекс РФ от 13 июня 1996 года N 63-ФЗ/ 13 Haziran 1996 tarihli Rusya Federasyonu Ceza Kanunu N 63-FZ/ https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30397073, (12.01.2022).

ve meşru menfaatlerinin veya toplumun ya da devletin yasal olarak korunan menfaatlerinin zarar görmesine veya önemli ölçüde ihlal edilmesine neden olma (RFCK'nın madde 293). Özel noterler tarafından işlenen benzer eylemler, suç teşkil etmemektedir²⁵⁴. Molchanova'ya göre, “Bu koşullar, özel muayenehanede çalışan noterlerin devlet görevlisi olarak tanınması için acil ihtiyacı önceden belirlemektedir.”²⁵⁵.

IV. NOTERLERİN TEMEL GÖREVLERİ ve İŞLEMLERİ

A. Noterlerin Temel Görevleri

RFNK'nın 15. maddesinde noterlerin hakları açıklanmaktadır. Buna göre noterlerin hakları şunlardır:

1. Noter, noterlik işleminin gerçekleştirildiği yerin Rusya Federasyonu mevzuatı veya uluslararası antlaşmalar tarafından belirlendiği durumlar dışında, kendisine başvuran gerçek veya tüzel kişilerin menfaatine olacak şekilde noterlik Kanunu'nda öngörülen noterlik işlemlerini yerine getirme hakkına sahiptir. Bu hak aynı zamanda noterin görevleri arasında da yer almaktadır. Nitekim noter kanuna aykırı olarak önüne gelen işlemi yapmayı reddederse, ilgili kişi, noterin bu işlemine karşı mahkemede itiraz etme hakkına sahiptir. 2. Noter, işlemlerin, beyannamelerin ve diğer belgelerin projelerini hazırlama, belgeleri kopyalama ve belgelerde yer alan belirli kısımları tasdik etmeve noterlik işlemlerinin performansı hakkında açıklama yapma hakkına sahiptir. Bu haklar da aynı zamanda noterin görevleri arasındadır.

3. Noter, gerçek veya tüzel kişilerden noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi için gerekli bilgi ve belgeleri (kişisel verileri içerenler dahil) talep etme hakkına sahiptir. RFNK'nın 41. maddesine göre noterin, bireylerden ve tüzel kişilerden ek bilgi talep etme ihtiyacı var ise noterlik işleminin yapılmasını erteleme hakkı bulunmaktadır.

²⁵⁴ МОЛЧАНОВА, Е. А., “Уголовная ответственность нотариусов за злоупотребление полномочиями”, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Рязань, 2010, стр. 20./ MOLCHANOVA, E.A., “Noterlerin yetkinin kötüye kullanılmasından dolayı cezai sorumluluğu”, Legal nau'nun andidat derecesi için tezin aftoreferansı, Ryazan, 2010, s. 20.

²⁵⁵ MOLCHANOVA E.A, s.21.

4. Noter, federal kanunla belirlenen olaylarda ve prosedürde, devletin gayrimenkul ve gayrimenkulle yapılan işlemlere ilişkin hakların tescili için Rusya Federasyonu Hükümeti tarafından devlet kadastro kaydı, devlet haklarının tescili, Birleşik Devlet Emlak Kaydı'nı sürdürme ve Birleşik Devlette bulunan bilgileri sağlama yetkisi verilen federal yürütme organına dilekçe ve diğer gerekli belgeleri sunma hakkına sahiptir. Noterler, Birleşik Devlet Emlak Sicilinden özetleri ve diğer gerekli belgeleri alma hakkına sahiptir. Notere tanınan bu hakkın aynı zamanda noterin ödevleri arasında olduğu unutulmamalıdır.

5. Noter, banka hesaplarının numaraları, mevduatlar, banka hesaplarının açıldığı bankaların ve diğer kredi kuruluşlarının adları ve yerleri, vasiyetçinin ölüm anındaki mevduatları hakkında, elektronik belge biçiminde, ücretsiz olarak, tüzel kişiler ve iş adamları için birleşik devlet sicilinden ve ayrıca bir miras davasının yürütülmesiyle ilgili olarak vergiler ve harçlarla ilgili mevzuatın gözetilmesi üzerinde kontrol ve gözetim işlevlerini yerine getiren federal yürütme organından bilgi alma hakkına sahiptir. Noterin bu eylemi de ödevleri arasında yer almaktadır.

6. Noterler, bireyin kişisel hesabının sigorta numarası hakkında, birleşik bilgi sistemi aracılığıyla Rusya Federasyonu Emeklilik Fonundan elektronik biçimde bilgi alma hakkına sahiptir. Örneğin, bir noter, mirasçıya veraset ilamı vermek için gerekli olan, ölüm gününde vasiyetçi tarafından alınmayan emekli maaşı miktarı hakkında Emeklilik Fonundan elektronik olarak bilgi alabilir.

Noter, bireylere ve tüzel kişilere haklarının kullanılması ve meşru menfaatlerinin korunması konusunda yardım sağlamak, onlara hak ve yükümlülüklerini açıklamak, yapılan noterlik işlemlerinin sonuçları hakkında bilgi vermekle yükümlüdür.

Noter, görevlerini RFNK'na, Rusya Federasyonu kurucu kuruluşlarının mevzuatına ve noterlik yeminine uygun olarak yerine getirir. Bir noter, mesleki faaliyetini ifası nedeniyle öğrenmiş olduğu bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür. Noter aleyhine noterlik işleminin ifası ile ilgili olarak ceza davası açılmışsa, mahkeme tarafından noterin sır saklama yükümlülüğü kaldırılabilir.

Noter, Rusya Federasyonu mevzuatı veya uluslararası anlaşmalara aykırı olan noterlik işlemlerini yapmayı reddetmekle yükümlüdür.

Noter, Federal Noter Ofisi tarafından akredite edilmiş bir eğitim programı kapsamında, en az dört yılda bir (e-öğrenme ve uzaktan eğitim teknolojilerinin kullanımı dahil) eğitimini yükseltmekle yükümlüdür. Noter, görevlendirildiği ilçe sınırları içerisinde bulunan noterlik bürosunun işleyişini sağlamakla yükümlüdür.

Noter, vatandaşları ve tüzel kişileri, büronun konumu ve çalışma saatleri hakkında büronun binasına veya binasının girişine işaretler koyarak ya da web sitesi aracılığıyla bilgilendirmekle yükümlüdür. Tabela ve tabelalarda “noter” veya “noterlik ofisi” adı bulunmalıdır ve ayrıca tabelalar çalışma saatleri ve iletişim numaraları hakkında bilgiler de içermelidir.

Noterin web sitesinin tasarımının standartları ve içeriğine ilişkin gereksinimler, Federal Noter Odası tarafından belirlenir ve onaylanır.

Noter, RFNK’nun 25. maddesi uyarınca, Rusya Federasyonu kurucu kuruluşunun noter odası tarafından onaylanan nüfus kabul programına uymakla yükümlüdür.

B. Noterlerin Temel İşlemleri

RFNK’nın 35. maddesinde, noterin yargı yetkisine atfedilen noterlik işlemlerinin bir listesine yer verilmektedir. Bu maddeye göre, noterler aşağıdaki noterlik işlemlerini gerçekleştirirler:

- 1) İşlemleri onaylama;
- 2) Eşlerin ortak mülkiyetindeki bir hisse için mülkiyet sertifikaları düzenleme;
- 3) Mülkiyetin yabancılaştırılmasına ilişkin yasak koyma ve kaldırma;
- 4) Belgelerin kopyalarının ve onlardan alıntılarının doğruluğunu kanıtlama;
- 5) Belgeler üzerindeki imzanın gerçekliğini onaylama;
- 6) Belgelerin bir dilden diğer dile çevrilmesinin doğruluğunu kanıtlama;
- 7) Vatandaşın hayatta olduğunu onaylama;
- 8) Bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu onaylama;
- 9) Fotoğrafta tasvir edilen kişi ile vatandaşın kimliğini tasdik etme;
- 10) Görme engelli bir kişinin el yazısıyla atılmış imzasını onaylama;

- 11) Edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmaz mal sahipliğinin ortaya çıktığını tasdik etme;
- 12) Belgelerin sunum zamanını onaylama;
- 13) Başvuruları ve (veya) gerçek ve tüzel kişilerin diğer belgelerini diğer gerçek ve tüzel kişilere devretme;
- 14) Para ve menkul kıymetleri depozito olarak kabul etme;
- 15) İcra tebligatı çıkarma;
- 16) Senetlere karşı protesto çekme;
- 17) Ödeme için ibraz edilen çeklerin ödenmediğini tasdik etme;
- 18) Saklamak üzere belgeleri kabul etme;
- 19) Deniz protestoları çekme;
- 20) Kanıt elde etme;
- 21) Rusya Federasyonu mevzuatı tarafından öngörülen durumlarda kişiler hakkındaki bilgileri onaylama;
- 22) Taşınır mal rehni bildirimlerini kaydetme;
- 23) Taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler sicilinden alıntılar çıkarma;
- 24) Noter tasdikli işlemlerin çiftlemelerini, icra tebligatlarının çiftlemelerini ve noter tasdikli işlemlerin içeriğini beyan eden belgelerin çiftlemelerini verme;
- 25) Elektronik bir belgenin bir kağıt belgeye eşdeğerliğini onaylama;
- 26) Bir kağıt belgenin elektronik bir belgeye eşdeğerliğini onaylama;
- 27) Miras hakkı sertifikaları düzenleme;
- 28) Miras kalan mülkiyeti korumak için önlemler alma;
- 29) Tüzel kişilerin yönetim organlarının kararlarını onaylama;
- 30) Tüzel kişilerin ve bireysel girişimcilerin devlet tescili için belgeler sunma;
- 31) Noterlerin birleşik bilgi sisteminin sınırlı sorumlu şirketlerindeki katılımcı listelerine bilgi kaydetme;
- 32) Noterlerin birleşik bilgi sisteminin sınırlı sorumlu şirketlerindeki katılımcı listelerinden alıntılar çıkarma;
- 33) Edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmaz mal sahipliğinin ortaya çıktığını onaylama;

34) Noter tarafından farklı bir formatta hazırlanan elektronik bir belgenin, notere sunulan bir elektronik belgeye eşdeğerliğini tasdik etme.

Örneğin noterler tarafından tasdik edilen ve RFNK'nın 59.1 maddesinde düzenlenen arabuluculuk sözleşmesi bu listede yer almamaktadır. RFNK'nın 35. maddesi uyarınca, noterler kanunlarla verilen başka işlemleri de yapabileceğine dikkat edilmelidir. Sayılan bu işlemleri ayrıntılı olarak ele alacağız.

Noterler İşlemleri, Şartları, Sözleşmeleri Onaylarlar;

Rusya Federasyonu MK'nın 153. maddesi uyarınca noterlik işlemleri, vatandaşların ve tüzel kişilerin medeni hak ve yükümlülüklerini tesis etmeyi, değiştirmeyi veya sona erdirmeyi amaçlayan eylemlerdir. Rusya Federasyonu MK'nın 158. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, noterlik işlemleri sözlü veya yazılı olarak yapılır. Noterler, yalnızca yazılı işlemleri onaylarlar. RFNK'nın 53. maddesi uyarınca, noterler, Rusya Federasyonu mevzuatının zorunlu tuttuğu işlemleri onaylarlar. Tarafların talebi üzerine noter diğer işlemleri de tasdik edebilir. Rusya Federasyonu MK'nın 160. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, bir işlemin noterlik tasdiki, bu tür bir noterlik işlemini yapma hakkına sahip bir noter veya bir yetkili tarafından, yasanın öngördüğü şekilde yapılır. Adı geçen maddenin 2 paragrafına göre yapılan işlemlerin, noter tasdiki gereklidir. Tarafların anlaşmasının öngörüldüğü durumlarda, kanunen anlaşmanın geçerlilik şartarı arasında noter tasdiki bulunmasa dahi, noter tasdiki yapılacaktır. Noter, işlemin onaylanmasına geçmeden önce, taraflara sunulan taslak işlemin anlamını ve önemini açıklamak ve içeriğinin tarafların gerçek niyetlerine uygun olup olmadığını ve tarafların gerekliliklerine, yasaya aykırı olup olmadığını kontrol etmekle yükümlüdür (RFNK'nun 54. maddesi). İşlemin tasdikine geçmeden önce noter, katılımcılarının hukuki ehliyetini (RFMK'nın 21 maddesi) kontrol etmeli ve katılımcı tüzel kişilik ise tüzel kişiliğin hukuki ehliyetini (RFMK'nın 49 maddesi) ve temsilcisinin yetkilerini kontrol etmelidir. Noterler tarafından noterlik işlemlerini gerçekleştirirken, noterler tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin Yönetmelik tarafından yönlendirilir. 30.08.2017 tarih ve 156 sayılı Rusya Adalet Bakanlığı'nın emriyle onaylanan bu

Yönetmelik, noterin noterlik işlemlerini yerine getirmesi için gereken bilgi miktarını ve kayıt yöntemini belirlemektedir²⁵⁶.

Noter Eşlerin Ortak Mülkiyetindeki Bir Hisse İçin Mülkiyet Sertifikaları
Düzenler;

Eşlerden birinin ölümü halinde, miras kalan eşin yazılı müracaatı üzerine, mirasın açıldığı yerde, noter tarafından, eşlerin ortak mülkiyetinde bulunan malvarlıkları için pay sahipliği belgesi düzenlenir. Bu durumda noter, mirası kabul eden mirasçılara bildirimde bulunmakla yükümlüdür (RFNK'nın 75. maddesi). Hayatta kalan eşe, evlilik sırasında edinilen eşlerin ortak mülkiyetindeki malların yarısı için mülkiyet belgesi (sertifika) verilebilir. Mirası kabul eden mirasçıların yazılı başvurusu ve hayatta kalan eşin muvafakati ile ölen eşin payı mülkiyet belgesinde tespit edilebilir. Sertifikayı verdikten sonra, noter derhal, en geç çalışma gününün bitimine kadar, mülkiyet haklarının devlet kaydı için kayıt makamına elektronik olarak başvurulmalıdır. Noterin sorumlu olmadığı nedenlerle, devletin hak tescili için gerekli belgelerin elektronik ortamda tescil makamına sunulması mümkün değilse, noter bu belgeleri kayıt makamına, fiziki olarak sertifikanın düzenlendiği tarihten itibaren en geç iki iş günü içinde göndermekle yükümlüdür.

Noter, malın mülkiyetinin bir başkasına devrine ilişkin yasak koyar ve kaldırır;

Bir kişiye ait malın mülkiyetinin satış, bağış vb işlemlerle başkasına devrine ilişkin işlemler hakkında yasak getirme ve getirilen yasakları kaldırma işlemleri, Rusya Federasyonu yasama kanunlarının belirlediği koşullarda ve şekilde yapılır (RFNK'nın 74. maddesi). Noter bu işlemleri, tarafların mutabakatı ile veya uygulamada geliştirilen bazı durumlarda kendiliğinden yapar. Örneğin, vesayet

²⁵⁶ Регламент совершения нотариусами нотариальных действий, устанавливающий объем информации, необходимой нотариусу для совершения нотариальных действий, и способ ее фиксирования, утвержденный приказом Минюста России от 30.08.2017 № 156/ 30.08.2017 tarihli ve 156 sayılı Rusya Adalet Bakanlığı'nın emriyle onaylanan noterlik işlemlerinin noter tarafından yerine getirilmesi, noterin noterlik işlemlerini yerine getirmesi için gereken bilgi miktarını ve kayıt yöntemini belirleyen Yönetmelik// <https://minjust.gov.ru/ru/documents/7939>, (12.03.2022).

altındaki çocuğun mülkiyet haklarını korumak için veya bankanın gayrimenkul için ipotek sözleşmesi akdetmesi durumunda notere başvurulabilir. Bu durumda noter, gerekli kontrolleri sağladıktan sonra, yasağın kaldırılması veya konulmasına ilişkin bir belge hazırlar ve yetkili makamlara konu ile ilgili bildirimde bulunur. Hazırlanan belgenin bir nüshası, noterlikte saklanır.

Noter belgelerin kopyalarının ve onlardan alıntılarının doğruluğunu kanıtlar;

Noter, devlet makamları, yerel makamlar, tüzel kişiler, vatandaşlar tarafından verilen belgelerin kopyalarının, verilen belgelerden özetlerin doğruluğunu onaylar. Noter, belgelerin kopyalarını ve bunlardan özetlerin doğruluğunu onaylarken, belgenin içeriğinin yasallığını, içinde belirtilen hususların gerçeğe uygunluğunu, imzayanların kimliğini, yasal yetkilerini, belgenin sahibi olan tüzel kişinin yasal ehliyetini onaylayamaz. Bir kısmı başka bir belgenin kopyası olan birkaç sayfadan oluşan bir kopyanın veya bir belgenin orijinalinden alınan bir alıntının aslına uygunluğu onaylanırsa, tasdik yazısında bununla ilgili bir not yazılır.

2016 yılında, Federal Noter Odası, belgelerin kopyalarının ve alıntılarının doğruluğunu onaylamak için Metodolojik Önerileri onayladı²⁵⁷. İşbu Metodolojik Önerilerin 1.4. paragrafına göre, bir noterin kopyasının doğruluğunu onaylamak için sunulan bir belgeyi kontrol etme görevi, yazarını tanımlamak için bilgi ve ayrıntıların varlığını kontrol etmekle sınırlıdır. Belgenin yazarını belirlemek imkansızsa, noter belgenin bir kopyasının aslına uygunluğunu tasdik etmeyi reddeder.

Noter belgeler üzerindeki imzanın gerçekliğini onaylar;

Noter, imzanın doğruluğunu onaylarken, belge üzerindeki imzanın belirli bir kişi tarafından imzalandığını onaylar. Belgede belirtilen hususların gerçekliğini tasdik etmez. Kanunla öngörülen haller haricinde, işlemin içeriğini oluşturan

²⁵⁷ Методические рекомендации по свидетельствованию верности копий документов и выписок из них, утвержденные решением Правления ФНП от 25 апреля 2016 года, Протокол № 04/16./ 25 Nisan 2016 tarihli Federal Noter Odası Yönetim Kurulu kararı ile onaylanan Belgelerin kopyalarının ve onlardan alıntılarının doğruluğunu onaylamak için metodolojik Öneriler, N 04/16 Sayılı Tutanak// <http://www.consultant.ru>, (15.07.2022).

belgelerdeki imzanın doğruluğunun tasdik edilmesine izin verilmez. Kadastro tescili veya devlete ait hakların tescili için yapılan başvurudaki imzanın gerçekliğini onaylayan bir noter, onay tarihinden itibaren iki iş günü içerisinde taahhütlü posta aracılığıyla makbuz onayı ile birlikte, söz konusu başvuru ve ilgili belgeleri sicil makamına gönderir (RFNK'nın 80. madesi).

Mevzuatta imzanın şekli ve içeriği ile ilgili herhangi bir gereklilik bulunmamaktadır. Herhangi bir biçimde tasarlanabilir. Bir kişinin imzası hayatı boyunca değişebilir. Kişinin imzasının pasaporttaki ile birebir aynı olması gerektiğinden bahsetmek mümkün değildir. Pasaport Hakkında Yönetmeliğin 4. paragrafına göre, pasaportta yer alması gereken unsurların arasında kişinin imzası sayılmamıştır. Vatandaşla ilgili bilgiler sadece adı, soyadı, cinsiyeti, doğum tarihi ve doğum yerini içerir²⁵⁸. Böylece noter, bir imzanın gerçekliğini tasdik ederken, imzanın bir kişi tarafından noter huzurunda atıldığına tanıklık eder. Atılan imzanın şekli ile ilgili bir belirleme yapılmamıştır. Ancak Türk noterlik mevzuatından farklı olarak parmak basma yoluyla imza, imza olarak kabul edilmemektedir.

Noter belgelerin bir dilden diğerine çevrilmesinin doğruluğunu kanıtlar;

RFNK'nın 81. maddesine göre noter, ilgili dilleri biliyorsa, bir dilden diğer dile yapılan çevirinin doğruluğunu onaylayabilir. Bir kişinin çevirinin doğruluğunun onaylanması için uzaktan başvuru yapması halinde, RFNK'nın 44.3 maddesine göre hazırlanan çevri, başvuran kişiye elektronik ortamda gönderilir.

Kanun koyucu tarafından noterlerin yabancı dildeki yeterlilik seviyesinin nasıl belirleneceği konusunda bir kriter belirlememiştir. Şu an uygulamada noterler yeterlilik seviyesini bağımsız olarak belirlemektedir. Kanaatimizce yeterlilik konusunda, uygun eğitim belgeleri ile ispat şartı getirilmelidir.

Noter çevirisi istenen belgedeki dili bilmiyorsa, çeviri, imzası noter tarafından doğrulanan bir tercüman tarafından yapılabilir. Mevcut Rus noter mevzuatı, tercümanın eğitimi için herhangi bir yeterlilik şartı aramamaktadır.

²⁵⁸ Положение о паспорте гражданина Российской Федерации, утвержденное Постановлением Правительства Российской Федерации от 8 июля 1997 года № 828./ 8 Temmuz 1997 tarih ve 828 sayılı Rusya Federasyonu Hükümeti Kararnamesi ile onaylanan Rusya Federasyonu Vatandaşının Pasaportu Hakkında Yönetmelik./<http://www.consultant.ru>, (03.05.2021).

Noter vatandaşın hayatta olduğunu onaylar;

Noterler, vatandaşların hayatta olduğunu tasdik edebilir. Reşit olmayan bir kişinin hayatta olduğunun tespiti, yasal temsilcilerinin (anne-baba, evlat edinen anne-baba, vasiler, mütevelliler) yanı sıra reşit olmayan bir kişinin bakımını üstlendiği kurum ve kuruluşların talebi üzerine yapılır (RFNK'nın 82. maddesi).

Bir vatandaşın hayatta olduğu, hem bu kişinin noter veya yetkili bir kişi huzuruna çıkması hem de noterlik veya mahalli idare veya konsoloslüğün bulunduğu bölge dışında bir noter veya görevlinin tasdiki ile tespit edilebilir. Çünkü RNK'nun 22. maddesi, noter tarafından noterlik bürosu dışında da noter eylemleri yapılmasını öngörmektedir.

Noterlik belgesinin içeriğinin ve doldurma prosedürünün analizinden²⁵⁹, kişinin hayatta olduğunu doğrulamak için yapılacak başvurunun kendisi tarafından yapılması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Bu nedenle, bir temsilci aracılığıyla başvuru yapmak imkansızdır.

RFNK'nın 82. maddenin 2. bölümünde, çocuğun yüksek yararını sağlamak için, reşit olmayan bir kişinin hayatta olduğu gerçeğini tasdik etmenin ayrıntıları düzenlenmiştir. Buna göre, reşit olmayan vatandaşların hayatta olduklarının teyidi için yapılacak başvuru, bu kişilerin kendileri tarafından yapılamamaktadır. Böyle bir noterlik işlemi ancak yasal temsilcilerinin talebi üzerine yapılabilir. Yasadareşit olmayan birisi için bu kişinin yaşadığına dair sertifika başvurusunda bulunma hakkına sahip bir yasal temsilcilerdir: anne-baba, evlat edinen anne-baba, vasiler, mütevelliler ve reşit olmayan kişinin bakımından sorumlu kurum ve kuruluşlardır. Yasal temsilcinin durumuna bağlı olarak, yetkilerinin teyit edilmesi gerekir. Reşit olmayan bir çocuğun çıkarlarını temsil etme hakkını kanıtlayan belgeler şunlar olabilir: sivil kayıt kurumlarına ait belgeler veya Birleşik Devlet Sivil Statü Kayıtları Sicilinde yer alan bilgiler ile vesayet makamlarının bir vasi ve küratör atanmasına

²⁵⁹ Приказ Министерства юстиции Российской Федерации от 30.09.2020 № 226 "Об утверждении форм реестров регистрации нотариальных действий, нотариальных свидетельств, удостоверительных надписей на сделках и свидетельствуемых документах и порядка их оформления" (Зарегистрирован 05.10.2020 № 60215) / 30 Eylül 2020 tarihli No. 226 Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın "Noterlik işlemlerinin tescili için sicil formlarının, noterlik belgelerinin, işlemlere ilişkin tasdik yazılarının ve tasdikli belgelerin ve bunların uygulanma prosedürünün onaylanması üzerine" Emir (05.10.2020 Kayıt No. 60215) / <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202010050064?index=28&rangeSize=1>, (01.04.2022).

ilişkin kararları. Söz konusu yasal ilişkiye yabancı bir unsur dahil ise, yasal temsilcinin yetkileri, yabancı devlet tarafından verilen belge temelinde tespit edilebilir.

Noter Bir Vatandaşın Belirli Bir Yerde Olduğunu Onaylar;

Vatandaşların talebi üzerine noter, başvuran kişinin belirli bir yerde bulunduğu gerçeğini tasdik eder.

Reşit olmayan bir kişinin belirli bir yerde olduğunun tespiti, yasal temsilcilerinin (anne-baba, evlat edinen anne-baba, vasiler, mütevelliler) yanı sıra küçüğün bakımını üstlenen kurum ve kuruluşların talebi üzerine yapılır (RNK'nun 83. maddesi). Bu noterlik işlemi şu anda hem noterler hem de konsolosluk görevlileri ve yerel yönetim organlarının yetkilileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Vatandaşların hayatta olduğuna ilişkin yapılacak onaylama işlemine ilişkin prosedürün aynısı yürütülür.

Maalesef RFNK'nın 83. maddesi, bir vatandaşın belli bir yerde olduğunu tasdik etmeye yönelik bir prosedür öngörmemiştir. Bu nedenle yukarıda da belirttiğimiz gibi RFNK'nın 82. maddesinde öngörülen prosedürün takip edilmesi gerekmektedir.

RF Adalet Bakanlığı'nın emriyle onaylanan Noter tasdik yazısının ("Noterlik işlemlerinin, noterlik sertifikalarının, işlemlere ilişkin sertifika yazılarının ve onaylı belgelerin tescili için kayıt formlarının onaylanması ve bunların yürütülmesine ilişkin prosedür") 3.7 numaralı Formundan, noterin, bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu onaylarken, kendisine başvuran kişinin kimliğini tespit etmesi gerektiği anlaşılmaktadır²⁶⁰. Buradan hareketle, onay işleminin bir temsilci aracılığıyla yapılamayacağı sonucuna varılmaktadır.

²⁶⁰ Приказ Министерства юстиции Российской Федерации от 30.09.2020 № 226 "Об утверждении форм реестров регистрации нотариальных действий, нотариальных свидетельств, удостоверительных надписей на сделках и свидетельствуемых документах и порядка их оформления"/30 Eylül 2020 tarihli No. 226 "Noterlik işlemlerinin, noterlik sertifikalarının, işlemlere ilişkin sertifika yazılarının ve onaylı belgelerin tescili için kayıt formlarının onaylanması ve bunların yürütülmesine ilişkin prosedür" Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın Emri/<http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202010050064?index=28&rangeSize=1>, (02.12.2021).

Noter fotoğrafta tasvir edilen kişi ile vatandaşın kimliğini tasdik eder;

RFNK'nın 84. maddesi uyarınca, noter, başvurmakta olan kişinin, sunduğu fotoğrafta tasvir edilen kişiyle, bu kişinin kimliğinin uyuştüğunu belgelemektedir. Noter, fotoğraftaki kişinin, başvuran kişi olduğundan emin olmalıdır. Rusya Adalet Bakanlığı'nın 30.08.2017 tarih ve 156 sayılı emriyle onaylanan, noterlerin, noterlik işlemlerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu bilgileri edinme ve bu bilgileri kaydetme yöntemini belirleyen, noterlik işlemlerinin yapılmasına ilişkin Düzenlemelerin 115. paragrafına göre, vatandaşın fotoğrafta tasvir edilen kişiyle kimliği şahsen ve doğrudan noter tarafından belirlenir ve tasdik yazısı veya sertifikası metninde sabitlenir²⁶¹.

RFNK'nın 84.1 maddesi uyarınca, noter, görme engelli kişinin ıslak imzasının, faksta yer alan imzası ile eşdeğer olduğunun tasdik eder;

Noter, görme engelli kişinin ıslak imzasının, mekanik bir kopyalama aracı kullanılarak yapıştırılan el yazısı imzasının, fakstaki görüntüsü ile eşdeğer olduğunu tasdik eder. Görme engellinin eşdeğerliği onaylanacak imzaları, noter huzurunda, görme engelli tarafından atılır. Noter, görme engelli kişinin ıslak imzasının, faks görüntüsü ile eşdeğer olduğunu teyit eden bir sertifika düzenler. 21 Ekim 2014 tarihinden itibaren ortaya çıkan işlem yeni bir noterlik işlemidir. Bu yetki, 24 Kasım 1995 tarihli Federal Yasanın 14.1. maddesinin uygulaması ihtiyacı ile bağlantılı olarak tanınmıştır²⁶². Noter tasdik yazısının Form No 3.19'ya göre, sertifika veren noter, ıslak imzayı atan kişinin ve onun faks görüntüsünü yapıştıran kişinin kimliğini belirler ve kişinin görme engeli olduğunu tespit eder. Ancak formdan çıkarılacak sonuca göre, noter, engelli kişinin hukuki ehliyetini kontrol etmemektedir.

²⁶¹ Регламент совершения нотариусами нотариальных действий, устанавливающий объем информации, необходимой нотариусу для совершения нотариальных действий, и способ ее фиксации, утвержденный приказом Минюста России от 30.08.2017 № 156/ Noterlik işlemlerinin noterler tarafından yapılmasına, noterin noterlik işlemlerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu bilgi miktarını ve bunların kaydedilme yöntemini belirleyen düzenlemeler, Rusya Adalet Bakanlığı'nın 30.08.2017 tarih ve 156 sayılı emriyle onaylanmıştır// <https://minjust.gov.ru>, (01.02.2022).

²⁶² 58. Федеральный Закон "О социальной защите инвалидов Российской Федерации", утвержден 24 ноября 1995 года за № 181-ФЗ/ 181-FZ sayılı 24 Kasım 1995'te onaylanan "Rusya Federasyonu Engellilerin Sosyal Korunmasına İlişkin Federal Yasa"/ <http://www.consultant.ru>, (01.02.2022).

Noter, edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmaz mal sahipliğinin ortaya çıktığını tasdik eder;

01 Ekim 2018 tarihinden itibaren edinimsel zamanaşımı nedeniyle gayrimenkul mülkiyetinin ortaya çıkışına ilişkin olaylar noter tarafından tasdik edilebilmektedir. Bu prosedür, federal hükümet kuruluşu “Rus Postası”nın yeniden düzenlenmesine ilişkin kanunun²⁶³ uygulanmasının bir parçası olarak uygulandı. Aynı zamanda, Rus Posta kuruluşunun mülkü kurulan anonim şirkete devredilmesi gerekiyordu. Ancak, Rus Posta kuruluşunun mülkünü kullanan tüzel kişiler ve bireyler de vardı. Böylece bu madde 82.2, “Rus Postası”nın kullanımında bulunan taşınmaz malın sahipliğini tanımayı amaçlamaktadır. Yukarıdaki Kanunun 20. maddesinin 13. ve 12. fıkralarına göre, Rus Posta Anonim Şirketi, Tek bir Federal Bilgi Siciline ve resmi web sitesinde, gerekli tüm verileri belirten bir taşınmaz malını satın alma niyetine dair bir mesaj yayınlamaktadır. Bundan sonra 120 gün içinde ilgili kişi veya tüzel kişi, bu gayrimenkulün sahipliğini onun için tanıma niyetini bildirmezse “Rus Posta” Anonim Şirketi edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmazın mülkiyetini aldığını tasdik etmek için notere başvurur.

Noter belgelerin sunum zamanını onaylar;

Noterler kendilerine sunulan belgelerin sunuldukları zamanı RFNK’nın 85. maddesine göre onaylar. Madde içeriğinden, bu işlemin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle notere bir belgenin sunulması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Sunulacak belgenin taşınması gereken asgari şartlar, RFNK’nın 45. maddesinde belirlenmiştir. Belge fiziki olarak sunulacak ise, kelimelerin silinmemiş, üstü çizilmemiş ve başkaca düzeltmeler yapılmamış olması, belgeye yazı eklenmemiş olması, belgenin kurşun kalemle veya kolayca silinebilecek boya ile yazılmış olması gerekir. Birkaç sayfadan oluşan bir belgenin bütünlüğü, sabitlenerek veya bütünlüğüyle ilgili

²⁶³ Федеральный закон "Об особенностях реорганизации федерального государственного унитарного предприятия "Почта России", основах деятельности акционерного общества "Почта России" и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации" от 29.06.2018 N 171-ФЗ/ No 171-ФЗ sayılı 21 Haziran 2018'de "Federal devlet teşebbüsü" Post of Russia "nın yeniden düzenlenmesinin özellikleri hakkında Federal Kanun// İnternet kaynağı: web sitesi: [https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_30-1319,\(01.02.2022\).](https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_30-1319,(01.02.2022).)

şüpheleri ortadan kaldıracak başka bir yöntemle sağlanmalıdır. Belgedeki düzeltmeler veya diğer eksiklikler, belgenin sunulduğu amaç bakımından önemsiz ise, noter, noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi için bu belgeyi kabul etme hakkına sahiptir. Noterler, formatı RNK'nun ve diğer yasal düzenlemelerin gerekliliklerine uygun olan ve notere ait yazılım ve donanım araçlarıyla çoğaltılabilen elektronik belgeleri kabul edebilir. Belgenin sunulma zamanının onaylaması, bir sertifikalama işlemi değil, bir onay yazısı vererek onaylama işlemidir. Bu nedenle, 30 Eylül 2020 tarih ve 226 sayılı Rusya Adalet Bakanlığı Emri tarafından onaylanan 2.9 No'lu noter işlemlerinin formasına göre, noter, bu noterlik işlemini gerçekleştirirken yalnızca başvuranın kimliğini tespit eder²⁶⁴. Başvurucunun ilgililiği veya başvuru tüzel kişi ise yasal yetkisinin varlığı hakkında kontrol ve onaylama işlemi yapmaz. Başvuru sahibinin kimliği, Temelleri'nin 42. maddesi uyarınca belirlenir. Noter elektronik ortamda bir tasdik yazısı yaparsa, noterlik büro çalışması kurallarına uygun olarak düzenlenmesi gerekir.²⁶⁵.

Bu nedenle, bu Kurallar'ın 200. ve 203. maddelerine göre, noter tarafından düzenlenen elektronik belgeler, Kurallara uygun olarak hazırlanmalı ve noterin el yazısı imzasıyla imzalanarak, Rusya Federasyonu Devlet Amblemi'nin bir reproduksiyonu ile mühürlenmelidir. Noterden çıkan elektronik belgeler, Rusya Federasyonu mevzuatı ile belirlenen durumlarda bir noterin güçlendirilmiş nitelikli elektronik imzası ile onaylanır ve bilgisayar ağları kullanılarak muhataba gönderilir veya yabancılaştırılmış makine ortamında kişisel bir resepsiyonda iletilir (CD / DVD - ROM, flash kartlar veya bilgi depolamak için kullanılan diğer cihazlar).

Noter başvuruları ve (veya) gerçek ve tüzel kişilerin diğer belgelerini diğer gerçek ve tüzel kişilere devreder (RFNK'nın 86. maddesi);

30 Eylül 2020 tarihli No. 226 Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın "Noterlik işlemlerinin tescili için sicil formlarının, noterlik belgelerinin, işlemlere ilişkin tasdik yazılarının ve tasdikli belgelerin ve bunların uygulanma prosedürünün onaylanması üzerine" Emir (05.10.2020 Kayıt No. 60215) / <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202010050064?index=28&rangeSize=1u>, (12.03.2021).

²⁶⁵ Правила нотариального делопроизводства утверждены решением Правления Федеральной нотариальной палаты 17 декабря 2012 года, Приказом Министерства юстиции российской Федерации 16 апреля 2014 года за № 78/ Noterlik ofis çalışma kuralları, Federal Noter Odası tarafından 17 Aralık 2012 tarihindeki Yönetim Kurulu kararı ile kabul edildi ve Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın 16 Nisan 2014 No. 78 sayılı Emri ile onaylandı./ <http://www.consultant.ru>, (12.03.2021).

Noter, gerçek ve tüzel kişilerin başvurularını ve (veya) diğer belgelerini diğer gerçek ve tüzel kişilere devreder. Aktarılabacak belgeler notere ait bir ön yazı içerir. Belgeler, makbuz karşılığında şahsen teslim edilebilir, alındı teyidi ile iadeli taahhütlü posta ile gönderilebilir veya bilgi ve telekomünikasyon ağları dahil olmak üzere teknik araçlar kullanılarak teslim edilebilir. Belgelerin bilgi ve telekomünikasyon ağları dahil olmak üzere teknik araçlar kullanılarak teslim edilebilmesi için noter, RFNK'nın 103.8 maddesinde belirtilen şekilde sunulan belge temelinde bir elektronik belge hazırlar ve noterin nitelikli elektronik imzasıyla imzalanmış bir elektronik belge paketi oluşturur. İlgili kişilerin nitelikli elektronik imzaları ile imzalanan gerçek veya tüzel kişilere ait elektronik belgeler, noter aracılığıyla bir elektronik belge paketi oluşturularak ve bilgi ve telekomünikasyon ağlarını kullanarak başka gerçek veya tüzel kişilere teslim edilebilir.

Elektronik belgelerin kaynağı olan kişinin nitelikli elektronik imzasının doğrulanması ve bu imzanın 6 Nisan 2011 tarihli ve 63-FZ sayılı "Elektronik İmzalar Hakkındaki Federal Kanun" uyarınca bu kişiye ait olduğunun teyit edilmesi şartıyla elektronik belgeler iletim için kabul edilir²⁶⁶.

Noter mevduat için nakit ve menkul kıymet kabul eder (RFNK'nın 87. maddesi) ;

Noterin mevduatına yatırma, genellikle borçlunun yükümlülüğünü yerine getirme şekli anlamına gelir. Noter, Rusya Federasyonu medeni mevzuatının öngördüğü durumlarda, alacaklıya devretmek için borçludan nakit ve teminat kabul edebilir. Bu nedenle, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 327. maddesinin 1. fıkrasına göre, borçlu tarafından aşağıdaki nedenlerle menkul kıymetler noter mevduatına ve kanunla öngörülen hallerde mahkeme mevduatına yatırma hakkına sahiptir. Bu durumlar şunlardır;

1) Borcun ifası gereken yerde alacaklının veya ifayı kabul etmeye yetkilendirdiği kişinin bulunmaması;

2) Alacaklının ehliyetsiz olması ve temsilcinin bulunmaması;

²⁶⁶ Федеральный закон "Об электронной подписи" от 06.04.2011 N 63-ФЗ принят Государственной Думой 25 марта 2011 года, одобрен Советом Федерации 30 марта 2011 года/25 Mart 2011 tarihinde Devlet Duması tarafından kabul edilen, 30 Mart 2011 tarihinde Federasyon Konseyi tarafından onaylanan 06.04.2011 tarihli N 63-FZ "Elektronik İmza Hakkında" Federal Yasa/ <http://www.consultant.ru>, (12.03.2021).

3) Özellikle alacaklı ile diğer kişiler arasında yükümlülüğün alacaklısının kim olduğu konusunda anlaşmazlık bulunması;

4) Alacaklının edimin kabulünden kaçınması veya onun diğer nedenlerle ifayı kabulde gecikmesi.

Noter hesabına veya mahkemeye yatırılan mevduat veya menkul kıymetler, borçlu tarafından yükümlülüğün yerine getirilmesi olarak kabul edilir. Para veya menkul kıymetleri alacaklı adına kabul eden noter veya mahkeme, ödemeyi alacaklıya bildirir.

Alacaklı, noter veya mahkeme hesabından para veya menkul kıymet alana kadar, borçlu, bu para veya menkul kıymetlerin yanı sıra onlardan elde ettiği gelirin iadesini talep etme hakkına sahiptir. Yerine getirilen taahhüdün borçluya iade edilmesi halinde, borçlu edimi yerine getirmiş sayılmaz.

Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 720. ve 738. maddeleri uyarınca, alacaklı işin sonucunu kabul etmekten kaçınırsa, borçlu yüklenici tarafın, sözleşmeye konu edimi satmasına izin verilir ve satıştan elde edilen gelirden, alacaklı tarafından yapılması gereken ödeme miktarı düşülerek, alacaklı adına noter mevduatına yatırılır. 30 ağustos 2017 tarihli No 156 Noterlik işlemlerinin noter tarafından yerine getirilmesi, noterin noterlik işlemlerini yerine getirmesi için ihtiyaç duyduğu bilgi ve bu bilgilerin kayıt yöntemini belirleyen Düzenlemesi'nin 13. bölümünün 87. paragrafına göre, Rusya Federasyonu mevzuatına uygun olarak borçlunun veya başka bir kişinin başvurusu üzerine, noterlik hesabına yapılacak ödemelerde, noter tarafından, bir yükümlülüğün yerine getirilmesi veya Rusya Federasyonu mevzuatında öngörülen diğer durumlar dahil olmak üzere ödemenin gerekçesi, borçlu ve alacaklılara ilişkin bilgiler ve borcun ifa yeri tespit edilir. İfa yeri sözleşme ile belirlenmemişse, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 316. maddesine göre, edimin konusunun parasal bir yükümlülük olduğu hallerde, ifa yeri, borcun doğduğu anda alacaklının ikamet ettiği yer veya alacaklı tüzel kişi ise tüzel kişinin bulunduğu yerdir. Edimin konusunun nakit olmayan fon olması halinde, ifa yeri, kanunda aksi belirtilmedikçe, alacaklıya hizmet veren bankanın (şube, alt bölümü) bulunduğu yerdir.

Noter tarafından menkulün mevduata kabul edilebilmesine ilişkin izlenecek prosedür, Noterlik Usul Kuralları'nın 156-159. maddelerinde düzenlenmektedir.

Yasa, nakit olmayan parayı mevduata kabul etmek için noterle uzaktan iletişime geçmeye olanak tanımaktadır. Bu durumda, paranın depozito olarak noter tarafından kabulü, RFNK'nın 44.3. maddesinde öngörülen şekilde gerçekleştirilir. Noter, mevduat için nakit ve menkul kıymetlerin kabulü işlemi, bunların bankaya transferi ile birlikte yapılmalıdır. Bu durumda, paranın noterlik işleminin ifası için açılan özel bir mevduat hesabına yatırılması gerekir. Noterin mevduat hesabı açma prosedürü, Rusya Merkez Bankası'nın 30 Mayıs 2014 tarihli 153-I sayılı "Banka Hesaplarının, Mevduat Hesaplarının, Mevduat Hesaplarının Açılması Ve Kapatılması Hakkındaki Talimat"ın 6. bölümünde belirtilmiştir²⁶⁷. Bu Talimatın 6.4. paragrafına göre, mevduat hesabı açmak için noter bankaya şu belgeleri ibraz eder:

- a) kişiye ait kimlik belgesi;
- b) kart
- c) Rusya Federasyonu mevzuatına uygun olarak, Rusya Federasyonu'nun kurucu birimlerinin adalet makamları tarafından verilen noterin yetkisini (görev tayini) onaylayan belge.

Noter mevduat hesabına kaydedilen fonlar, bankanın iflası halinde, bankanın malvarlıkları arasından çıkarılır²⁶⁸.

Noter icra yazısını yapar;

Noterlere İlişkin Mevzuatın RFNK'nın 16. Bölümü, noterin icra yazısı konularına ayrılmıştır. RFNK'nın 89. ve 91 maddeleri uyarınca noterlere, borç tahsilatının tartışılmaz bir şekilde yapıldığı belgeler üzerinde icra notu yapma hakkı verilmiştir. Noter, icra yazısını borcun ifa edileceği günden itibaren iki yıldan fazla süre geçmemişse verebilir. İcra tebligatlarına dayanarak, borç tahsilatının tartışılmaz bir şekilde gerçekleştirildiği belgeler şunlardır:- mülk devri için parasal yükümlülükler veya yükümlülükler oluşturan noter tasdikli işlemler;- mikrofinans

²⁶⁷ Инструкция Банка России от 30 мая 2014 года № 153-И "Об открытии и закрытии банковских счетов, счетов по вкладам (депозитам), депозитных счетов." / Rusya Merkez Bankası'nın 30 Mayıs 2014 tarihli 153-I sayılı "Banka hesaplarının, mevduat hesaplarının, mevduat hesaplarının açılması ve kapatılması hakkında Talimat" / <http://www.consultant.ru/>, (12.03.2021).

²⁶⁸ Федеральный закон РФ от 26 октября 2002 года № 127-ФЗ «О несостоятельности (банкротстве)», статья 189.91 / 26 Ekim 2002 tarihli Rusya Federasyonu Federal Yasası No. 127-FZ "İflas hakkında", 189.91 madde / <http://www.consultant.ru/>, (12.03.2021).

kuruluşunun alacaklı olarak hareket ettiği sözleşmeler hariç olmak üzere, söz konusu sözleşmelerde koşullar varsa veya noter icra notuna göre borç tahsil etme olasılığına ilişkin ek sözleşmeler varsa kredi sözleşmeleri;- alacaklısı “Konut Sektöründe Birleşik Kalkınma Enstitüsü” Anonim Şirketi olan kredi sözleşmeleri ve alacaklısı, hakların (alacakların) devrine dayalı olarak “Konut Sektöründe Birleşik Kalkınma Enstitüsü” Anonim Şirketi olan kredi sözleşmeleri(bu tür kredi sözleşmelerde veya bunlara ek sözleşmelerde noterin icra notunda borç tahsil etme olasılığına ilişkin bir koşul varsa);- Kefilin kredi sözleşmesi kapsamında müşterek ve müteselsil sorumluluğunu öngören kefalet sözleşmeleri (kefalet sözleşmelerinde noter icra notuna göre borç tahsil etme imkanına ilişkin bir koşul varsa);- iletişim hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin sözleşmelerde belirlenen süreler içinde hizmetlerin ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda (sözleşmelerde noter icra notunda borç tahsil etme imkanına ilişkin şartlar varsa);- listesi Rusya Federasyonu Hükümeti tarafından belirlenen diğer belgeler.

Görüldüğü gibi kanunda, icra yazısı kavramının yasal bir tanımı yapılmamıştır.

Bu noterlik işleminin içeriğine ve sonuçlarına dayanarak, icra notu; noterin, borçluya, alacaklısına borçlu olduğu parayı veya mülkü geri vermesi için verdiği emir olarak tanımlanabilir²⁶⁹.

Rusya Federasyonu Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 61. Maddesine göre, noter tasdikli bir belgenin, bu Kanun'un 186. Maddesinde belirtilen şekilde reddedilmediği veya noterlik işlemini gerçekleştirme prosedüründe önemli bir ihlalin tespit edilmediği sürece gerçek olduğu kabul edilir. İcra İşlemleri Hakkında Federal Kanun'un 30. maddesi uyarınca, noterin icra emri, bir icra belgesidir ve icra takibinin başlatılmasına ilişkin bir açıklama ile birlikte icra memuruna iletilmelidir. Bu Kanun'un 12. maddesi uyarınca, noter, icra memuruna elektronik belge şeklinde bir icra yazısı gönderme hakkına sahiptir²⁷⁰.

²⁶⁹ ШВАРЦ, М. З., “Комментарий законодательства Российской Федерации о нотариате”, под редакцией МАЛЕШИНА Д.Я., Статут, М., 2018, стр.399/ SHVARTS, M. Z., “Rusya Federasyonu'nun noterler hakkındaki mevzuatı hakkında yorum”, MALESHIN D.Ya. tarafından düzenlendi., Statut, M., 2018, s. 399 .

²⁷⁰ Федеральный закон "Об исполнительном производстве" от 02.10.2007 N 229-ФЗ/ N 229-FZ sayılı “İcra İşlemleri Hakkında Federal Kanun”, 02.10.2007, <http://www.consultant.ru>, (12.04.2021).

Noter senetlere karşı protestolar yapar;

RFNK'nın 95. maddesi uyarınca, bir senedin ödenmemesi, kabul edilmemesi ve tarihsiz kabul edilmesi halinde protesto çekilmesi, Rusya Federasyonu'nun yasal düzenlemelerine uygun olarak noter tarafından yapılır. Maddede ayrıca 11 Mart 1997 tarihli ve 48-FZ sayılı "Kambiyo Senet ve Basit Senet Hakkında Rusya Federasyonu Federal Yasası"na atıf yapılmaktadır²⁷¹.

RFNK 95. maddesini daha iyi anlayabilmek için kısaca senet kavramını açıklamakta fayda görmekteyiz. Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun 142. maddesine göre, senet, menkul kıymet türlerinden biridir. Menkul kıymetler, kanunla belirlenen gereklilikleri karşılayan, yükümlülükleri ve diğer hakları belgeleyen, kullanımı veya devri ancak belgenin (belgesel menkul kıymetler) sunulmasıyla mümkün olan belgelerdir. Bu nedenle, bu, borcu geri ödenmesi yükümlülüğünü yazılı olarak teyit eden bir belgedir. Senet, senet düzenleyenin basit ve koşulsuz bir vaadini (basit senet) veya bir kişiye (kambiyo senedi) belirtilen tutarı belirtilen süre içinde ödeme teklifini içerir.

Senet protestosu, mevzuatın belirli yasal sonuçları ilişkilendirdiği, bir senet yükümlülüğü için tartışılmaz, yasal olarak önemli olan gerçekleri onaylayan, kamuya açık olarak hazırlanmış bir eylemdir. Anılı maddede üç tür protesto sayılmaktadır. Bunlardan ilki, ödemenin reddedildiğini gösteren bir protesto olan ödememe protestosudur. İkincisi, bir senedin kabul edilmeğinin, reddedildiğinin teyit edildiği kabul etmeme halindeki protestodur. Son olarak üçüncü tür, kabul edenin kabul tarihini belirtmeyi reddetmesi üzerine tarihsiz senedin protestosudur.

Bir senedin borçlusu basit senette, senet veren; kambiyo senedinde ise, akseptördür. 07.08.1937 tarih ve 104/1341 sayılı Senet ve Senet Hakkında Yönetmeliğin (bundan sonra Senet Yönetmeliği olarak anılacaktır) 70. ve 78. maddeleri uyarınca, senet borçlularına ve bu kişilerin avalistlerine karşı talepler (Senet Yönetmeliğin 32 nci maddesi), protesto bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, senedin hem vadesinde hem de ödeme tarihinden itibaren üç yıl

²⁷¹ № 48-ФЗ Федеральный закон "О переводном и простом векселе", 11.03.1997 /No 48-FZ sayılı "Kambiyo senet ve ve basit senet hakkında Rusya Federasyonu Federal Yasası", 11 Mart 1997, <http://www.consultant.ru>, (12.04.2021).

boyunca ileri sürülebilir²⁷². Hak sahibine ödeme yapmak amacıyla, hem basit senet hem de kambiyo senedi düzenlenir. Bu, ödememe protestosunun, hem basit senet hem de kambiyo senedi bakımından yapılabileceği anlamına gelir. Kabul etmemeye karşı protesto ancak bir kambiyo senedi ile ilgili olarak yapılabilir.

Noterlerin noter eylemlerini tamamlaması için noterin ihtiyaç duyduğu bilgi miktarını ve bunu nasıl kaydedeceğini belirleyen noterlerin noter eylemlerinin yürütülmesi için Düzenlemelerin²⁷³ (bundan sonra 156 sayılı Düzenlemeler) 11. bölümü, bir senedi protesto etmek için gereken bilgileri düzenlemektedir. Buna göre, başvuranın mevcudiyetine bir kambiyo senedinin varlığına ilişkin bilgi, noter tarafından yalnızca aslının veya Rusya Federasyonu'nun kambiyo mevzuatında belirlenen prosedüre uygun olarak düzenlenmiş bir kopyasının sunulması üzerine belirlenir. Protesto için ibraz edilen belgenin kambiyo senedi sayılabilmesi için, kambiyo senetlerine ilişkin mevzuatın gereklerine uygun olduğunun, başvuru sahibinin bir poliçenin yasal sahibi statüsüne sahip olup olduğunun, protesto yapmak için belirlenen sürenin başlamış olduğunun veya bir süre geçmesi gerekiyor ise bu sürenin geçmiş olduğunun, alacağın poliçe üzerindeki ibraz yerinin noter tarafından ibraz edilen senet üzerinden tespiti gerekmektedir. Bir senet sahibinin senetten sorumlu kişiye bir senet ibrazına ilişkin bilgiler, noter tarafından, senet sahibinin beyanından veya Rusya Federasyonu kambiyo senetlerine ilişkin mevzuatta öngörülen hallerde senette uygun yazıtların (işaretlerin) bulunmasıyla tespit edilir. Rusya Federasyonu'nun kambiyo senedine ilişkin mevzuatında öngörülen ödeme, kabul veya diğer işlemleri yapmakla yükümlü olan kişinin reddine ilişkin bilgiler, noter tarafından şahsen ve doğrudan reddeden kişinin sözlerinden belirlenir. Protesto ihtiyacına ilişkin bilgiler noter tarafından belirlenir ve bu bilgiler senet sahibinin yazılı beyanı alınarak kaydedilir.

²⁷² № 104/1341 Постановление ЦИК СССР и СНК СССР, 07.08.1937 “О введении в действие Положения о переводном и простом векселе” / N 104/1341 sayılı SSCB Merkez Yürütme Komitesi ve SSCB Halk Komiserleri Konseyi'nin “Basit senet ve kambiyo senetler ile ilgili hükümlerin yürürlüğe girmesi hakkında” Kararı, 08.07.1937, <http://www.consultant.ru>, (11.04.2021).

²⁷³ № 156 “Регламент совершения нотариусами нотариальных действий, устанавливающих объем информации, необходимый нотариусу для совершения нотариальных действий, и способ ее фиксирования”, 30.08.2017. / No 156 Sayılı “Noterlerin noter eylemlerini tamamlaması için noterin ihtiyaç duyduğu bilgi miktarını ve bunu nasıl kaydedeceğini belirleyen noterlerin noter eylemlerinin yürütülmesi için Düzenlemeler”, 30.08.2017., <https://minjust.gov.ru/ru/documents/7939>, (12.04.2021).

Ödeme için çek ibraz ve çeklerin ödenmediğini tasdik eder;

Ödeyenin bulunduğu yerdeki noter, çek Rusya Federasyonu topraklarında düzenlenmişse, on gün sonra ibraz edilen çeki ödeme için ibraz etmeyi kabul eder. Çek, Bağımsız Devletler Topluluğu üye devletlerinin topraklarında düzenlenmişse, yirmi gün sonra ibraz edilen çeki ödeme için ibraz etmeyi kabul eder. Çek, başka bir ülke topraklarında düzenlenmişse, çekin düzenlendiği tarihten itibaren yetmiş gün sonra, ancak bu tarihi takip eden gün öğlen saat 12'den geç olmamak üzere ibraz edilen çeki ödeme için ibraz etmeyi kabul eder. Çekin ödenmemesi durumunda, noter, çekin ödenmediğini, çekin üzerine yazarak onaylar ve bunu kayıt defterine not eder. Çek üzerindeki yazıyla eşzamanlı olarak, çek sahibine, çekin banka tarafından ödenmediği ve çek üzerindeki yazının işlenmesi konusunda bir bildirim gönderir (RFNK'nın 96. maddesi).

156 sayılı Düzenlemeler'in 80. paragrafına göre, ödeme için çek ibrazı ve çekin ödenmediğinin tasdiki için yapılacak işlemler, yalnızca çek aslının başvuran tarafından, notere, ibraz edilmesi ile yapılabilir. Çekin bir kopyası noter tarafından noterlik dosyasına konulur. Ayrıca ödeme için sunulan belgenin mevzuatın gerekliliklerine uygunluğu hakkında bilgi, çekin Ekonomik Ciroya Yeni Bir Örnek Getirilmesi Hakkında Karar'ın²⁷⁴ gerekliliklerine uygunluğu hakkında bilgi, çekin bankacılık kurallarına uygunluğu, başvuranın kanuni çek hamili statüsüne olup olmadığı, ödeme ve protesto için öngörülen başlangıç bitim tarihi ibraz edilen çek üzerinden noter tarafından belirlenir (156 sayılı Düzenlemelerin 81. paragrafı).

Çekin, muhataba sunulduğu ve muhatabın ödeme yapmayı reddettiği bilgisi, ödeyenin beyanları üzerinden, noter tarafından tespit edilir. Protesto düzenleme ihtiyacına ilişkin gerekli bilgiler, noter tarafından belirlenir ve çek hamilinin yazılı beyanı alınarak kaydedilir (156 sayılı Düzenlemelerin 82. ve 83 paragrafları).

Çekin, noter tarafından bizzat muhataba ödeme için sunulduğu, muhatap tarafından talebin reddedildiği ile ilgili bilgiler ve çek bedelinin ödenmemesini sebepleri protestoya yazılır. Çek üzerindeki talebin, muhatabın bulunmaması veya

²⁷⁴ № 2174-I Постановление Президиума Верховного Совета Российской Федерации “О введении в хозяйственный оборот чеков нового образца”, 1.01.1992./ No 2174-I sayılı Rusya Federasyonu Yüksek Konseyi Başkanlığının kararı “Ekonomik ciroya yeni bir örnek çeklerin getirilmesi hakkında”, 1.01.1992, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_254/ (12.04.2021).

noterin muhatabı kabul etmemesi nedeniyle yerine getirilmemesi durumunda, belirtilen bilgiler bilgi kayıt tutanağına ve protesto metnine yazılır (156 sayılı Düzenlemelerin 83. paragrafı).

Saklamak için belgeleri kabul eder (RFNK'nın 97. maddesi);

Noter, envantere göre depolamak için belgeleri kabul eder. Envanterin bir nüshası noterde kalır, bir nüshası belgeleri teslim eden kişiye verilir. Noter, kişinin talebi üzerine, uygun şekilde paketlenmişse envantersiz belgeleri kabul edebilir (ambalaj, noter mührü ile mühürlenir ve noter ve belgeleri teslim eden kişi tarafından imzalanır). Bu gibi durumlarda noter ambalajın güvenliğınden sorumludur.

Noter, RFNK'nın 44.3. maddesinde belirtilen şekilde saklamak üzere, başvuru sahibi tarafından Federal Noter Odasına ait bilgi ve telekomünikasyon ağı kullanılarak, noter birleşik bilgi sistemi üzerinden gönderilen dosya şeklindeki elektronik belgeleri, noter birleşik bilgi sistemi operatörü tarafından onaylanan bir noter tarafından saklanmak üzere, elektronik belgeleri kabul eder. Saklanmak üzere birden fazla elektronik belge sunulması halinde, başvuru sahibi bu belgelerden bir paket oluşturur ve elektronik imzasıyla imzalar.

Elektronik belgenin saklanması için noterliğe yapılacak başvuruda; elektronik belge dosyasının adı, elektronik belge dosyasının boyutu ve formatı, elektronik belgenin saklanma süresi, başvuru sahibinin e-posta adresi ve başvuru sahibinin bilgilendirilmesi için cep telefonu numarası, noter birleşik bilgi sistemi operatörü tarafından başvuru sahibine sunulan elektronik belgenin depolamasının özdeşliği belirtilir. Saklanmak üzere kabul edilen bir elektronik belgeyi kabul etme ve iade etme prosedürü, elektronik bir belgeyi noterlerin birleşik bilgi sisteminde saklamak için teknik gereksinimler birleşik bilgi sistemi operatörü tarafından belirlenir. Belgeleri teslim eden kişiye bir sertifika verilir. Elektronik bir belgenin saklanmak üzere kabulü halinde, noter, kendi nitelikli elektronik imzasıyla imzalanmış ve elektronik belge saklama yerinin tanımlayıcısını içeren elektronik biçimde bir sertifika düzenler.

Noter deniz protestoları yapar;

RFNK'nın 19. bölümü, deniz protestolarına ilişkin düzenlemelere ayrılmıştır. Deniz protestosu, geminin seyir sırasında bir kazaya karışması halinde, gemi sahibinin haklarını ve meşru çıkarlarını korumak için kanıt sağlamak amacıyla, deniz veya nehir gemi kaptanının, notere resmi yazılı başvurusudur.

RF TDK'nın 24. bölümünde de deniz protestosuna ilişkin birtakım düzenlemeler yer almaktadır²⁷⁵. RF TDK'nın 394. maddesine göre, denizcilik protestosunun amacı, mümkün olduğunca, olayın koşulları ve olaya neden olan sebepler, hasarla ilgili bilgiler ve hasarın önlenmesi veya azaltılması için alınan önlemler de dahil olmak üzere kazayla ilgili mümkün olduğunca kapsamlı bilgi sağlamaktır.

Noter, armatörün haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasına dair delil teşkil etmesi amacıyla, geminin seferi veya demirlenmesi sırasında gemi sahibine karşı mülkiyet iddialarının açılmasına temel olabilecek meydana gelen bir olay hakkında gemi kaptanından, bir beyan kabul eder (RNK'nun 99. maddesi). Görüldüğü üzere, gemi kaptanı, deniz protestosu yapmak için başvuruda bulunma hakkına sahiptir. Noter, kaptanın başvurusunu değerlendirmeden önce, başvuruyu yapan ve imzalayan kişinin kimliğini ve resmi konumunu tespit etmekle yükümlüdür.

Bir deniz protestosu başvurusu, meydana gelen olayın koşullarını ve kaptanın kendisine emanet edilen mülkün güvenliğini sağlamak için aldığı önlemleri içermelidir. Geminin kaptanı, Rusya Federasyonu'nda ticari nakliyeye ilişkin mevzuata göre, başvuru ile aynı anda veya limana girildiği andan itibaren en geç yedi gün içinde veya olay limanda gerçekleşmişse olay anından itibaren gemi jurnali ve kaptanı tarafından tasdikli gemi kütüğünden bir alıntıyı notere ibraz etmekle yükümlüdür.

Rusya Federasyonu'nun ticari nakliyeyi düzenleyen mevzuatına uygun olarak bir deniz protestosu başvurusu, gemi limana ulaştığı andan itibaren yirmi dört saat içinde yapılır. Limanda deniz protestosu yapılmasını gerektiren bir olay meydana

²⁷⁵ № 81-ФЗ “Кодекс торгового мореплавания Российской Федерации”, 30.04.1999, принят Государственной Думой 31.03.1999 года, одобрен Советом Федерации 22.04.1999 года /N 81-FZ sayılı “Rusya Federasyonu Ticari Denizcilik Kanunu”, 30.04.1999, Devlet Duması tarafından 31 Mart 1999'da kabul edildi, 22 Nisan 1999'da Federasyon Konseyi tarafından onaylandı, <http://www.consultant.ru>, (17.03.2022).

gelmişse, olayın meydana geldiği andan itibaren yirmi dört saat içinde deniz protestosu başvurusu yapılması gerekir. Belirtilen süre içinde itirazda bulunulmamışsa, süresi içerisinde itirazda bulunulamamasının nedenleri de deniz protestosu başvurusunda belirtilmelidir (RFNK'nın 100. maddesi). Noter, kaptanın beyanına, gemi jurnalinden alınan kayıtlara ve ayrıca kaptanın kendisi ve mümkünse gemi komuta kadrosundan en az iki tanık ve gemi mürettebatından iki tanık ile yaptığı görüşmeye dayanarak, deniz protesto eylemi hazırlar ve bunu imzası ve resmi mührü ile onaylar. Deniz protesto yasasının bir kopyası kaptana veya yetkili bir kişiye verilir (RFNK'nın 101. maddesi).

Düzenlemelerin XII. bölümünde, bir deniz protestosu hazırlamak için gereken bilgiler ve bu bilgileri kaydetme prosedürünü düzenlenmektedir.

Düzenlemeleri'nin 84. paragrafına göre, Deniz protestosunun ilan edildiği olayın durumu ve koşulları ile ilgili bilgiler, kendisine emanet edilen mülkün güvenliğini sağlamak için kaptan tarafından alınan önlemler hakkında, noter tarafından gemi kaptanının ifadesi, gemi seyir defteri kayıtları, gemi kaptanı anketi ve mümkünse geminin komuta personeli ve gemi ekibinden iki tanığın en az iki tanığı temelinde belirlenir.

Noter kanıt sağlar;

RFNK'nın 102. maddesine göre, noterler, ilgili kişilerin talebi üzerine, ileride mahkeme veya idari organa başvuruda kullanılacak olan delillerin sonradan sunulmasının imkansız olması veya önemli ölçüde zorlaşacağı hallerde, gerekli delilleri sağlar. Noterlere tanınan bu yetki sayesinde mahkemelerin işlemleri kolaylaşmaktadır. Noterlerle ilgili Rus mevzuatında “delil tespiti” kavramının tanımı yapılmamıştır. Kavram medeni usul hukuku teorisinde mevcuttur. Örneğin, “kanıt sağlama, gerçekler hakkındaki bilgilerin kanunun öngördüğü şekilde hızlı bir şekilde birleştirilmesi olarak adlandırılır.”²⁷⁶. Delil elde etmek amacıyla izlenecek usuli

²⁷⁶ ТРЕУШНИКОВ, М.К., “Гражданский процесс: Учебник”, под ред. М.К. Треушникова, 3-е издание, переработанное и дополненное, М., 2010, стр.323./ TREUSHNIKOV, M.K., “Hukuk Usulü Muhakemeleri: Ders Kitabı”, düzenleyen M.K. Treushnikov, 3. baskı, gözden geçirilmiş ve genişletilmiş, M., 2010, s. 323.

işlemler, noterler hakkındaki mevzuata ek olarak, RF MUK'nın 6. bölümü,²⁷⁷ RFTUK'nun 7. bölümü,²⁷⁸ RFİSK'nu hükümlerine²⁷⁹ ve Noterler Tarafından Kanıt Sağlanması İçin Metodik Öneriler'de yer alan hükümlerine göre belirlenir²⁸⁰.

RFMUK'nın 6. bölümünün 55. maddesine göre, davadaki deliller, mahkemenin tarafların taleplerini ve itirazlarını haklı çıkaracak koşulların varlığını veya yokluğunu ve davanın doğru bir şekilde gözden geçirilmesi ve çözülmesi için önemli olan diğer koşulların varlığını belirlediği gerçekler hakkında yasaların öngördüğü şekilde elde edilen bilgilerdir. Bu bilgiler, tarafların ve üçüncü kişilerin beyanlarından, tanık ifadelerinden, yazılı ve maddi delillerden, ses ve görüntü kayıtlarından, bilirkişi raporlarından elde edilebilir. Kanuna aykırı olarak elde edilen bilgilerin delil değeri yoktur ve mahkeme kararına esas alınamazlar.

RFTUK'nın 7. bölümünün 64. maddesine göre delil, tahkim mahkemesinin davaya katılan kişilerin iddialarını ve itirazlarını haklı çıkaran koşulların varlığını veya yokluğunu ve değerlendirme yapabilmek için önemli olan diğer koşulları belirlediği, bu Kanuna ve diğer federal yasalara uygun olarak elde edilen bilgilerdir.

Noter, delilleri güvence altına almak için tanıkların beyanlarını alır, yazılı ve maddi delilleri inceler ve bilirkişi tayin eder (RFNK'nın 103. maddesi). RNK'nun 102. maddesinde yer alan “noter, mahkemede veya idari bir organda bir dava olması durumunda gerekli kanıtları sağlar” ifadesinden delil oluşturabilecek bilgiler hakkında bir sınırlama yapılmadığı anlaşılmaktadır. RFMUK'nda Kanunu'nda deliller, yazılı delil (71.madde), maddi delil (73.madde), ses ve görüntü kayıtları (77.madde), uzmanlık gerektiren (79.madde) gibi türlere ayrılmıştır. RFNK'nın 102. maddesi, noterin işlemleriyle sağlanabilecek delillerin listesini sınırlamaz.

²⁷⁷ № 138-ФЗ “Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации”, 14.11.2002, принят Государственной Думой 23.10. 2002 года, одобрен Советом Федерации 30.10. 2002 года /№ 138-FZ sayılı “Rusya Federasyonu Medeni Usul Kanunu”, 14.10.2002, Devlet Duması tarafından 23.10.2002'de kabul edildi, 30.10.2002'de Federasyon Konseyi tarafından onaylandı, <http://www.consultant.ru>, (12.01.2022).

²⁷⁸ № 95-ФЗ “Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации”, 24.07.2002./ N 95-FZ sayılı “Rusya Federasyonu Tahkim Usul Kanunu”, 24.07.2002, <http://www.consultant.ru>, (12.01.2022).

²⁷⁹ № 195-ФЗ “Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях”, 30.12.2001./ №195-FZ sayılı “Rusya Federasyonu İdari Suçlar Kanunu”, 30.12.2001, <http://www.consultant.ru>, (12.01.2022).

²⁸⁰ Методические рекомендации по обеспечению доказательств нотариусами, Утверждены на заседании Координационно-методического совета нотариальных палат Центрального федерального округа Российской Федерации, прошедшем в Московской области 25-28 июня 2013 года. / Noterler tarafından kanıt sağlanması için metodik öneriler./ <https://notariat.ru>, (12.01.2022).

RFMUK'nın 71. maddesine göre yazılı delil, davanın değerlendirilmesi ve karara bağlanması için önemli olan hallere ilişkin bilgileri, fiilleri, sözleşmeleri, sertifikaları, iş yazışmalarını, faks yoluyla elde edilenler de dahil olmak üzere dijital, grafik kayıt şeklinde oluşturulan diğer belge ve malzemeleri, elektronik veya diğer iletişim, bilgi ve telekomünikasyon ağı kullanılarak Rusya Federasyonu mevzuatında öngörülen şekilde elektronik imza ile imzalanmış veya belgenin gerçekliğini belirlemeye izin veren başka bir şekilde oluşturulan belgelerdir. Yazılı deliller arasında, mahkeme kararları, diğer mahkeme emirleri, usuli işlem protokolleri, mahkeme kayıtları, usuli işlem protokollerinin ekleri (şemalar, haritalar, planlar, çizimler) bulunur. Noter, ilgili kişinin talebi üzerine delil sunabilmesi için siteyi internet üzerinden inceleme ve üzerinde bulunan bilgileri yazılı bir protokol düzenleyerek kayıt altına alma hakkına sahiptir. Noterler için delil tespiti konusunda, "Mahkemelerin Rusya Federasyonu Yasasını Uygulamaları Hakkında Kitle İletişim Araçları Üzerine Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi Plenumu'nun 15 Haziran 2010 Sayılı 16 sayılı Kararı vardır. Bu Kararın 7. paragrafına göre, federal yasalar tarafından telekomünikasyon ağları aracılığıyla (internet'teki siteler de dahil olmak üzere) bilginin yayılmasının kanıtlanmasında herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Bu nedenle, böyle bir anlaşmazlığın konusu olan olgunun gerçekleşip gerçekleşmediğine karar verirken, mahkeme, RFHUMK'nun 55. ve 60. maddeleri uyarınca, medeni usul mevzuatı tarafından sağlanan her türlü her türlü ispat yönteminin kabul etme hakkına sahiptir. RFHUMK'nu ve RFNK'nun 102. maddesinin 2. bölümü, noterin, mahkemede görülmekte olan davalarla ilgili olarak delil kanıt sağlamasına izin vermemektedir. Bununla birlikte, RFNK'nun 102. maddesinin 1. kısmı uyarınca, bir hukuk davası açılmadan önce, noter dava için gerekli delillerin tespitini sağlayabilir (içeriğin onaylanması dahil olmak üzere). Web sitesinin belirli bir zamanda internete girmesi, kanıtların sunulmasının daha sonra imkansız veya zor hale geleceğine inanmak için bir neden varsa.²⁸¹

Delil tespiti yapılabilmesinin bir diğer şartı ise delillerin zarar görmesi veya yok olması tehlikesinin varlığıdır.

²⁸¹ N 16 Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 15 июня 2010 г. г. Москва "О практике применения судами Закона Российской Федерации "О средствах массовой информации" " / No 16 sayılı Mahkemelerin Rusya Federasyonu yasasını uygulamaları hakkında "Kitle İletişim Araçları Üzerine" Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi Plenumunun Kararı , 15.06. 2010., <https://rg.ru>, (12.01.2022).

RFNK'nın 103 maddesine göre, noter, delillerin sunulduğu yer ve zaman hakkında taraflara ve ilgililere bildirimde bulunur. Ancak bunların ancak gelmemelerideliil sağlama işlemlerinin yapılmasına engel değildir. Taraflardan biri ve ilgili kişiler bilgilendirilmeden delil tespiti yapılması, yalnızca acil durumlarda veya sonradan davaya kimin katılacağıının belirlenmesinin imkansız olduğu durumlarda gerçekleştirilir. Tanık veya bilirkişi çağrıldığında gelmezse, noter tanık veya bilirkisinin ikamet ettiği yerdeki mahkemeye, Rusya Federasyonu'nun yasal düzenlemeleri tarafından öngörülen önlemleri alması konusunda bilgi verir.

RFNK'nın 108. maddesine göre, noter, diğer devletlere ait makamlar için de gerekli olan delileri tespit edebilir. İlgili kişiler, yalnızca Rusya Federasyonu'nun değil, yabancı devletlerin vatandaşları veya tüzel kişileri olabilir. Yabancı hükümetlerle karşılıklı olarak adli yardıma ilişkin birçok ikili ve çok taraflı anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmalara örnek olarak, Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinin taraf olduğu “Medeni Hukuk, Aile ve Ceza Davalarında Adli Yardım ve Hukuki İlişkiler Sözleşmesi”²⁸² verilebilir. Bu Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca, taraf devletlerden birinin ülkesinde resmi belge olarak kabul edilen belgeler, diğer taraf devletlerin ülkelerinde delil gücüne sahiptir. Maddeden hareketle ilgili bir kişiyabancı bir devletin noterine delil tespitinde bulunması için başvuru yapabileceği söylemek güvenlidir.

Rusya Federasyonu mevzuatı tarafından öngörülen durumlarda kişiler hakkındaki bilgileri onaylar;

Yerel Yönetim Yetkilileri Tarafından Noterlik İşlemleri Gerçekleştirme Prosedürü Hakkında Talimatın 64. paragrafına göre, Federal anayasa kanunu, federal kanun, Rusya Federasyonu'nun kurucu birimlerinin yasaları, hükümet organına seçim yapılırken veya referandumu başlatırken şunları sağlayabilir: adayların, seçim derneğinin, referandum düzenleme girişimi grubunun, seçmenlerin, referandum katılımcılarının imzalarını toplayan kişilerin bir listesini hazırlayıp, komisyona

²⁸² Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам, заключена в г. Минске 22.01.1993 году, вступила в силу для Российской Федерации 10.12.1994 году/ “Medeni Hukuk, Aile ve Ceza Davalarında Adli Yardım ve Hukuki İlişkiler Sözleşmesi”, 22.01.1993'te Minsk'te imzalandı, Rusya Federasyonu için 10 Aralık 1994'te yürürlüğe girdi/ <http://www.consultant.ru>, (11.12.2021).

sunmalıdır. İmza toplayanlar ve bu kişilerin imzaları hakkında noter tasdikli bilgiler vermelidir ve bu kişilerin bir listesini, seçimleri/referandumu düzenleyen komisyon tarafından oluşturulan biçimde makine tarafından okunabilir bir biçimde komisyona sunmalıdır²⁸³.

Noterlik hukukunun karma nitelikteki bir hukuk dalı olması nedeniyle noterler, çeşitli dalların yasama işlemlerinin öngördüğü noterlik işlemlerini yerine getirir. Böylece, noterlerin yukarıdaki yetkileri aşağıdaki kanunlarda da düzenlenmiştir: 12.06.2002 N 67-FZ tarihli Seçim Haklarının Temel Garantileri ve Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Referandumuna Katılma Hakkı Federal Yasası, 22.02.2014 tarihli 20-FZ sayılı²⁸⁴ Rusya Federasyonu Federal Meclisi Devlet Duması Milletvekillerinin Seçimi Hakkında Federal Yasası²⁸⁵.

Noter taşınır mal rehni bildirimlerini kaydeder;

2014 yılında Rusya Federasyonu'nda, noterler, taşınır mal rehni bildirimini, taşınır mal rehni hakkındaki bilgilerdeki değişiklik bildirimini, kayıtlardaki rehin bilgilerinin hariç tutulduğu bildirimini kaydetmeye başladı.

Taşınmaz mallarla ilgili olmayan bir mala ilişkin rehin kaydı, RFNK'nun 34.2 maddesinin 1. bölümünün 3. paragrafında öngörülen şekilde, taşınır mal rehne ilişkin kayda, rehnin kaydedilmesiyle gerçekleştirilir (RFNK'nın 103.1 maddesi). Bu kural, rehni devlet kaydına tabi olan veya rehin kaydı RFMK uyarınca farklı bir şekilde gerçekleştirilen mülkler için geçerli değildir.

²⁸³ N 16 Приказ Минюста России “Об утверждении Инструкции о порядке совершения нотариальных действий должностными лицами местного самоуправления”, 07.02.2020, зарегистрировано в Минюсте России 12.02.2020 N 57475/ No 16 sayılı Rusya Adalet Bakanlığı'nın “Yerel özyönetim yetkilileri tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi prosedürüne ilişkin Talimatın onaylanması hakkında ” Emri. 07.02.2020, (Rusya Adalet Bakanlığı'na N 57475 12.02.2020 tarihinde kayıtlı), <https://docs.cntd.ru/document/564249784>, (11.12.2021).

²⁸⁴ № 67-ФЗ Федеральный закон “Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации”, 12.06.2002. / N 67-FZ sayılı “Seçim Haklarının Temel Garantileri ve Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Referandumuna Katılma Hakkı” Federal Yasası, 12.06.2002, <http://www.consultant.ru>, (11.12.2021).

²⁸⁵ № 20-ФЗ Федеральный закон “О выборах депутатов Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации”, 22.02.2014./ No 20-FZ sayılı “Rusya Federasyonu Federal Meclisi Devlet Duması Milletvekillerinin Seçimi Hakkında” Federal Yasası, 22.02.2014, <http://www.consultant.ru>, (18.02.2022).

Taşınır mal rehni bildirim kaydı, noter tarafından, medeni kanun tarafından belirlenen durumlarda, notere gönderilen taşınır mal rehni bildiriminde yer alan bilgilerin, taşınır mal rehni bildirimlerine ilişkin kayıt sistemine işlenmesidir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, başvuru sahibine, noter tarafından nitelikli elektronik imzası ile imzalanmış elektronik bir belge şeklinde düzenlenen bir sertifika verilir. Kağıt üzerinde bir belge şeklindeki rehin bildirimi, içerdiği bilgileri taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler kaydına girmek için notere gönderilir. Elektronik ortamda rehin bildirimi, noter ücretinin ödenmesiyle birlikte aynı anda Federal Noter Odasına gönderilir. Elektronik formdaki rehin bildirimi, başvuru sahibinin gelişmiş nitelikli elektronik imzasıyla imzalanmalıdır. Bu durumda, başvuranın şahsen katılımı gerekli değildir ve teknik ve yasal nitelikteki hizmetler için herhangi bir ücret alınmaz. Bildirimin şekli ve doldurma prosedürü, 17 Haziran 2014 tarih ve 131 sayılı Adalet Bakanlığı'nın emriyle düzenlenmiştir²⁸⁶.

156 sayılı Düzenlemelerin 15. Bölümüne göre, taşınır rehnine ilişkin tebligatların (bildirimlerin) kaydedilmesi için başvuranın durumuna ilişkin bilgiler, taşınır rehninin meydana geldiği, değiştiği veya sona erdirildiğine ilişkin tescil için alınan tebligattan (bildirimden) noter tarafından belirlenir. Taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler sicilinden bir özet yapılması için başvuranın durumu hakkında bilgi, başvuranın başvurusundan noter tarafından belirlenir. Taşınır rehninin meydana geldiğine, değiştiğine veya rehnin sona erdiğine dair bir bildirimin kaydedilmesi için, RNK'nun tarafından sağlanan tüm bilgilerin varlığı, alınan bildirim üzerine noter tarafından belirlenir. Başvuru sahibinin elektronik imzasının, RNK ve 06.04.2011 tarihli N 63-FZ Elektronik İmzaya Dair Federal Kanun'un gerekliliklerine uygunluğu, noter tarafından Birleşik Bilgi Sistemi aracılığıyla belirlenir ve Birleştirilmiş Bilgi Sistemine elektronik bir belge yerleştirilerek kaydedilir.

²⁸⁶ № 131 Приказ Министерства юстиции РФ “Об утверждении форм уведомлений о залоге движимого имущества”, 17.06.2014. /No 131 sayılı Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın “Taşınır mal rehni ile ilgili bildirim formlarının onaylanması üzerine” Emri, 17.06.2014, <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70579254>, (03.04.2022).

Taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler sicilinden özet çıkarır (RFNK'nın 103.7. maddesi);

Herhangi bir kişinin talebi üzerine, noter, taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler sicilinden kısa bir özet yapar. Kayıtlı rehin bildiriminde belirtilen rehin veren veya rehin alan veya rehin yöneticisi de dahil olmak üzere temsilcilerinin talebi üzerine, bir rehin yönetim sözleşmesi yapılmışsa, noter, ilgili taşınır rehni hakkında bildirimler sicilinden kısa veya genişletilmiş bir özet çıkarır. Bu özet, noterin nitelikli elektronik imzası ile imzalanmış elektronik bir belge şeklinde düzenlenebilir. Taşınır mal rehinine ilişkin bildirimler sicilinden bir özet yapılması için başvuru, Federal Noter Odası ile birlikte federal adalet organı tarafından belirlenen şekilde elektronik ortamda notere gönderilebilir. Elektronik ortamda taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler sicilinden bir alıntı yapılması için başvuru, başvuru sahibinin gelişmiş nitelikli elektronik imzası ile imzalanmalıdır. Bu durumda, başvuru sahibinin şahsen gelmesi gerekli değildir ve başvuru için teknik veya yasal nitelikteki hizmetler için herhangi bir ücret alınmaz. RFNK'nın 44.3. maddesinde belirtilen şekilde uzaktan noterlik başvurusunda bulunan bir kişi, taşınır mal rehni ile ilgili bildirimler sicilinden bir özet elde edebilir.

Yukarıda belirtildiği gibi, kayıttan bir özet kısa ve genişletilmiş olabilir. Kısa bir özet, belirli bir tarihteki takyidat hakkında bilgi içerir. Genişletilmiş bir özet, rehinli nesne veya rehin veren ile ilgili tüm kayıtlı bildirimler hakkında bilgi içerir. Alıntıların formu, 17 Haziran 2014 tarih ve 132 sayılı Rusya Adalet Bakanlığı'nın emriyle oluşturulmuştur²⁸⁷. Ayrıca www.reestr-zalogov.ru portalında taahhütler hakkında bilgiler yer almaktadır. Ancak bu yöntem, kayıttan bir özet elde etmekten farklıdır.

Rehinli varlıkların sicilinden bir özet, belirtilen tarih itibarıyla bir rehin bildiriminin rehin bildirimi siciline kaydedildiğini veya kaydedilmediğini teyit eder. Bu belge ayrıca, belirli bir kişinin bildirim kaydının verilerine eriştiği gerçeğini de doğrular.

²⁸⁷ № 132 Приказ Министерства юстиции России “Об утверждении форм выписок из реестра уведомлений о залоге движимого имущества”, 17.06.2014./ No 132 sayılı “Taşınabilir mal rehinine ilişkin bildirimler sicilinden alıntı formlarının onaylanması üzerine” Rusya Adalet Bakanlığı'nın Emri, 17.06.2014., <https://docs.cntd.ru>, (03.04.2022).

Noter, noter tasdikli işlemlerin, icra tebligatlarının ve noter tasdikli işlemlerin içeriğini ifade eden belgelerin ikinci nüshasını (duplicate) verir ;

Noterlik belgesinin kaybedilmesi durumunda, kaybeden kişinin yazılı başvurusu üzerine, kayıp belgenin bir nüshası (çiftlemesi) düzenlenir. Noter tasdikli bir vasiyetin nüshası, vasiyetnamede belirtilen mirasçılardan herhangi birine ve ayrıca vasiyetin icracısına verilebilir. Yapının inşa edildiği veya kendisinden önceki sahibi tarafından satın alındığına ilişkin sözleşmenin nüshası, ilgili yapının maliki olduğunu ispat eden kişiye verilebilir (RFNK'nın 52. maddesi). Düzenlemeleri'nin 19. bölümü, nüsha vermek için gerekli bilgileri ve bu bilgileri kaydetme prosedürünü düzenlemektedir. Başvuru sahibinin statüsü, noter tarafından, noter arşivinde saklanan noter onaylı belgenin asıldan, başvuran kişinin kimliğini, yetkilerini, halefiyetini doğrulayan belgelerden tespit edilir. Başvuru sahibi, vasiyetin nüshası için başvuruyor ise, noter, nüfus müdürlüğünün sunduğu belgeden ve (veya) Birleşik Devlet Nüfus Kayıtları Kaydı'ndan alınan bilgilere göre, vasiyet bırakanın ölümü hakkında bilgiler edinir. Başvuru sahibi, binanın, yapının inşa edildiği veya önceki sahibi tarafından satın alındığı sözleşmenin nüshası için başvurduğunda, noter, Birleşik Devlet Emlak Kaydından alınan bilgilere göre başvuru sahibine belirtilen mülkün mülkiyeti hakkında bilgiler edinir. Bu kayıtlardan bilgi olmaması halinde, söz konusu mülkün sahipliğini teyit eden belgelerden bilgi edinir.

Noter tarafından düzenlenen nüsha, belgenin bir kopyası değil, orijinali niteliğindedir.

Noter elektronik bir belgenin bir kağıt belgeye eşdeğerliğini onaylar (RFNK'nın 103.8. maddesi);

Noterin elektronik bir belgenin, fiziki olarak sunulan belge ile eşdeğer olduğuna ilişkin onaylama yetkisi, 2013 yılında tanınmıştır. Amaç, ekonomik cirosunu basitleştirmek ve istenen sonucu elde etmek için zaman kazanmaktır. Örneğin, dairenin alıcısı başka bir şehirde bulunuyor ve daireyi satın almak için üçüncü bir tarafa vekaletname vermesi gerekiyor. Noterden böyle bir vekaletname çıkarır ve bu vekaletnamenin eşdeğerini elektronik noter aracılığıyla gönderir.

Taraflar, vekaletnameyi posta yoluyla iletmek için zaman harcamazlar. Bir elektronik belgenin, kağıt üzerindeki bir belgeye denkliğinin tasdik edilmesi; noter tarafından hazırlanan bir elektronik belgenin içeriğinin, kağıt üzerinde notere sunulan bir belgenin içeriği ile aynı olduğunun teyidi anlamına gelir. Noter tarafından hazırlanan elektronik bir belge, eşdeğerliği noter tarafından onaylanmış kağıt bir belge ile aynı yasal güce sahiptir. Basit yazılı olarak yapılacak işlemler için elektronik belgenin kağıt belgeye denkliğinin belgelenmesine izin verilmez. Yine kimlik kartının elektronik belge şeklinde hazırlanarak kullanılmasına izin verilmemektedir. Kağıt üzerinde bir belgeye eşdeğerliğini tasdik etmek için elektronik bir belgenin hazırlanması, kağıt üzerindeki belgenin görüntüsünün elektronik ortama aktarılması ve noterin nitelikli elektronik imzasıyla imzalanmasıyla gerçekleştirilir. Noter, kendisinin tasdik ettiği belgelerin yanı sıra, başvuru sahibi tarafından kendisine sunulan kağıt üzerindeki bir belge ile elektronik bir belgenin eşdeğerliğini tasdik edebilir. Noter tarafından oluşturulan elektronik belge için gerekli özel teknik gereksinimler, Noter Tarafından Düzenlenen Bir Elektronik Belgenin Formatına İlişkin Gereksinimlerde açıklanmıştır²⁸⁸.

Bir kağıt belgenin elektronik bir belgeye eşdeğerliğini onaylar;

RFNK'nın 103.8 maddesinin aksine, 103.9. maddesi elektronik bir belgenin kağıt bir belgeye denkliği ile ilgilidir. Noter, kendisine sunulan elektronik bir belgeyi kağıt üzerine aktarabilir.

Noter tarafından hazırlanan kağıt üzerindeki bu belge, eşdeğerliği noter tarafından onaylanmış elektronik belge ile aynı yasal güce sahiptir. Noter, bu noterlik işlemini yalnızca güçlendirilmiş nitelikli elektronik imza ile imzalanan elektronik belgelerle ilgili olarak gerçekleştirebilir.

Noter miras hakkı sertifikaları düzenler ve miras kalan mülkiyeti korumak için önlemler alır;

²⁸⁸ № 155 “Требования к формату изготовленного нотариусом электронного документа”, утвержденного Приказом Минстерства юстиции России, 29.06.2015./ 155 Sayılı “Noter tarafından üretilen elektronik belge formatı için Gereklilikler” Rusya Adalet Bakanlığı'nın Emri, 29.06.2015, <https://www.garant.ru>, (03.04.2022).

RFNK'nın 11. bölümü, miras kalan malları korumak için alınması gerekli olan önlemlerin neler olduğu ve veraset ilanı verilmesine ayrılmıştır. Bölüm, 16 maddeden oluşmaktadır.

RFNK'nın 62. maddesi uyarınca, mirasın açıldığı yerdeki noter, Rusya Federasyonu mevzuatına göre mirasın kabulü veya reddi için başvuruları kabul eder. Mirasın kabul veya reddine ilişkin beyanın yazılı olarak sunulması gerekir. Kural olarak, mirasın kabulü için veya miras hakkı belgesi verilmesi için yapılacak başvurular ancak mirasçılar tarafından yapılabilir. Mirasçının başvurusu, bir temsilci aracılığıyla yapılacak veya posta yoluyla yapılacaksa, mirasçının başvuru belgesindeki imzasının; noter, noterlik işlemlerine yetkili bir görevli veya vekaletname vermeye yetkili bir kişi tarafından onaylanması gerekir (RFMK 1153. maddesi).

Noter, mirasın açıldığına dair bildirim alması halinde, bu hususu ikametini veya iş yerini bildiği mirasçılara bildirmekle yükümlüdür. Noter, ayrıca tebligat çıkararak veya basına bildirmek suretiyle mirasçılara çağrıda bulunabilir (RFNK'nın 61. maddesi).

Noter, ayrıca halka duyuruda bulunarak veya medyaya bildirerek mirasçıları çağırabilir. Mirasın kabulüne ilişkin özel yetki içeren vekaletnameler, noter tarafından kabul edilir. Yasal temsilciler (ebeveynler, vasiler, mütevellî heyetleri) için vekaletname sunma zorunluluğu bulunmamaktadır. RFMK'nın 1115. maddesi uyarınca, mirasın açıldığı yer, mirasbırakanın son ikamet ettiği yerdir. Rusya Federasyonu topraklarında mülk sahibi olan mirasbırakanın son ikamet yeri bilinmiyorsa veya Federasyon sınırları dışında bulunuyorsa, mirasın Rusya Federasyonu'nda açıldığı yer, bu tür miras kalan mülkün bulunduğu yer olarak kabul edilir. Bu gibi miras kalan mallar farklı yerlerde bulunuyorsa, mirasın açıldığı yer taşınmazın bulunduğu yer veya içinde bulunan taşınmazın en değerli kısmı, taşınmazın yokluğunda ise taşınırın yeri veya onun en değerli parçasıdır. Gayrimenkulün değeri, piyasa değerine göre belirlenir. Rusya Federasyonu mevzuatına göre mirasın açıldığı yerdeki noter, mirasbırakanın alacaklılarından gelen talepleri kabul eder. Talepler yazılı olarak yapılmalıdır. Mirasın açıldığı yerdeki noter, vatandaşların, tüzel kişilerin bildirimini üzerine veya kendi inisiyatifleriyle mirasçıların, alacaklıların veya devletin menfaatleri için gerektiğinde miras kalan

malları korumak için önlemler alır. Bu önlemler RFMK'nın 1172. maddesinde tanımlanmıştır. Noter, mirasın korunması için hazırlanacağı envanteri, iki tanık huzurunda yapar. Örneğin, mirasa dahil olan nakit, noter adına açılan banka hesabına yatırılır. Para, kıymetli maden ve taşlar, bunlardan elde edilen ürünler ve yönetim gerektirmeyen menkul kıymetler bir sözleşme kapsamında saklanmak üzere bankaya aktarılır.

Mirasa dahil olan mülk, yönetim gerektirmiyorsa, noter tarafından mirasçılardan birine veya mirasçılardan birine devredilmesi mümkün değilse, noterin takdirine bağlı olarak başka bir kişiye saklama sözleşmesi kapsamında devredilebilir.

Vasiyetname bulunan hallerde vasiyetin icracısının tayin edilmesi halinde, söz konusu mülkün muhafazası, vasiyetname icracısı tarafından bağımsız olarak veya vasiyetnamenin icracısının takdirine bağlı olarak mirasçılardan biri veya başka bir kişi ile saklama sözleşmesi akdedilerek sağlanır. (RFMK 1172.maddesi)

Veraset ilamı mirasçılara, noter tarafından mirasın açıldığı tarihten itibaren altı ay verilir. Veraset ilamı verilmesi için başvurabilecek kişiler dışında, başka bir mirasçı veya mirasın ilgilisi olan başka bir kişi bulunmadığına dair güvenilir kanıtlar varsa, altı aylık süre beklenmeksizin, noter tarafından, veraset ilamı düzenlenebilir (RFMK 1163. maddesi).

RFNK'nın 72. maddesine göre, kanunen veraset ilamı verirken noter; miras bırakanın öldüğünü, mirasın açılma zamanını ve yerini, veraset ilamı verilmesi için başvuruda bulunan kişilerin kanunlarına göre mirasa başvurma haklarının varlığını, miras kalan malların listesive konumu tespit eder. Kanunen bir veya daha fazla mirasçı, mirasçı olduklarına dair belge sunma hakkından yoksun bırakılırlarsa mirası kabul eden ve bu tür kanıtları sunan diğer tüm mirasçıların muvafakati ile veraset ilamına dahil edilebilirler. Veraset ilamının verilmesinden sonra, noter derhal, derhal yerine getirememesi halinde en geç çalışma gününün bitimine kadar, devlet haklarının tescili için bir başvuru kayıt makamına elektronik ortamda sunmakla yükümlüdür. Noterin sorumlu olmadığı nedenlerle, devlet haklarının tescili elektronik ortamda tescil makamına sunulmasının imkansız olması durumunda noter, bunları veraset belgesinin verildiği tarihten itibaren en geç iki iş günü içinde fiziki şekilde kayıt makamına sunmakla yükümlüdür.

30.08.2017 tarihli 156 sayılı Düzenlemeler'in 46. paragrafına göre, noter, mirasın açıldığı gerçeğini ve zamanını aşağıdakilere dayanarak belirler:

- 1) nüfus kayıt makamlarınca onaylanan ölüm belgesi;
- 2) yabancı bir devletin yetkili organı tarafından miras bırakanın ölümünü teyit eden bir belge;
- 3) Birleşik Devlet Medeni Durumları Kaydı'ndan alınan bilgi.

156 sayılı Düzenlemeler'in 47. paragrafı uyarınca noter, mirasın açılacağı yeri aşağıdakilere dayanarak belirler:

- 1) miras bırakanın Rusya Federasyonu topraklarındaki son ikamet yerini doğrulayan bir belge;
- 2) miras kalan mülkün Rusya Federasyonu topraklarındaki yerini doğrulayan bir belge veya miras kalan mülk farklı noter bölgesinde bulunuyorsa, Rusya Federasyonu'nun değerlendirme faaliyetlerine ilişkin mevzuatına uygun olarak, mirasa dahil olan mülkün değeri hakkında bir belge;
- 3) adli bir karar.

Vasiyetname yolu ile miras kazanımlarında noter tarafından, eşlerin ortak vasiyeti dahil, Birleşik Bilgi Sisteminden alınan vasiyetnamenin içeriği, vasiyetin iptali emri, miras sözleşmesi, miras sözleşmesinin değişikliği veya feshi sözleşmesi, miras bırakanın miras sözleşmesinin iptali bildirimi hakkında bilgilere ve başvuru sahibi tarafından sağlanan aşağıdaki bilgilere göre mirası alma hakları tespit edilir:

- 1) Eşlerin ortak vasiyetleri de dahil olmak üzere vasiyetnameler, miras sözleşmesi;
- 2) Kapalı vasiyetname ile zarf açma protokolünün noter tasdikli suretleri;
- 3) Bankadaki fonlara ilişkin hakların vasiyete dayalı tasarrufu.

Bankadaki fonlara ilişkin vasiyetnameye dayalı bir tasarrufun varlığına ilişkin bilgiler, bankanın bilgilerine göre, Birleşik Bilgi Sistemi aracılığıyla elektronik biçimde alınanlar dahil, noter tarafından da tespit eder. Miras açılırken, nüfus müdürlüğünden mirasın ölümünün kaydedildiğini doğrulayan bilgilerde, miras tarafından bir vasiyetnamenin düzenlendiğine dair bilgi bulunmuyorsa, noter tarafından bu bilgi öğrenildiği gün Birleşik Bilgi Sistemi'ne bildirilir (156 sayılı Düzenlemelerin 48. paragrafı).

156 sayılı Düzenlemelerin 49. paragrafı uyarınca, kanuna göre, miras için sebeplerinin varlığına ilişkin bilgiler, noter tarafından aşağıdakiler üzerinden belirlenir:

- 1) başvuru sahibi tarafından nüfus müdürlüğünden alınan belge;
- 2) başvuru sahibi tarafından sunulan doğum kayıtları;
- 3) başvuran tarafından sunulan mahkeme kararı;
- 4) başvuru sahibi tarafından sunulan ve aile ilişkilerini teyit eden yabancı bir devletin belgesi;
- 5) Birleşik Devlet Medeni Durum Kaydı'ndan alınan bilgi.

Noter tarafından, başvuru sahibinin, mirasta saklı pay sahibi olduğu da başvuranın kimliğini ve yaşını kanıtlayan bir belgeden, doğrulayan sertifikalardan ve adli kararlar üzerinden tespit edilir (156 sayılı Düzenlemelerin 50. paragrafı).

Noter tüzel kişilerin yönetim organlarının kararlarını onaylar;

1 Eylül 2014'ten itibaren, RFMK'nun 67.1 maddesi, bir ticari şirkette pay sahiplerin genel kurulu tarafından bir kararın kabulünü onaylama prosedürünü ve firma katılımcılarının bileşiminin onaylanması için bir prosedürünü oluşturdu.

Bir tüzel kişiliğin yönetim organının kararını onaylamak için gereken bilgiler ve bu bilgileri kaydetme prosedürü 156 sayılı Düzenlemeleri'nin 10. bölümünde düzenlenmiştir.

Tüzel kişiliğin yeteneğine ilişkin bilgiler, Birleşik Devlet Tüzel Kişiler Sicili bilgilerine göre noter tarafından belirlenir. Bir tüzel kişiliğin yönetim kurulu toplantısını düzenleyen kişinin yetkileri, yetkili bir kişinin kararının mevcudiyeti veya bir tüzel kişiliğin yönetim kurulun bir toplantı veya toplantı düzenleme kararı hakkında bilgi, gündemdeki konular, tüzel kişiliğin kurucu belgesi ve tüzel kişilikle ilgili belgeler üzerinden, noter tarafından belirlenir. Bir tüzel kişiliğin yönetim kurulun statüsü, yetkinliği, yönetim kurulunun çalışması için gerekli nisap ve karar vermek için gerekli nisap hakkında bilgi, oylama prosedürü noter tarafından kurucu belge ve tüzel kişinin (varsa) tarafından çıkarılan belgeleri esas alınarak belirlenir. Bir tüzel kişinin yönetim kurulun bir toplantısına veya pay sahiplerinin toplantısına katılmaya yetkili kişilerin listesi hakkında bilgi noter tarafından, Birleşik Devlet

Tüzel Kişiler Sicilinden alınan bilgilere, kanuna göre pay sahipleri sicilini tutan kişiden alınan bilgilere, şirket limited şirket ise limited şirketteki katılımcı listelerine veya bir tüzel kişiliğin bir yönetim kurulun seçimine ilişkin belgelerine dayanarak belirlenir. Bir kişinin bir toplantıya katılma hakkının varlığı, yasal olarak tüzel kişiliğin yönetim kurulunun toplantısı, toplantıyı düzenleyen kişinin sözlerinden, internette yayınlanan Birleşik Federal İflas Kaydı'ndan alınan bilgilere dayanarak noter tarafından belirlenir.

Toplantıya katılan tüzel kişiliğin yönetim kurulundaki katılımcıların bileşimi, temsilcilerinin yetkileri, 156 sayılı Düzenlemeleri'nin 10, 15, 16,19,21. maddelerde belirtilen belgelere dayanarak noter tarafından şahsen veya bir tüzel kişinin yönetim organının üyeleri olan katılımcıların kaydını onaylayan bir belge ile belirlenir. Toplantıda bulunan tüzel kişiliğin yönetim organının katılımcılarının (üyelerinin) bileşimi sertifikaya kaydedilir. Noter, oylama sonuçlarını, sayım komisyonu veya oy saymaya yetkili bir kişi tarafından sunulan ilgili bir belgeye dayanarak belirler. Noter, karar verirken, kullanılan oy sayısına ilişkin bilgileri sertifikaya kaydeder.

Noter tüzel kişilerin ve bireysel girişimcilerin devlet tescili için belgeler sunar (RFNK'nun 86.3. maddesi);

8 Ağustos 2001 tarihli N 129-FZ Tüzel Kişilerin Ve Bireysel Girişimcilerin Devlet Kaydı Hakkında Federal Yasa²⁸⁹ uyarınca, bir tüzel kişinin ve bireysel girişimcinin devlet tescili başvurusundaki imzanın gerçekliğini onaylayan noter, ilgili noterlik işlemine başvuran kişinin talebi üzerine, tüzel kişilerin ve bireysel girişimcilerin devlet kaydını gerçekleştiren organa, elektronik belgeler ve diğer gerekli belgeler şeklinde başvuruda bulunur. Noterlik işlemini gerçekleştiren noter, tüzel kişilerin ve bireysel girişimcilerin devlet kaydını yapan kuruluş tarafından elektronik belgeler şeklinde düzenlenen belgeleri alır ve bunları ilgili noterlik işleminin yerine getirilmesi için başvuran kişiye, talebi üzerine, elektronik belgeler

²⁸⁹ № 129-ФЗ Федеральный закон “О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей”, 08.08.2001./N 129-FZ sayılı “Tüzel Kişilerin ve Bireysel Girişimcilerin Devlet Kaydı Hakkında” Federal Yasası, 08.08.2001, <https://legalacts.ru>, (03.04.2022).

şeklinde veya elektronik belgelerin kağıt belgelere eşdeğerliğini belgelendirerek kağıt belgeler şeklinde verir.

Noterler, birleşik bilgi sisteminin sınırlı sorumlu şirketlerindeki katılımcı listelerine bilgi kaydeder ve bu listelerden alıntılar çıkarır (RFNK'nın 103.11 ve 103.12 maddesi);

Bir limited şirketin veya katılımcısının talebi üzerine, noter tarafından, 8 Şubat 1998 tarihli N 14-FZ Sınırlı Sorumluluk Şirketleri Hakkında Federal Yasa tarafından sağlanan bilgiler, birleştirilmiş bilgi sistemindeki katılımcı listelerine kaydedilir²⁹⁰.

Sınırlı Sorumlu Şirketler Hakkında Federal Kanun'un 31.1 maddesine göre, bir limited şirket, katılımcıların kaydını Federal Noter Odasına devretme hakkına sahiptir. Bir limited şirketteki katılımcıların listesi aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- 1) Katılımcının adı veya unvanı;
- 2) Katılımcının adresi;
- 3) Bir payın ödenmesi;
- 4) Her katılımcının payının büyüklüğü;
- 5) Şirketin sahip olduğu hissenin büyüklüğü;
- 6) Payın şirkete geçtiği tarih.

Noter birleşik bilgi sisteminin sınırlı sorumlu şirketlerindeki katılımcı listelerinin kaydına bilgi girmek için, aşağıdaki kişiler veya temsilcileri notere başvurur:

- 1) Limited şirket tüzüğünde başka bir organ öngörülmemişse, limited şirketin tek yürütme organı, şirketin katılımcıları ve şirketin kayıtlı sermayesindeki hisseleri veya hisselerinin bir kısmı hakkında, şirkete ait hisseler veya hisselerin bir kısmı hakkında bilgi girme konusunda notere başvurur 8 Şubat 1998 tarihli N 14-FZ Limited şirketler hakkında Federal Yasa tarafından sağlanan diğer bilgilerin yanı sıra;

²⁹⁰ № 14-ФЗ Федеральный закон “Об обществах с ограниченной ответственностью”, 08.02.1998./ N 14-FZ “Sınırlı Sorumlu Şirketler Hakkında” Federal Yasası, 08.02.1998, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17819, (11.02.2021).

2) bir limited şirketin tüzüğü tarafından başka bir organ öngörülmemişse, bir limited şirketin tek yürütme organı veya bir limited şirket katılımcısı -şirket üyesinin adı veya unvanındaki değişiklik, şirket üyesinin ikamet yeri veya yeri hakkında bilgi girişi ile ilgili olarak notere başvurur.

Noterlerin birleşik bilgi sisteminin limited şirketlerindeki katılımcı listelerinin kayıtlarına ilk bilgi girişi için, noter, limited şirket katılımcılarının genel kurul kararının veya tek katılımcının katılımcı listelerinin kaydına devredilmesi hakkında kararını talep eder. Noter tarafından, noter birleşik bilgi sisteminin limited şirketlerindeki katılımcı listelerinin kaydına, bu bilgileri doğrulayan belgeler temelinde bilgi girilir. Noterlik işlemlerinin noterler tarafından yerine getirilmesine ilişkin 156 sayılı Düzenlemeler'in 94. maddesi uyarınca, bu tür belgeler; sözleşmeler, miras belgeleri, protokoller, kararlar, banka belgeleri, devir senetleridir.

Noter, bir limited şirketin talebi üzerine, noterlerin birleşik bilgi sisteminin sınırlı sorumlu şirketlerindeki katılımcı listeleri ve böyle bir şirkete katılanlar hakkında bilgi verir. Tek yürütme organı veya bir katılımcı, sicilden bilgi verilmesi için notere başvurabilir. Böyle bir başvuru, sadece bilgilerin sicile girildiği notere değil, başka herhangi bir notere yapılabilir.

Noter, edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmaz mal sahipliğinin ortaya çıktığını onaylar;

Rusya Postası Federal Devlet Üniter Teşebbüsünün Yeniden Düzenlenmesinin Özellikleri, Rusya Postası Anonim Şirketinin Faaliyetlerinin Temelleri Hakkında ve Rusya Federasyonu'nun Bazı Yasama Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Federal Yasa ile belirlenen durumlarda noter, edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmaz mal sahipliğinin ortaya çıktığını onaylar (RFNK'nın 84.2. maddesi).

Anılı Federal Yasa'nın 20. maddesinin 12. bölümü uyarınca, Rusya Postası Federal Devlet Üniter Teşebbüsü (Rus Posta Anonim Şirketi), tüzel kişilerin, bireysel girişimcilerin ve diğer ekonomik kuruluşların edinimsel zamanaşımı nedeniyle taşınmaz mal sahipliğine ilişkin niyeti hakkında kadastro kayıt belgelerini ve ilgili diğer belgeleri, faaliyetlerinin gerçekleri Birleşik Federal Kaydına gönderir ve

şirketin resmi web sitesinde yayınlanmak üzere şirkete gönderir. Aynı zamanda, bu bilidimlerin yapıldığı tarihten itibaren yüz yirmi gün içinde, belirtilen taşınmaz mal üzerinde hak iddiası olan kişiler haklarının varlığını doğrulayabilen belgelerle birlikte, Birleşik Devlet Emlak Kaydı'nda herhangi bir kaydı bulunmayan sözkonusu gayrimenkulün mülkiyetini kaydetme niyeti hakkında, Kayıt Defterine bir bildirimde bulunarak, bu taşınmazın mülkiyetinin mahkemede tanınmasını talep etme hakkına sahiptir. Bu durumda taşınmaz, Teşebbüs (Şirket) tarafından mal envanterine ilişkin derlenen listeden çıkarılır. Başkaca kişiler tarafından mülkiyet iddiasının bulunmadığı hallerde anılı Federal Yasa'nın 20. maddesinin 12. bölümünde belirtilen Kayıt Defterine yapılan bildirim tarihinden itibaren yüz yirmi gün geçtikten sonra şirketin Rusya Federasyonu'nun noterler hakkındaki mevzuatının belirlediği şekilde edinimsel zamanaşımı nedeniyle mülkiyet hakkını kazandığı noter tarafından onaylanır (Federal Yasanın 20. maddesinin 14. kısmı). Noter bu şekilde onaylama işlemini yaparken, şahsen ve doğrudan tüzel kişilerin, bireysel girişimcilerin ve diğer ekonomik kuruluşların faaliyetlerinin gerçekleri hakkındaki Birleşik Federal Kaydın'dan bir alıntı temelinde, Teşebbüs (Şirket) tarafından bu tür bir bilgi kaydına yerleştirme şartlarına uyulması ve üçüncü şahısların gayrimenkul nesnesine yönelik iddialarının bulunmaması hakkında bilgi oluşturur²⁹¹.

Noter elektronik belgenin kağıt üzerindeki belgeye denkliğini onaylar, ve elektronik belgenin kağıt belgeye denkliğini onaylar;

Bu noter işlemi, 21 Aralık 2013 tarihli Kanun ile Rus mevzuatına girmiştir²⁹². RNK'nun 103.8 maddesine göre, noter elektronik belgenin kağıt üzerindeki belgeye

²⁹¹ № 171-ФЗ Федеральный закон “Об особенностях реорганизации федерального государственного унитарного предприятия “Почта России” основах деятельности акционерного общества “Почта России” и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации”, 29.06.2018. / N 171-ФЗ sayılı “ “Rusya Postası” Federal Devlet Üniter Teşebbüsünün Yeniden Düzenlenmesinin Özellikleri , “Rusya Postası” Anonim Şirketinin Faaliyetlerinin Temelleri Hakkında ve Rusya Federasyonu'nun Bazı Yasama Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair” Federal Yasası, 29.06.2018./ <http://www.consultant.ru>, (14.07.2022).

²⁹² № 379-ФЗ “О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации” Федеральный закон, 21.12.2013./ No 379-FZ sayılı “Rusya Federasyonu'nun bazı yasama organlarında değişiklik yapılmasına dair” Federal Yasası, 21.12.2013, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_156007, (14.07.2022).

eşdeğerliğini tasdik eder. Madde 103.9'a göre ise, aksine, noter elektronik belgenin kağıt belgeye eşdeğerliğini tasdik eder.

Noter, kimlik belgesi ve basit yazılı şekilde yapılan işlem dışında her türlü belgenin denklğini tasdik edebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAZAK HUKUKU BAKIMINDAN NOTERLİK

I. KAZAK NOTERLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

A. Kazak Noterlik Sisteminin Gelişimi

1. Rus İmparatorluğu'nun Bir Parçası Olduğu Dönemde Noterlik

Sekisinci yüzyılda İslam'ın yayılmasıyla birlikte Kazakistan'da İslam hukuku hakim olmaya başladı. Kazakistan topraklarında 19. yüzyıla kadar alım satım sözleşmeleri ve başka ticari sözleşmeler sözlü olarak gerçekleştirildi. Sözleşmeler Kuran'da yer alan hükümlere dayanıyordu. Bu dönemde, uyuşmazlıklar, Biyler mahkemesi tarafından çözülürdü. Biyler mahkemesi tarihsel olarak Kazak örf ve adet hukukunun en eski kurumlarından biridir. Tarihsel olarak, bieler mahkemesinin ortaya çıkışı hala tam olarak incelenmemiştir. Kazakistan'ın tarih yazımında, Kazakistan'ın Rus İmparatorluğu'na katılmasından çok önce bieler mahkemesinin var olduğu bilinmektedir. Biyler mahkemesi ceza ve hukuk davalarına bakardı ve halkın adalet organıydı.

16. ve 18. yüzyıllarda çeşitli kanunlar kabul edilmiştir. Bunlar, "KASIM Hanın Kaska Yolu", "YESİM Hanın Eski Yolu" ve Tauke Hanın «Zheti Zhargy» kanunları. Günümüze kadar sadece Tauke Hanın «Zheti Zhargy» kanunu hayatta kalabilmiştir. "Zheti zhargy" kanunu 6 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; 1. Arazi hukuku; 2. Aile ve evlilik hukuku; 3. Askeri hukuk; 4. Yargılamaya ilişkin düzenlemeler; 5. Ceza hukuku; 6. Cinayet ve ağır bedensel zarara ilişkin cezaları içeren Kuna Yasası'dır²⁹³.

Tarihsel süreçte Kazakistan 3 (üç) kısma ayrılmıştır: Büyük Cüz, Orta Cüz ve Küçük Cüz. 10 Ekim 1731 tarihli dzungarların işgaline karşı verilen yorucu savaş sırasında Kazak hanlığının zayıflaması nedeniyle, Orta Küçük Cüzün Hanı Abulhair

²⁹³ ЗИНУРОВ, Р.Н., "Жети Жаргы (Семь установлений) Тауке хана как великий памятник права: правовой обычай, судопроизводство и наказание", журнал **Проблемы Востоковедения**, стр.32-36, 2012 г. , Республика Башкортостан/ ZINUROV, R.N., "Büyük bir hukuk anıtı olarak Tauke Khan'ın Zheti Zhargysı: yasal uygulama, yasal işlem ve ceza", **Doğu Araştırmaları Sorunları dergisi**, Başkıristan Cumhuriyeti, 2012, s. 32-36.

ve Küçük Cüzastsubaylarının çoğu, Rus İmparatorluğuvatandaşlığına geçtiler. Böylece Kazakistan'ın Rusya'ya katılımı başladı. 1732 yılında Orta Zhuz Sameke Hanı, Rus imparatoriçeye bağlılık yemini etti ve 1740 yılında Abılai Han, Orta Zhuz'un Kazakları üzerindeki Rus himayesini onayladı. 1864-1865 yılları arasında Rus-Kokand savaşı sırasında, Kokand kalesi-Türkistan düştü. 1873'te Adai'nin Kazak klanı nihayet boyun eğdi. Eski Büyük, Orta ve Genç Cüzlerin Kazak toprakları altı bölgeye ayrıldı ve Rus İmparatorluğu'nun üç eyaletine dahil edildi. Syrdarya ve Semirechye bölgeleri Türkistan Genel Valiliği'ne; Ural ve Turgai, Orenburg eyaletine; Akmolinskaya ve Semipalatinskaya, Batı Sibirya Genel Valiliği'ne bağlandı²⁹⁴.

19. yüzyılın başlarında, Kazakistan'ın Rusya, Çin ve Orta Asya hanlıkları arasında yer alan bir devlet olarak muazzam stratejik önemi ortaya çıkmaya başladı. Sömürge politikasının yoğunlaştırılması, öncelikle büyüyen Rus burjuvazisinin ekonomik çıkarlarından kaynaklanıyordu. Kazakistan, bir hayvancılık hammaddesi kaynağı ve batı pazarında rekabetçi olmayan endüstriyel mallar için bir satış pazarı olarak Rus tüccarlarını cezbedi²⁹⁵. Bu nedenle, medeni işlemlerin yasal olarak düzenlenmesi ihtiyacı doğdu.

14 Nisan 1866 tarihinde, Rus İmparatoru II. Aleksandr, kanun hükmünde olan ve yargı tüzüğü'nün bir parçası haline gelen Noterlik Kısımına İlişkin Yönetmeliği onayladı²⁹⁶. Yönetmelik, 217 maddeden oluşmaktadır. Noterliğe ilişkin düzenlemeler için 41 madde ayrılmıştır. Bu belgenin 1. maddesinin 2. notuna göre, Arkhangelsk Valiliği ile Sibirya ve Syr-Darya, Semerkant, Fergana, Semirechensk, Trans-Hazar, Akmol, Semipalatinsk, Ural ve Turgai bölgelerinin il ve bölgelerinde, noterlerin bulunmadığı şehir, kasaba, yerleşim yeri ve köylerde, mahalli ilçe hakimlerine, noterlere kanunla verilmiş tüm görevleri yerine getirme yetkisi verildi. 26 Mayıs 1911 tarihli kanunla, bu belgeye eklenen 43. maddeye ilişkin dipnota göre, Arkhangelsk ilinde ve Yakutsk, Amur, Ural ve Semipalatinsk bölgelerinde, kıdemli bir noterin görevlerini yerine getirilme yetkisi, genel mahkeme tarafından seçilen

²⁹⁴ daha fazla Kazakistan, Rus İmparatorluğu'nun bir parçası olarak Vikipedi, özgür ansiklopedi, <https://ru.wikipedia.org/wiki>, (11.09.2022)

²⁹⁵ КУЗЕМБАЙУЛЫ, А., АБИЛЬ, Е., “История Республики Казахстан: учебник для вузов”, Астана: ИКФ Фолиант, 1999, 424 с./ KUZEMBAYULY, A., ABİL, E., “Kazakistan Cumhuriyeti Tarihi: üniversiteler için ders kitabı”, Astana, IKF Foliant, 1999, s.424.

²⁹⁶ Положение о нотариальной части 1892 года издания /1892 baskısının noterlik kısmına ilişkin düzenlemeler/ <https://npcrimea.ru>, (08.07.2022).

bölge mahkemesi üyelerinden birine verilir. Belgeden anlaşıldığı üzere, düzenlemeler aynı zamanda Kazakistan topraklarındaki Semipalatinsk bölgeleriyle de ilgilidir.

Kazakistan'da noterlik bürosunun kurulması, Türkistan Genel Valisi K.P. fon Kaufman 'nın adıyla ilişkilidir. K.P. fon Kaufman, 1867'de Türkistan valisi olmuş ve 1882'de vefatına kadar bu bölgede faaliyetlerde bulunmuştur. Bu dönemde noter olabilmenin şartlardan biri de Genel Vali kararının bulunmasıydı. Noterlik dairesi işlerinde şu sıranın takibi görevi, bölge görevlilerine verilmişti: kağıdın içeriğini çevirmek; tamga uygulamayı teklif etmek; Rusça bilen yerlilere (Kazaklara), imza atmadan önce kâğıdın içeriğini bildiğine dair el yazısıyla imza attırmak²⁹⁷.

1894 yılına gelindiğinde ise, noterlerin sayısı gittikçe artmıştır. Şehirlerde ve bozkır bölgelerinde (Verny ve Uralsk'de dahil), iki noterlik; ve Ural bölgesinin ilçe kasabalarında (Guriev, Kalmykov, Temir ve Ilets'ke), Akmola bölgesinde (Akmolinsk, Kokchetav ve Atbasar şehirlerinde), Semipalatinsk bölgesinde (Pavlodar, Karkaralinsk, Ust-Kamenogorsk ve Zaysan), Semireçensk bölgesinde (Kopal, Lepsinsk, Przhe-Valsk, Pişpek), Turgai bölgesinde (AkTyubinsk, Irgiz, Kustanai ve Turgay) birer noterlik kurulmuştur.²⁹⁸

Kazakistan, 1917 yılına kadar Rus İmparatorluğu'nun bir parçasıydı. Bu dönemde, yukarıda bahsettiğimiz 14 Nisan 1866 tarihli Yönetmelik uygulanmıştır. Böylece, 1917 yılına kadar işleyen noter organlarının tek bir sisteminin oluşumu başladı. Bu dönemde noterler, genel valiler tarafından, Yönetmeliğin hükümlerini bilip buna ilişkin bir sertifikaya hak kazanan, Rus vatandaşı olan ve yemin eden kişiler arasından atanmışlardır. Noterlerde, bölgesel bir amblemin görüntüsünü taşıyan ve bu görüntünün etrafında bir yazıt bulunan mühür vardı. Her noterin imzasının bir baskısı ve bir kopyası, yerel bölgesel yönetimin yargı bölümünde tutulurdu.

²⁹⁷ АЛПЫСБАЕВА, Айнур Маратовна, “Особенности возникновения и развития нотариата в период присоединения Казахстана к России”, **Молодой ученый**, декабрь 2015, № 24 (104), с.694./ ALPYSBAYEVA A. M., “Kazakistan'ın Rusya'ya katılımı sırasında noterlerin ortaya çıkışı ve gelişiminin özellikleri”, **Molodoy učenyy**, No 24 (104), 2015/12, s.694.

²⁹⁸ ТОКБОЛАТ, С. Т., “Общеимперская система нотариата в Туркестанском генерал-губернаторстве (на примере Сыр-Дарьинской области)”, **Молодой ученый**, 2013, № 11.1 стр.24/ ТОКБОЛАТ, S. T., “Türkistan Valiliği'nde Genel İmparatorluk Noter Sistemi (Sır-Darya Bölgesinin örneğinde)”, **Molodoy učenyy**, 2013, № 11.1, s.24.

2. Sovyet Birliği'nin Parçası Olan Dönemde Noterlik

1917 yılından 1991 yılına kadar, Kazakistan, Sovyet Birliği'nin parçası olarak kalmıştır. Noterliğe ilişkin mevzuat, 1991 yılında bağımsızlığın ilan edilmesinden sonra da 1994 yılına kadar uygulanmaya devam etti.

Noterlik kurumu, Sovyet döneminde, devlet tarafından özel mülkiyetin tanımadığı bir ortamda gelişti. Bu dönemde, özel noterlikler yoktu, sadece devlet noterlikleri vardı. Devlet noterleri başta bir süreliğine mahkemelerin bünyesinde, daha sonra adalet organlarının bünyesinde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

1917'den 1974'e kadar, RSFSR'de yürürlükte olan noterlerle ilgili tüm yasa ve düzenlemeler, SSCB'nin bir parçası olan, Kazak SSR topraklarında da geçerliydi. Bu dönemde noterlik kurumu ile ilgili meydana gelen gelişmeler ve yapılan düzenlemeler çalışmamızın 3. Bölümünde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ancak biz burada yine de, o dönemde yürürlükte olan yasalar üzerinde kısaca durmanın faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

24 Kasım 1917'de eski yargı organları, adli müfettişlik, savcılık denetimi, jüri ve özel avukatlık kurumlarını kaldıran Mahkeme Kararnamesi kabul edildi²⁹⁹. Aynı zamanda, bu belgede noterlerden bahsedilmiyor.

14 Aralık 1917 tarihinde, Halk Komiserleri Konseyi'nin gayrimenkul ile işlemlerin yasaklanmasına ilişkin Kararnamesi yayınlandı³⁰⁰. Bu Kararname'nin 1. maddesine göre, 18 Aralık 1917 tarihinden itibaren, şehir arazilerinin kamulaştırılması nedeniyle, şehirlerdeki her türlü gayrimenkul ve arazinin alım, satım, rehin vb. işlemleri durdurulmuştur. İşçi ve Asker Milletvekillerinin konseylerine ve şehir hükümetlerine, noterleri, bu kararı uygulanmasına ilişkin gözetim altına alması talimatı verildi.

²⁹⁹ . Декрет о суде РСФСР от 24 ноября 1917 года принятый СНК РСФСР /4 Kasım 1917'de, Rus Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti'nin (SNK RSFSR) Halk Konseyi tarafından “Mahkeme hakkındaki” Kanunu kabul edildi, B.N.Eltsin adındaki Cumhurbaşkanı kütüphanesi, <http://www.prilib.ru> // elektronik kaynaktan sonra adlandırılan başkanlık kütüphanesi,(02.03.2022).

³⁰⁰ Декрет о запрещении сделок с недвижимостью 16(29) декабря 1917 года, принятый 14 декабря 1917 года. Декреты Советской власти. Том I. 25 октября 1917 г. – 16 марта 1918, М.: Гос. издат-во политической литературы, 1957./ 14 Aralık 1917'de kabul edilen 16 Aralık (29), 1917'de emlak işlemlerini yasaklayan kararname. Sovyet hükümetinin kararnameleri. Cilt I. 25 Ekim 1917 - 16 Mart 1918 M.: Devlet. siyasi edebiyat yayınevi, 1957.

15.02.1918 tarihinde, 2 No'lu Mahkeme Kararnamesi ile, noterlik işlemlerinin yerine getirme yetkisi, noterlere; noterlerin yokluğunda ise onların yerine geçen kişi veya kurumlara bırakılmıştır (15.02.1918 tarihli Kararnamenin 11. maddesi)³⁰¹.

23 Mart 1918 tarihli Moskova Halk Komiserleri Konseyi ve Moskova Eyaletinin Kararnamesi ile “1866 tarihli Noterlik Yönetmeliği” iptal edildi ve Noterliklerin Belediyeleştirilmesine İlişkin yeni bir Yönetmelik kabul edildi³⁰².

1 Mayıs 1918 tarihinde, Halk Komiserleri Konseyi'nin mirasın kaldırılmasına ilişkin Kararnamesi yayınlandı³⁰³. Bu belgenin hükümlerine göre, sahibinin ölümünden sonra, tüm malvarlığı (hem taşınır hem de taşınmaz), Rusya Sosyalist Sovyet Federatif Cumhuriyeti'nin devlet malı haline gelmekteydi. Bu Kararnamenin kabul edilmesinden önce, mirasa ilişkin işlemler noter tarafından yerine getirilmekteydi.

20 Mayıs 1918 tarihinde, bağışın kaldırılmasına ilişkin Halk Komiserleri Konseyi Kararı (bundan sonra SNK olarak anılacaktır) imzalandı³⁰⁴. Bu kararnamenin 1. maddesine göre, on bin rubleyi aşan malın bağış ve diğer karşılıksız kazandırılmaları (devir, temlik ve benzeri) hükümsüz kılındı. Bağışlar ve karşılıksız kazanımların, bir ila on bin ruble arasında gerçekleştirilmesi halinde, “yüzde 2 ila yüzde 10 arasında kademeli bir vergiye” tabi tutulmaktaydı. Bu Kararın kabul edilmesinden önce, bağış ve benzeri anlaşmalar noter tarafından tasdik ediliyordu.

³⁰¹ Декрет о суде № 2, Декреты Советской власти. Том I. 25 октября 1917 г. – 16 марта 1918 г. М.: Гос. издат-во политической литературы, 1957./ 2 numaralı mahkemeye ilişkin kararname, Sovyet hükümetinin kararnameleri. Cilt I. 25 Ekim 1917 - 16 Mart 1918 M.: Devlet. siyasi edebiyat yayınevi, 1957.

³⁰² Систематический сборник указаний и распоряжений Рабочего и Крестьянского правительства, М., 1918, с.17/ İşçi ve Köylü hükümetinin talimat ve emirlerinin sistematik bir derlemesi, M., 1918, s.17

³⁰³ Декрет Совета Народных Комиссаров об отмене наследования от 1 мая 1918 года. Декреты Советской власти. Том II. 17 марта 1918 г. – 10 июля 1918 г. М.: Гос. издат-во политической литературы, 1957./ 1 Mayıs 1918 tarihli Halk Komiserleri Konseyi'nin mirasın kaldırılmasına ilişkin Kararnamesi. Sovyet hükümetinin kararnameleri. Cilt II. 17 mart 1917-10 temmuz 1918. M.: Devlet. siyasi edebiyat yayınevi, 1957.

³⁰⁴ Декрет СНК об отмене дарения от 20.05.1918 года. Декреты Советской власти. Том II. 17 марта 1918 г. – 10 июля 1918 г. М.: Гос. издат-во политической литературы, 1957./ mirasın kaldırılmasına ilişkin 20 mayıs 1918 tarihli Komiserleri Konseyi Kararı. Cilt II. 17 mart 1917-10 temmuz 1918. M.: Devlet. siyasi edebiyat yayınevi, 1957.

24 Ağustos 1918'de, taşınmazların özel mülkiyetinin kaldırılmasına karşı Kanun Hükmünde Kararname yayımlandı³⁰⁵. Özel mülkiyet kurumunun ortadan kalkması ile noterlerin yetkileri oldukça kısıtlandı.

1918 yılı Ağustos ve Eylül aylarında, Adalet Komiseri tarafından, milletvekilleri konseylerine bağlı noter daireleri hakkında geçici bir düzenleme yapıldı. 16 Eylül 1918 tarihinde, noterlik hükmünün sona erdirilmesine ilişkin kararname ile milletvekilleri meclislerine bağlı dairelerin faaliyetlerine ilişkin usul ve geçici hüküm ve talimatlar yayınlandı. 9 Aralık 1918 tarihinde, RSFSR Halk Adalet Komiserliği Genelgesinde, noterlik dairelerini tasfiye etmeyi ve işlevlerini, yetkilerine göre yerel halk hakimleri arasında dağıtma önerisinde bulunuldu. Aralık 1918'de, Halkın Adalet Komiserliği bu genelgenin yürütülmesini askıya aldı ve gerektiğinde şehirlerde, il adalet dairelerinde; ilçelerde, yerel halk mahkemelerinde noter masaları olarak adlandırılan noterliklerin oluşturulması önerildi³⁰⁶. Bunun yerine getirilmesi için, 1919'dan itibaren noter masaları olarak adlandırılan noterlik büroları ihtiyaca göre kurulmaya başlandı. Bu dönemde, noterlerin yetkileri; çeşitli koşulların tasdiki, belgelerin kopyalarının doğruluğunu ve imzaların gerçekliğini tasdik etme gibi oldukça dar kapsamlıydı.

12 Ağustos 1921 tarihinde, Halk Komiserleri Konseyi'nin işlem ve anlaşmaların onaylanması için ücretlerin toplanmasına ilişkin Kararı kabul edildi³⁰⁷. Bu Kararın 1. maddesine göre, işlemlerin ve sözleşmelerin tasdiki, il adalet müdürlüklerindeki ve ilçe adalet bürolarındaki noter masalarında yapılır.

³⁰⁵ Декрет СНК от отмене частной собственности на недвижимое имущество от 24 августа 1918 года. Декреты Советской власти. Том III. 11 июля – 9 ноября 1918 г. М.: Гос. издат-во политической литературы, 1957./ Halk Komiserleri Konseyi'nin 24 Ağustos 1918 tarihli gayrimenkulün özel mülkiyetinin kaldırılmasına ilişkin Kararnamesi. Sovyet hükümetinin kararnameleri. Cilt III. 11 Temmuz - 9 Kasım 1918 M.: Devlet. siyasi edebiyat yayınevi, 1957.

³⁰⁶ ЛИВШИЦ, Б. И., “Исторические хроники российского нотариата”, Москва, РИА «Внешторгиздат», 2003, с.216/ LIVSHITS, B.I., “Rus noterinin tarihi kronikleri”, Moskova, RIA "Vneshtorgizdat", 2003, s. 216 .

³⁰⁷ Постановление СНК о взимании платы за засвидетельствование сделок и договоров, 12.08. 1921, Известия, 1921, № 181, 17 августа./ Halk Komiserleri Konseyi'nin işlem ve sözleşmelerin onaylanması için ücretlerin toplanmasına ilişkin kararı, 12.08.1921, İzvestiya. 1921, 17 Ağustos,S. 181.

13 Ağustos 1921 tarihinde, Halk Adalet Komiserliği, il ve ilçe adliyelerinde noter masalarının kurulmasına ilişkin prosedürü ayrıntılı olarak açıklayan 36 sayılı özel bir genelge kabul etti³⁰⁸.

4 Ekim 1922 tarihinde, RSFSR Halk Komiserleri Konseyi, “Devlet Noter Yönetmeliği” Kararnamesi’ni kabul etti. Kararname’nin 1. maddesinde e, bu Yönetmelikte öngörülen eylemlerin yerine getirilmesi için, RSFSR’nin tüm şehirlerinde, sayısı yerel yönetim kurulları tarafından Halk Adalet Komiserliği’nin onayı ile belirlenecek sayıda devlet noterlikleri kurulması öngörüldü³⁰⁹.

24 Ağustos 1923 tarihinde, RSFSR Halk Komiserleri Konseyi tarafından yeni bir Devlet Noterliği Yönetmeliği kabul edildi³¹⁰. Bu RSF.S.R.’nin devlet noterine ilişkin Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle, 4 Ekim 1922 tarihinde onaylanan “Devlet Noter Yönetmeliği” Kararnamesi yürürlükten kaldırılmıştır.

SSCB Halk Komiserliği Konseyi ve SSCB’nin Merkezi Yürütme Komitesi tarafından, 14 Mayıs 1926 tarihli bir kararla, Devlet noterinin örgütlenmesinin temel ilkeleri onaylandı³¹¹. Bu, tüm Sovyet birliğin ilk belgesidir.

4 Ekim 1926 tarihinde, Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi, RSFSR Devlet Noterliği Yönetmeliğinin Yürürlüğe Girmesine İlişkin Kararı kabul etti³¹².

Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi, RSFSR Devlet Noteri Yönetmeliği’nin uygulanmasına ilişkin 20.07.1930 tarihli bir Kararı kabul etti ³¹³.

³⁰⁸ № 36 Циркуляр Народного Комиссариата Юстиции, 13.08.1921, СУ РСФСР, 1921, № 60, ст.417/ No 36 sayılı Halk Adalet Komiserliğinin Genelgesi, 13.08.1921, RSFSR’nin Yasallaştırmalarının Toplanması, 1921, No. 60, S. 417.

³⁰⁹ Декрет СНК от 4.10.1922 года Положение о государственном нотариате, Собрание Указаний, 1922, N 63, ст. 807./ Devlet noteri hakkında yönetmelik Halk Komiserleri Konseyi Kararnamesi, 4.10.1922 , Yasallaştırmaların Toplanması, 1922, N 63, S. 807

³¹⁰ Положение о государственном нотариате от 24.08. 1923 года. Собрание Указаний, 1923, N 48, ст. 481, раздел VIII/ Devlet noterlik yönetmeliği, 24 Ağustos 1923, Yasallaştırmaların Derlenmesi, 1923, N 48, Sayı 481, Bölüm VIII.

³¹¹ Постановление ЦИК СССР и СНК СССР от 14 мая 1926 года Об основных принципах организации государственного нотариата. Собрание Законов, 1926, N 35, ст. 251 / 14 mayıs 1926 tarihli Devlet noterinin örgütlenmesinin temel ilkeleri. Kanunların Toplanması, 1926, N 35, Sayı 251

³¹² "СУ РСФСР", 1926, N 77, ст. 579

³¹³ “Положения о государственном нотариате РСФСР”, 20.07.1930,, С.У. 1930 года N 38, ст.476./ “RSFSR Devlet Noterliği Yönetmeliği”, 20.07.1930, Yasallaştırmalar Derlemesi, N 38, S. 476.

5 Aralık 1936 tarihine kadar, Kazakistan RSFSR'nin bir parçasıydı ve yalnızca SSCB Anayasası'nın kabul edilmesiyle Kazak SSR'sinin oluşumu resmen tanındı³¹⁴.

19 Temmuz 1973 tarihinde, SSCB Yüksek Sovyeti, Devlet Noterlikleri SSCB Kanunu'nu kabul etti³¹⁵. Bu 1973 tarihli Kanun'un 2. maddesine göre, SSCB ve birlik cumhuriyetlerinin devlet noterleri hakkındaki mevzuatı, bu Kanun ve SSCB'nin diğer mevzuat düzenlemeleri, devlet noterleri hakkındaki yasalar ve birlik cumhuriyetlerinin buna uygun olarak çıkarılan diğer yasal düzenlemelerinden oluşur. Bu Kanun'un 1. maddesi, devlet noterliklerinin görevlerini tanımlamıştır. Maddeye göre, devlet noterliklerinin görevleri; sosyalist mülkiyeti, vatandaşların haklarını ve meşru çıkarlarını, devlet kurumlarını, işletme ve kuruluşları, kollektif çiftlikleri, diğer kooperatif ve diğer kamu kuruluşlarını korumak, sosyalist yasallığı ve yasa ve düzeni güçlendirmek, sözleşmelerin ve diğer işlemlerin doğru ve zamanında tasdik edilmesi, miras haklarının tescili, icra tebligatlarının yapılması ve diğer noterlik işlemleri ile suçları önlemektir.

Bu 1973 tarihli Kanun'un 3. maddesi uyarınca, SSCB'de noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi için devlet noterlik büroları (ofisleri) kurulur. Birlik cumhuriyetinin başkentinde, devlet noterliklerinden biri, SSCB ve birlik cumhuriyetlerinin mevzuatına uygun olarak en karmaşık noterlik işlemlerini gerçekleştiren ve diğer işlevleri yerine getiren ilk devlet noterlik ofisi olarak kurulur. Noterliklerde, noterlik işlemleri, noterler (kıdemli noterler, kıdemli noter yardımcıları, noterler) tarafından yapılır. Devlet noterliklerinin bulunmadığı yerleşim yerlerinde, bu Kanunda ve Birlik cumhuriyetlerinin mevzuatında öngörülen noterlik işlemleri, Halk milletvekillerinin şehir, ilçe ve kırsal alan Konseyleri yürütme komiteleri tarafından yapılır. Yerel koşulları göz önünde bulundurarak, birlik cumhuriyetlerinin mevzuatı, noterlik işlemlerinin yerine getirilmesini bölgesel Halk Temsilcileri Konseylerinin yürütme komitelerine de emanet edebilir. Noterlik işlemlerini gerçekleştiren Halk milletvekillerinin şehir, ilçe ve kırsal alan Konseyleri

³¹⁴ Конституция СССР от 5 декабря 1936 года, принята VIII Чрезвычайным Всесоюзным Съездом советов СССР, Известия ЦИК СССР и ВЦИК, № 283, 6 декабря 1936 года./ SSCB Anayasası, Olağanüstü VIII Tüm Birlikler SSCB Sovyetleri Kongresi tarafından kabul edildi, SSCB Merkez Yürütme Komitesi ve Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin İzvestia gazetesi, No. 283, 6.12.1936.

³¹⁵ Закон СССР О государственном нотариате, Ведомости ВС СССР, 19.07.1973, N 30, ст. 393./ Devlet Noterleri SSCB Kanunu, 19.07.1973, SSCB Yüksek Sovyeti Bülteni, N 30, S. 393.

yürütme komitelerinin yetkililerinin listesi, birlik cumhuriyetlerinin mevzuatı ile belirlenir.

Yurtdışında noterlik işlemlerinin yürütülmesi yetkisi, SSCB konsolosluklarına aittir. Noterlik işlemlerini gerçekleştiren konsolosluk görevlilerinin listesi, SSCB Konsolosluk Tüzüğü tarafından belirlenir.

Kanun'un 4. maddesi gereğince, Devlet noterinin yönetimi, SSCB Bakanlar Konseyi, Birlik cumhuriyetlerinin Bakanlar Konseyleri, bölgesel Halk Temsilcileri Konseylerinin yürütme komiteleri, bölge, şehir, ilçe Halk Vekilleri Konseyleri, SSCB Adalet Bakanlığı, Birlik Adalet Bakanlıkları ve ayrıca SSCB ve Birlik cumhuriyetlerinin mevzuatına göre diğer devlet organları tarafından yürütülmektedir. Devlet noterleri ve noterlik işlemlerini gerçekleştiren diğer yetkililer, faaliyetlerinde SSCB ve birlik cumhuriyetlerinin yasaları, SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlığı kararnamele ve birlik cumhuriyetlerinin Yüksek Sovyetleri Başkanlıkları'nın kararnamele, SSCB Bakanlar Kurulu ve Birlik cumhuriyetlerinin bakanlar konseylerinin karar ve emirleri, SSCB Adalet Bakanlığı'nın ve Birlik Cumhuriyetleri'nin Adalet Bakanlıkları'nın emir ve talimatlarının yanı sıra kendi yetkileri dahilinde diğer devlet organları tarafından çıkarılan kanunları ile yönlendirilir.

Bu Kanun çerçevesinde 13 Ağustos 1974 tarihinde ilk defa Kazak SSC "Devlet Noterlik Kanunu" kabul edild, bundan sonra 1974 tarihli³¹⁶. Bu 1974 tarihli Kanun 1 Ocak 1975 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 14 Temmuz 1997 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Kanun 4 bölüm ve 86 maddeden oluşmaktadır. Kazak SSR'nin başkenti Alma-Ata şehri ve bölge merkezlerinde, devlet noterliklerinden biri, en karmaşık noterlik işlemlerini gerçekleştirmek ve diğer işlevleri yerine getirmek için ilk devlet noterlik ofisi olarak kurulmuştur. Noterliklerde noterlik işlemleri noterler (kıdemli noterler, kıdemli noter yardımcıları, noterler) tarafından yapılır. İlk noterlik ve iki veya daha fazla noterin çalıştığı noterlik, kıdemli noterler tarafından yönetiliyordu. Devlet noterliklerinin geri kalanı, devlet noterleri tarafından yönetiliyordu. Devlet noterliklerinin bulunmadığı yerleşim yerlerinde, noterlik işlemleri il, yerleşim, köy, halk meclisleri vekillerinin yürütme kurulları tarafından

³¹⁶ Закон Казахской ССР от 13 августа 1974 года О государственном нотариате, Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1974 г., № 35/ Devlet Noteri Hakkında Kazak SSC Kanunu, 13.08.1974,. Kazak SSC Yüksek Sovyeti Bülteni, S. 35.

yapılırdı. İl, yerleşim, köy, halk meclislerinin yönetim kurullarında noterlik işlemleri, yönetim kurulu başkanı, başkan yardımcısı ve sekreter tarafından yapıldı. Bu yasanın 5. maddesi uyarınca, yüksek hukuk eğitimi almış SSCB vatandaşları devlet noterliklerine atanmıştır. Bazı durumlarda, hukuk mesleğinde en az üç yıllık iş tecrübesine sahip olmaları durumunda, yüksek hukuk eğitimi almamış kişiler bu pozisyonlara atanabilirler. İlk devlet noterliklerinin kıdemli noterleri, Kazak SSC Adalet Bakanı tarafından atanmış ve daha sonra görevden alınmıştır. İlk devlet noterliklerinin kıdemli devlet noter yardımcısı ve devlet noterleri ile diğer devlet noterliklerinin kıdemli noterleri ve devlet noterleri, bölge halk vekilleri meclislerinin yürütme komitelerinin adalet dairelerinin başkanları tarafından atanır ve görevden alınır. Devlet noterleri başka kurum, kuruluş ve işletmelerde çalıştırılmaz. Ancak öğretim veya araştırma işleriyle uğraşan noterler için istisnai durumlar saklıdır.

1974 tarihli Kanun'un 9. maddesine göre, Devlet noterliklerinde ve şehir, yerleşim, kırsal, aul halk vekillerinin yönetim kurullarında, noterlik çalışmaları, Kazak dilinde ve sırasıyla Rusça, Uygur veya Özbek nüfusunun çoğunluğunun bulunduğu bölgelerde Rusça, Uygurca veya Özbekçe yapıldı.

1974 tarihli Kanun'un 13. maddesine göre, noterler şu işlemleri yapabilirler: işlemleri onaylamak (sözleşmeler, vasiyetler, vekaletnameler vb.); miras kalan mülkü korumak için önlemler almak; veraset ilamı vermek; eşlerin ortak mülkiyeti üzerinde pay alma hakkı sertifikaları vermek; bir konut binasının yabancılaştırılmasına yasaklar getirmek; belgelerin kopyalarının ve onlardan özetlerin doğruluğunu tasdik etmek; belgelerdeki imzanın gerçekliğini onaylamak; belgelerin bir dilden diğerine çevirisinin doğruluğunu tasdik etmek; vatandaşın hayatta olduğunu belgelemek; bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu belgelemek; fotoğrafta gösterilen kişi ile vatandaşın kimliğini onaylamak; belgelerin sunulma zamanını onaylamak; vatandaşların, devlet kurum ve kuruluşlarının, işletme ve kuruluşlarının, kolektif çiftliklerin dilekçelerini, diğer kooperatif ve diğer kamu kuruluşlarının diğer vatandaşlara, devlet kurum, kuruluş ve kuruluşlarına, kolektif çiftliklere, diğer kooperatiflere ve diğer kamu kuruluşlarına devretmek; mevduat olarak para ve menkul kıymet kabul etmek; icra yazılarını yapmak; faturaları protesto etmek; ödeme için çekleri sunar ve çeklerin ödenmediğini onaylamak; saklamak için belgeleri kabul etmek; deniz protestoları yapmak. SSCB ve Kazak SSR mevzuatı ve

SSCB Devlet Noterleri Hakkında Kanunu'na göre, diğer noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi devlet noterliklerine verilebilir.

1974 tarihli Kanun'un 14. maddesi uyarınca şehir, yerleşim, kırsal, köy halk meclislerinin yürütme komiteleri aşağıdaki noterlik işlemlerini gerçekleştirir: vasiyetnameleri onaylamak; münferit konut binalarının inşasına yönelik sürekli kullanım için arsa sağlanmasına ilişkin sözleşmeler ve yurtdışında bulunan mülklere veya yurtdışında kullanılması gereken haklara ilişkin işlemler dışındaki diğer işlemleri (sözleşmeler, vekaletnameler vb.) tasdik etmek; bir konut binasının yabancılaştırılmasına yasak getirmek; miras kalan mülkü korumak için önlemler almak; belgelerin kopyalarının ve onlardan özetlerin doğruluğuna tasdik etmek; belgelerdeki imzanın gerçekliğini onaylamak; vatandaşların, devlet kurum ve kuruluşlarının, işletme ve kuruluşlarının, kolektif çiftliklerin dilekçelerini, diğer kooperatif ve diğer kamu kuruluşlarının diğer vatandaşlara, devlet kurum, kuruluş ve kuruluşlarına, kolektif çiftliklere, diğer kooperatiflere ve diğer kamu kuruluşlarına devretmek; icra yazıları yapmak.

SSCB Devlet Noterlikleri Kanunu'na göre, SSCB konsolosluk ofisleri aşağıdaki noterlik işlemlerini gerçekleştirir: SSCB'de bulunan konut binalarının yabancılaştırılması ve ipotegine ilişkin sözleşmeler hariç, işlemleri (sözleşmeler, vasiyetler, vekaletnameler vb.) onaylamak; miras kalan malları korumak için önlemler almak; veraset ilamı vermek; eşlerin ortak mülkiyetindeki bir hissenin mülkiyet belgelerini vermek; belgelerin kopyalarının ve onlardan özetlerin doğruluğuna tasdik etmek; belgelerdeki imzanın gerçekliğini kanıtlamak; belgelerin bir dilden diğerine çevirisinin doğruluğunu tasdik etmek; vatandaşın hayatta olduğunu belgelemek; bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu belgelemek; fotoğraftagösterilen kişi ile vatandaşın kimliğini onaylamak; belgelerin sunulma zamanını onaylamak; mevduat olarak para ve menkul kıymet kabul etmek; icra yazıları yazmak; saklamak için belgeleri kabul etmek; kanıt mak; deniz protestoları yapmak. SSCB mevzuatı, SSCB konsoloslukları tarafından gerçekleştirilen diğer noterlik işlemlerini de sağlayabilir (1974 tarihli Kanun 15. madde).

3. Cumhuriyet Döneminde Noterlik

16 Aralık 1991 tarihinde, Kazakistan bağımsızlığını ilan etti. Eski noterlik sistemi, artık yeni dönemin gereksinimlerini karşılayamaz hale geldi. Ülkedeki karmaşık ekonomik durum, kendi kendini finanse etmesi beklenen özel bir noterlik uygulanmasını da dikte etti. 12 şubat 1994 tarihli "Kazakistan Cumhuriyeti'nde Yasal Reformların Devlet Programı Hakkında" Kazakistan Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile, noterlik kurumunun geliştirilmesi için; özel noterlerin oluşturulması, faaliyetlerini koordine eden organların oluşturulması, özel noterlerin zorunlu kamu sorumluluk sigortasının getirilmesi gibi yollar öngörülmüştür.³¹⁷. Ayrıca, özel noterin faaliyetlerini koordine edebilecek bir meslek kuruluşu olarak noter odalarının, Cumhuriyet Noter Odasının oluşturulması önerildi.

Noterlik faaliyetlerinin yasal temelleri, Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'nda yer almaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinin 3. fıkrasına göre, herkesin nitelikli yasal yardım alma hakkı vardır³¹⁸.

Yukarıdaki devlet eylemlerinin devamında, 14 Temmuz 1997 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu tarafından, No 155 Noterlik Kanunu kabul edildi. Bu Kanun'un 1. maddesine göre, Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlikler, noterlik faaliyetlerini gerçekleştirerek bireylerin ve tüzel kişilerin haklarının ve yasal çıkarlarının korunmasını sağlayan, nitelikli yasal yardım sağlama amacı olan yasal bir enstitüdür³¹⁹.

Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Hakkındaki Kanun'un, bundan sonra KNK, kabul edildiği tarihten bugüne kadar kanunda 42 kez değişiklik ve ilaveler yapılmıştır. İlk değişiklik, 13.11.1998 tarih ve 302-1 sayılı RK Kanunu ile

³¹⁷ Постановление Президента Республики Казахстан от 12 февраля 1994 года N 1569 О Государственной программе правовой реформы в Республике Казахстан. Казахстанская правда.-1994.-24 марта. / No 1569 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Hukuk Reformu Programı hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Kararı, 12.02.1994./ Kazakistanskaya Pravda, 24.03.1994.

³¹⁸ Конституция Республики Казахстан, принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года, вступила в силу 5 сентября 1995 года, газета Егеменды Казахстан, 5.05.1995 года/ Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası, 30 Ağustos 1995 Cumhuriyet referandumunda kabul edildi, 5 Eylül 1995 tarihinde yürürlüğe girdi/ 5 Eylül 1995 tarihli Kazakistan Egemendi Gazetesi.

³¹⁹ Закон Республики Казахстан от 14 июля 1997 года № 155-І «О нотариате/ информационная правовая система «Әділет» / 14 Temmuz 1997 tarihli No 155 Noterlik Kanunu / Adilet Hukuk Bilgi sistemi, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z970000155>, (12.03.2021)

yapılmıştır. Bu değişiklik, Noterler Kanunu'nun 6, 34, 36, 85, 86, 93 ve 94. maddelerine yapılan küçük değişiklikler ve eklemelerdir³²⁰.

KNK'nda yapılan ikinci değişiklik ve ekleme, 29 Mart 2000 tarihli ve 42-II sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile yapılmıştır. Bu değişiklikten önce, Kanun'un 17. maddenin 5. fıkrası şöyleydi: Noter, gerçek ve tüzel kişilerden, noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi için gerekli belge ve bilgileri talep etme hakkına sahiptir. Yapılan değişiklik ile bu madde metnine "Ticari, bankacılık ve kanunla korunan diğer sırları oluşturan bilgilerin ifşası için Kazakistan Cumhuriyeti yasal düzenlemeleri tarafından belirlenen şartlara uygun olarak" ibaresi eklenmiştir. Yine KNK'nın 34. maddenin 1. fıkrasında, noterlerin icra yazısını yapma hakkına ilişkin, 15. fıkra silinmiştir. Benzer şekilde 36. maddenin 1. fıkrasında, konsolosluk görevi yapan kişilerin icra yazısını yapma hakkına ilişkin, 13. fıkra silinmiştir. Yeni düzenleme ile, Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Yasası'nın "İcra yazısının yapılması ve bir faturayı protesto edilmesi" olarak adlandırılan 14. bölümünün tamamını yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişiklik, Kanun'un 87. maddesinden 91. maddesine kadar olan maddeleri içeriyordu³²¹.

11 Temmuz 2001 tarih ve 235-II sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile KNK'nın 6. ve 8. maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Kanun'un 6. maddesine göre, önceki düzenlemeye göre, Adalet Yeterlik Koleji'nde yeterlilik sınavını geçen bir vatandaş noter olabilirken, yapılan değişiklik ile Adalet Tasdik Komisyonu tarafından onaylanmış vatandaşlara noter olabilme hakkı tanınmıştır. Değişiklikten önce noterler, avukat ve hakimlik pozisyonlarına başvuran vatandaşlarla birlikte yeterlilik sınavına Adalet Yeterlik Koleji'nde girerken, yapılan yeni düzenleme ile 8. maddenin 6. fıkrası, "Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Yeterlik Koleji'nde yeterlik sınavlarını geçenler, daimi hakimler ve daimi hakim olarak çalışmış kişiler, görevlerini yerine getirirken görevden alınan hakimler hariç, vasıflandırmadan noterlik faaliyetlerini yürütmek için lisans alma hakkına sahiptir" şeklinde

³²⁰ № 302-1 Закон РК "О внесении изменений и дополнений в закон Республики Казахстан О нотариате", 13.11.98, Казахстанская правда, 17.11.98 г., № 215./ 302-1 sayılı "Kazakistan Cumhuriyeti Noter Kanuna değişiklik ve eklemelerin yapılmasına ilişkin" Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 13.11.98, Kazakhstanskaya Pravda, 17.11.98, S. 215.

³²¹ № 42-II Закон РК "О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам банковской тайны", 29.03.2000, Казахстанская правда от 1 апреля 2000 года № 78-79/ 42-II sayılı "Kazakistan Cumhuriyeti'nin bankacılık gizliliği ile ilgili bazı kanunlarda değişiklik ve eklemelerin yapılmasına dair" Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 29.03. 2000, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 1.04. 2000, S. 78-7.

değiştirilmiştir. Kanun'un 8. maddesine 6-1 fıkrası eklenerek, noterlik faaliyetleri için başvuran kişilerin lisans alma kuralları, Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından onaylanmıştır. Buna göre, Kazakistan Cumhuriyeti'nin Hükümet kararnamesiyle 25 Eylül 2001 N 1235'te Avukat veya Noterlik Faaliyetlerinde Bulunma Hakkı İçin Başvuruda Bulunan Kişiler Tarafından Lisans Alınması Kuralları onaylandı. Bu Kararname Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti'nin 22 Mayıs 2012 tarih ve 653 sayılı kararı ile geçersiz kılınmıştır³²². Kazakistan Cumhuriyeti 24 Aralık 2001 tarihli ve 276-II sayılı “Kazakistan Cumhuriyeti'nin Vergi Kanununun Kabulü İle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik ve İlaveler Yapılmasına Dair Kanun” ile noterlik işlemlerini gerçekleştirmeye yetkili kişiler hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Noterlik Kanunu'nun 1. maddesinin 2. fıkrasının 3-1 bendi ve 15. maddesinin 6. fıkrası eklenmiştir. Böylece, Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Kazakistan Cumhuriyeti'nde işlenen resmi belgelerde apostill'i yerleştirmeye yetkili devlet makamlarına da noter işlemleri yapma hakkı verildi ve özel noter bireysel girişimci olarak tanındı..³²³.Ancak, bu değişiklik ve eklemeler 5 Mayıs 2003 tarihli ve 408-II sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Noterlik Kanununa Değişiklik Ve Eklemeler Hakkındaki Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile hariç tutulmuştur³²⁴. 5 Mayıs 2003 tarihli Kanun ile yapılan değişiklikler neticesinde NK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının son hali “1. Noter, yüksek hukuk eğitimi almış, Adalet sertifikasyon Komisyonunda vasıflandırılmış, en az bir yıl noterlik stajı yapmış ve noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için lisans almış Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı olabilir.” şeklindedir.

³²² Kazakistan Cumhuriyeti'nin “Adilet” Yasal bilgi sistemi/ <https://adilet.zan.kz> (21.02.2022)

³²³ № 276-II Закон Республики Казахстан “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан в связи с принятием Кодекса Республики Казахстан О налогах и других обязательных платежах в бюджет (Налоговый кодекс)”, 24.12.2001, Ведомости Парламента Республики Казахстан, 2001 г., № 24, ст. 338./ No 276-II sayılı “Kazakistan Cumhuriyeti'nin Vergi Kanununun Kabulü İle İlgili Bazı Kanuni Kanunlarda Değişiklik ve İlaveler Yapılmasına Dair Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu”, 24.12.2001, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Bülteni, 2001, No. 24, S. 338.

³²⁴ № 408-II Закон Республики Казахстан “О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Казахстан О нотариате”, 5.05.2003, Ведомости Парламента Республики Казахстан, 2003 г., N 10, ст. 48./ No 408-II sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Noterlik Kanununa değişiklik ve eklemeler hakkındaki Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 5.05.2003 , Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Bülteni, 2003, N 10, S. 48.

Hakkında mahkumiyet kararı iptal edilmemiş veya kanunla belirlenen usule göre kaldırılmamış, yerleşik usule göre kanunen ehliyetsiz veya kısmen ehliyetsiz olarak tanınan kişiler noter olamaz.

Noter aynı zamanda şu kişi de olamaz: Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Usul Kanununun 35. Maddesinin 1. Kısımının 3), 4), 9), 10) ve 12) paragrafları veya 36. Maddesi uyarınca cezai sorumluluktan muaf tutulmuş kişi, bu tür olayların meydana gelmesinden itibaren üç yıl içinde; olumsuz nedenlerle devlet veya askerlik hizmetinden, savcılıktan, diğer kolluk kuvvetlerinden, özel devlet kurumlarından ihraç edilmesinin yanı sıra, görevden alınma (serbest bırakılma) tarihinden itibaren bir yıl içinde hakimlik görevinden ihraç edilmesi; bu tür olayların meydana gelmesinden itibaren üç yıl içinde idari yolsuzluk suçu işleyen; noterlik işleminin gerçekleştirilmesi sırasında Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının ihlali nedeniyle devlet noteri görevinden alınmış; noterlik faaliyetlerinde bulunma lisansından yoksun bırakılmış; Çıkarılma tarihinin üzerinden üç yıldan az bir süre geçmişse, olumsuz nedenlerle hukuk müşavirleri odası sicilinden çıkarılmış. (KCNK'nun 6.maddesinin 1 fıkrası) 5 Mayıs 2003 tarihli ve 408-II sayılı Kanun ile Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Hakkındaki Kanun'un 7. maddesinin 5. fıkrası "5. Noter stajyerleri, yüksek hukuk eğitimi almış ve adalet tasdik komisyonunda yapılan sınavdan geçmiş, Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşları olabilir. Stajyerler özel noterlerde veya devlet noterlerde staj yaparlar. Hukuk mesleğinde en az iki yıllık deneyime sahip kişiler için, bölge adliye organı ve noter odasının ortak kararı ile staj süresi kısaltılabilir. Staj süresi üç aydan az olamaz." şeklindedir.

Elektronik noterlerin gelişmesine yol açan önemli olaylardan biri, 15.07.2010 tarihli ve 337-IV sayılı Elektronik Hükümetin Gelişimi Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu'nun kabul edilmesidir³²⁵. Bu Kanun ile Noterler Kanunu'nuna Madde 4-1 eklenmiştir. Maddede elektronik noterlik sistemi olan birleşik bilgi sistemi, "Birleşik noter bilgi sistemi (e-noter (ENIS)), noterlik faaliyetlerini ve adalet organları ile noter odalarının etkileşimini otomatikleştirmek için tasarlanmış bir donanım ve yazılım kompleksidir." şeklinde tanımlanmıştır. E-

³²⁵ № 337-IV Закон РК "О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам развития электронного правительства", 15.07.2010, Казахстанская правда, 24.07.2010 г., № 193 (26254)./ 337-IV sayılı Elektronik hükümetin gelişimi hakkına Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 15.07.10, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 24.07.2010, S. 193 (26254).

noter sisteminin faaliyete geçirilmesiyle, KNK'nın 22. maddesinde de değişiklik yapılması ihtiyacı doğmuştur. Artık noterler kişisel mühürlerinin yanı sıra elektronik dijital imzalarını kullanarak da noterlik faaliyetlerini gerçekleştirebilmektedir. KNK'nun 49. maddesine göre, noterler ve KNK'nda belirtilen memurlar tarafından gerçekleştirilen tüm noterlik işlemleri, ilgili sicillere (birleşik noter bilgi sisteminin elektronik sicili dahil) kaydedilir. ENIS, noterlik faaliyetlerinde bilgi teknolojisinin geliştirilmesi için atılan sağlam bir adımdır. Bugün mevcut olumsuz koşullarda dahi, noter enstitüsünün çevrimiçi hizmetlerinin mümkün olduğu işlemlerde, online ortamda hizmet verilmesi mümkün hale gelmiştir. Noterler, yapılan noterlik işlemlerine ilişkin bilgileri ENIS'e kaydederler. ENIS sisteminde yer alan “Gerçek kişiler”- “Tüzel kişiler” devlet veritabanı, “Medeni Durum Kanunları Kaydı” bilgi sistemi ile entegre edilmiştir. Örneğin, noter, bir gerçek veya tüzel kişi kendisine başvurduğunda, bir tüzel kişinin iş kimlik numarası (BİN) veya bir bireyin bireysel kimlik numarası (İİN) ile elektronik noterin (ENİS) verilerini açar. Ayrıca noter, başvuru sahibinin verilerini, elektronik noterde bulunan verilerle kontrol eder. Elektronik noterlik sisteminden, medeni durumu, çocuk, borç durumu, kişinin hukuki ehliyeti, hakkında verilen tutuklama kararları, kişinin statüsünü, şirketteki diğer ortaklarının mevcut olduklarını, pay ortaklar varlığını, müdürün kim olduğu ve benzerleri hususlarda kayıtlı belgeler üzerinden kontrol sağlanabilmektedir. ENIS aracılığıyla noter, sunulan vekaletnamenin, Kazakistan Cumhuriyeti'nde bir noter tarafından onaylanmış olduğunu doğrulayabilir. Taşınmaz ile ilgili yapılan işlemleri onaylarken ve taşınmazın devlet tescil belgelerini verirken, noter, taşınmazın varlığı veya yokluğu, taşınmaz üzerindeki mevcut hak sahiplikleri, taşınmazın teknik özellikleri hakkında düzenleyeceği No 2 sertifikasını, ENIS aracılığıyla, Emlak tescil kurumu başkanın Elektronik Dijital İmza ile onaylanmış Devlet Veritabanı “Gayrimenkul Kaydı” ndan almış olduğu bilgilere göre düzenler. Noter, “Gerçek kişiler” devlet veritabanındaki bilgileri, ENIS aracılığıyla kontrol eder ve alıcıya, gayrimenkulün adresinin (RKA) kayıt kodu ile adreste kayıtlı kişilerin sayısı hakkında yazılı olarak bilgi verir (Noterlik İşlemlerinin Yerine Getirilmesine İlişkin Kuralların 6. , 7. , 8., 34., 48. paragrafları)³²⁶.

³²⁶ № 31 Приказ Министра юстиции Республики Казахстан “Об утверждении Правил совершения нотариальных действий нотариусами”, 31.01.2012/ No 31 “Noterler tarafından

KNK’ında önemli değişiklikler yapan bir sonraki yasa, 26 Aralık 2011 tarihli ve 516-IV sayılı “KC Noterlik Kanununa Değişiklik ve İlaveler Hakkında Kanundur. Yasa değişikliği ile, “Kazakistan Cumhuriyeti’ndeki noterlik, hak ve olguları belgelendirmeye yönelik noterlik işlemleri gerçekleştirerek ve bu Kanunla öngörülen diğer görevleri yerine getirerek, bireylerin ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru çıkarlarını korumak için yasal olarak düzenlenmiş bir sistemdir.” şeklindeki Noterler Kanunu’nun 1. maddesi, “Kazakistan Cumhuriyeti’ndeki noterler, noterlik işlemleri gerçekleştirerek gerçek ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını sağlayan nitelikli adli yardım sağlayan yasal bir kurumdur.” şeklini almıştır. Ayrıca noter olabilmek için aranan şartlara, uzmanlık alanında en az iki yıl deneyim sahibi olma kriteri eklenmiştir (KNK madde 6). KNK 8. maddenin 6-1 fıkrası, “Noterlik faaliyetleri için başvuran kişilerin tasdikinden geçme kuralları, Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından onaylanmaktadır” hariç tutulmuştur.

26 Aralık 2011 tarih ve 516-IV sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu³²⁷ ile KNK’nın 2. Bölümüne, noterlik bölgesindeki asgari noter sayısının belirlenmesine ilişkin kriterleri içeren 21-1. madde eklenmiştir. Bu maddenin kabul edilmesini çok talihsiz olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu, Uluslararası Noterliğin noter sayısını sınırlama ilkesine aykırıdır. Bu kanun hükmün kabul edilmesi sonucunda noterler arasında müşteriler açısından kabul edilemez bir rekabet ortaya çıkmıştır. KNK’nın 22. maddesinde yapılan değişiklikler tamamen başarılı olmamıştır. Bu döneme kadar sayıca yok denecek kadar az devlet noteri olmasına rağmen yapılan değişiklik ile, Kazakistan Cumhuriyeti armasının resmi, sadece devlet noterlerine ait mühürlerin üzerinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde özel noterlerin mühürleri üzerinde, sadece noterin soyadı, adı ve soyadının bir göstergesi bulunmaktaydı. Bu durum özel noterlere tarafından düzenlenen veya onaylanan belgelerin, yabancı ülkelerde resmi olarak tanınmasında zorluklar yaşanmasına sebep oldu. 28 Haziran 2012 tarih ve 24-V sayılı Kazakistan Cumhuriyeti’nin Devlet Sembolleri Konularında Bazı Yasal Düzenlemelerde Değişiklik Ve Eklemeler Hakkında Kanun ile KNK’nın 22. maddesi

noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin Kuralları” Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı’nın emri ile onaylanmış, 31.01. 2012, <https://online.zakon.kz>, (12.03.2022).

³²⁷ № 516-IV/516-IV Закон Республики Казахстан “О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Казахстан О нотариате Закон Республики Казахстан”, 26.12.2011./ No516-IV/516-IV sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Noter Kanuna değişiklik ve eklemelerin yapılması hakkında Kazakistan Cumhuriyeti’nin Kanunu, 26.12.2011, İnternet kaynağı: web sitesi: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000516#z45>, (05.07.2022).

değiştirilmiştir³²⁸. Şu an mevcut düzenleme, KNK'nın 22. maddesine göre, özel noterlerin de mühürlerinde, soyadını, adını, varsa soyadının bir göstergesini belirten bir işaret ile Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Amblemi'nin bir görüntüsü yer almaktadır. Bu Kanunla yapılan bir diğer önemli değişiklik, 24. maddeye eklenen “Özel noter tarafından yapılan noterlik işlemleri sonucunda gerçek ve tüzel kişilere verilen zararlardan Devlet sorumlu değildir” şeklindeki 3. fıkradır.

1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe giren, 31 Ekim 2015 tarihli ve 378-V sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Yönetimi Sisteminin Geliştirilmesine İlişkin Belirli Kanunlarda Değişiklik ve İlaveler Hakkında Kanun ile KNK'da önemli değişiklikler yapılmıştır. Böylece, KNK'nın 17. maddesi, noterin uzlaşma prosedürlerini yürütme hakkını sağlayan 8. alt paragrafla desteklenmiştir. Yapılan değişiklik ile, noterlere, önlerine gelen anlaşmazlıkların değerlendirilmesinde, arabuluculuk prosedürünü kullanma hakkı verilmiştir. Noterlere, uzlaşmacı bir toplum yapısının desteklenmesinde son derece etkili olacak böylesine güçlü bir hak verilmiş olması, Kazakistan'da gelişmiş sivil toplum kuruluşlarının istikrarlı bir şekilde oluşumunda ilerici bir adımdır.

KNK 34. maddesine eklenen 15-2 bendi ile noterlere, taraflar arasındaki uyuşmazlığa ilişkin varılan anlaşmayı tasdik etme yetkisi verilmiştir. Anlaşmanın ihlali halinde, noter, KCNK 34. maddesinin 15-1 bendine göre, icra yazısı çıkarabilecektir.

15 Şubat 2021 tarihli ve 5-VII sayılı Noterlik Konularında Kazakistan Cumhuriyeti'nin Bazı Mevzuatlarında Değişiklikler ve İlaveler Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile KNK'ında önemli değişiklikler yapılmıştır³²⁹. Kanun'un 3. maddesine 3-1 bend eklenmiştir. İlk kez noterlik sırrı kavramı, “Noterlik sırrı, bir noterlik işlemi gerçekleştirirken veya bir notere, yetkili bir görevliye hitap ederken,

³²⁸ № 24-V Закон РК “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам государственных символов”, 28.06.12, Казахстанская правда, 30.06.2012, № 207-208 (27026-27027). / 24-V sayılı Kazakistan Cumhuriyeti'nin devlet sembolleri konularında bazı yasal düzenlemelerde değişiklik ve eklemeler hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 28.06.12, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 30.06.2012, S. 207-208 (27026-27027).

³²⁹ № 5-VII Закон Республики Казахстан “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам нотариата”, 15.02.2021, Казахстанская правда, 16.02.2021, № 32 (29409); / No 5-VII Sayılı Kazakistan Cumhuriyeti'nin Noter Sorunlarına İlişkin Bazı Mevzuatlarında Değişiklikler ve İlaveler Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 15.02. 2021, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 16.02.2021, S. 32 (29409).

kişisel mülkiyet ve mülkiyet dışı hak ve yükümlülükler hakkında bilgiler de dahil olmak üzere elde edilen bilgilerdir.” olarak kanunda tanımlanmıştır. Bu değişiklikten önce Kanunda sadece noter gizliliğinin garantileri açıklanmaktaydı. Yapılan düzenleme ile KNK'nın 3. maddesinin 10. bendinde sayılan bilgilerin açıklanması ve ilgili kurumlara sunulması, sırrın ifşası niteliğinde değildir. Bu bilgiler şunlardır:

1) Cumhuriyet Noterler Odasının İnternet kaynağına veya aşağıdaki bilgilerin birleşik noter bilgi sistemine gönderilmesi: vekaletname (vekaletnameyi onaylayan kişi hakkında bilgi, vekaletnamenin onaylanma tarihi, birleşik noterlik bilgi sisteminin noterlik işlemlerinin elektronik sicilindeki kayıt numarası hakkında bilgi girme tarihi ve saati, vekaletname iptal edilirse bu sicildeki vekaletnamenin iptali), açık miras davaları (vasiyetçi hakkında bilgi, ölüm tarihi, miras davasını yürüten noter hakkında bilgi), noter tarafından yapılan icra yazısı (icra yazısının tarihi, icra yazısını yapan noter bilgisi);

2) Kanunda öngörülen bilgilerin birleşik noter bilgi sistemine girilmesi;

3) Mali izlemeyi yürüten ve kara para aklama ve terörizmin finasmanıya mücadele için diğer önlemleri alan devlet organına noterlik işlemlerine işlemlerine ilişkin bilgilerin sunulması ve ayrıca hak oluşturma belgesinin elektronik bir kopyasının işlem tamamlandıktan sonra yasal kadastro bilgi sistemine göndermesi;

4) Vergi tahsilatlarını ve bütçeye ödemeleri sağlamakla görevli devlet yetkili organına noterlik işlemleri hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Vergiler Ve Diğer Zorunlu Yükümlülükler Hakkında Bütçeye Yapılan Ödemeler (Vergi Kanunu) Kanunu'nda öngörülen şekilde ve şartlarda bilgilerin sunulması;

5) Emeklilik ödemeleri yapmak için noterlik işlemleri hakkında birleşik birikimli emeklilik fonuna bilgi sunulması;

6) Mirasın açılması ile ilgili bilgilerin mirasçılara iletilmesi.

KNK'nın 4. maddesi, aşağıdaki içeriğin 4. bendi ile desteklenmiştir: “4. Noterlik elektronik deposu, noter belgelerinin elektronik biçimde geçici olarak saklanması, muhasebeleştirilmesini ve kullanılmasını sağlayan birleşik bir noter bilgi sisteminin bir bileşenidir. Noterlik elektronik arşivi, noter belgelerinin elektronik biçimde toplanması, edinilmesi, sipariş edilmesi, depolanması, muhasebeleştirilmesi ve kullanılması için tasarlanmış merkezi bir bilgi sistemidir. “ Madde 4-1 şu şekilde sunuldu:

“Madde 4-1. Birleşik noter bilgi sistemi:

1. Birleşik noter bilgi sistemi, noterlik faaliyetleri hakkında bilgi toplama, işleme ve bilgi etkileşimini sağlama süreçlerini otomatikleştirmek için tasarlanmış bir bilgi sistemidir.

2. Yapılan noterlik işlemlerine ilişkin bilgiler ve bu Kanunda öngörülen diğer bilgiler birleşik noter bilgi sistemine girilir.

3. Noterlik işlemlerinin yapılmasına ilişkin bilgiler ve bu Kanunda öngörülen diğer bilgiler, noterlik elektronik arşivinde geçici olarak saklanmalı ve belirlenen sürenin bitiminden sonra noter elektronik arşivine aktarılmalıdır.

4. Birleşik noter bilgi sistemine erişimi hakkı, noterlere ek olarak, Kazakistan Cumhuriyeti yasalarına göre yetkilendirilmiş kişilere de sağlanır.

Noterler ve Kazakistan Cumhuriyeti kanunları uyarınca birleşik noterlik bilgi sisteminde yer alan bilgilere erişimi olan diğer kişiler ile destek ve sistem bakımını sağlayan kişiler, sistemdeki bilgileri, bu Kanun ve Kazakistan Cumhuriyetinin diğer kanunları ile belirlenen durumlar hariç olmak üzere, üçüncü kişilere açıklamamak ve dağıtmamakla yükümlüdür.

5. Birleşik noter bilgi sisteminde yer alan bilgilerin korunması, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak gerçekleştirilir.

6. Birleşik noter bilgi sisteminin kullanılmasına ilişkin kurallar, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından, bilişim alanındaki yetkili organ ve bilgi güvenliği alanındaki yetkili kuruluş ile mutabakata varılarak belirlenir.

7. Birleşik noter bilgi sistemi, Cumhuriyet Noter Odası, Noter Odaları ve Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından bilgi toplamak ve analiz etmek için kullanılabilir.”

Ayrıca, bu Kanun ile KNK'nın 4. maddesine 2., 3. ve 4. fıkralar eklenmiştir. Bu maddeler şu şekilde düzenlenmiştir:

“Madde 4-2. Birleşik noter bilgi sisteminin içeriği

1. Birleşik noter bilgi sistemi şunlardan oluşur:

- 1) noterlik işlemlerinin elektronik kaydı;
- 2) miras işlerinin kaydı;
- 3) vasiyetname kayıtlarının kaydı;

4) noter onaylı elektronik depo. (bu fıkra 1 Ocak 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir)

Birleşik noter bilgi sistemi, noterlik faaliyeti ile ilgili bilgi, yardımcı, referans ve analitik nitelikteki bilgiler de dahil olmak üzere diğer bilgileri içerir.

2. Birleşik noter bilgi sisteminin kayıtlarının tutulması prosedürü, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından, bilişim alanındaki yetkili organla mutabakata varılarak belirlenir.

3. Bu Yasa ile öngörülen birleşik noter bilgi sisteminin kayıtlarının işleyişine ilişkin raporlama şekli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından belirlenir.

Madde 4-3. Birleşik bir noter bilgi sistemine bilgi girme

1. Birleşik noter bilgi sistemine bilgi girişi noterler tarafından gerçekleştirilir.

Noterler, birleşik noter bilgi sistemine

1) Birleşik noterlik bilgi sisteminin noterlik işlemlerinin elektronik siciline tescilleri sırasında noterlik işlemlerinin yerine getirilmesi hakkında bilgi girmekle yükümlüdür.

Vekaletnamenin tasdiki veya iptali için birleşik noterlik bilgi sisteminin noterlik işlemlerinin elektronik siciline kaydolurken, noterler vekaletnamenin elektronik bir görüntüsünü (elektronik versiyon) birleşik noter bilgi sistemi girmekle yükümlüdürler;

2) Miras işinin açılmasına temel teşkil eden başvuruların alınması üzerine mirasın açılması hakkında bilgi girmekle yükümlüdür.

3) Vasiyetlerin tescili ile ilgili bilgileri girmekle yükümlüdür;

4) Bu Yasanın 4-2. maddesinin 1. fıkrasının ikinci kısmı uyarınca diğer bilgileri girmekle yükümlüdür.

2. Noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin bilgiler, noter tarafından birleşik noterlik bilgi sisteminin noterlik işlemlerinin elektronik kaydına derhal girilir.

3. Bir mirasın açılmasına ilişkin bilgiler, ilgili başvuruların alınmasından sonraki iş günü içinde birleştirilmiş noterlik bilgi sisteminin miras işleri siciline noter tarafından girilir.

Madde 4-4. Birleşik bir noter bilgi sisteminde yer alan bilgilerin sunulması

1. Karşılıksız olarak kişiler, kendileri hakkında bilgi alma hakkına sahiptir:

1) Onaylı vekaletname ile ilgili (vekaletnameyi onaylayan kişi hakkında bilgi, vekaletnamenin onaylanma tarihi, birleşik noterlik bilgi sisteminin noterlik işlemlerinin elektronik sicilindeki kayıt numarası, vekaletnamenin iptali halinde bu sicile vekaletnamenin iptali ile ilgili bilgilerin girilmesi tarihi ve saati);

2) Açık miras işi ili ilgili (miras eden hakkında bilgi, ölüm tarihi, miras işini yürüten noter hakkında bilgi);

3) Noter tarafından yapılan icra yazısı ile ilgili (icra yazısı tarihi, icra yazısını yapan noter hakkında bilgi).

2. Birleştirilmiş noterlik bilgi sisteminin noterlik işlemlerinin elektronik kaydında yer alan ve noterlik işleminin yerine getirilmesi veya noterlik belgesinin geçerliliğinin doğrulanması için gerekli bilgiler, birleşik noter bilgi sistemi aracılığıyla yapılan talepleri üzerine noterlere gönderilir.

3. Cezai, hukuki, idari, medeni davaları, idari suç davaları ve icra işlemleri çerçevesinde Kazakistan Cumhuriyeti'nin kolluk kuvvetleri ve özel devlet organları ve icra memurları tarafından bilgi alınması, Cumhuriyet mevzuatına uygun olarak yürütülür.

Ayrıca, bu kanun ile, noter tarafından danışmanlık hizmetlerinin uygulanması, noterin haklarından biri olarak kabul edildi. Kazakistan Cumhuriyeti KNK'nın 17-1 yeni maddesinde, "Madde 17-1. Danışmanlık, noter tarafından, bireylere ve tüzel kişilere ücretli olarak aşağıdaki şekillerde hukuki yardım sağlanmasıdır:

1) Noterlik işlemlerinin yerine getirilmesiyle doğrudan ilgili olmayan, yasal nitelikte sözlü ve yazılı danışmanlık yapmak;

2) Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gereklerine uygun olarak taslak işlem, başvuru ve diğer belgelerin hazırlanması." denilerek yer aldı.

B.Konuyla İlgili Temel Düzenlemeler

30 Ağustos 1995 tarihinde cumhuriyet referandumunda kabul edilen Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası, noterlik faaliyetinin ilkelerini ve örgütsel

yapısını belirleyen ana kaynaktır³³⁰. Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesine göre, herkes nitelikli adli yardım alma hakkına sahiptir. Anayasa, Cumhuriyet topraklarında en yüksek yasal güce ve doğrudan etkiye sahiptir. Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterlik hukukunun asli kaynakları; mevcut yasa, Anayasa normları, ilgili yasalar, diğer düzenleyici yasal işlemler, uluslararası antlaşma ve Cumhuriyetin diğer yükümlülüklerinin yanı sıra Anayasa Mahkemesi ve Cumhuriyet Yüksek Mahkemesi'nin normatif kararlarıdır. Cumhuriyet tarafından onaylanan uluslararası antlaşmalar, yasalarından önceliklidir. Kazakistan'ın taraf olduğu uluslararası antlaşmaların, Kazakistan Cumhuriyeti topraklarında faaliyet gösterme usulü ve koşulları, Cumhuriyet mevzuatı ile belirlenir (Anayasanın 4. maddesi).

Noterlik mevzuatı; Medeni Kanun, Noterlik Kanunu ve Kazakistan Cumhuriyeti noterlik faaliyetlerini düzenleyen diğer mevzuat normlarından oluşur. (KNK 2. maddesi). Kodifikasyon yapılmış noterlik mevzuatının özel bir kaynağı, noterin organizasyonunun ve faaliyetlerinin ana konularını düzenleyen, 14 Temmuz 1997 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu tarafından kabul edilen, No 155 Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Kanunu'dur³³¹.

Noterlerin, noterlik faaliyetlerini yürütürken sürekli kullandığı yasalar üzerinde kısaca durmanın çalışmamız açısından faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Noterler tarafından sürekli kullanılan mevzuatların başında, KMK'nın genel kısmı³³² ve özel kısım³³³ gelmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, noterlerle ilgili mevzuat öncelikle KMK normlarından oluşmaktadır. KMK'nın her iki bölümü de noterler tarafından uygulanan ve türlerine, sözleşmelerine, anlaşma biçimlerine, işlemlere, içeriklerine ilişkin gereklilikleri düzenleyen normları içerir. Miras, vasiyet, vekâlet konuları da KMK ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 31 Ekim 2015 tarihli №

³³⁰ Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası./ Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Gazetesi, 1996, N 4, S. 217.

³³¹ Закон Республики Казахстан «О нотариате» от 14.07.1997 года за № 155/ Kazakistan Cumhuriyeti 14 Temmuz 1997 tarihli ve 155 Sayılı "Noterlik Hakkında Kanun"/ Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Gazetesi, 1997, N 13-14, md. 206.

³³² Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть), принят Верховным Советом Республики Казахстан 27 декабря 1994 года/27 Aralık 1994 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Kurulu tarafından kabul edilen Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu (Genel Kısım)/ <https://online.zakon.kz>, (20.12.2021).

³³³ Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть) от 1 июля 1999 года № 409-I /409-I sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu (Özel Kısım), 1.07.1999./ <https://online.zakon.kz>, (12.01.2022).

377-V ЗПК sayılı Kazakistan Cumhuriyeti'nin Medeni Usul Kanunu, bundan sonra KMUK noterlik faaliyeti ile ilgili normları içermektedir³³⁴. Örneğin, KMUK 69. maddenin 5. paragrafı uyarınca, mahkemede bir davaya açılmadan önce kanıt sağlanması, Kazakistan Cumhuriyeti noterler mevzuatının öngördüğü şekilde gerçekleştirilir. KMUK'nın 45. bölümü, noterlik işlemleri veya bunları gerçekleştirmeyi reddetme konusundaki şikayetlere ilişkin işlemlere ayrılmıştır.

26 Aralık 2011 tarihli ve 518-IV sayılı Evlilik ve Aile Hakkında KC'nin Kanunu, (bundan sonra KEAK)³³⁵. Örneğin, KEAK'nın 1. maddesinin 35. paragrafı, taşıyıcı annelik sözleşmesinin, noter emriyle tasdik edilmesini düzenler. KEAK'nın 37. maddenin 2. fıkrası uyarınca, eşlerin ortak mallarının bölünmesine ilişkin anlaşmaların, noter tasdikli olması gerektiğini düzenlemektedir. KEAK'nun 40. maddenin 2. fıkrası uyarınca, evlilik sözleşmesi yazılı olarak yapılır ve zorunlu noter onayına tabidir. KEAK'nın 158. maddenin 1. fıkrası uyarınca, mahkeme dışında nafaka ödenmesine ilişkin bir anlaşma, noter onayına tabidir.

20 Haziran 2003 tarihli 442-II sayılı KC'nin Arazi Kanunu, (bundan böyle KAK)³³⁶. KAK'nın 79. maddesinin 5. fıkrası uyarınca, bir arsanın rehni veya arazi kullanım hakkı için gerekli koşullardan biri, bireyler ve tüzel kişiler tarafından, ortak mülkiyet veya ortak arazi kullanımındaki hak sahiplerinin, noter tasdikli rızasının potansiyel bir ipotegine sağlanmasıdır. KAK'nın 82. maddenin 3. fıkrasına göre, bir arsanın özel mülkiyet hakkından gönüllü olarak vazgeçilmesi durumunda, arsanın sahipsiz taşınmaz mal olarak tescil edilmek üzere kabul edilmesinin temeli, arsa sahibinin noter tasdikli yazılı beyanıdır.

11 Haziran 2003 tarihli N 435 sayılı Özel Noterlerin Hukuki Sorumluluğunun Zorunlu Sigortası Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti'nin Kanunu, (bundan böyle KSK)³³⁷. Bu KSK'nın 5. maddesine göre, özel noterlerin mesleki sorumluluk sigortası yaptırması zorunludur.

³³⁴ № 377-V ЗПК Гражданско-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 31 октября 2015 года /No 377-V ЗПК sayılı Kazakistan Cumhuriyeti'nin Medeni Usul Kanunu, 31.10.2015, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 03.11.2015 tarihli, S. 210 (28086).

³³⁵ № 518-IV Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года “О браке (супружестве) и семье”/518-IV sayılı Evlilik ve aile hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 26.12. 2011, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 01.07.2012, S. 6-7 (26825-26826).

³³⁶ № 442-II Земельный кодекс Республики Казахстан от 20 июня 2003 года / 442-II sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Arazi Kanunu, 20.06. 2003 /<https://online.zakon.kz>, (07.02.2022).

³³⁷ N 435 Закон Республики Казахстан от 11 июня 2003 года Об обязательном страховании гражданско-правовой ответственности частных нотариусов. / No 435 sayılı Özel noterlerin

26 Temmuz 2007 tarihli 310-III sayılı Gayrimenkul Haklarının Devlet Tescili Hakkında KC'nin Kanunu, (bundan böyle KGHDTK)³³⁸. Bu KGHDTK 'nın 20. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, noter, zorunlu devlet kaydına tabi olan işlemi (sözleşmeyi) onayladıktan ve miras hakkı belgesi veya mülkiyet belgesi verdikten sonra, hakkı tesis eden belgenin elektronik bir nüshasını, elektronik dijital imza ile tasdik ederek, noter bilgi sistemi aracılığıyla kadastronun bilgi sistemine gönderir.

17 Ocak 2002 tarihli ve 284 sayılı Ticari Taşımacılık Hakkındaki Kazakistan Cumhuriyeti'nin Kanunu, (bundan böyle KTTK)³³⁹. Bu KTTK'nın 227. maddesine göre, Kazakistan Cumhuriyeti limanında deniz protestosu başvurusu notere yapılır. Yasada, deniz protestosu hazırlama prosedürü ve hazırlama gerekçelerini düzenlenmiştir.

25 Aralık 2017 tarihli 120-VI sayılı Bütçeye Vergiler Ve Diğer Zorunlu Ödemeler Hakkında (bundan sonra KVK) Kazakistan Cumhuriyeti'nin Kanunu³⁴⁰. Bu KVK'nın 26. maddesinin 13. fıkrası uyarınca, noterler, yetkili organa şahıslar hakkında şu bilgileri vermekle yükümlüdürler: 1) devlet veya diğer kayıtlara tabi mülkler ile hakların ve (veya) işlemlerin devlet veya diğer kayıtlara tabi olduğu mülkler üzerindeki işlemler ve sözleşmeler; 2) miras hakkı belgelerinin düzenlenmesi; anlaşmanın (sözleşmenin) öngördüğü fiyatın, Cumhuriyet bütçesi yasası tarafından belirlenen aylık faturalandırma rakamının 2000 katını aşması ve ilgili mali yılın 1 Ocak'ına kadar geçerli olması durumunda, bu paragrafta belirtilmemiş diğer işlem ve sözleşmelerin, 4) ve 5) bu paragraftaki alt paragraflarda belirtilen sözleşmeler haricinde; 4) bireyler arasında akdedilen kredi sözleşmeleri; 5) Devlete veya başka bir tescile tabi olmayan mülk devri için diğer sözleşmeler.

hukuki sorumluluğunun zorunlu sigortası hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 11.06.2003, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 14.06.2003, S. 172-173.

³³⁸ № 310-III Закон Республики Казахстан от 26 июля 2007 года О государственной регистрации прав на недвижимое имущество/ 310-III sayılı Gayrimenkul haklarının devlet tescili hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 26.07. 2007, / <https://online.zakon.kz>, (03.02.2022).

³³⁹ № 284 Закон Республики Казахстан от 17 января 2002 года О торговом мореплавании/ 284 sayılı Ticari Taşımacılık Hakkındaki Kazakistan Cumhuriyeti'nin Kanunu, 17.01.2002, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 29 .01.2002, S. 018-019

³⁴⁰ № 120-VI Кодекс Республики Казахстан от 25 декабря 2017 года О налогах и других обязательных платежах в бюджет (Налоговый кодекс)/ 120-VI sayılı Bütçeye vergiler ve diğer zorunlu ödemeler hakkında (Vergi Kanunu) Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 25.12.2017, <https://online.zakon.kz>, (01.02.2022).

VK'nun 611. maddesi, noterlik işlemlerinde devlet vergi oranlarını ve 617. maddesi noterlik işlemlerinde devlet vergisinden muafiyeti düzenler.

Elektronik Belge Ve Elektronik Dijital İmza Hakkında 7 Ocak 2003 tarihli ve 370-II sayılı KC Kanunu³⁴¹. Şu anda, noterlerin tüm çalışmaları, çeşitli devlet kayıtlarına erişim sağlayan Birleşik Noter Bilgi Sistemi aracılığıyla yürütülmektedir. Çeşitli devlet kayıtlarına erişim, Elektronik Dijital İmza aracılığıyla gerçekleştirilir.

28 Nisan 1997 tarihli N 97-1 sayılı "Fatura Dolaşımına İlişkin" KC'nin Kanunu, (bundan sonra KFDİK)³⁴². KFDİK'nın 93. maddesi uyarınca, bir senedin kabul edilmemesi veya ödenmemesi üzerine itiraz, noter tarafından, senedin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren bir iş günü içerisinde, üzerine ilgili bir yazı yazılarak ve kabul edilmeme veya ödenmemesi gerçeğini belgeleyen yazılı bir belge düzenlenerek yapılır.

Noterlik faaliyetlerini düzenleyen özel yönetmelikler şunlardır: 31 Ocak 2012 tarihli "Noterler Tarafından Noterlik İşlemlerinin Yerine Getirilmesine İlişkin Kurallar"³⁴³, 31 Ocak 2012 tarihli Noter ofis işleri için Kurallar³⁴⁴, 29 Şubat 2016 tarihli Noter tasdikli belge ve karar formlar, noterlerce tasdik edilmiş işlem ve belgelere ilişkin tasdik yazıları³⁴⁵.

³⁴¹ № 370-II Закон Республики Казахстан от 7 января 2003 года "Об электронном документе и электронной цифровой подписи./370-II sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu Elektronik belge ve elektronik dijital imza hakkında, 7.01.2003, <https://online.zakon.kz>, (13.02.2022).

³⁴² N 97-1 Закон Республики Казахстан от 28 апреля 1997 г. О вексельном обращении, Ведомости Парламента Республики Казахстан, 2001, № 24, ст. 338/ N 97-1 sayılı Fatura Dolaşımına İlişkin Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 28.04.1997, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamento Gazetesi, 2001, N 24, S. 338.

³⁴³ № 31 Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 31 января 2012 года Об утверждении Правил совершения нотариальных действий нотариусами/ No 31 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın emri ile onaylanmış Noterler tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin Kuralları, 31.01. 2012, <https://online.zakon.kz>, (04.02.2022).

³⁴⁴ № 32 Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 31 января 2012 года Об утверждении Правил по нотариальному делопроизводству/ No 32 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emri ile onaylanmış Noter ofis işleri için Kurallar, 31.01.2012, <https://online.zakon.kz>, (03.03.2022).

³⁴⁵ № 104 Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 29 февраля 2016 года Об утверждении форм нотариальных свидетельств и постановлений, удостоверяющих надписей на сделках и свидетельствуемых нотариусами документах/104 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın emri Noter tasdikli belge ve karar formlarının onaylanması, noterlerce tasdik edilmiş işlem ve belgelere ilişkin tasdik yazıları, 29.02. 2016, <https://online.zakon.kz>, (01.03.2022).

C. Kazak Noterlik Sisteminin Temel Özellikleri ve Dünya Sistemlerindeki Yeri

KNK'nın 1. maddesine göre, Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik, noterlik işlemleri gerçekleştirerek bireylerin ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını sağlayan, nitelikli adli yardım sağlayan, bir hukuk kurumudur.

Ancak bu tanımda, Kazakistan Cumhuriyeti hukuk sisteminde noterliğin statüsünü yer almamaktadır. Doktrinde noterliğin tanımı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Maulenov K.S. noterliği “bir insan hakları ve kolluk kuvvetleri kamu hukuku kurumu” olarak tanımlamıştır³⁴⁶. Buribaev E.A.'ya göre, noterlik kurumu, hem özel hukuk hem de kamu hukuku niteliğine sahip bir hukuk kurumudur³⁴⁷.

Gördüğümüz gibi, yasa, noteri bir devlet kurumu olarak sınıflandırmamakta, ancak yasal bir kurum olarak tanımaktadır. Noter, devlet adına noterlik işlemlerini yapmaya yetkilidir. Noterlik hizmetlerinin maliyeti tamamen devlet tarafından düzenlenir. Ancak yine de noter icra yazılarını yapmak dışında, icraya zorlama yetkisine sahip değildir. Kazakistan'daki noterlerin neredeyse tamamı özel noterlerdir. Kanuna göre, özel ve resmi noterler eşit haklara sahiptir ve aynı görevleri üstlenirler, noterler tarafından düzenlenen belgeler aynı yasal güce sahiptir. Kontrol organı, yapısal alt bölümleriyle birlikte Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığıdır. Özel notere geçen eski devlet noterlerinin sınıf rütbeleri hakkında açık bir soru olmaya devam etmektedir. Sınıf rütbeleri ömür boyu verilir. Özel bir noter bu hakkı kullanabilir mi? Soru açık kalıyor. Devlet noterliğinden özel noterliğe geçen noterlere sınıf rütbelerin bırakılmasının doğru olacağına inanıyoruz. Sonuçta, noter aslında bir kamu kuruluşudur.

³⁴⁶ МАУЛЕНОВ К.С., “Научный взгляд на соответствие Конституции Республики Казахстан и другим нормативным актам, регламентирующим нотариальную деятельность проекта закона Минюста “О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам нотариата и его Концепции””, В книге **Материалы научно-практической конференции «Проблемы и пути совершенствования законодательства о нотариате»**, Астана, 2005, с.16./ Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'na ve noterlik faaliyetlerini düzenleyen diğer düzenlemelere uygunluk hakkında bilimsel bir görüş Adalet Bakanlığı'nın Noterliklerle ilgili bazı yasal düzenlemelerde değişiklik ve eklemeler ve Konsepti hakkında kanun tasarısı / “Noterlerle ilgili mevzuatı iyileştirmenin sorunları ve yolları” **Bilimsel ve uygulamalı konferansın materyalleri** kitapta, Astana, 2005, s.16.

³⁴⁷ BURIBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler, s.53.

Noterlik Kanunu'nun 3. maddesine göre, noterlik faaliyeti, bu Kanun ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin diğer yasal düzenlemeleri ile öngörülen noterlik işlemlerinin, noter tarafından yerine getirilmesidir. Bu Kanunla belirlenen durum ve sınırlar içerisinde, bazı noterlik işlemleri özel yetkili memurlar tarafından yapılabilir. Kanun'a göre, noterlik işlemlerini gerçekleştirme hakkına sahip olan kişiler şunlardır:

1) devlet noterliklerinde çalışan noterler (devlet noterleri) ve özel büroları bulunan noterler (özel noterler)

2) noter eylemleri için yetkili ilçe değerindeki şehirlerin, kasabaların, köylerin, kırsal bölgelerin belediyelerinin memurları

3) Kazakistan Cumhuriyeti adına konsolosluk görevlerini yerine getiren kişiler

4) Noterlik Kanun'u ile noterlik işlemlerini yapmaya yetkili diğer kişiler.

KNK'nın 31. maddesi uyarınca gerçekleştirilen noter işlemlerinin yasallığının kontrolü ve kayıt tutma kurallarına uyulması, devlet noteri, özel noter ve ilçe değerindeki şehirlerin, kasabaların, köylerin, kırsal bölgelerin belediyelerinin yetkilileri tarafından bölgesel adalet organı tarafından yürütülmektedir. Adalet departmanları, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın bölgesel adalet organıdır ve birleşik adalet organlarının bir parçasıdır. Bölgesel noter odalarının faaliyetlerinin kontrolü, bölgesel adalet makamları tarafından da gerçekleştirilir. Bölgesel noter odalarının faaliyetleri üzerinde aşağıdaki kontrol türleri, bölgesel adalet organları tarafından gerçekleştirilir:

- özel noter arşivlerinin oluşturulması, noter belgelerinin toplanması, saklanması ve kullanılması işlevlerinin organizasyonu;

-özel noterler tarafından hukuki sorumluluk sigortası organizasyonu (NK 31-1. maddesi).

Bölgesel adalet organı:

- Devlet noter dairelerini açar ve kaldırır;- Kazakistan Cumhuriyeti "İzin ve Bildirimler Hakkında" Kanunu'na uygun olarak noterlik faaliyetlerinin başlaması veya sona ermesi hakkında bildirimler alır;- bildirimlerin bir devlet elektronik kaydını tutar;- vatandaşların ve tüzel kişilerin noterlerin eylemlerine itirazlarını dikkate alır;- Özel noterlerin Noterlik Kanunun 16. maddesinin gerekliliklerine

uyumu üzerinde kontrol organize ediyor ve hukuki sorumlulukları için zorunlu bir sigorta sözleşmesinin imzalanmasından kaçınan ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin özel noterlerin medeni sorumluluğunun zorunlu sigortasına ilişkin mevzuatının diğer gerekliliklerini ihlal eden özel noterlere karşı önlemler alıyor;- yetkili ilçe değerindeki şehirlerin, kasabaların, köylerin, kırsal bölgelerin belediyelerinin yetkililerine, noter işlemlerini yerine getirmelerine metodolojik ve pratik yardım sağlar;- Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gerekliliklerine, yetkili ilçe değerindeki şehirlerin, kasabaların, köylerin, kırsal bölgelerin belediyelerinin ofislerinin noterleri ve yetkilileri tarafından uyulmasını ve kayıt yönetiminin durumunu izler;- Noterin, suç gelirlerinin yasallaştırılması (aklanması) ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uygunluğunu izler;- noter lisansının askıya alınması, iptali ve feshi konusunda beyanda bulunur;- Özel noterin adalete teslim edilmesi konusunda noter dairesine bir sunum sunar;- Noter tarafından seçilen tesislerin Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gerekliliklerine uygunluğunu ve uygunluğunu kontrol eder;- noterlerin mühürlerinin üretimi için bir emir verir ve bunları Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gerekliliklerine uygun olarak düzenler;- İlçe önem taşıyan şehirlerin, yerleşim yerlerinin, köylerin, kırsal bölgelerin noterlik işlemlerini gerçekleştirmeye yetkili akimlerinin ofislerinin yetkililerinin sertifikalandırılmasını sağlar;

Noter dairesi ile birlikte bölgesel adalet organı:

- Noter bölgesindeki asgari noter sayısı hakkında Adalet Bakanlığı'na onay için bir öneri sunar; - Noterlik bölgesinde noterlerin geçici yokluğunda noter işlemlerinin yerine getirilmesini düzenler;

- Noterlere metodolojik ve pratik yardım sağlar;

- Noter uygulamasını özetler;

- Mührün imha edilmesi ve ilgili noterlik bölgesindeki faaliyetine son verilen bir noter belgelerinin başka bir notere veya özel bir noter arşivine aktarılması için gerekli tedbirleri alır. Ayrıca noter lisansının sona ermesi halinde lisans verene devredilmek üzere lisansın geri çekilmesini sağlar. (KNK 33. maddesi)

Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın Kanunla belirlenen görevleri şunlardır:

- Noterler tarafından nüfus için hukuk hizmetleri alanında hukukun üstünlüğünü organize etme ve sağlamada bölgesel adalet organlarının faaliyetleri üzerinde yönetim, koordinasyon ve kontrol gerçekleştirir;

- Noterler tarafından noterlik işlemlerinin yapılmasına ilişkin Kuralları onaylar;

- Cumhuriyetçi Noterler Odası'nın katılımıyla Kazakistan Cumhuriyeti arşivlerini ve belgelerini yönetmek için yetkili devlet organı ile anlaşarak noterlik görevine ilişkin Kuralları onaylar;

- yetkili ilçe değerindeki şehirlerin, kasabaların, köylerin, kırsal bölgelerin belediyelerinin ofislerinin görevlilerinin noterlik işlemlerinin yapılmasına ilişkin Yönetmeliği onaylar;

- Noter stajyerleri tarafından yapılacak stajın ödeme usulünü ve miktarını belirler;

- Noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için Devlet lisans siciline ilişkin düzenlemeyi onaylar;

- Her noterlik bölgesi için asgari noter sayısını onaylar;

- Noterlik konularında metodolojik, öğretici ve açıklayıcı materyaller geliştirir;

- Noterlerin faaliyetlerini lisanslar;

- Noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için Devlet lisans sicilini tutar ve lisans verilen kişiler hakkında departman basılı yayınında bilgi yayınlar;

- Noter faaliyetlerinde bulunma hakkı için lisansın askıya alınması ve sona erdirilmesi hakkında karar alır ve noterin lisanslarından yoksun bırakılması için dava açar;

- Risklerin derecesini değerlendirme kriterlerini onaylar;

- Yetki sınırları dahilinde, noterlik faaliyetlerini bu Kanuna uygun olarak düzenler;

- Noterlik Kanunun öngördüğü diğer yetkileri, Kazakistan Cumhuriyeti'nin diğer yasalarını, Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti'nin yetkileri kullanır (KNK 32. maddesi).

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik faaliyeti, yasallık, bağımsızlık, tarafsızlık, noterlik işlemlerinin gizliliği ilkelerine dayanmaktadır.

Noterlik faaliyeti girişimcilik faaliyeti değildir.

Noterlik faaliyetlerinin ifasında, noterler ve noterlik yapmaya yetkili diğer kişiler bağımsızdır ve sadece kanuna tabidir. Aynı zamanda, bu Yasa ve diğer düzenleyici yasal düzenlemelerin yanı sıra, Kazakistan Cumhuriyeti tarafından onaylanan ve bu tür faaliyetleri düzenleyen uluslararası anlaşmalar tarafından yönlendirilirler.

Bireylere ve tüzel kişilere, noterlik işlemlerinin gizliliği garanti edilecektir.

Noterler ile noterlik işlemlerini yapmaya yetkili kişiler arasındaki farklar şunlardır: sigortacılıkta, istihdamda, ruhsat almada, ücret konularında, çalışma programında, noter odasına katılmada, sorumlulukta, yapılan noter işlemlerinde vb.

Noter tarafından yapılan noterlik işlemleri, Noterlik Kanunu'nun 34. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanmıştır. Buna göre noterler şu işlemleri gerçekleştirir: anlaşmaları onaylar; iş ortaklıklarının kurucu belgelerini onaylar; mirasın yediemini tayin eder; miras hakkı şahadetnamesi verir; eşlerin ortak mülkiyetinde ve ortak müşterek mülkiyet temelinde mülkiyeti olan diğer kişilerin ortak mülkiyetindeki bir hissenin mülkiyet belgelerini verir; belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının doğruluğunu onaylar; belgeler üzerindeki imzanın gerçekliğini onaylar; 8) belgelerin bir dilden diğerine çevirisinin doğruluğunu onaylar; vatandaşın hayatta olduğunu tasdik eder; bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu tasdik eder; belgelerin sunum zamanını onaylar; gerçek ve tüzel kişilerin başvurularını diğer gerçek ve tüzel kişilere aktarar; depozito için para kabul eder; anlaşmazlığın çözümüne ilişkin anlaşmaları onaylar; senetlere karşı protesto düzenler; saklamak üzere belgeleri ve menkul kıymetleri kabul eder; deniz protestoları yapar; 18) kanıt sağlar; icra yazıtları yapar; noter tarafından üretilen elektronik belgenin, kağıt üzerindeki belgelerin eşdeğerini onaylar; noter tarafından kağıt üzerinde yapılan belgenin elektronik belgeye eşdeğerini onaylar.

Ayrıca Noterlik Kanunu'nun 35. maddesine göre, bazı noter işlemleri, ilçe, ilçe değerinde olan şehir, köy, kırsal belediyesinin bir yetkilisi tarafından yapılır. Bu noterlik işlemleri şunlardır: 1) vasiyet belgesi düzenleme; 2) vekaletname düzenleme/ onaylama; 3) belgelerin kopyalarının doğruluğunu ve onlardan özetlerin doğruluğunu onaylamak; 4) başvurularda imzanın gerçekliğine şahitlik etmek.

KNK'nın 36. maddesi uyarınca konsoloslar, taşınmaz malların elden çıkarılmasına ilişkin sözleşmelerin, anlaşmazlığın çözümüne ilişkin anlaşmaların onaylaması, iş ortaklıklarının kurucu belgelerini onaylaması, mirasın yediemini tayin edilmesi, icra yazıtları yapılması, faturaların protesto edilmesi, noter tarafından üretilen elektronik belgenin, kağıt üzerindeki belgelerin eşdeğerini onaylaması; noter tarafından kağıt üzerinde yapılan belgenin elektronik belgeye eşdeğerini onaylaması dışında noterlerle aynı noter eylemlerini gerçekleştirirler. Devlet, belediye görevlisinin veya konsolosların noter tasdikli eylemleri gerçekleştirmesi sonucu bireylere ve tüzel kişilere verilen zarardan sorumludur. Devlet, özel noter tarafından noter tasdikli eylemler gerçekleştirilmesinin bir sonucu olarak bireylere ve tüzel kişilere verilen zarardan sorumlu tutulamaz.

Kabul edilen 28 Ağustos 2009 tarihli ve 191-IV sayılı Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Yasallaştırılmasına (Aklama) Ve Terörizmin Finansmanına Karşı Kanun'un 3.maddesinin 3. fıkrasına göre, para ve (veya) diğer mülklerle ilgili noterlik işlemleri yapan noterler, finansal izleme özneleri olarak kabul edilir³⁴⁸. Bu kanuna göre, noterler, suç gelirlerinin yasallaştırılması (aklama) ve terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak noterliğe başvuran kişilerin (temsilcilerin) ve hak sahiplerinin durum tespiti için önlemler almalıdır. Mali izleme kavramı, anılı Kanun'un 1. maddesinde açıklanmıştır. Buna göre mali izleme bir diğer deyişle finansal izleme; para ve (veya) diğer mülklerle ilgili yapılan işlemlerle ilgili bilgi ve belgelerin toplanması, işlenmesi, analizi ve kullanımı için alınan önlemlerin toplamıdır. Örneğin, işlem tutarı 50.000.000 tenge eşit veya daha fazla ise, noterler gayrimenkul satın alma ve elden çıkarma işlemlerinin mali takibini yapmakla yükümlüdürler.

Kazakistan'da, noter kurumu, tamamen kendi kendini finanse eder. Yani noterlik faaliyetlerinin sağlanmasına ilişkin mali yük tamamen noterin omuzlarındadır.

UNB'nin (UINL) Uluslararası Noter İşbirliği Komisyonu, 8-15 Eylül 2013 tarihlerinde yerinde gerçekleştirilen bir incelemeye dayanarak, Kazakistan'daki

³⁴⁸ № 191-IV Закон Республики Казахстан от 28 августа 2009 года “О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма”/ 191-IV sayılı Suçtan elde edilen gelirlerin yasallaştırılmasına (aklama) ve terörizmin finansmanına karşı kanun, 28.08.2009, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 08.09.2009, S. 214 (25958).

noterler mevzuatına ilişkin bir rapor hazırladı. Bu rapora göre, uzmanlar üç ciddi sorunun varlığını tespit etti. Bu sorunlardan birincisi, özellikle büyük şehirlerde aşırı sayıda noterlerin varlığıydı. İkincisi, 26 Aralık 2011 tarihli yasama reformunun “Numerusclausus” (nicel kısıtlama) kavramını ortadan kaldırmasından bu yana gerçekleşen noter sayısındaki adeta bir patlama olarak adlandırabileceğimiz hızlı artışı. Üçüncüsü ise, lisans sınırlaması süresinin olmaması nedeniyle, herhangi bir zamanda bilgi ve eğitimlerini güncellemeden noterlik faaliyetlerine başlayabilecek 3.000'den fazla kişi bulunmasıydı. Bu nedenle, noterlerin fazlalığı ve eğitim eksikliği ile ilgili yukarıda bahsedilen iki sorunu daha da kötüleştirecektir. Halihazırda noter sayısı oldukça fazla olmasına rağmen, bu sayı her yıl ortalama %37 civarında bir oranla artmaktadır. Bu durum, kısa vadede noterlik hizmetlerinin kalitesinin düşmesitehlikesini ciddi anlamda gündeme getirmektedir. Ayrıca noter sayısının bu kadar artması, yanlış uygulamalara veya yolsuzluğa yol açabilir. Şu anda, devlet tarafından Adalet Bakanlığı adına yürütülen kontrollerin uygulanması imkansız hale gelmiş durumdadır. Bu konuda uzmanların tavsiyeleri şöyledir:

Öncelikle, noterlerin aşırı büyümesine karşı mücadele edilmesive mevcut ve gelecekteki noterlerin eğitim düzeyini yükseltmeyi amaçlayan bir planın acilen kabul edilmesi tavsiye edilir. Bu plan, kısmen veya tamamen aşağıdaki önlemleri örnek olarak veya aynı amaçlara yönelik diğer önlemleri içermelidir.

Her bir noter bölgesi için, noter sayılarının maksimum ve minimum olacak şekilde belirlenmesi tavsiye edilmektedir. Bu minimum ve maksimum eşikler; sakinlerin sayısı, ekonomik faaliyetin önemi ve bu iki parametrenin öngörülen gelişimi dikkate alınarak belirlenmeli ve minimum ve maksimum eşiklerin periyodik olarak (her beş, yedi veya on yılda bir) gözden geçirilmesi için bir prosedür uygulanmalıdır.

Staj süresini üç yıla kadar arttırmak.

En az iki yıl süreyle göreve alınma sınavlarının askıya almak.

Üç aylık dönemden yıllık olana kadar, pozisyon sınavlarının yasal olarak belirlenmiş sıklığını azaltmak.

Bazı kategoriler için pozisyon sınavından muafiyet olasılığını kaldırılmak.

Her sınav için başarılı sayılabilecek maksimum kişi sayısı belirlemek; - Pozisyon sınavındaki teorik soruların zorluk derecesini artırmak ve sınava hukuk

sınavı veya pratik bir davanın değerlendirilmesi gibi bir aşama eklenerek, yapılan sınav ile yüksek nitelikli hukuçuları seçme yollarını aramak.

Ruhsata hak kazanan kişilerin uzun süre faaliyete başlamayarak sistemde sayı fazlalığına sebep olmalarının önüne geçmek için, faaliyete başlamak için, ruhsatın alındığı andan itibaren işleyecek, uyulmadığı takdirde lisansın geçersizliği sonucunu doğuracak bir süre belirlemek.

Noter vekillerinin, ileri düzeyde eğitimi için yasal bir gerekliliğin getirilmesi ve bu gerekliliğe uyumu kontrol etmek ve teşvik etmek için önlemler almak.

Noterler için 62 ila 72 yaş arası olacak şekilde zorunlu emeklilik yaşı belirlemek.

Bu tavsiyeler doğrultusunda, noterlerin yıllık ileri eğitiminin yasama düzeyinde tanıtımı yapılmıştır. 2018 yılında, Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Hakkında Kanunu'nun 18. maddesinin 1. paragrafının 11 numaralı alt paragraf ile, noterlerin niteliklerini geliştirme yükümlülüğü hakkında yasal düzenleme yapılmıştır.

İkinci olarak, noterler yasasına, Latin-Cermen noterlerin temel özelliklerini içerecek ve devlet noterlerinin yardımcı niteliğini açıkça ortaya koyacak bir noter tanımının dahil edilmesi tavsiye edilir.

Üçüncü olarak, noter tasdikli belgelerin ispat edici etkisinin açık ve özlü bir şekilde yasalaştırılması ve yürütme etkinliği kavramının getirilmesi tavsiye edilmektedir. Bu doğrultuda bazı reformlar yapılmıştır. 31 Ekim 2015 tarih ve 378-V sayılı (1 Ocak 2016'da yürürlüğe giren) Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile Noterler Kanunu'na 14-1. icra yazıtlarının yapılması bir bölüm eklenmiştir.

Dördüncüsü, noter yasasında, anlaşılabilir ve sistematik bir şekilde, noterlerin disiplin rejiminin temellerinin, ihlallerin türlerinin, kategorilerinin ve yaptırımlarının, kriterlerini ve bunların kullanımlarını ciddiyete bağlı olarak, yaptırımları uygulama yetkisine sahip makamların ve disiplin işlemlerinin temel ilkelerinin düzenlenmesi tavsiye edilir. Bu doğrultuda, Noterler Kanunu'na, 05.07.2018 tarih ve 177-VI sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile ilaveler getirilmiştir. İlavelerin ilki, özel büroda çalışan noterlerin disiplin sorumluluğunun düzenlendiği, 24. maddenin 1. fıkrasıdır. Bu maddeye göre; Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gereğince, Noter Odası üyeleri, Noter Etik Kuralları, Noter Odası tüzüğü, Noter Dairesine üyelik şartları ile

ilgili itirazların ve şikayetlerin gözden geçirilmesi organ, Noter Odası'nın disiplin komisyonudur. Noter odası disiplin komisyonu, noter odası üyelerinin genel toplantısında seçilen en az beş yıllık noterlik faaliyetine sahip en az dört noter ile adalet makamları tarafından önerilen üç halk temsilcisinden oluşur. Noter odası disiplin komisyonunun başkanı, noterdir. Adalet makamlarının disiplin kovuşturması başlatmak için bir teklif sunması durumunda, telifin değerlendirmesi, adalet makamının bir temsilcisinin katılımıyla gerçekleştirilir. Söz konusu kişilerin şikayetlerinin görüşüleceği yer ve zaman hakkında usulüne uygun olarak bildirimde bulunulmaması, şikâyetin değerlendirilmesine engel değildir. Noter odası disiplin komisyonu, aşağıdaki disiplin tedbirlerinin uygulanmasına karar verme hakkına sahiptir: 1) açıklama; 2) kınama; 3) şiddetli kınama; 4) noterlik lisansının iptali hakkında bir talep beyanı hazırlanması için, lisans verene bir dilekçe sunarak noter odasından çıkarma veya noter odasından çıkarma. Noter odası disiplin komisyonunun kararlarına karşı, Cumhuriyet noter odası disiplin komisyonunda veya mahkemede itiraz edilebilir. Yapılan ilavelerden ikincisi ise, 24. maddenin 2. fıkrasıdır. Düzenleme uyarınca, Cumhuriyet noter odası disiplin komisyonu, noter odası disiplin komisyonunun kararlarına karşı yapılan şikayetleri dikkate alır, disiplin uygulamasını yaygınlaştırır. Cumhuriyet Noter Odası Disiplin Komisyonu, Cumhuriyet Noter Odası Kongresi tarafından seçilen ve ona karşı sorumlu olan, Cumhuriyet Noter Odasının bağımsız bir organıdır. Cumhuriyet Noter Odası disiplin komisyonunun kararları bağlayıcıdır. Cumhuriyet Noter Odasının disiplin komisyonu, Noter Odasının önerisi üzerine, noterlik faaliyetlerinde en az beş yıllık deneyime sahip dört noterden, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığının önerisi üzerine halkın içinden üç kişiden oluşur. Cumhuriyet Noter Odası disiplin komisyonunun başkanı, noterdir.

Beşinci olarak, ilgili kişiler olarak katılan noterlerin, yan çizgideki tek kanlı akrabalarının üçüncü dizine (amcalar, teyzeler, yeğenler veya yeğenler), hatta dördüncü dizine (kuzenler) ya da noter eşinin akrabalarına doğrudan bir çizgide ya da yan çizgide ikinci dizine kadar ya da noter ofisinde staj yapmış olan memurları ya da noter pozisyonu adayları rejiminin genişletilmesi tavsiye edilir.

Beşinci olarak, ilgili kişiler olarak katılan noterlerin, yan çizgideki tek kanlı akrabalarının üçüncü dizine (amcalar, teyzeler, yeğenler veya yeğenler), hatta

dördüncü dizine (kuzenler) ya da noter eşinin akrabalarının doğrudan bir çizgide ya da yan çizgide ikinci dizine kadar ya da noter ofisinde staj yapmış olan memurlarının ya da noter görevine adaylarının belgelerin onaylanamaması rejiminin genişletilmesi tavsiye edilir. Noterin hakkında işlem yapamayacağı kişiler, 2021 yılında yapılan değişiklik ile KNK'nın 46. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, noter ve noterlik işlemleri yapmaya yetkili kişiler; kendi adına, eşinin, kendisinin ve eşinin akrabaları (ebeveynleri, çocukları, kardeşleri, kız kardeşleri, torunları, büyükbabaları, büyükanneleri) adına, noter asistanları ve stajyerleri adına noterlik işlemlerini yapma hakkına sahip değildir³⁴⁹.

Yukarıdaki tüm önerilerin yapılmamasına rağmen 3 Aralık 2021'de Kazakistan noterliği, Uluslararası Noterler Birliği'nin 90. üyesi oldu.

II. NOTERLİĞİN KURUMSAL YAPISI

A. Noterlerin Kurulması ve Yapılanması

Kazakistan'da Rusya Federasyonu'nda olduğu gibi, örgütsel anlamda iki noterlik modeli mevcuttur. Bunlar, devlet noterliklerinde bir iş sözleşmesi kapsamında çalışan noterler ile kendi ofisleri olan profesyonel ortamda “özgür” noterler olarak anılan özel noterlerdir. Devlet noterliği, bölgesel adalet organı tarafından onaylanan bir düzenleme temelinde hareket eder ve yapısal olarak bu organın bir alt bölümüdür. Devlet noterlikler tüzel kişi değildir. KNK 14.maddesi uyarınca devlet noterlikleri, Kazakistan Cumhuriyeti'nin ilçelerinde (şehirlerinde) bulunmaktadır. Noterlerin, noterlik bölgesi sınırları içerisindeki faaliyet alanı, bölgesel adalet organı tarafından belirlenir.

KC “Noterlik Kanunun kabulü, devlet noterlik kurumunun kademeli olarak kaldırılmasını amaçlıyordu. ...Mart 2009 tarihinde son devlet noter işini tamamladı”.³⁵⁰ Ancak 2009 yılının Ağustos ayında, devlet noter sistemi yeniden

³⁴⁹ Научно-практический журнал Республиканской нотариальной палаты Бюллетень нотариуса, 6/2013, стр.4-6/ Cumhuriyet Noterler Odası Bilimsel ve Uygulamalı Dergisi Noter Bülteni, 6/2013, s. 4-6.

³⁵⁰ БУРИБАЕВ, Е.А., “Проблемы системы нотариата РК”, Вестник Института законодательства Республики Казахстан, № 1 (17), 2010 г., стр.37./BURIBAYEV, E.A., “Kazakistan Cumhuriyeti noter sisteminin sorunları,” **Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuat**

canlandırıldı³⁵¹. Ancak yine de KNK hem devlet noterinin hem de özel noterin var olma ihtimalini öngörmektedir.

Haziran 2023 itibarıyla Kazakistan'da devlet noteri bulunmamaktadır. Haziran 2023'te Kazakistan'daki özel noterler 4148 kişidir³⁵². Ancak, adalet organının herhangi bir zamanda devlet noterinin personel birimini girebileceği unutulmamalıdır. Özellikle, bir münhal yer oluşursa ve özel noterler tarafından iki ay içinde doldurulmazsa, bölgesel adalet organı, kadro sınırları dahilinde, ilgili noterlik bölgesinde bir devlet noteri görevlendirme hakkına sahiptir.

Noterlik bölgesi içindeki özel bir noterin faaliyet alanı, noter odası ile birlikte bölgesel adalet organı tarafından belirlenir.

Özel büroda çalışan noter, lisansa dayalı olarak tüzel kişilik oluşturmadan noterlik faaliyetlerini yürüten, noterlik işlemlerinden kaynaklanan zararlardan doğan yükümlülükler için hukuki sorumluluğunu sigorta ettiren ve noter odası üyesi olan kişidir.

Özel noter, banka kurumlarında cari hesap açma, kiralama, teknik personel ve yardımcılarını işe alma, işten çıkarma, noterlik işlemlerinden elde ettiği gelirleri tasarruf etme, mahkemelerde kendi adınan hareket etme ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin mevzuatına uygun olarak hareket etme hakkına sahiptir (KNK m. 15).

Özel büroda çalışan bir noter, bireylerin ve tüzel kişilerin temsilcilerinin engelsiz erişimine, noter gizliliğinin gözetilmesine ve noter kayıt yönetiminin güvenliğini sağlamaya yönelik koşullara uygun bir odaya sahip olmalıdır. Bölge adliye organı, noterin, noterlik faaliyetine başladığını bildirdiği ya da noterin kendi belirlediği topraklar içindeki yerini değiştirmek için yaptığı başvurunun alındığı

Enstitüsü Bülteni, No. 1 (17), 2010, s. 37, <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-sistemy-notariata-respubliki-kazahstan/viewer>, (10.03.2022).

³⁵¹ АЛЕНОВА А.Х., “Актуальные проблемы организации нотариального дела и функционирования нотариата в Республике Казахстан”, **Вестник Института законодательства РК**, № 3 (15) 2009 г., с.48./ АЛЕНОВА А.Х., “Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterlik işinin organizasyonu ve noterin işleyişinin güncel sorunları,” **Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuat Enstitüsü Bülteni**, No. 3 (15) 2009, s.48.

³⁵² Осуществляет ли государственные нотариусы нотариальную деятельность в Республики Казахстан? Опубликовано 15 сентября 2014 года, обновлено 3 декабря 2019 г., **официальный интернет-ресурс Министерства юстиции Республики Казахстан**/Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler noterlik faaliyetleri yürütürler mi? 15 Eylül 2014'te oluşturuldu, 3 Aralık 2019'da güncellendi, **Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın resmi internet kaynağı**/ <http://77.245.105.202/ru/faq/osushchestvlyayet-li-gosudarstvennye-notariusy-notarialnuyu-deyatelnost-v-respubliki-kazahstan>, (01.14.2022).

tarihten itibaren beş iş günü içinde, bu ofisinin Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gerekliliklerine uygunluğunu denetlemekle yükümlüdür (NK 15inci maddesinin 4 paragrafı). Noterin ofisi, bölge noter odası tarafından belirlenen bölge içinde olmalıdır. Noter, ofisi noter odası ile birlikte bölgesel adalet organı tarafından belirlenen bölge dışına yerleştiremez. KC Adalet Bakanı'nın 31 Ocak 2012 tarihli 29 sayılı emriyle onaylanan Noter Ofisinin Şartlarına göre (Şartlar)³⁵³, noterlik bürosunda, noterlik faaliyetleri için yalnızca bir oda bulunur. NK'nun 15. maddesinin 4. fıkrasındaki şartlara ve Şartlara uygun olmaları halinde, aynı işyerinde bir veya birden fazla noter çalışabilir. Bodrum katlarına, konut ve konut dışı binaların girişlerine, benzin istasyonlarına, oto yıkamalara, hamam komplekslerine, yer altı geçitlerine, büfelere, otoparklara, alışveriş merkezlerine (mağazalar), marketlere (araba pazarları dahil), konteynerlere ve geçici binalara (tesisler) noterlik ofisi açılmaz. Noterlik ofisi, noterlik işlemlerini gerçekleştirmek için bir ofisin yanı sıra ziyaretçilerin (salon) beklemeleri için uygun odalardan ve ofis işlerine ait belgelerin depolandığı alanlardan oluşur. Noterlik ofis işlerine ait belgeleri saklamak için ayrı bir odanın olmaması durumunda, ofiste kilitlenebilir metal dolaplarda belgelerin saklanmasına izin verilir. Noterlik işlemlerinin gerçekleştirildiği ofislerde, gizliliğin korunmasına elverişli koşullar sağlanmalıdır. Ofiste, mühürleri, pulları ve özel noter formlarını saklamak için bir kasa bulunmalıdır.

Devlet noterleri ve özel noterler eşit hak ve yükümlülöklere sahiptir. Vermiş oldukları belgeler, aynı yasal güce sahiptir. Bu husus, Kazakistan noterlik sisteminin bütönlüğünü göstermektedir.

Noterler Kanunu'nun 22. maddesine göre, noterlerin; mühürleri, tasdik yazılarının damgaları ve noterin elektronik dijital imzaları olmalıdır.

Devlet noterinin mührü; noterin soyadını, adını, babasının adını ve devlet noter ofisinin adını belirten, Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Amblemi'nin bir görüntüsüne sahiptir. Özel noterin mührü ise, noterin soyadını, adını, babasının adını, noter ruhsatının numarasını ve ruhsatın veriliş tarihini gösteren, Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Ambleminin bir görüntüsüne sahiptir.

Kazakistan Cumhuriyeti Elektronik Belge ve Elektronik Dijital İmza Hakkında Kanun'a göre, elektronik dijital imza, imza sahibinin el yazısı imzasına

³⁵³ Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın 31 Ocak 2012 tarihli 29 Sayılı emriyle onaylanan bir noter ofisinin şartları/ Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 26.05. 2012.

eşdeğerdir ve şu koşulların yerine getirilmesi durumunda aynı hukuki sonuçları doğurur. 1) elektronik dijital imzanın gerçekliği, kayıt sertifikasına sahip bir ortak anahtar kullanılarak onaylanmışsa; 2) elektronik belgeyi imzalayan kişi, elektronik dijital imzanın özel anahtarına yasal olarak sahipse; 3) elektronik sayısal imza, tescil belgesinde belirtilen bilgilere uygun olarak kullanılıyorsa; 4) elektronik dijital imza oluşturuldu ve kayıt sertifikası Kazakistan Cumhuriyeti'nin akredite edilmiş bir sertifika merkezi veya Kazakistan Cumhuriyeti'nin güvenilir üçüncü tarafına kayıtlı yabancı bir sertifika merkezi tarafından verildiyse.

Hangi modelde (devlet veya özel noter) olursa olsun noterlik kuruluşunun niteliği kamu hukuku ile ilişkilidir. Noterliğin kamusal niteliği, bir dizi temel özellikte kendini gösterir. Bunlara kısaca değinmek faydalı olacaktır.

- Noterlik faaliyetinde bulunma hakkı için başvuran kişiler; bölgelerin, cumhuriyetçi öneme sahip şehirlerin ve başkentin bölgesel adalet organlarında oluşturulan, noterlik faaliyetlerine katılma hakkı için adalet tasdik komisyonları tarafından onaylanır.

- Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından sertifikasyon sonuçlarına dayanarak verilen noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı lisansı (noter lisansı), özel bir notere noterlik işlemlerini gerçekleştirme yetkisi verir.

- Noterlik faaliyeti, girişimcilik faaliyeti değildir.

- Noterler, üzerinde Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Ambleminin bulunduğu bir mührü sahiptir.

- Noterlik işlemleri için tarifeler, devlet tarafından belirlenir.

2010 yılında birleşik bir noter bilgi sisteminin tanıtılması, noterlik sisteminin gelişimi için önemli bir adım olmuştur³⁵⁴.

B. Noterlik Meslek Kuruluşları

Noter Odası, özel bürolarda çalışan noterlerin haklarını ve meşru çıkarlarını ifade etme ve koruma amacının yanı sıra, özel noterlerin mesleki ve etik standartlara

³⁵⁴337-IV sayılı Elektronik hükümetin geliştirilmesine ilişkin bazı yasama eylemlerinde değişiklik ve eklemeler hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 15.07.2010. /<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z-100000337>, (04.05.2022).

ilişkin mevzuatlara uyumunu sağlamak amacıyla oluşturulmuş, kâr amacı gütmeyen, profesyonel, kendi kendini finanse eden bir kuruluştur.

Her bölgede, Cumhuriyetçi öneme sahip şehirlerde ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin başkentinde, bir noter odası oluşturulmuştur. Noter odasının faaliyetleri, Noterlik Kanunu ve Tüzük ile düzenlenir. Noter odası tüzel kişiliğe sahiptir ve kanunla belirlenen prosedüre uygun olarak tescil edilir. NK 15 maddesi uyarınca, özel bürolarda çalışan noter, Noter Odası üyesi olmalıdır. Noterlik faaliyetinde bulunma yetkisine sahip olan kişinin, Noterlik Kanunu'nun 6. maddesinin gereklerine uymadığı durumlar haricinde, noter odası üyeliği reddedilemez.

Noter odasının organları şunlardır: Noter Odası Genel Kurulu, Noter Odası Yönetim Kurulu, Noter Odası Başkanı, Noter Odası Denetim Komisyonu ve Noter Odası arşivi.

Noter odası: Özel noterlerin genel yönetimini sağlar ve faaliyetlerini koordine eder. Devlet organlarında, sivil toplum kuruluşlarında üyelerinin haklarını ve meşru çıkarlarını temsil eder ve korur. Üyelerine, noterlik işinin geliştirilmesinde yardım sağlar. Özel noterlerin noterlik faaliyetlerinin, noterler ile ilgili mevzuata uyumu izler. Suçtan elde edilen gelirlerin yasallaştırılması (aklanması) ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda, özel noterlerin, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uyum çalışmalarını düzenler. Özel bir noterin lisansının askıya alınması, iptal edilmesi ve sona erdirilmesi konusunda ilgili yerlere başvuru yapar. Noterlik faaliyetlerinden kaynaklanan zararlara yönelik hukuki sorumluluk sigortasını organize eder. Özel noterlerin, zorunlu hukuki sorumluluk sigortası yaptırmaktan kaçınmaları ve özel noterlerin zorunlu hukuki sorumluluk sigortasına ilişkin Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının diğer gerekliliklerini ihlal etmeleri halinde, bölgesel adalet organlarını bilgilendirir. Noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için başvuran kişilerin ve özel noterlerin eğitimini düzenler. Üyelerinin faaliyetleri ile ilgili davalarda mahkeme tarafından atanan uzman muayenelerinin masraflarını geri öder. Özel noterlerin faaliyetleri hakkında vatandaşların ve tüzel kişilerin şikayetlerini ve başvurularını inceler. Noterlerin mesleki gelişimini düzenler.

Noterlik Kanunu'nun 26-1 maddesi uyarınca, noter odasının en üst yönetim organı, noter odası üyelerinin Genel kuruludur. Genel kurul toplantısının, münhasır

yetkileri şunlardır: Noter dairesi tüzüğünün kabulü, değişiklik ve tüzüğe ilavelerin yapılması; Noter odası başkanının, kurul üyelerinin, denetim ve disiplin komisyonlarının seçimi ve yetkilerinin sona erdirilmesi; Noter odasının ana faaliyetlerinin belirlenmesi; Noter odası organlarının faaliyetleri hakkındaki raporların onaylanması; Noter odasının mali ve ekonomik faaliyetlerine ilişkin raporun onaylanması; Noter odası bütçesinin onaylanması. Noter odasının tüzüğü, genel kurul toplantısının münhasır yetkisine atfedilen kararların kabul edilmesi gibi diğer konuları da sağlayabilir.

Noter odasının yönetimi, noter odası üyeleri genel kurul toplantısında seçilen yönetim kurulu üyeleri ve noter odası başkanı tarafından yürütülür. Yönetim kurulu üyeleri, gizli oyla dört yıllık bir süre için seçilirler. Kurul, noter odasının en az beş kişiden oluşan yönetim organıdır. Noter odası üyelerini toplantıya çağırma usul ve şartları ile noter odasının başkan ve yönetim organlarının yetkileri, noter odası tüzüğü ile belirlenir.

Noter odası başkanı, noter odasının çalışmalarını düzenler. Noter odasının çalışmalarını yönetir ve görevlerin yerine getirilip getirilmediğini denetler. Noter odası çalışanlarını işe alma ve işten çıkarma yetkisine sahiptir. Devlet kurumları, kamu kuruluşları ve diğer kuruluşlarda, noter odasının çıkarlarını temsil eder. Kazakistan Cumhuriyeti yasalarına aykırı olmayan, noter odası tüzüğünde öngörülen diğer yetkileri kullanır. Noter odasının başkanının, başkanlık seçim gününden hemen önce en az beş yıl noter odası üyeliğinin bulunması gerekir. Noter odası başkanı, gizli oyla, dört yıllık bir süre için seçilir. Aynı zamanda, aynı kişi üst üste iki dönemden fazla noter odası başkanlığı görevini üstlenemez (KNK 26-2. maddesi).

Noter odası denetim komisyonu, noter odasının mali ve ekonomik faaliyetlerini kontrol eden organdır. Noter odası denetim komisyonu, noter odası üyeleri arasından seçir ve en fazla beş kişiden oluşur. Noter odası denetim komisyonu üyelerinin, noter odasında başka herhangi bir seçimlik görevde bulunma hakları yoktur (KNK 26-3. maddesi).

Özel noter arşivi, bölge noter odasının bir koludur. Özel noter arşivi, Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Arşiv Fonu ve arşivleri mevzuatına uygun olarak noter belgelerinin toplanması, saklanması ve kullanılması işlevlerini yerine getirir (KNK 29-1. maddesi).

Noter odaları, Cumhuriyet Noterlik Odası'nın bir parçasıdır. Cumhuriyet Noterlik Odası, zorunlu üyeliklerine dayalı olarak bölgesel noterlik odalarını birleştiren, kar amacı gütmeyen, profesyonel, kendi kendini finanse eden bir kuruluştur.

Cumhuriyet Noterler Odası organları şunlardır:

- 1) En yüksek organ - Cumhuriyet Noter Odası Kongresi;
- 2) Yürütme organı – Cumhuriyet Noterler Odası Kurulu;
- 3) Kontrol organı – Denetim Komisyonu.

Cumhuriyet Noter Odası'nda ayrıca disiplin komisyonu kurulur.

Cumhuriyet Noter Odasının Tüzüğü'nde öngörülen hallerde, Cumhuriyet Noter Odası tarafından kabul edilen hükümlere dayanarak hareket eden, bilimsel danışma kurulu ve başkaca organlar kurulabilir (KNK 28-1. maddesi).

Cumhuriyet Noter Odası'nın görev ve yetkileri şunlardır: noter odalarının faaliyetlerini koordine etmek; noterlerin ve noter odalarının çıkarlarını yabancı ve uluslararası olanlar da dahil olmak üzere devlet organları, sivil toplum kuruluşları nezdinde temsil etmek; Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın noterlik alanında yasa tasarısı çalışmaları ve uzmanlık faaliyetlerine katılmak; noter eğitimlerini düzenlemek; normatif yasal işlemlerin geliştirilmesine katılmak ve noterlik alanında metodolojik materyaller geliştirmek; etik kuralları geliştirmek ve onaylamak; noterler hakkında disiplin komisyonlarının kararları, eylemleri (eylemsizliği) ile ilgili şikayetleri incelemek; disiplin uygulamalarını özetler (KNK 29. maddesi).

Cumhuriyet Noter Odası Kongresi, en az dört yılda bir toplanır. Cumhuriyet Noter Odası Kongresi, çalışmalarına Cumhuriyetçi Noter Odası üyelerinin en az dörtte üçünden seçilen delegeler katılırsa, yetkili sayılır.

Cumhuriyet Noter Odası Başkanı'nın, başkan seçildiği tarihten önce en az beş yıl noter odası üyeliğinin bulunması gerekir. Cumhuriyet Noter Odası Başkanı, dört yıllık bir süre için, gizli oyla seçilir. Aynı zamanda, aynı kişi arka arkaya iki dönemden fazla Cumhuriyet Noter Odası Başkanlığı görevini üstlenemez.

Cumhuriyet Noter Odası Kongresi'nin münhasır yetkileri şunlardır: Cumhuriyet Noter Odası tüzüğünün kabulü ve tüzükte değişiklik ve ilavelerin yapılması; Cumhuriyet Noter Odası yönetim kurulunun yerinin belirlenmesi;

Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulu üyelerinin seçilmesi ve görevden alınması; Cumhuriyet Noter Odası başkanının seçilmesi ve görevden alınması; Cumhuriyet Noter Odası denetim komisyonu üyelerinin ve başkanının seçilmesi ve görevden alınması; Cumhuriyet Noter Odası disiplin komisyonu başkanının ve üyelerin seçilmesi ve görevden alınması; noter odalarından delegelerin Cumhuriyet Noter Odası kongresine temsil edilme normunun onaylanması; Noter Etik Kurallarının onaylanması ve Kurallar'da değişikliklerin ve ilavelerin yapılması; Cumhuriyet Noter Odasının mali ve ekonomik faaliyetlerinin sonuçlarına ilişkin denetim komisyonu raporunun onaylanması; Cumhuriyetçi Noter Odası Kongresi tarafından yapılan düzenlemelerin onaylanması; Cumhuriyet Noter Odası Tüzüğü ve Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatı tarafından sağlanan diğer yetkilerin kullanılması (KNK 28-2. maddesi).

Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulu, Cumhuriyet Noter Odası'nın ortak yürütme organıdır.

Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulu'nun görev ve yetkileri şunlardır: Cumhuriyet Noter Odası'nın faaliyetlerini sağlamak; Cumhuriyet Noter Odası Kongresi kararlarının yürütülmesini organize etmek; Noterlik Kanunu'nun bu Yasa'nın 28-2. maddesinde yer alan, Cumhuriyet Noter Odası Kongresi'nin onayına tabi belgeleri geliştirmek; Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile mutabık kalınarak hazırlanan, noter stajyerleri staj prosedürüne ilişkin yönetmeliği onaylamak; Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile mutabık kalınarak hazırlanan, noterlerin ileri eğitimine ilişkin yönetmeliği onaylamak; Cumhuriyet Noter Odası disiplin komisyonunun faaliyetlerine ilişkin yönetmeliği onaylamak; noterlerin sosyal ve mesleki haklarını korumak; noter odalarının faaliyetlerine, noterlerin noterlik faaliyetlerine ilişkin altı aylık raporlarını özetlemek; noterlik faaliyetlerine yönelik metodolojik destek sağlamak; noterlik faaliyetlerinin kalitesi hakkında araştırmalar yapmak; noter odalarının bilgi desteğini organize etmek; Cumhuriyet Noter Odası kongresini toplamak ve kongre gündemini oluşturmak; Cumhuriyet Noter Odası'nın malvarlığını, kendi yetkisi dahilinde, malın tahmini ve amacına uygun olarak elden çıkarmak; Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulunun düzenlemelerini onaylamak; Cumhuriyet Noter Odası'nın İnternet kaynağına yerleştirir:

-noterlik faaliyetlerinde bulunan noterlerin güncel listesi ile noter odaları noterlerinin listelerini düzenlemek; Kazakistan Cumhuriyeti'nin noterlik faaliyetlerine ilişkin düzenleyici yasal işlemleri yerine getirmek; Noter Etik Kuralları; noterlerin ileri eğitimine ilişkin düzenlemek; Cumhuriyet Noter Odası'nın mali ve ekonomik faaliyetleri hakkında, her biri için ayrı ayrı tüm gelir ve giderler hakkında bilgi içeren rapor hazırlamak; Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulu'nun oluşumu hakkında bilgi; Cumhuriyet Noter Odası disiplin komisyonunun çalışmalarının özetini çıkarmak; noterlerin faaliyetleri ve olayları; ve Cumhuriyet Noter Odası'nın faaliyetleri hakkında gerekli diğer bilgiler; Cumhuriyet Noter Odası tüzüğü tarafından sağlanan diğer işlevleri yerine getirmek (KNK 28-3. maddesi).

III. NOTERLİK MESLEĞİ

A. Noter Olabilmenin Şartları ve Noterlik Mesleğine Giriş

KNK'nın 6. maddesine göre, yirmi beş yaşına ulaşmış olup, yüksek bir hukuk eğitimi olan, yasal (hukuk) uzmanlık alanında en az iki yıl çalışmış, en az bir yıl bir noterin yanında stajını tamamlamış, Adalet tasdik Komisyonu tarafından onaylanmış ve bu Kanuna uygun şekilde noterlik faaliyetinde bulunma hakkı için lisans almış olan her Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı noter olabilir.

Devlet noteri, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının kamu hizmetine ilişkin öngördüğü şekilde görev yapan, bir idari memurdur. Noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için bir lisans alınması haricinde, noter olabilmek için gerekli tüm şartların, devlet noteri olacak kişiler tarafından da sağlanması gerekmektedir.

Kanun'a göre, noter olacak kişiler, yüksek bir hukuk eğitimi almış olmalıdırlar. Yüksek öğrenim, Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Hakkında Kanunun 35. maddesine göre, genel, orta veya teknik ve mesleki veya orta öğretim sonrası eğitime sahip vatandaşlar tarafından edinilir. Yüksek öğrenim programındaki bir öğrenciye lisans diploması verilir veya "uzman" niteliği verilir³⁵⁵.

³⁵⁵ № 319-III Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года «Об образовании»/ 319-III sayılı Eğitim Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 27.07. 2007, <https://online.zakon.kz>, (12.04.2022).

Noter olabilmek için aranan bir diğer gereklilik, hukuk mesleğinde en az iki yıllık iş tecrübesidir. İş Kanunu'nun 1. maddesinin 29. fıkrasına göre, kıdem; çalışan tarafından iş görevlerinin yerine getirilmesi için harcanan takvim sürelerinin yanı sıra, İş Kanunu uyarınca kıdeme dahil edilen diğer süreleri ifade etmektedir³⁵⁶. 12 Mart 2021 tarihli 673349 sayılı soruya Kazakistan Cumhuriyeti Nüfusunun Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanı'nın 26 Mart 2021 tarihli (dialog.egov.kz) cevabına görepedagogik, bilimsel ve bilimsel-pedagogik çalışmalar hariç, diğer işlerde çalışan işçiler için öğrenim süresi, uzmanlıkta hizmet süresine dahil değildir³⁵⁷. “Uzmanlık” kavramı, belirli bir meslek çerçevesinde, belirli bir tür işgücü faaliyetini gerçekleştirmek için gerekli olan, özel eğitim ve iş deneyimi yoluyla edinilen, bilgi ve becerilerin toplamı anlamına gelir.

Noter olabilmenin bir diğer koşulu, noter huzurunda en az bir yıl süreyle staj yapmaktır. Stajyerler, en az beş yıllık noterlik deneyimine sahip noterlerin yanında staj yaparlar. Noter olmak için başvuran kişi, noter odası ile staj sözleşmesi yapar. Stajın amacı, stajyerin noterlik işlemlerini gerçekleştirme konusunda mesleki bilgi ve pratik beceriler kazanmasıdır. Staj, noter stajyerleri tarafından, Staj Prosedürüne İlişkin yönetmeliklere uygun olarak yapılır³⁵⁸. Özel noter huzurunda yapılacak stajın ödeme tutarı, stajın her ayı için hesap gününde belirlenen on aylık hesaplama endeksidir. Devlet noterliklerinde staj yapmak ücretsizdir. Staj bitiminde noter, stajyer tarafından mesleki eğitim programının uygulanmasını yansıtan ve noter odası tarafından on iş günü içinde onaylanan bir görüş hazırlar. Stajyer, staj programına tam anlamıyla hakim değilse, kendisine ek süre verilir. Stajın sonuçlanması, onaylanmasından sonra üç yıl geçerlidir. KNK'nın 11. maddesine göre, stajyerlerin mesleki eğitim programına tam olarak hakim olmaları, stajı tamamlamanın ön koşuludur.

³⁵⁶ № 414-V/414-V sayılı Трудовой кодекс Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года Kazakistan Cumhuriyeti İş Kanunu, 23.11.2015./<https://online.zakon.kz>, (15.04.2022).

³⁵⁷ Ответ Министра труда и социальной защиты населения РК от 26 марта 2021 года на вопрос от 12 марта 2021 года № 673349 (dialog.egov.kz)/Kazakistan Cumhuriyeti Nüfusunun Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanı'nın 12 Mart 2021 tarih ve 673349 sayılı soruya 26 Mart 2021 tarihli cevabı (dialog.egov.kz)/ <https://online.zakon.kz>, (16.05.2022).

³⁵⁸ № 275 Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 19 августа 2013 года Об утверждении Правил оплаты за прохождение стажировки стажерами нотариуса/ No 275 sayılı Noter stajyerler tarafından staj için ödeme kurallarının onaylanması hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın emri, 19.08.2013, <https://online.zakon.kz>, (02.05.2022).

Bir sonraki koşul, Adalet Tasdik Komisyonunda sınavdan geçmek ve noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için bir lisans almaktır. Bu tür hususlar KNK'nın 7-1 ve 7-2. maddelerinde düzenlenmiştir. Noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için başvuran kişiler, bölgesel adalet organlarında, bölgelerin adalet organlarında, cumhuriyetçi öneme sahip şehirlerde ve başkentte oluşturulan noterlik faaliyetlerine katılma hakkı için adalet tasdik komisyonları tarafından onaylanır.

Adalet Tasdik Komisyonu yedi üyeden oluşur. Bu üyeler; noter odası başkanı da dahil olmak üzere iki noter, bölgesel adalet organının iki temsilcisi, bir hukuk alimi ve iki maslikhat milletvekilidir. Adalet tasdik komisyonlarının noterlik faaliyetlerine katılma hakkı için personel heyeti ve çalışma kuralları, KC Adalet Bakanı'nın emriyle onaylanır³⁵⁹. Stajını tamamlayan ve noterlik faaliyetinde bulunma hakkı için başvuran kişilerin, sınav usul ve koşulları, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan kurallarla belirlenir³⁶⁰.

Bu Kuralların 2. fıkrasına uyarınca noterlik faaliyetlerinde bulunma hakkı için başvuran bir kişi, stajını tamamladıktan sonra, “elektronik devlet” web portalı aracılığıyla şunlar belgeleri noter faaliyetlerinde bulunma hakkını talep eden kişileri Adalet Departmanlarının Tasdik Komisyonu'na gönderir: 1) ikamet yerindeki Komisyon tarafından vasıflandırmaya kabul talebi; 2) adalet makamlarına belgelerinin teslim edilmelerinden en geç bir ay önce başvuranın ikamet ettiği yerde uyuşturucu bağımlılığı ve psikiyatri dispanserlerinden alınan sertifikaların elektronik kopyası; 3) hukuk mesleğinde en az iki yıllık iş deneyimini onaylayan bir belgenin elektronik kopyası.

Sınava kabul kabul başvurusu aşağıdaki bilgileri içerir:

-Diploma hakkında: yüksek öğrenim kurumunun adı; diploma numarası; diplomanın verildiği tarih,

³⁵⁹ № 371 Приказ МЮ РК от 17 сентября 2020 года Об утверждении Регламента работы комиссии по аттестации лиц, претендующих на занятие адвокатской деятельностью и аттестационной комиссии юстиции на право занятия нотариальной деятельностью, а также их Персональных составов/ No 371 sayılı Avukatlık başvurusunda bulunan kişilerin tasdik komisyonunun ve noterlik faaliyetlerine katılma hakkı için adalet tasdik komisyonunun ve kişisel kompozisyonlarının çalışmasına ilişkin Yönetmeliğin onaylanması hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emri, 17.09. 2020. /<https://online.zakon.kz>, (16.04.2022).

³⁶⁰ № 62 Приказ исполняющего обязанности Министра юстиции Республики Казахстан от 28 мая 2020 года Об Утверждении Правил Оказания Государственных Услуг По Вопросам Нотариальной Деятельности / No 62 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakan Vekilinin Noterlik Faaliyetleriyle İlgili Devlet Hizmetlerinin Sağlanması Kurallarının Onaylanması üzerine emri, 28.05. 2020, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020775#z273>, (16.05.2022).

- Veya Kazakistan Cumhuriyeti “Eğitim hakkında” Kanununa göre tasdik veya tanıma prosedürünün geçtiğini onaylayan bir belgede: seri ve sayı; sebep: tarih ve numara; kayıt numarası ve tarih.

-stajın bitiminde: staj sonucunun onaylanma tarihi; bölge; staj süpervizörü; stajın başlama tarihi; stajın bitiş tarihi.

“Elektronik devlet” web portalı aracılığıyla eksik bir belge paketinin uygunsuz yürütülmesi veya sunulması durumunda, hizmet sağlayıcı, alındığı tarihten itibaren en geç iki iş günü içinde gerekçesini belirterek başvuruyu yazılı olarak reddeder. Belgeler, bölgesel adalet organı tarafından, Komisyonun değerlendirmesi için gönderilir. Belgelerin değerlendirilmesinin sonuçlarına dayanarak, Komisyon sertifikasyona kabul veya kabulün reddedilmesine karar verir.

Başvuru sahibi, Kanun tarafından belirlenen gereklilikleri karşılamıyorsa, sertifikasyona kabulü reddedilir.

Stajı yaptıktan sonra noter olarak çalışmak isteyenler, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatın öngördüğü belgelerle birlikte, bölge, şehir adalet organlarının Komisyonlarına vasıflandırma için başvururlar. Eksik belgelerin uygunsuz bir şekilde kaydedilmesi veya sunulması durumunda, sunulan belgelerle birlikte başvuru, iade nedeninin yazılı olduğu bir bildirim ile, alındığı tarihten itibaren beş iş günü içinde, dikkate alınmadan, başvuru sahibine iade edilir.

Başvuru sahibi bu yasa ile belirlenen şartları yerine getirmezse, sertifikasyona kabul reddedilir. Sertifikasyona kabulün reddedilmesi durumunda, bölgesel adalet organları başvuru sahibine, başvurunun alındığı tarihten itibaren en geç on beş iş günü içinde gerekçeli bir karar gönderir. Sertifikasyona kabulün reddedilmesi kararına karşı, kanunla belirlenen prosedüre uygun olarak mahkemeye başvurulabilir. Vasıflandırmaya kabul edilen başvuru sahibi, vasıflandırma yapılmasından en geç on takvim günü önce yer, tarih, saat ve prosedürün bölgesel adalet organları tarafından yazılı olarak bildirilir.

Sertifika komisyonu, sınav sonuçlarına göre sınavı geçtikten sonraki gün yeterlilik konusunda gerekçeli bir karar verir. Komisyonun vasıflandırma kararı, verildiği tarihten itibaren üç yıl boyunca geçerlidir.

Adalet tasdik Komisyonunun kararına karşı, kanunla belirlenen usule uygun olarak mahkemeye başvurulabilir. Kazakistan'da noterlerin yaşı bakımından üst sınır belirlenmemiştir. Ölümüne kadar çalışabilirler.

B. Noterlerin Hakları, Yükümlülükleri, Ödevleri ve Sorumlulukları

1. Noterlerin Hakları

Noterlerin haklarını, genel ve özel haklar olarak ikiye ayırabiliriz. Noterlerin genel hakları, belirli bir faaliyette bağımsız olarak uğraşan herhangi bir kişiye sunulan haklardır. Özel hakları ise, noterlik faaliyetlerinin özelliklerini ve yetkilerini ifade etmektedir.

KNK'nın 15. maddesinin 2. fıkrasına göre, özel büroda çalışan bir noter, bankacılık kurumlarında cari hesap açma, asistanları, teknik işçileri iş mevzuatına uygun olarak işe alma ve işten çıkarma, noterlik işlemlerinden elde edilen gelirleri elden çıkarma, kendi adına mahkemelerde hareket etme ve Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak diğer işlemleri yapma hakkına sahiptir. Örneğin; noterler, devlet sosyal güvenlik sistemi hizmetlerinden, sağlık ve sosyal sigorta haklarından yararlanma hakkına sahiptir.

Noterlerin özel hakları, KNK'nın 17. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, noterler şu haklara sahiptir:

1) KNK ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin diğer yasaları ile öngörülen noter işlemlerini kendisine başvuran gerçek ve tüzel kişilerin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirmek;

2) Sözleşmelerin, dilekçelerin ve diğer belgelerin projelerini hazırlamak;

3) Belgelerin kopyalarını ve özetlerini hazırlamak;

4) Noterlik işlemlerinin uygulanması konusunda tavsiyelerde bulunmak;

5) Ticari, bankacılık ve diğer yasal olarak korunan sırları oluşturan bilgileri ifşa etmeme şartıyla, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının belirlediği gerekliliklere uygun olarak, gerçek ve tüzel kişilerden, noter işlemlerini yapmak için gerekli olan belge ve bilgi talep etmek;

6) Bilimsel, pedagojik ve yaratıcı faaliyetlerde bulunmak;

- 7) Uzlaşma prosedürünün yürütmek;
- 9) Seçilmesi halinde tahkim işlemlerinde hakemlik yapmak. .

NK'nun 19. maddesi uyarınca, noterler:

girişimcilik faaliyetinde bulunamazlar; sözleşmenin akdedilmesi, değiştirilmesi ve feshinde aracılık hizmetleri sunamazlar; temsilci bir organa milletvekili olarak seçilmesi halinde noterlik görevlerini yerine getiremezler; özel noterler zorunlu hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi akdetmeden görevlerini yerine getiremezler; lisansının askıya alınma süresi boyunca bölgesel adalet organına teslim etmesi dışında, mührünü, elektronik başkasına devredemezler; bu Kanunda öngörülen haller dışında, bulunduğu yerin dışında faaliyetlerde bulunmazlar. Özel noterler, Noterlik Kanunu'nda aksi belirtilmedikçe, işçi olarak iş ilişkisi kurma hakkına sahip değildir.

2. Noterlerin Yükümlülükleri

Noterlerin birçok yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülükleri, kime karşı olduğuna göre ayrı ayrı incelemekte yarar vardır.

1) Noterlerin, noterlik işlemlerinin yerine getirilmesiyle ilgili birçok yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüklerinden bazıları şöyledir: bir ofise sahip olmak; KNK'nın, KC Kanunu'nun Taşınmaz Mal Haklarının Devlet Tescili Hakkında ve noterlerin faaliyetlerini düzenleyen diğer yasal düzenlemelerin gerekliliklerine uygun olarak noterlik işlemlerini ve elektronik kayıtlarla ilgili eylemleri gerçekleştirmek; yasayı bilmemeleri sebebiyle zarara uğramamaları için vatandaşlara ve tüzel kişilere hak ve yükümlülüklerini açıklamak; vatandaşlara ve tüzel kişilere yapılan noterlik işlemlerinin sonuçları hakkında uyarıda bulunmak; mesleki faaliyetlerinin uygulanması ile bağlantılı olarak kendisine açıklanan gizli bilgileri saklamak; birleşik noter bilgi sistemi ile çalışırken, Kazakistan Cumhuriyeti'nin bilişim mevzuatının gerekliliklerine uymak; Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uymaması durumunda noterlik işlemlerini yapmayı reddetmek; mesleki etik kurallarına uymak; gerçekleştirilen noterlik işlemleri ve bu Kanunda öngörülen diğer bilgileri, zamanında birleşik noter bilgi sistemine girmek; ruhsatının askıya

alınması durumunda, henüz tamamlanmamış işlemlerle ilgili belgeleri, Kurallar'da belirtilen şekilde başka bir notere devretmek.

2) Noterlerin ayrıca noter odasına, devlet organlarına ve diğer organlara karşı yerine getirmeleri gereken yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerinden bazıları şöyledir: noter odasına üye olmak; üyelik aidatlarının ödenmesi gibi noter odasına üyelikten doğan yükümlülüklerini yerine getirmek; eylemiyle ilgili şikayetler üzerine adli makamlara ve (veya) noter dairesine noter senedi hakkında bilgi, diğer belgeler ve gerekirse mesleki etik gerekliliklerine uyulmaması konuları da dahil olmak üzere kişisel açıklamalar sunmak; lisansın sona ermesi durumunda bölgesel noter odasına, lisansın askıya alınması durumunda askı süresi boyunca bölgesel adalet organına kendi mühürünü teslim etmek; lisansının sona ermesi durumunda saklanan tüm noter belgelerini özel bir noter arşivine aktarmak; soyadının, adının, ve noterbürosunun değiştirilmesi halinde bir ay içerisinde bölgesel adalet organına değişiklikler hakkında bilgi vermek; noterlik işlemlerinin bir ay içinde yapılmaması halinde, beş iş günü içinde bölge adliye teşkilatına ve noter odasına bildirimde bulunmak; Kazakistan Cumhuriyeti vergi mevzuatı tarafından belirlenen şekilde, zamanında ve öngörülen şekilde, devlet gelir makamlarına, bireylerin işlemleri ve sözleşmeleri hakkında bilgi vermek (KNK 18. maddesi).

3. Noterlerin Ödevleri

KNK'nın 1. maddesinin 1. fıkrasına göre, Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterlik, noterlik işlemlerini gerçekleştirerek gerçek ve tüzel kişilerin hakları ile meşru menfaatlerinin korunmasını sağlayan, nitelikli adli yardım sağlayan yasal bir kurumdur.

KNK'nın 1. maddesinden hareketle, noterlerin birinci ödevinin, gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru menfaatlerini korumak; ikinci ödevinin ise nitelikli adli yardım sağlamak olduğunu söylemek mümkündür. Noterin işlevleri bu görevlerin çözümüne yöneliktir. Noterlere yüklenen bu ödevlerden ilki, noterliğin hak koruyucu işlevinin; ikincisi, kanunu uygulama işlevinin yansımasıdır.

Hak koruyucu işlev, hem mahkemenin hem de baronun görevleri arasındadır. Ancak mahkeme bir adalet organıdır. Mahkeme dışında hiç kimse adaleti

sağlayamaz. Noterlik işlemleri sadece yetkili kişiler tarafından yapılabilir. Avukatlardan farklı olarak, noterler, berirlenen yetki bölgeleri dışındaki yerlerde işlem yapma hakkına sahip değildir ve noterler yapmış oldukları işlemler için ilgililerden sadece tarifede belirlenen ücreti talep edebilirler. Noterliğin hak koruyucu işlevi onun mahkemeye ve baroya bir dereceye kadar yaklaşık olduğunu ve faaliyetlerinin kamuya açık ve yasal niteliğini vurguladığını göstermektedir.

*Vatandaşların ve kuruluşların haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasını sağlama ile ilgili işlevlerinden dolayı, noterliğin bir yasal bir kurumu olarak tanınmasının tartışmalı olmadığına inanıyoruz*³⁶¹. ”Noterlik faaliyeti ile diğer tüm organların, tebaaların haklarını ve meşru çıkarlarını korumaya yönelik faaliyetleri arasındaki temel fark, noterlerin ve noterlik işlemlerini gerçekleştirmeye yetkili diğer kişilerin eylemlerinin, herhangi bir hak ve olguyu değil, tartışılmaz hak ve olguları belgelemeyi ve korumayı amaçlamasıdır.”³⁶².

Bu işlev, Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası temelinde ve noter faaliyeti ilkeleri temelinde Kazakistan'ın noterleri tarafından gerçekleştirilir. Böylece, Anayasanın 13. maddesinin 3. maddesi uyarınca, herkes nitelikli yasal yardım almaya hak kazanır. Yasaların öngördüğü durumlarda, yasal yardım ücretsizdir. Anayasanın bu normuna uygun olarak, Kazakistan'daki noterler, noter eylemleri gerçekleştirerek bireylerin ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasını sağlayan nitelikli yasal yardım sağlamaya çağırılmaktadır. Ve Noter Yasası'nın 30-1. maddesine göre, bazı gerçek ve tüzel kişiler kategorilerine noter tasdikli eylemler ücretsiz olarak verilmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik faaliyeti, noterlik işlemlerinin yasallık, bağımsızlık, tarafsızlık, gizlilik ilkelerine dayanmaktadır (KNK 3. maddesinin 1. fıkrası).

Noterin kanunu uygulama işlevi, belirli bir noter eylemi sırasında noterler ve noter işlemleri yapmaya yetkili memurlar tarafından maddi ve usul hukuku normlarının uygulanmasında ifade edilir.

4. Noterlerin Sorumluluğu

Noterler ve bu Kanunla noterlik işlemlerini yapmakla yetkilendirilen memurlar, kanuna aykırı fiilleri işlemeleri halinde, Kazakistan Cumhuriyeti

³⁶¹ BURİBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler, s.39.

³⁶² BURİBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler, s.39.

mevzuatının öngördüğü cezai, idari, maddi, disiplin ve diğer sorumlulukları üstlenirler. Özel büroda çalışan bir noter, mesleki görevinden kaynaklanan yükümlülüklerininve noterlik mesleğinin etik standartlarını ihlal etmesi durumunda, noter odası tarafından, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatı, Noter Etik Kuralları uyarınca sorumlu tutulur (KNK 24. maddesi).

a. Hukuki Sorumluluk

Kazakistan'da genel kabule göre sorumluluk, sözleşmeye dayalı sorumluluk ve sözleşme dışı sorumluluk olarak ikiye ayrılır. Sözleşmeden kaynaklanmayan doğrudan yasadan kaynaklanan tüm sorumluluklar, örneğin haksız fiil sorumluluğu, sözleşme dışı sorumluluk olarak adlandırılır (KMK'nun 917. maddesi). Noterlerin sorumluluğu, sözleşme dışı sorumluluktur. Nihai olarak noterin sorumluluğu, KMK'nın 47. bölümünde yer alan, zarardan kaynaklanan yükümlülükler hakkındaki normlara tabidir. Noterlerin sorumluluğunun, kusura dayalı sorumluk olduğunu söyleyebiliriz. Kazakistan Cumhuriyeti medeni hukukunda, geleneksel olarak, hukuki sorumluluğun ön şartı, bir kişinin kusurunun mevcudiyetidir. KMK'nın 917. maddesinin 2. fıkrasına göre, bu Kanunda öngörülen haller dışında, 'zarara neden olan kişi, zararın kendi kusurundan kaynaklanmadığını ispat ederse, tazminattan muaf tutulmuştur. Noterler hakkında, KMK'nın 924. maddesinin 2. fıkrası uygulanır. Buna göre, yükümlülüğünü isteğe bağlı sigorta veya zorunlu sigorta ile sigorta ettiren bir gerçek veya tüzel kişi, sigorta bedeli meydana gelen hasarı tam olarak tazmin etmeye yetmezse, sigorta bedeli ile fiili zarar miktarı arasındaki farkı tazmin etmekle yükümlüdür. Ancak belirtmek gerekir ki, KMK'nın 933. maddesi uyarınca, başka bir kişinin neden olduğu zararı tazmin eden kişinin, ödenmiş olduğu tazminat miktarını bu kişiye geri talep etme (rücu) hakkı vardır. Yasal düzenlemelerle farklı bir miktar belirlenir. Yani medeni hukukta hakim olan kusur ilkesinin uygulanmasında ek olarak zarar verme ilkesinin de uygulandığını söyleyebiliriz.

KNK'nın 15. maddesinin 1. fıkrasına göre, noterler, hukuki sorumlulukları bakımından, noterlik işlemlerinin ifasından kaynaklanan zararlardan doğan yükümlülükleri için sigorta yaptırmak zorundadır. Özel noterler, kanunen yaptırmakla yükümlü oldukları, zorunlu sorumluluk sigortasını yaptırmadan noterlik

işlemlerini gerçekleştirme hakkına sahip değillerdir. Özel noterlerin zorunlu sorumluluk sigortasının amacı, özel noter tarafından yapılan noterlik işlemleri sonucunda zarara uğrayan üçüncü kişilerin, sigorta tarafından yapılacak ödeme sayesinde mülkiyet haklarının korunmasını sağlamaktır. Özel noterlerin zorunlu sorumluluk sigortası sözleşmesi kapsamında, sigorta primi, hüküm ve koşullarına göre belirlenir. Belirlenen miktar, e özel noterlerin zorunlu sorumluluk sigortası sözleşmesinin imzalandığı tarihte, ilgili mali yıl için Cumhuriyet bütçesi yasası tarafından belirlenen cumhuriyet önemi olan şehirlerde faaliyet gösteren noterler için, sermaye - en az 1.000, diğer noterler için - en az 500 kat aylık hesap göstergesi, olmalıdır³⁶³. Noterlerin sorumluluk şekli zararların tazminidir.

Bir devlet noterinin, noterlik işlemleri nedeniyle vermiş olduğu zararlar, bölgesel adalet organı tarafından karşılanır (KNK 15.maddesinin 4.fıkrası).

b. Cezai Sorumluluk

KCK'nın 251. maddesinin 1. fıkrasına göre, özel noterler, yetkilerini, vatandaşların veya kuruluşların hak ve çıkarlarına, toplumun veya devletin çıkarlarına önemli ölçüde zarar verecek şekilde, faaliyetlerinin amaçlarına aykırı olarak ve kendisine veya başkalarına yarar ve menfaat sağlamak veya diğer kişi veya kuruluşlara zarar vermek amacıyla kullanılmaları halinde, para cezası veya hapisle cezalandırılırlar³⁶⁴.

KCK'nın 250. maddesinin 1. fıkrasına göre, noterin yetkilerini, faaliyetinin gereklerine aykırı olarak ve kendisine veya diğer kişi veya kuruluşlara fayda ve menfaat sağlamak veya diğer kişi veya kuruluşlara zarar vermek için kullanması, bu eylemin vatandaşların veya kuruluşların haklarına ve meşru menfaatlerine veya toplumun veya devletin yasal olarak korunan menfaatlerine önemli ölçüde zarar veriyse cezai sorumluluğu doğar. Yukarıdaki maddenin 2. fıkrasına göre, Noter için daha katı bir ceza cezası, bilerek reşit olmayan veya yetersiz bir kişiye karşı

³⁶³ № 435-II Закон Республики Казахстан от 11 июня 2003 года Об обязательном страховании гражданско-правовой ответственности частных нотариусов/ 435-II sayılı Özel noterlerin hukuki sorumluluğunun zorunlu sigortası hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 11.06.2003, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 14 .06.2003, S. 172-173.

³⁶⁴ № 226-V ЗРК Уголовный Кодекс Республики Казахстан от 3.07.2014 года / No 226-V ЗРК sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu, 3.07.2014, https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252, (11.06.2022).

işlenen aynı eylem için veya birden fazla kez işlenen aynı eylem için öngörülmüştür³⁶⁵.

c. İdari Sorumluluk

KİK'nın 33. maddesine göre, özel Noterler, bu bölümün Özel Bölümü'nde öngörülen durumlarda, idari bir suçtan dolayı idari sorumlulukları bulunmaktadır. Özel noterlere verilecek para cezasının miktarı, yedi yüz elli aylık hesap endeksini aşamaz (KİK.m.44). Kişisel verilerin yasa dışı toplanması ve (veya) işlenmesi eylemlerinin, cezai bir suç teşkil etmesi halinde, yirmi aylık hesaplama endeksleri miktarında para cezası verilir (KİK m. 79)³⁶⁶. İdare Kanunu'nun özel bölümü, suç gelirlerinin yasallaştırılması (aklanması) ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının ihlali nedeniyle bir noterin sorumluluğuna ilişkin 214. Maddeyi içermektedir. Bu durumda, noterlerin sorumluluğu üç tür ihlale ayrılmıştır: bilgi düzeltme, bilgi ve belgelerin saklanması, belgelerin korunması bakımından ihlal; para ve (veya) mali izlemeye tabi diğer mülklerle yapılan işlemlere ilişkin bilgilerin sağlanmaması, zamansız sağlanması açısından ihlal; mali izlemeye yetkili organın talebi üzerine bilgi ve belgelerin zamanında verilmemesi, zamanında verilmemesi bakımından. Sorumluluk, elli ila yüz kırk aylık hesaplama endeksinden para cezası şeklinde verilmektedir.

d. Disiplin Sorumluluğu

Özel noterlerin disiplin sorumluluğuna ilişkin hükümler, Noterlik Kanunu'nda yer alan Etik Kurallarında ve Disiplin Komisyonu ve Şikayetleri Değerlendirme Prosedürü Hakkında Yönetmeliği³⁶⁷ ile düzenlenmiştir. Kabahat, noterin, mesleki görevlerini yerine getirmemesi veya kusurlu bir şekilde yerine

³⁶⁵ No 226-V ЗПК Казахстан Cumhuriyeti Ceza Kanunu.

³⁶⁶ № 235-V ЗПК Кодекс Республики Казахстан от 5 июля 2014 года Об административных правонарушениях/ No 235-V ЗПК sayılı Kazakistan Cumhuriyeti İdari Suçlar Hakkında Kanunu, 5.07.2014, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235>, (02.05.2022).

³⁶⁷ Положение о дисциплинарной комиссии и порядке рассмотрения жалоб, утвержденное Республиканской Нотариальной Палатой 26.11.2018 года/ 26.11.2018 tarihinde Cumhuriyet Noterlik Odası tarafından onaylayan Disiplin komisyonu ve şikayetleri değerlendirme prosedürü hakkında Yönetmeliği/ http://notariat.kz/images/2018/tnp/vko/pol_de.pdf, (12.03.2022).

getirilmesi ya da etik davranış standartlarını veya Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatı ve Bölgesel Noterlik Odası Tüzüğü tarafından belirlenen diğer gerekliliklerini ihlal etmesidir (Yönetmeliğin 6. fıkrası). Bu Yönetmelik kapsamında kabahatler; küçük, büyük ve ağır olarak üçe ayrılır.

Küçük kabahat, bir noter tarafından ilk kez veya daha önce verilmiş bir cezanın kaldırılmasından sonra işlenen ve Noterler Kanunu'nun 24-1. maddesinin 3. fıkralarının 1 ve 2 numaralı alt paragraflarında öngörülen cezaların uygulanmasını gerektiren, noterin belirli eylemleri (ihmalleri) gerçekleştirmesi durumunda işlendiği kabul edilen kabahattir. Bu eylemler şunlardır: ofis çalışma kurallarının ihlali; geçerli bir sebep olmaksızın yerleşik çalışma saatinin ihlali; noterlik işlemleri için başvuran kişilerin kabulü ve belgelerin saklanması için uygun koşulların sağlanmaması; yerini ve çalışma saatlerini belirtmek dışında reklam yapma ve haksız rekabete sebep olacak eylemlerde bulunma; Noter Etik Kurallarını ihlal etme; tüketiciye haber vermeksizin iki günden fazla işyerinde bulunmamak; Birleşik Noterlik Bilgi Sistemi'nden noterlik işlemlerinin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan kişisel verileri, edinmek.

Büyük kabahat, noter tarafından altı ay içinde, daha önce verilen bir cezanın varlığına rağmen, tekrar tekrar işlenen ve KNK'nın 24-1. maddesinin 3. fıkrasının 1 ve 2 numaralı alt paragraflarında öngörülen cezanın notere uygulanmasını gerektiren eylemlerdir. Bu kapsamda noterin şu eylemleri (ihmalleri) büyük kabahat sayılmaktadır: üyelik aidatlarının haklı bir sebep olmaksızın Bölge Noter Dairesi'ne geç ödenmesi; Bölgesel Noter Dairesi'nin talebi üzerine istatistiksel raporların, gerekli bilgi veya verilerin sunulmaması veya zamanı geçtikten sonra sunulması; geçerli sebepler olmaksızın, Bölge Noter Dairesi'nin genel kurul toplantılarına veya mesleki nitelikleri geliştirmeye yönelik faaliyetlerine katılmamak, Bölge Noter Odası Kurulu'nun toplantılarına davet edilmesine rağmen katılmamak; Bölge Noter Odası, disiplin komisyonu kurulunun kararlarının yerine getirilmemesi; kişisel verilerin toplanması, işlenmesi, kullanılması ve saklanması için gerekliliklerin ihlali.

Ağır kabahat, KNK'nın 24-1. maddesinin 3. fıkrasının 3 ve 4 numaralı alt paragraflarında öngörülen cezaların notere uygulanmasını gerektiren eylemlerdir. Ağır kabahat teşkil eden eylemler (ihmalleri) şöyledir: noterlik işlemlerinin kanuna aykırı olarak yerine getirilmesi; girişimcilik faaliyetinde bulunmak; hukuki

sorumluluk sigortası olmaksızın noterlik faaliyeti yürütmek; noter senetlerinin gizliliğini ihlal etmek; noterlik işlemlerini gerçekleştirmeyi kanuna aykırı olarak reddetmek; noterin kusurundan kaynaklanan sebeplerle kişisel mührün, elektronik dijital imzanın ve noter arşivinde bulunan belgelerin kaybolması veya yetkisi olmaksızın bir başkasının eline geçmesi; noterlik bürosunun geçerli sebepler olmaksızın üst üste iki aydan fazla bir süre boyunca bulunmaması; Noterler Kanunu'nun 46. maddesinde öngörülen noterlik işlemlerini yapmak; noterlik işlemleri için talep edilen ücretin, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatı tarafından belirlenen ücretlerden farklı olarak, fazla veya eksik beyan edilmesi, keyfi olarak değiştirilmesi; noter işlemlerini Birleşik Noter Bilgi Sistemi'nin elektronik siciline kaydetmemesi.

KNK 24-1 maddesine göre, noter odası disiplin komisyonu; Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatının gerekliliklerinin, noter dairesinin etik kurallarının, noter odası tüzüğüne, noter odasına üyelik koşullarının (bundan böyle şikayet olarak anılacaktır), noter odası üyeleri tarafından ihlal edilmesine ilişkin itiraz ve şikayetleri değerlendiren organdır. Şikayet, alındığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde kabul edilir. Noter dairesi disiplin komisyonu, şikâyetleri değerlendirirken, şikâyetle bulunan kişileri ve şikâyeti değerlendirilmekte olan noter odası üyelerini toplantılarına davet etmekle yükümlüdür. Noter dairesinin disiplin komisyonunda, noter odası üyelerinin genel kurulunda seçilen, en az beş yıllık noter tecrübesine sahip, en az dört noter ile adli makamlarca önerilen üç kamu temsilcisi bulunur. Noter odası disiplin komisyonu başkanı, noterdir.

Şikayetleri incelerken, noter odası disiplin komisyonu, şikayette bulunan kişileri ve ayrıca şikayetin incelendiği noter odasının üyelerini toplantılarına davet etmekle yükümlüdür. Adli makamların, disiplin kovuşturması başlatılması hususunda başvuruda bulunmaları halinde, bunların değerlendirilmesi adli makam temsilcisinin katılımıyla gerçekleştirilir. Şikayetin incelendiği yer ve zaman hakkında usulüne uygun olarak bildirilen söz konusu kişilerin gelmemesi şikayetin değerlendirilmesine engel değildir. Noter Odası Disiplin Komisyonu, şu disiplin tedbirlerinin uygulanmasına karar verme hakkına sahiptir: açıklama, kınama, ağır kınama; noterlik lisansından yoksun bırakma veya noterlik lisansından yoksun bırakılma talebinin hazırlanması için lisans verene dilekçe sunulması ile noter odasından ihraç edilmesi.

IV. NOTERLERİN TEMEL GÖREVLERİ ve İŞLEMLERİ

Noter aşağıdaki işlemleri gerçekleştirir:

- 1) sözleşmeleri (anlaşmaları) onaylar;
- 2) iş ortaklıklarının kurucu belgelerini onaylar;
- 3) miras müteveli heyetini tayin eder;
- 4) miras hakları sertifikaları (veraset ilamı) verir;
- 5) ortak mülkiyet hakkı üzerinde mülk sahibi olan eşlerin ve diğer kişilerin ortak mülkiyetindeki bir pay için mülkiyet belgesi verir;
- 6) belgelerin kopyalarının ve bunların özetlerinin doğruluğunu onaylarlar;
- 7) belgeler üzerindeki imzanın gerçekliğini onaylarlar;
- 8) belgelerin bir dilden diğerine çevirisinin doğruluğunu onaylarlar;
- 9) vatandaşın hayatta olduğunu tasdik eder;
- 10) bir vatandaşın belirli bir yerde olduğunu tasdik ederler;
- 11) belgelerin sunum zamanını onaylar;
- 12) gerçek ve tüzel kişilerin başvurularını diğer gerçek ve tüzel kişilere aktarırlar;
- 13) emanet için para kabul eder;
- 14) anlaşmazlığın çözümüne ilişkin anlaşmaları onaylarlar;
- 15) senetlere karşı protesto düzenlerler;
- 16) saklamak üzere belgeleri ve menkul kıymetleri kabul ederler;
- 17) deniz protestoları yaparlar;
- 18) kanıt sağlarlar;
- 19) icra azıtları yapar;
- 20) noter tarafından üretilen elektronik belgenin, kağıt üzerindeki belgelerin eşdeğerini onaylar;
- 21) noter tarafından kağıt üzerinde yapılan belgenin elektronik belgeye eşdeğerini onaylar. Noterlere, Kazakistan Cumhuriyeti Kanunları ile başkaca yetkiler verilebilir. Bu tezde bunlardan bazılarını inceleyeceğiz.

Noter, yalnızca yazılı işlemleri onaylar. KMK'nın 147. maddesinde işlem, vatandaşların ve tüzel kişilerin medeni hak ve yükümlülüklerini oluşturmayı, değiştirmeyi veya sona erdirmeyi amaçlayan eylemler olarak tanımlanmıştır.

KMK'nın 151. maddesinin 1. fıkrasına göre, işlemler sözlü veya yazılı olarak ikiye ayrılmıştır (basit veya noter tasdikli). Ayrıca aynı fıkarda, Kazakistan Cumhuriyeti kanunları veya tarafların mutabakatı ile belirlenen durumlarda, yazılı işlemlerin ancak noterler tarafından tasdik edildikten sonra tamamlanmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Bu maddenin 2. fıkrasında belirtilen durumlar dışında, Noter tasdik şartına uyulmaması halinde, KMK'nın 157-1. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen sonuçların yanında işlem geçersiz sayılır.

KMK'ın 157-1. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen sonuçlar:

- İşlemin geçersiz sayılması şartı, ilgili kişiler, ilgili devlet kurumu veya savcı tarafından ileri sürülebilir. İlgili kişi, söz konusu işlem sonucunda hakları ve meşru menfaatleri ihlal edilen veya ihlal edilebilecek olan kişidir. Noter tasdikini gerektiren bir sözleşme, sözleşmenin tarafları veya taraflardan biri tarafından sözleşme yükümlülükleri yerine getirilmişse veya içeriği mevzuata aykırı değilse ve üçüncü kişilerin haklarını ihlal etmiyorsa, ilgilinin başvurusu üzerine, mahkeme tarafından geçerli olarak kabul edilebilir. Bu durumda, işlemin daha sonra noter tarafından tasdiki gerekli değildir (KMK m. 154). Tarafların talebi üzerine, noter diğer sözleşmeleri tasdik edebilir.

Noter, mevzuatın zorunlu noter tasdikini öngördüğü sözleşmeleri onaylar. Örneğin, büyük ticari kuruluşların kurucu sözleşmeleri zorunlu noter onayına tabidir. Noter tasdiki şartına uyulmaması, sözleşmenin geçersizliğini doğurur.

Noter ve noterlik işlemlerini yapan görevliler, kendisi tarafından sunulan sözleşme taslağının anlam ve önemini taraflara açıklamak ve içeriğinin tarafların fiili niyetlerine uygun olup olmadığını ve mevzuat gereklerine aykırı olup olmadığını kontrol etmekle yükümlüdür (KNK m. 53). Bu maddeye göre, taraflara sunduğu sözleşme taslağının anlamını ve önemini açıklamak, sözleşmenin içeriğinin tarafların gerçek niyetlere uygunluğunu kontrol etmek, sözleşme taslağında mevzuatın gereklerine aykırılık bulunmadığını kontrol etmek, noterin görevleri arasındadır.

Tescile tabi mülkün devri ve rehinine ilişkin anlaşmalar, devredilen veya rehin edilen mülkün mülkiyetini teyit eden belgelerin sunulmasına bağlı olarak onaylanabilir. Gayrimenkulün yabancılaştırılmasına ilişkin sözleşmeleri onaylarken, noter, yabancılaştırılan gayrimenkulün bulunduğu arsanın hukuki rejimini oluşturmalıdır.

Bir noter veya bir memur, noterlik işlemi yaparken, noterlik işlemi yapmak için başvuran vatandaşın, temsilcisinin veya tüzel kişiliğin temsilcisinin kimliğini tespit eder. Kimlik tespiti, noterlik işlemine başvuran kişinin kimliğini kanıtlayan belgeler üzerinden yapılır.

29 Ocak 2013 tarihli ve 73-V Sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kimlik Belgeleri Hakkında Kanun'un 6. maddesinin 1. fıkrasına göre, kimlik belgeleri şunlardır: 1) Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşının pasaportu; 2) Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşının kimlik kartı; 3) Yabancı uyruklu bir kişiye Kazakistan Cumhuriyeti tarafından verilen oturma izni belgesi; 4) vatansız bir kişinin kimlik kartı 5) Kazakistan Cumhuriyeti'nin diplomatik pasaportu; 6) Kazakistan Cumhuriyeti'nin resmi pasaportu; 7) mülteci kimliği; 8) Kazakistan Cumhuriyeti denizcisinin kimlik kartı; 9) yabancı pasaport; 10) Kazakistan'a dönüş belgesi (bir kimlik belgesi ve sahibinin Kazakistan Cumhuriyeti'ne tek giriş hakkını teyit eder); 11) doğum belgesi; 12) seyahat belgesi³⁶⁸. Anılı Kanunun 6. maddesinin 1. fıkrasına göre, Kazakistan Ceza Usul Kanunuyla öngördüğü durumlarda, sürücü belgesi, askeri kimlik ve doğum belgesi kimlik belgesi olarak kabul edilebilir.

Noterlik işlemine başvuran kişilerin kimliğini kanıtlayan belgeler ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin yetkili organları tarafından düzenlenen yasal temsilcilere ait belgeler, “Bireyler” devlet veritabanındaki Birleşik Noterlik Bilgi Sistemi (ENIS) aracılığıyla, doğrulanır.

Kazakistan Cumhuriyeti KNK'nın 43. maddesi uyarınca, noter, noterlik işlemlerinin ilgilisi olan gerçek ve tüzel kişilerin hukuki ehliyetini tespit eder. Kazakistan Cumhuriyeti topraklarında kayıtlı yabancı bir şube (temsilcilik) de dahil olmak üzere, bir tüzel kişinin yasal kapasitesi, devlet veri tabanından “Tüzel Kişiler” den ENIS aracılığıyla belirlenir. Tüzel kişiliğin ilk başkanının yetkileri, “Tüzel Kişiler” devlet veritabanındaki ENIS aracılığıyla ve pozisyona atanmasına ilişkin emir (karar) ile kontrol edilir. Bir tüzel kişiliğin temsilcisinin yanı sıra bir şube başkanının (temsilcilik ofisi) yetkileri, başkanı veya bunu yapmaya yetkili başka bir kişi tarafından imzalanmış ve mühürlenmiş bir vekaletname ile belirlenir. Bir kişinin temsilcisinin yetkileri, Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nun 167. maddesi

³⁶⁸ № 73-V Закон Республики Казахстан от 29 января 2013 года О документах, удостоверяющих личность/ 73-V Sayılı Kimlik Belgeleri Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 29.01.2013, https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31326562, (07.06.2022).

uyarınca verilen bir vekaletname ile doğrulanır. ENIS aracılığıyla noter, Kazakistan Cumhuriyeti'nde bir noter tarafından onaylanmış bir vekaletname düzenlenip düzenlenmediğini kontrol eder.

KNK'nın öngördüğü noterlik işlemleri üzerinde daha ayrıntılı olarak duralım.

Noter Anlaşmaları Onaylar;

KMK'nın 148. maddesinin 1. fıkrasına göre, anlaşmalar tek taraflı ve çok taraflıdır. Tek taraflı bir anlaşma, anlaşmayı yapan kişi için sorumluluklar yaratır. Başkaları için yalnızca yasalar tarafından belirlenen durumlarda veya bu kişilerle yapılan anlaşmalarda sorumluluklar yaratabilir. Tek taraflı işlemlere sırasıyla yükümlülükler ve sözleşmelerle ilgili genel hükümler uygulanır, çünkü bu, işlemin mevzuatına, niteliğine ve esasına aykırı değildir.

KNK'nın 52 maddesi uyarınca noter, yasaların zorunlu noter belgesinin oluşturulduğu işlemleri onaylar. Tarafların isteği üzerine noter diğer işlemleri de onaylayabilir. Örneğin, rant sözleşmesi (dairenin sahibinin düzenli ödemeler veya bakım karşılığında mülkünü başka bir tarafa devredeceği bir sözleşmedir) noter onayına tabidir (KCMK m. 518).

KEAK'nın 40. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, evlilik sözleşmesi yazılı olup zorunlu noter onayına tabidir. Aynı yasanın 37. maddesinin iki maddesi uyarınca, eşlerin ortak mülkiyeti eşler arasında anlaşmalarına göre paylaşılabilir. Eşlerin ortak mülkiyetinin bölünmesiyle ilgili anlaşma noter onaylı olmalıdır. KEAK'nın 54. maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak, vekil annelik sözleşmesi, Kazakistan Cumhuriyeti'nin medeni hukuk gerekliliklerine uygun olarak yazılı olarak yazılmakta ve zorunlu noter sertifikasına tabidir.

Genellikle noter tasdikli olarak tasdik edilen sözleşmeler arasında mülkün satın alınması ve satılması sözleşmeleri sayılabilir. Bu anlaşmalar devlet kurumunda "Nüfus Hizmetleri Merkezi " nde yapılabilir, ancak pratikte görüldüğü gibi insanlar bu tür sözleşmelere noterlik ofislerinde yapmayı tercih ederler.

Vasiyetname ve gerçek kişilerden vekâletname gibi tek taraflı işlemleri de noter onayına tabidir.

Noter İş Ortaklıklarının Kurucu Belgelerini Onaylar;

Kazakistan Cumhuriyeti Sınırlı ve Ek Sorumluluk Ortaklıkları Hakkında Kanunu'nun 15. maddesinin 5. paragrafına göre, küçük veya orta ölçekli bir işletme olan limited ortaklığın kuruluş sözleşmesi hariç, kuruluş sözleşmesi noter tasdikine tabidir³⁶⁹. Dolayısıyla yasa koyucu, büyük işletmelerin konusu olan sınırlı sorumlu ortaklıklardan bahsediyor. Yani büyük ölçekli bir işletme olan limited ortaklığın kuruluş sözleşmesi noter tasdikine tabidir. 29 Ekim 2015 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Girişimcilik Kanunu'nun 24. maddesinin 6. paragrafına göre, büyük ticari kuruluşlar; girişimcilikle uğraşan ve yıllık ortalama çalışan sayısı iki yüz elli kişiden fazla olma ve (veya) cumhuriyet bütçesi kanunu ile belirlenen ve ilgili mali yılın 1 Ocak tarihinden itibaren geçerli olan ortalama yıllık geliri, aylık hesaplama endeksinin üç milyon katından fazla olma kriterlerden bir veya ikisini karşılayan bireysel girişimciler ve tüzel kişilerdir. Küçük veya orta ölçekli işletmeler olan tüzel kişilerin kurucu belgeleri için, noter tasdiki zorunlu değildir.

Noter Miras Mütevelli Heyetini Tayin Eder;

Mirasın açıldığı yerdeki noter, bir veya birkaç mirasçının kanunen yazılı talebi üzerine ve ayrıca kanunen mirasçıların bulunmaması veya bilinmiyor olması halinde yerel yürütme organının yazılı talebi üzerine, bir miras mütevelli heyetini tayin eder.

Miras mütevelli heyeti, yasaya göre noter tarafından atanır. Bu noterlik işlemi, sadece kanunla miras kalması halinde geçerlidir. Vasiyetname ile miras kalması halinde, vasiyet eden tarafından atanan mirasçı, vasiyet yoluyla mirasın kısmı da dahil olmak üzere tüm mirası korur ve yönetir. KC MK'nun 1059. maddesinin 2. fıkrası, vasiyetin uygulayıcı yükümlülüklerini düzenlemiştir. Bunlar aşağıdaki yetkililerdir: 1) mirasın korunmasını ve yönetimini sağlamak; 2) tüm mirasçılara ve ilgililere mirasın açıldığını bildirmek ; 3) mirasbırakanın alacaklı olması halinde yapılan ödenmeleri kabul etmek; 4) mirasbırakanın iradesine ve yasal

³⁶⁹ № 220-1/220-1 Закон РК О товариществах с ограниченной и дополнительной ответственностью от 22 апреля 1998 года ./ No 220-1/220-1 sayılı Sınırlı ve ek sorumluluk ortaklıkları hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 22.04.1998./ <https://adilet.zan.kz>, (10.11.2011).

düzenlemelere uygun olarak mirasçılara verilecek olan mülkü vermek; ; 5) mirasçılarının kendilerine verilen vasiyet feragatlerinin yerine getirilmesini sağlamak; 6) vasiyetnameyi yerine getirmek veya mirasçılardan vasiyetnamenin yerine getirilmesini talep etmek. 9 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulu kararı ile miras Mütevelli Heyetinin Atanması Hakkında onaylanmış Metodolojik tavsiyesine göre, bir miras mütevelli heyetinin atanması, aşağıdaki durumlarda mümkündür: tamamen veya kısmen mirasbırakanın sahip olduğu mevcut bir tüzel kişiliği yönetme ihtiyacı; kalıtsal mülkiyet üzerindeki yükümlülüklerden kurtulma ihtiyacı; kalıtsal mülkiyeti üçüncü şahısların tecavüzüne karşı koruma ihtiyacı³⁷⁰.

Bireysel bir girişimcinin faaliyetlerine, mütevelli atanmasına izin verilmez.

Mirasçı, notere, mirasın mütevellisi olarak tayin etmek istediği kişiyi belirten bir dilekçe verir. Mirasçılar, kendi aralarında anlaşma gereği mirasçılardan birine veya başka bir kişiye, mirası idare etme yetkisi verme hakkına sahiptir. Mirasçılar arasında, mirasçılardan birinin veya başka bir kişinin mütevelli atanması konusunda anlaşmaya varılamaması durumunda, noter, mirasçılara, mahkemeye başvurma haklarını hatırlatır.

Noter, miras mütevellisini atanmasına ilişkin bir karar verir³⁷¹. Noterin vermiş olduğu karar şunları içermelidir : 1) kararın tarihi, saati ve yeri; 2) kararı veren noterin soyadı, adı, ruhsat numarası veya devlet noterliğinin adı; 3) mirasın atanan mütevellisinin soyadı, adı, doğum tarihi ve doğum yeri, ikamet yeri, kimlik belgesinin detayları; 4) kararda, miras kalan malın korunması için önlem alınması talimatı, miras bırakanın soyadının, adının, ölüm tarihinin, önlem alınması gereken malın adının ve yerinin belirtilmesi gerekmektedir; 5) miras mütevellisi heyetinin yetkilerini açıklayan bir kayıt; 6) kararın sicil numarası, notere ödenen miktar; 7) imza ve noter mührü.

³⁷⁰ Методические рекомендации по назначению доверительного управляющего наследством, 09.04.2018./ Cumhuriyet Noter Odası Yönetim Kurulu kararı ile Miras mütevellisinin atanması hakkında onaylanmış Metodolojik tavsiyesi, 9.04.2018 / <https://online.zakon.kz>, (01.02.2022).

³⁷¹ № 31 Правила совершения нотариальных действий нотариусами, утвержденный приказом Министра юстиции Республики Казахстан от 31 января 2012 года, пункт 115/ 31 sayılı Noterler tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin kurallar, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın emri, 31.01. 2012, 115.paragrafi, <https://online.zakon.kz>, 12.01.2022.

Mütevelli, mirasçılara önceden haber vererek, herhangi bir zamanda, kendisine verilen görevleri yerine getirmekten feragat etme hakkına sahiptir. Vekilin görevlerinden muaf tutulması, mirasçıların talebi üzerine, mahkeme kararı ile de mümkündür. Mirasçılar mülkü kabul etmezlerse, mülkün güven yönetimi sözleşmesinin kaderi yasalarla düzenlenir.

Noter Miras Hakları Sertifikaları (Veraset İlamı) Verir (KMK m. 1073);

Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinin 2. fıkrası ile miras hakkı da dahil olmak üzere mülkiyet hakkı yasalarla koruma altına alınmıştır. Mirasçının talebi üzerine, mirasın açıldığı yerdeki noter, miras hakkı belgesi vermekle yükümlüdür. KMK'nın 1072-1. maddesinin ve Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Hakkında Kanunu'nun 61. maddesinin analizine dayanarak, miras davası, mirasın açıldığı yerde bir noter tarafından yürütülür.

Noterin miras davasının yürütme prosedürü, KNK'nın 9. bölümünde ve Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın No 31 emriyle 31 Ocak 2012 tarihinde onaylanan Noterler Tarafından Noterlik İşlemlerine İlişkin Kuralların 11. bölümünde düzenlenmiştir.

Miras işine ilişkin eylemler şunları içerir:

1) Mirasın açıldığına ilişkin notere gelen belge ve başvuru dilekçelerinin kaydı: miras kabul dilekçesi veya mirastan feragat dilekçesi; mirasçılık belgesinin verilmesi hakkında başvuru dilekçesi; hayatta kalan eşin payına ilişkin mülkiyet hakkı belgesi verilmesi dilekçesi; mütevelli heyetinin atanması dilekçesi; ölüm belgesi, doğum belgesi, babalık belgesi, evlilik cüzdanı, adres belgesi, vasiyet, diğer belgeler;

2) Mirasçıların ve paydaşların miras davasının açılması gerçeğine ilişkin bildirimi (noter, mirasçılara mektup gönderir, Cumhuriyet gazetesine ilan verir, noter bilgilendirme sistemi aracılığıyla, dış internet portalına açılan mirasla ilgili ilan verir);

3) Miras kabul eden mirasçılara, hayattaki kalan eşin, mirasbırakan ile evlilik sırasında edinilen ortak malda bir payın mülkiyet belgesi düzenlenmesi başvurusunun kabulüne dair noter tarafından yapılan bildirimi;

4) Vasiyetnamelerin veya miras davalarının varlığı / yokluğu ile ilgili taleplerin diğer noter ofislerine, devlet arşivlerine gönderilmesi;

5) Hayatta kalan eşe, mirasbırakan ile evlilik döneminde kazanılan mallardaki payına ilişkin mülkiyet belgesi verilmesi;

6) Müteveli heyetinin atanmasına ilişkin kararların verilmesi;

7) Veraset ilamı verilmesi;

8) Veraset ilamının verilmesinin reddedilmesine ilişkin bir karar verilmesi;

9) Miras davasının yürütülmesi için gerekli diğer eylemler.

Mirasın açıldığı tarihten itibaren altı ay geçtikten sonra miras hakkı belgesi verilir. Hem vasiyetle hem de kanunla miras kalması halinde, noter, belgenin düzenlenmesi için başvuran kişiler dışında başka mirasçı bulunmadığına dair güvenilir bilgiye sahipse, belirtilen sürenin bitiminden önce ilgili mülk veya mirasın tamamı ile ilgili olarak mirasçılık belgesi (veraset ilamı) verebilir. Mirasbırakanın ölümünden önce gebe kalınmış, ancak henüz doğmamış bir mirasçı varsa, veraset ilamının verilmesi askıya alınır. Belirlenen sürelerden önce veraset ilamı verirken, noter, miras kalan mülkle ilgili diğer mirasçıların bulunmadığına dair güvenilir bilgilere, belgelere sahip olmalıdır. Noterler tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin Kuralların 121. paragrafına göre³⁷², şu hallerde mirasın kabulü gerçekleştirilir: 1) mirasın açıldığı yerdeki notere, mirasın kabulü için mirasçının başvurusunu veya mirasçının verset ilamı verilmesi için başvurusunu sunarak. 2) mirasçının, miras kalan mülkün tamamının veya bir kısmının yönetimine katılmasıyla. Mirasın kabulü başvurusu, noter onayına tabidir. Miras kalan mülkün fiilen kabul edildiği; miras kalan mülkü devralmak, yönetmek, korumak, üçüncü şahısların tecavüzlerinden veya taleplerinden korumak için önlemler almak, mülkün bakım masraflarını karşılamak, mirasbırakanın borçlarını ödenmek veya mirasbırakanın alacaklarını tahsil etmek.

Kanuna göre, veraset ilamı düzenlerken, noter, mirasbırakanın ölümünü, mirasın açılma zamanını ve yerini, miras hakkı belgesi verilmesi için başvuran kişilerin kanun uyarınca mirasbırakan ile miras ilişkisinin varlığını, miras kalan mülkün bileşimi ve miras kalan mülkün yerini kontrol eder. Kanunen bir veya daha fazla mirasçı, mirasın alınmasına temeli olan ilişkinin kanıtını sunma fırsatından

³⁷² Noterler tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin kurallar, 121 paragrafı.

yoksun bırakılırsa, mirası kabul eden ve bu tür kanıtlar sunan diğer tüm mirasçıların rızasıyla miras hakkı belgesine dahil edilebilirler (KNK m.71).

Noter, vasiyet yoluyla miras kalması halinde miras hakkı belgesi düzenlerken, uygun kanıtlar talep ederek, mirasbırakanın ölümünü, vasiyetin varlığını, mirasın açılma zamanını ve yerini, miras kalan mülkün bileşimini ve yerini doğrular. Noter, ayrıca mirasta saklı pay alma hakkına sahip kişilerin kimler olduğunu da öğrenir. Vasiyetten feragat durumunda, noter mirasçıları davet eder ve onlara vasiyetten vazgeçmenin içeriğini ve mirasçılardan alacaklarını alma haklarını açıklar (KCNK m.72).

Bir vatandaşın ölümü ve ölüm zamanı, ölen kişinin ikamet ettiği veya ölüm yerindeki kayıt makamı tarafından verilen bir ölüm belgesi ile doğrulanır. KCEAK'nun 273. maddesine göre, ölen kişinin mirasçıları arasında bulunan yakın akrabalarına, devlet tarafından ölüm kaydı yapıldıktan sonra bir ölüm belgesi verilir. Ayrıca ölen kişinin bakan vatandaşlara ve ayrıca ölen kişinin yaşadığı veya cezasını çektiği devlet kurumlarının temsilcilerine, devlet kaydından sonra bir ölüm belgesi verilir. Diğer akrabalar için, miras işi bulunan notere bildirim üzerine ölüm belgesi düzenlenir³⁷³. KMK'nun 1043. maddesine göre, mirasın açıldığı yer, mirasbırakanın son ikamet yeridir. Mirasbırakanın son ikamet yeri bilinmiyorsa, mirasın açıldığı yer, miras kalan mülkün yeri veya mülkün ana kısmının bulunduğu yerdir. Mirasın açılacağı yere karar verilirken, noter her durumda, mirasbırakanın geçici ikametgahı yerine daimi ikametgahını dikkate alır. Notere, mirasın açıldığı yeri teyit etmesi için, kayıt makamları tarafından verilen belgeler sunulur. Mirasın açıldığı yeri belirlerken noter, aynı zamanda ENİS'in verilerini de dikkate alır. Eğer Kazakistan Cumhuriyeti topraklarında mülk sahibi olan mirasçının son ikametgahı yabancı bir ülkede bulunuyorsa, mirasın açıldığı yer Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu, diğer yasalar, Kazakistan Cumhuriyeti tarafından onaylanan uluslararası anlaşmalar ve tanınan uluslararası gümrük sözleşmeleri dikkate alınarak belirlenir (KMK 1084 maddesinin 1 fıkrası). KMK'nın 1121. maddesine göre, miras ilişkileri, mirasbırakan vasiyetname ile vatandaşı olduğu ülkenin kanunlarının uygulanması hakkını seçilmedikçe, mirasbırakanın son daimi ikametgahına sahip olduğu ülkenin hakkı ile belirlenir.

³⁷³ Kazakistan Cumhuriyeti Evlilik (Evlilik) ve Aile Hakkında Kanunu, 01.07.2012, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, S. 6-7.

Gayrimenkulün miras kalması halinde, mirasa ilişkin işlemler, miras kalan mülkün bulunduğu bulunduğu ülkenin mevzuatına uygun olarak gerçekleştirilir. Kazakistan Cumhuriyeti devlet siciline kayıtlı olan mülk hakkında, Kazakistan Cumhuriyeti miras hukuku kuralları geçerlidir.

Mirasçı, mirasın açıldığı tarihten itibaren altı ay içinde mirası reddetme hakkına sahiptir. Geçerli sebepler varsa bu süre mahkemece iki ayı geçmemek üzere uzatılabilir. Mirasın reddi, mirasçı tarafından mirasın açıldığı yerdeki notere başvuruda bulunularak yapılır. Vekaletname özellikle reddetme yetkisini bulunuyorsa, bir temsilci aracılığıyla mirasın reddedilmesi mümkündür. Mirastan vazgeçme halinde, bu işlem sonradan iptal edilemez veya geri alınamaz (KNK m.1074).

Noter ortak mülkiyet hakkı üzerinde mülk sahibi olan eşlerin ve diğer kişilerin ortak mülkiyetindeki bir pay için mülkiyet belgesi verir (KNK m.73);

Noter, müşterek mülkiyete dayalı mülkiyete sahip kişilerin müşterek yazılı başvurusu üzerine, müşterek mülkiyette pay almak isteyen kişi veya kişilere hisselerine ilişkin mülkiyet belgesi düzenler.

Eşlerden birinin ölümü halinde, sağ kalan eşin yazılı başvurusu üzerine, mirasın açıldığı yerdeki noter tarafından, mirası kabul eden mirasçılara bildirilerek, eşlerin ortak mülkiyetinde sağ kalan eşin payı için mülkiyet belgesi düzenlenebilir. Evlilik sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe, evlilik sırasında edinilen ortak mülkün yarısı için, sağ kalan eşe, bu mülkteki payı için mülkiyet belgesi verilebilir. Ölen eşin müşterek mülklerinde payına ilişkin mülkiyet belgesi, başvuruları üzerine ölen eşin mirasçılarına verilebilir (KNK m.74).

Noter, eşlerin ortak mülkündeki bir pay için mülkiyet belgesi düzenlerken şunları ister: 1) evlilik cüzdanı; evlilik sona ermişse boşanma belgesi veya yetkili bir organdan medeni durum yasasının tescili için bir sertifika; 2) tapu belgeleri; 3) bir aracın devlet tescili sertifikaları (teknik pasaport); 4) eşlerin mülkünün yapısını ve büyüklüğünü doğrulayan diğer belgeler (Kuralların 148 paragrafı).

Noter Belgelerin Kopyalarının ve Bunların Özetlerinin Doğruluğunu Onaylarlar (KNK m.76);

Noter veya noterlik işlemlerini yapmaya yetkili bir memur, tüzel kişiler ve vatandaşlar tarafından düzenlenen belge ve özetlerin kopyalarının ve içeriğinin mevzuata aykırı olmaması ve hukuki öneme sahip olması şartıyla doğruluğunu tasdik eder (KNK 76. maddesinin 1 paragrafı). Belgenin sahibi olmayan ancak belge ile ilgisi bulunan bir kişi, belgenin bir kopyasının veya ondan bir alıntının doğruluğunun onaylanması için başvurabilir. Bu noterlik işlemi yapılırken, noterlik işlemlerine ilişkin genel kurallara göre başvuran vatandaşın kimliği belirlenir. Kanunda, noter tarafından bir belge ve özetlerin kopyalarının ve içeriğinin onaylanması için iki koşul öngörülmüştür. KNK'nın 76 maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen bu iki koşul, belgenin yasaya aykırı olmaması ve yasal bir öneminin olmasıdır. Bu iki koşul, Kazakistan Cumhuriyeti Noterleri İçin Belgelerin Kopyalarının ve Bunlardan Özetlerin Aslına Uygunluğunun Onaylanması ve Başvurulardaki İmzaların Gerçekliğinin Onaylanmasına İlişkin Metodolojik Tavsiyelerinde açıklanmıştır³⁷⁴. Orijinal belgenin sağlanmasına bağlı olarak aşağıdaki şartların gerçekleşmesi halinde noterlik işlemi yapılır:

1. Belgenin içeriği, mevcut mevzuata aykırı olmamalıdır. Reşit olmayanlar adına bağış anlaşmaları, veriliş tarihini içermeyen vekaletnameler, bağış yapanın soyadını, adını belirtmeden mülk bağışı için düzenlenen vekaletnameler geçersiz işlemlerden olup, mevzuata aykırıdır. Gizlilik nedeniyle ifşa edilmeyecek bilgileri içeren belgelerin kopyalarının, ifşa edilmeleri için doğrudan yasaklanması, vatandaşın onur ve haysiyetini, bir kuruluşun ticari itibarını zedeleyen belgelerin kopyalarının sadakatini belgelemek yasaktır.

2. Belgenin yasal önemi olmalıdır. Belge, ait olduğu vatandaşın belirli gereksinimlerinin yasallığını onaylayabildiğinde yasal öneme sahiptir. Bu tür

³⁷⁴Методические рекомендации для нотариусов Республики Казахстан по свидетельствованию верности копий документов и выписок из них, а также свидетельствованию подлинности подписи на заявлениях, утвержденный решением Правления Республиканской нотариальной палаты 26.04.2013 года/ Kazakistan Cumhuriyeti noterleri için belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının aslına uygunluğunun onaylanması ve başvurulardaki imzaların gerçekliğinin onaylanmasına ilişkin Metodolojik Tavsiye, Cumhuriyet Noterler Odası Yönetim Kurulunun 26.04.2013 tarihli kararı ile onaylanmıştır/<https://online.zakon.kz>, (01.02.2022).

belgeler, belgenin şu anda veya geçmişte bilinen yasal ilişkilerin varlığını ispat edip etmediğine bakılmaksızın, vatandaşların ve tüzeli kişilerin belirli haklarını veya meşru menfaatlerini etkilemelidir.

Bir belgenin noter onaylı kopyası; orijinal belgenin tam metnini, yetkililerin imzalarının varlığının bir göstergesini ve ayrıca belgeyi yapıştıran mührün şifresi çözölmüş metnini içermelidir (eğer metin bir baskı cihazında yazılmışsa ve teknik bir cihazda kopyalanmamışsa). Kopyanın üzerine noter tasdik yazısı yazılır, noter tarafından imzalanır ve noterin mührü basılır (Kuralların 171. paragrafı). Yabancı bir devletin resmi kurumları tarafından düzenlenen bir belgenin b suretinin ve ondan bir alıntının aslına uygunluğunun tasdiki, ancak belge üzerinde bir tasdik işareti veya apostil bulunması halinde gerçekleştirilir. Kazakistan Cumhuriyeti ile yabancı bir devlet arasında uygun bir anlaşmanın olduğu durumlarda, tasdik veya apostil tasdiki gerekli değildir (Kuralların 173. paragrafı).

Özetin doğruluğu, yalnızca alıntının yapıldığı belgenin birkaç ayrı, alakasız soruna yönelik bir çözüm içermesi durumunda kanıtlanabilir. Özet, belirli bir konuda belgenin bir bölümünün tam metnini yeniden üretmelidir.

Belgeden bir özet, el yazısıyla veya teknik araçlar kullanılarak gerçekleştirilebilir. Belgenin el yazılı nüshası, standart kağıtlara açık ve okunaklı bir şekilde, mavi veya mor mürekkeple yazılır. Kurşun kalemle ve çok küçük el yazısıyla yazı yazılamaz. Ayrıca düzeltme yapılamaz. Aşağıdaki belgelerden yapılacak alıntılar yalnızca fotokopi veya tarama yoluyla gerçekleştirilebilir: 1) Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşının pasaportu; 2) Kazakistan Cumhuriyeti diplomatik pasaportu; 3) Kazakistan Cumhuriyeti hizmet pasaportu; 4) yabancı pasaport; 5) askeri kimlik; 6) alışma kitabı.

Bir belgenin kopyasından alınan bir kopyanın aslına uygunluğu, ancak belgenin sureti daha önce noter tasdikliyse veya asıl belgenin menşei olan bir tüzeli kişilik tarafından verilmişse tasdik edilir. İkinci durumda, belgenin bir kopyası bu tüzeli kişinin antetli kağıdına yapılmalı, mühürlenmeli ve orijinal belgenin tüzeli kişinin mülkiyetinde olduğuna dair bir not bulunmalıdır.

Bir belgenin kopyasından alınan bir kopyanın aslına uygunluğunu tasdik etme kuralları, kopyanın orijinal belgeye uygunluğunu tasdik etme kurallarına benzerdir. Bu durumda, bir kopyadan alınan kopyanın aslına uygunluğu, üzerine özel bir onay

formu yazılarak kanıtlanır. Kayıt, belgenin içeriği ve ayrıntıları ile kopyayı orijinal olarak onaylayan kuruluş hakkında bir giriş içermelidir.

Aşağıdaki belgelerin kopyalarının gerçekliği onaylanamamaktadır:

- Yasal düzenlemelerin bir kopyasının, gazete yayınlarının, kitapların, makalelerin, monografların, özel mektupların veya yasal önemi olmayan diğer belgelerin kopyalarının gerçekliği onaylanamamaktadır;

- Belge; kalemle yazılmışsa, belirsiz bir metne sahipse, numaralandırılmamış, delinmemiş veya düzgün bir şekilde tutturulmamış birkaç kağıda yazılmışsa veya okunamayan bir mühür izine sahipse, temizlenmiş, notlanmış, çarpı işaretli veya belirtilmemiş diğer düzeltmelere sahip belgelerin bir kopyalarının gerçekliği onaylanamamaktadır;

- Mahkeme kayıtlarının kopyalarının gerçekliği onaylanamamaktadır. Çünkü mahkeme bir tüzel kişi değildir. Yargı yetkisi, Kazakistan Cumhuriyeti adına mahkeme tarafından, Kazakistan Cumhuriyeti toprakları boyunca bağlayıcı olan mahkeme eylemlerinin yapılması yoluyla yürütülür. Kazakistan Cumhuriyeti MK'nun 33. maddesine göre, tüzel kişi, ayrı bir mülke sahip olan (ekonomik yönetim veya operasyonel yönetim hakkı üzerinde mülke sahip olan) ve bu mülkle yükümlülüklerinden sorumlu olan, kendi adına mülkiyet ve kişisel mülkiyet dışı hak ve yükümlülükler edinip ve kullanabilen, mahkemede davacı ve davalı olabilen bir kuruluştur. Tüzel kişinin bağımsız bir bilançosu veya bütçesi olması gerekir. Yargı organları bu tanımın kapsamına girmez.

Yargı organları, devlet iktidarının dallarından biridir. Kazakistan Cumhuriyeti mahkemeleri, Yüksek Mahkeme ve kanunla kurulan yerel mahkemelerdir.

Metodolojik Tavsiye'ye göre, noter onaylı bir kopyanın, orijinal belgenin tam metnini, memurların imzalarının varlığını gösteren bir göstergeyi ve ayrıca mührün deşifre edilmiş metnini içermesi gerekir. Belgenin sağ üst köşesindeki kopyanın üzerinde tırnak işaretleri olmadan «Kopya» veya «Ekstre» yazan bir yazı veya damga bulunmalıdır. Belgenin kopyasının tam metninden sonra altta bir onay yazısı, noter imzası ve noter mührünün bir baskısının yer alması gerekir. Onay yazısının metniyle aynı sayfaya sığmaması durumunda, sağ alt köşede «Arkaya bakın» yazısı eklenir. Noterin tasdik yazısına, noterin imzasına ve tasdikli belgeyi veren kuruluşun mührüne noter mührü yapıştırılamaz.

Bir belgenin kopyasının onaylanmasında şu hususlara dikkat edilmelidir:

-Vasiyetnamenin kopyasının onaylanması, ancak mirasbırakanın ölüm belgesi sunulduğunda yapılabilir.

-Şirket katılımcılarının almış olduğu kararların kopyalarının onaylanması, karar tutanağının tüm katılımcılar tarafından imzalanması, kaşe ile tasdik edilmesi ve bu şirketin Tüzüğü'nün verilmesi şartıyla mümkündür.

-Tüzüğün, tüzükte yapılan değişikliklerin ve eklemelerin kopyalarının onaylanması, tüzel kişiler olarak devlet kayıtlarına geçtikten sonra yapılabilir. Devlet kayıtlarına geçmeyen, mühür ile onaylanmamış tüzüğün kopyalarının onaylanması, eğer daha önce şirket katılımcılarının imzaları noter tarafından onaylanmış ise mümkündür³⁷⁵.

Noter Belgeler Üzerindeki İmzanın Gerçekliğini Onaylarlar;

Noter, içeriği yasal düzenlemelerle çelişmeyen ve anlaşmanın bir açıklamasını içermeyen belgedeki imzanın gerçekliğini onaylar. İmzanın gerçekliğini tasdik eden noter, belgede belirtilen gerçekleri tasdik etmez, sadece imzanın belirli bir kişi tarafından atıldığını teyit eder (KNK m.79).

Yukarıda belirttiğimiz gibi, anlaşma şartlarını içeren belgede imzanın gerçekliğinin tasdik edilmesi mümkün değildir. Sözleşmeler, doğrudan amacı medeni hak ve yükümlülükler oluşturmak olan, vatandaşların ve tüzel kişilerin eylemleri olarak kabul edilir.

Noter sadece kişinin imzasının gerçekliğini tasdik eder. Ancak belgenin içeriğinin mevzuata aykırı olmaması gerekir. Bu nedenle belgeyi bu açıdan değerlendirmek gerekir. Örneğin, bir vatandaş boşanmadan sonra nafaka almak için asla mahkemeye gitmeyeceğine dair bir belge hazırlamış olsa, bu belgedeki imzasının onaylanması için notere başvuruda bulunamaz. Çünkü, bu şekilde çocuğun haklarından vazgeçmek mümkün değildir.

³⁷⁵ Kazakistan Cumhuriyeti noterleri için belgelerin kopyalarının ve bunlardan alıntılarının aslına uygunluğunun onaylanması ve başvurulardaki imzaların gerçekliğinin onaylanmasına ilişkin Metodolojik Tavsiye, Cumhuriyet Noterler Odası Yönetim Kurulunun 26.04.2013 tarihli kararı ile onaylanmıştır/<https://online.zakon.kz>, (08.07.2022).

Kazakistan Cumhuriyeti Noterleri İçin, Belgelerin Kopyalarının ve Bunlardan Özetlerin Aslına Uygunluğunun Onaylanması Ve Başvurulardaki İmzaların Gerçekliğinin Onaylanmasına İlişkin Metodolojik Tavsiyelerin 2. paragrafına göre, aşağıdaki başvurular zorunlu noter onayına tabidir:

- Bir vasiyetin iptali;
- Vekaletname iptali;
- Mirastan feragat etme;
- Vasiyetnamenin uygulayıcısının uygulayıcısı olması için rızası ;
- Ortak mal sahibinin müşterek veya ortak mülkün satış şartları hakkında bilgilendirilmesi için başvurusu.

Noter, şahsın kimliğini kendisine sunulan belgelere göre tespit ettikten sonra, yalnızca huzurunda ve kendi eliyle atılan imzanın doğruluğunu tasdik etme hakkına sahiptir.

14-18 yaşları arasındaki bir küçüğün imzasının gerçekliğini onaylarken, belgeyi imzalayan ebeveynlerin, evlat edinen ebeveynlerin ve vasilerin onayı gerekir.

14 yaşın altındaki küçük çocukları için ebeveynler, evlat edinen ebeveynler, vasiler hareket edecekse, bu durum başvuru metninde yasal temsilcilerin yetkilerini gösteren belgenin ayrıntılarını yansıtacak şekilde belirtilmelidir.

Şirket yetkililerinin imzalarının gerçekliği tasdik edilirken, yetkililerin kimliği ve imza yetkileri tespit edilir. Yetkinin teyidinde, şu belgeler sunulur: atanma emri ve / veya bir memurun seçimine (atanmasına) ilişkin bir protokol; kurulu prosedüre uygun olarak onaylanmış kuruluş tüzüğü (yönetmelik) veya diğer kurucu belgeler; gerekirse, uygun yetkilere sahip bir görevliyi yetkilendiren bir vekaletname veya uygun başka bir belge.

Bedensel engelleri, ağır hastalığı veya okuma yazma bilmemeleri nedeniyle, belgeyi kendi eliyle imzalayamayan bir vatandaş, belge üzerindeki imzanın gerçekliğini tasdik etmek üzere talebi üzerine başka bir vatandaş tarafından belgeyi imzalayabilir. İmza için başka bir kişinin katılımı yalnızca bir vatandaşın talebi üzerine mümkündür. Belgeyi kendi eliyle imzalayamayan bir kişi yerine belgeyi imzalamak için, sadece bu kişinin işaret ettiği kişi imzalayabilir. Noterin, imza için başka bir kişiyi seçme hakkı yoktur. Noterin de böyle bir kişiyi seçme hakkı yoktur. Bu durumda, her iki kişinin de kimliği belirlenir. Ayrıca okuma yazma bilmeyen

veya kör olan bir vatandaşa belgenin metni okunur ve bununla ilgili belgeye işaret konulur. Sağır, dilsiz, sağır-dilsiz okuma yazma bilmeyen bir kişi imzanın gerçekliğinin tasdiki için başvurursa, işaret dili tercümanı bulunur. Bu durumda başvuru sahibinin kimliği ve işaret dili tercümanının kimliği belirlenir. Bu kişilerin yetkileri kontrol edilir. İşaret dili tercümanı, yapılan noterlik işleminin gizliliğinin korunmasına ilişkin kanunun gereğini açıklar.

Bir kişi okuma yazma bilmeme veya fiziksel engellilik (yetersiz veya tam görme eksikliği) nedeniyle, noter tasdikli bir belgenin içeriğini öğrenemezse, noter, belgenin metnini yüksek sesle okur ve bununla ilgili belgenin üzerinde bir yazı yazılır.

Kişi, noterlik işinin yürütüldüğü dili bilmiyorsa, tasdikli belgenin metni bu dili konuşan bir noter veya tercüman tarafından tercüme edilir ve bununla belgenin üzerinde bir yazı yazılır. Vekillerin, vekalet verenlerin adına vekaletname ile başvurularında imzanın gerçekliğini onaylarken, veklin başvuruda bulunduğu işlemi yapma yetkisinin olup olmadığının kontrol edilmesi gerekir.

Noter Belgelerin Bir Dilden Diğetine Çevirisinin Doğruluğunu Onaylar;

Noter, ilgili dilleri biliyorsa, bir dilden diğetine çevirinin doğruluğunu onaylar. Noter ilgili dilleri bilmiyorsa, çeviri, imzasının gerçekliği noter tarafından onaylanmış bir tercüman tarafından yapılabilir (KNK m.80). Noter İşlemlerinin Yapılmasına İlişkin kurallara uygun olarak bu durumda noter, kanunun gereklerine uygun olarak tercümanın kimliğini tespit eder. Tercümanın yetkisi, şu belgelerden biri ile onaylanır: yüksek öğrenim diploması, yüksek öğrenim diplomasının eki, tercümanın niteliklerini onaylayan bir sertifika, iş sözleşmesi, tercüman işe alma emri. Yabancı devletlerin resmi kurumları tarafından düzenlenen bir belgenin tercümesinin doğruluğunu tasdik etmek için, ibraz edilen belgede, tasdik edildiğine dair yasal bir işaret veya apostil varsa bu tür bir noterlik işlemi yapılır.

Noter Vatandaşın Hayatta Olduğunu Tasdik Eder;

Noter, vatandaşın hayatta olduğunu onaylar. Bir küçüğün hayatta olduğunun tasdiki, yasal temsilcilerinin (ebeveynler, evlat edinen ebeveynler, vasiler, kayyumlar) yanı sıra küçüğün bakımında olduğu kurum ve kuruluşların talebi üzerine yapılır. Bu gerçeğin teyidi olarak, ilgili taraflara bir sertifika verilir (KNK m. 81). Hayatta olduğu gerçeğini belgeleme ihtiyacı, çoğunlukla nafaka alınması, tazminat miktarları, emekli maaşları, sosyal yardımlar ve benzerleriyle ilgili anlaşmazlıkların ortaya çıktığı durumlarda ortaya çıkar. Örneğin borçlu, alacaklının ölmesi nedeniyle borcunu ödemeyi bıraktığını belirtmektedir. Alacaklı, haklarını korumak amacıyla hayatta olduğunu notere tasdik ettirebilir.

104 sayılı Noter Tarafından Tasdik Edilen İşlem ve Kararların Formların, Şartalar ve Belgeler Üzerindeki Tasdik Yazıların Onayı Hakkında 29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 17 numaralı Ekine göre³⁷⁶ belge aşağıdaki gibi dolurulur:

BELGE

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,

Haziran ayının ilk iki bin yirmi ikinci yılı

Ben, Almatı şehrinin noteri Murtazina Kulyami Tukenovna, 27 Mayıs 2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansına dayanarak, KC NK'nun 81 maddesine dayanarak Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri, Almatı şehri, İİN 670201300540, hayatta olduğunu ve Almatı şehri, Medeu ilçesi, Dostyk caddesi, 108 ev adresinde kayıtlı olduğunu tasdik ediyorum.

Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman, 01 haziran 2022 tarihinde 13 saat 15 dakikada Almatı şehri, Dostyk caddesi, 105 ev, 215 ofisi adresinde bulunan noter Murtazin Kulyami Tukenovna'nın ofisine kendisi geldi.

³⁷⁶ № 104 Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 29 февраля 2016 года Об утверждении форм нотариальных свидетельств и постановлений, удостоверяющих подписей на сделках и свидетельствуемых нотариусами документах, Казахстанская правда, 27.04.2017. /104 sayılı Noter tarafından tasdik edilen işlem ve kararların formların, şartalar ve belgeler üzerindeki tasdik yazıların onayı hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emiri, 29.02. 2016, Kazakhstanskaya Pravda" gazetesi, 27.04. 2017, S. 81 (28460), <https://adilet.zan.kz/rus/origins/V1600013561/info>, (09.02.2022).

Kimliği tespit edildi.

Yevmiye No 93

Ödendi:

Noter Mührü

Gördüğümüz gibi, bu noter eyleminin belgelenmesinde noter, başvuru sahibinin adresini Birleşik Bilgi Noter Sistemi aracılığıyla belirler ve kişinin kimlik belgesini talep eder.

Noter Bir Vatandaşın Belirli Bir Yerde Olduğunu Tasdik Eder;

Noter, bir vatandaşın talebi üzerine, belirli bir yerde bulunduğu gerçeğini tasdik eder. Bir küçüğün belirli bir yerde olduğunun belgelenmesi, yasal temsilcilerinin (ebeveynler, evlat edinen ebeveynler, vasiler, müteveli heyetleri) yanı sıra küçüğün bakımında olduğu kurum ve kuruluşların talebi üzerine yapılır. Bu gerçeğin teyidi olarak, ilgili taraflara bir sertifika verilir (NK m.82).

104 sayılı Noter Tarafından Tasdik Edilen İşlem ve Kararların Formların, Şartalar ve Belgeler Üzerindeki Tasdik Yazıların Onayı Hakkında 29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 19 numaralı Ekine göre belge aşağıdaki gibi dolurulur.

Vatandaşın belirli bir yerde bulunması gerçeğinin tasdik edildiği hakkında

BELGE

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,

Haziran ayının iki bin yirmi ikinci yılı

Ben, Almatı şehrinin noteri Murtazin Kulyami Tukenovna, 27 Mayıs 2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansına dayanarak, KC NK'nun 82 maddesine dayanarak Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri, Almatı şehiri, İİN 670201300540, kayıtlı adresi: Almatı şehiri, Medeu ilçesi, Dostyk caddesi, 108 ev, 01 haziran 2022 tarihinde 13 saat 15 dakikada Almatı şehri, Dostyk caddesi, 105 ev, 215 ofisi adresinde bulunan noter Murtazin Kulyami Tukenovna'nın ofisinde bulunuduğun tasdik ediyorum.

Kimliği tespit edildi.

Yevmiye No 93

Ödendi:

Noter Mührü

Gördüğümüz gibi, bu noter eyleminin belgelenmesinde, başvuran kişinin kimlik belgesi ile noter ofisine gelmesi yeterlidir.

Noter Belgelerin Sunum Zamanını Onaylar;

Noter, belgenin kendisine sunulma zamanını onaylar. Bununla ilgili bir onay yazısı, onu sunan kişinin soyadını, adını gösteren belgede üzerinde yapılır (NK m. 83).

104 sayılı Noter Tarafından Tasdik Edilen İşlem ve Kararların Formların, Şartalar ve Belgeler Üzerindeki Tasdik Yazıların Onayı Hakkında 29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 60 numaralı Ekine göre belge aşağıdaki gibi dolurulur.

Belgedeki teslim zamanın hakkında tasdik yazısı

Ben, Almatı şehrinin noteri Murtazina Kulyami Tukenovna, 27 Mayıs 2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansına dayanarak, KC NK'nun 83 maddesine dayanarak Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri, Almatı şehiri, İİN 670201300540, 01 haziran 2022 tarihinde 13 saat 15 dakikada işbu (mesela Doğum belgesi) bana sunulduğın tasdik ediyorum.

Kimliği tespit edildi, salahiyaeti kontrol edildi.

Yevmiye No 93

Ödendi:

Noter Mührü

Burada gördüğümüz gibi noter sadece kimliği tespit etmekle kalmaz, aynı zamanda hukuki ehliyeti de kontrol eder.

Gerçek Ve Tüzel Kişilerin Başvurularını Diğer Gerçek Ve Tüzel Kişilere Aktarır;

Gerçek ve tüzel kişilerin dilekçelerinin diğer gerçek ve tüzel kişilere devri, noter tarafından şahsen makbuz karşılığı veya iadeli taahhütlü posta yoluyla yapılır. Uygulamalar ayrıca telefaks, bilgisayar ağları ve diğer teknik araçlar kullanılarak da iletilebilir.

Dilekçelerin iletilmesi için teknik araçların kullanımıyla ilgili masraflar, talebi üzerine noterlik işleminin yapıldığı kişi tarafından ödenir.

Başvuruyu yapan kişinin talebi üzerine, dilekçenin devri ile ilgili belge verilir (NK m.84). Sertifika, başvuru için alınan cevabın içeriğini veya belirlenen tarihte yanıtın alınmadığına dair bilgileri belirtebilir (Kazakistan Cumhuriyeti Noterleri Tarafından Noterlik İşlemlerinin Yapılmasına İlişkin Kuralların 187. maddesi). Başvuru ve sertifika 3 nüsha olarak düzenlenir, bunlardan biri muhataba gönderilir, biri göndericide kalır ve biri de noterde kalır (Kuralların 188. maddesi).

29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 21 numaralı Ekine göre, belgede kimin kime dilekçe verildiği, dilekçenin özeti yazılır ve dilekçenin başvuruya alınan cevabının içeriği veya cevabın belirlenen süre içinde alınmadığı bilgisini gösterebilir.

Başvuru yapma prosedürünün Kazakistan Cumhuriyeti noterleri tarafından noterlik işlemlerinin yapılmasına ilişkin Kurallarda üç cümlede düzenlenmesine rağmen, bu düzenlemeler kendi içinde çelişkiler içermektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Kuralların 188. paragrafı, başvurunun sertifika ile birlikte muhataba gönderilmesini önerir ve 187. paragraf, sertifikanın başvuruya alınan yanıtın içeriğini veya yanıtın belirlenen süre içinde alınmadığı bilgisini gösterebileceğini söyler. Bu düzenlemelerden, sertifikanın yalnızca başvurunun devri ile aynı anda değil, aynı zamanda devrinden sonra herhangi bir zamanda, ancak başvuruya yanıt vermek için belirtilen süreden daha erken olmamak üzere verilebileceği sonucuna varabiliriz³⁷⁷.

³⁷⁷ БИДЕЛЬМАНОВА, Ж., “Общие условия и практика передачи заявлений физических и юридических лиц другим физическим и юридическим лицам нотариусами”, Научно-практический журнал Нотариальной палаты Республики Казахстан, **Нотариальный вестник**, № . 4, 2014, стр. 50./BİDELMANOVA, J., “Gerçek ve tüzel kişilerin başvurularının noterler tarafından diğer gerçek ve tüzel kişilere devrinin genel şartları ve uygulaması”,

Bu noterlik işlemi için öngörülen prosedür şöyledir:

1. Noter, noterlik işlemi için yapılan başvuruyu kabul ederken önce başvuran vatandaşın kimliğini belirler. Başvuru, tüzel kişiden geliyorsa, noter tüzel kişinin hukuki ehliyetini ve temsilcisinin yetkisini kontrol eder.

2. Başvurular notere üç nüsha halinde sunulur. Bunlardan biri noterlikte tutulur, diğeri başvuruyu teslim eden ilgili kişiye verilir, sonuncusu muhatapa gönderilir.

Noterin sunulan başvurudaki imzanın gerçekliğini onaylamasının gerekip gerekmediği konusunda, noterler tarafından farklı görüşler ileri sürülmüşdür³⁷⁸. Bizce noterin imzanın gerçekliğini onaylamasına gerek bulunmamaktadır. Çünkü bu husus Kurallarda özel olarak düzenlenmemiştir.

3. ENİS'deki noterlik eylemlerinin kayıt defterinde, “gerçek ve tüzel kişilerin başvurularının diğeri gerçek ve tüzel kişilere aktarılması” eylemi seçilir.

4. Dilekçenin teslimi.

Kanun, bir dilekçenin tesliminin birkaç yolunu tanımlar. İlk yol, dilekçenin imza karşılığında şahsen teslimi. Bu yöntemle noter, alıcının kimliğini tespit eder ve alıcı tüzel kişi ise, tüzel kişi temsilcisinin yazışma alma yetkisinin var olup olmadığını kontrol eder. Alıcı dilekçeyi aldıktan sonra, aynı dilekçeyi imzalar veya ayrı bir kağıda teslimi ile ilgili imza atar. Ayrıca soyadını, adını gerekli ise pozisyonunu ve tarihi yazar. Alıcı kabul etmeyi reddederse, noter, almama nedenini belirten bir eylemde bulunur. Başvuran kişinin talebi üzerine noter, başvurunun alındığına dair bir şahadetname verebilir veya belirlenen tarihte yanıt alınmadığına dair bir şahadetname verebilir.

İkinci yol, dilekçeyi İadeli taahhütlü posta posta yoluyla iletmektir. Ayrıca, dilekçeler telefaks, bilgisayar ağları ve diğeri teknik araçlar kullanılarak da aktarılabilir. Dilekçeleri iletilmesi için teknik araçların kullanımıyla ilgili masraflar, noterlik işlemi için notere başvuran kişi tarafından ödenir.

Noter Emanet İçin Para Kabul Eder;

Kazakistan Cumhuriyet Noter Odasının bilimsel ve pratik dergisi, **Noter Bülteni**, No. 4, 2014, sayfa 50.

³⁷⁸ BİDELMANOVA, J., sayfa 49.

KCNK'nun 85. maddesi uyarınca, noter, medeni kanunun öngördüğü hallerde, alacaklıya vermek için borçludan mevduat olarak para kabul eder. Bu, bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinin alacaklının hatası nedeniyle ortaya çıkması durumunda gerçekleşir. Noter, alacaklıya paranın alındığını bildirir ve talebi üzerine kendisine parayı verir. Para yatırma, MK'nun 291. maddesinin 1. fıkrasının ikinci kısmında belirtilen şekilde yapılmışsa, noter parayı alacaklıya taraflar arasındaki anlaşmada belirlenen şekilde verir. Gerçek ve tüzel kişilerin paralarının noter mevduatına yatırıldığı banka hesaplarına haciz, haciz ve borçlandırma işlemlerinin durdurulması yasaktır. Mevduata para kabulü, yükümlülüğün yerine getirildiği yerde noter tarafından yapılır. Noter mevduatındaki para, noterin ve (veya) gelininin mülkü değildir. MK'nun 291. maddesinin 1. fıkrasına göre borçlu, yükümlülüklerini yerine getirirken, kendisine borçlu olduğu parayı noter adına depozito koşulları ile ve kıymetli evrakları noter adına saklama koşulları ile ve yasama işlemleriyle belirlenen davalarda, mahkeme adına, teminatlara koyma hakkına sahiptir. Yükümlülük aşağıdaki nedenlerle yerine getirilemezse: 1) borcun ifası gereken yerde alacaklının veya ifayı kabul etmeye yetkilendirdiği kişinin bulunmaması; 2) alacaklının ehliyetsizliği ve bir temsilcinin bulunmaması; 3) özellikle alacaklı ile diğer kişiler arasındaki bu konudaki bir anlaşmazlıkla bağlantılı olarak, yükümlülüğün alacaklısının kim olduğu konusunda bir tereddütlerin olması;; 4) alacaklının ifayı kabul etmekten kaçınması veya kendi adına herhangi bir gecikme olduğunda; 5) borçlu ve alacaklı arasındaki noter tasdikli bir anlaşma, yükümlülüğü yerine getirmenin bir yolu olarak noter mevduatına para yatırmayı sağlıyorsa.

Borçlu, yükümlülüklerini yerine getirirken, noter adına depozito ve menkul kıymetler - noter adına saklama koşullarında ve belirlenen hallerde kendisinden alacağı parayı yatırma hakkına sahiptir. yasal düzenlemelerle - bir mahkeme adına, eğer yükümlülük aşağıdaki nedenlerle yerine getirilemezse: 1) alacaklının veya onun tarafından yetkilendirilen kişinin, yükümlülüğün ifa edileceği yerde bulunmaması; 2) alacaklının ehliyetsizliği ve temsilcisinin yokluğu; 3) özellikle bu konuda alacaklı ile diğer kişiler arasındaki bir anlaşmazlıkla bağlantılı olarak, yükümlülük kapsamında alacaklının kim olduğuna dair bariz bir kesinlik olmaması; 4) alacaklının ifayı kabul etmekten kaçınması veya kendi adına diğer herhangi bir gecikme. Görüldüğü üzere, notere para yatırmak için bu beş gerekçe kesinlikle yasalarla düzenlenmiştir. Bu

gerekçeler, Para Yatırma Tutarlarının Yatırılmasına İlişkin Metodolojik Tavsiyede ayrıntılı olarak açıklanmıştır³⁷⁹ . Metodolojik Tavsiyede yer alan açıklamaları ayrıntılı olarak incelemekte fayda var. Bu açıklamalar şöyledir:

Borcun ifası gereken yerde alacaklının veya ifayı kabul etmeye yetkilendirdiği kişinin bulunmaması;

KMK'nun 281. maddesine göre, ifa yeri, mevzuat veya yükümlülük şartları ile belirlenmemişse veya yükümlülüğün özünden veya ticari adetlerden anlaşılamıyorsa, ifanın: parasal bir yükümlülük için, yükümlülüğün ortaya çıktığı anda alacaklının ikamet ettiği yerde ve alacaklı tüzel kişi ise, yükümlülüğün ortaya çıktığı anda bulunduğu yerde yerine getirilmesi gerekir. Alacaklı, yükümlülüğün yerine getirildiği zamana kadar ikamet yerini veya ikamet yeri dışında bulunduğu yeri değiştirip borçluyu bilgilendirirse, yükümlülüğün yerine getirilmesi, yeni ikametgahında veya borç verenin bulunduğu yerde borcun ifa edilmesi gerekir. İfa yerinin değiştirilmesi nedeniyle ortaya çıkacak tüm masraflar hesaba dahil edilir. Vatandaşın ikametgahı, vatandaşın sürekli veya çoğunlukla ikamet ettiği yer olarak kabul edilir (KMK'nun 16. maddesinin 1. fıkrası). Tüzel kişinin bulunduğu yer, sürekli görevdeki organının bulunduğu yer olarak kabul edilmektedir (Medeni Kanunu'nun 39. maddesinin 1. maddesi). Bu şekilde, alacaklıların çeşitli nedenlerle yerlerini değiştirdikleri ve borçluların zorunlu olarak yükümlülüklerini yerine getirme fırsatına sahip olmadıkları durumlar oluşabilmektedir. Bu nedenle borçlu, borcunu notere tevdi etme hakkına sahiptir. Borcunun bu şekildeki davranışı ile yükümlülüğün yerine getirildiği kabul edilecektir.

Alacaklının ehliyetsizliği ve temsilcisinin yokluğu.

Uygulamada, alacaklıların mahkeme tarafından kanunen ehliyetsiz ilan edildiği ancak onlar için vasi tayin edilmediği ve borcun ifa tarihinin kanunen

³⁷⁹ Методические рекомендации по приятию в депозит денежных сумм, утверждены Решением Правления нотариальной палаты от 14 апреля 2021 года./ 14 Nisan 2021 tarihli Cumhuriyet Noterlik Dairesi Yönetim Kurulunun Kararı ile onaylanan para tutarlarının yatırılmasına ilişkin metodolojik öneriler <http://notariat.kz/images/stories>, (15.03.2022).

ehliyetsiz alacaklının vasinin bulunmadığı ana denk geldiği durumlarla karşılaşmaktadır.

Borçlu ile alacaklı arasındaki noter tasdikli bir anlaşmada, para yatırma hususunda düzenleme bulunması halinde, borçlu, yükümlülüklerini yerine getirirken, borçlu olduğu parayı noter adına emanet şartlarına koyma hakkına da sahiptir. Noter adına mevduat veya emanet şartıyla para veya menkul kıymetlerin yatırılması, yükümlülüğün yerine getirilmesi olarak kabul edilir. Adına para veya menkul kıymetlerin yatırıldığı noter, bunu alacaklılara bildirir. Bu durumların gerçekleşmesi halinde borçlu, borcu notere yatırma hakkına sahiptir ve böylece yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır.

1) Özellikle alacaklı ile diğerleri arasında, bu konudaki anlaşmazlıkla bağlantılı olarak, borcun alacaklısının kim olduğu konusunda fikir birliğinin bulunmaması.

Bu durum çoğunlukla Alacaklının ölümü halinde, gerçek mirasçının kim ve mirasçıların hangi oranda mirasçı olduğu konusunda bilgi eksikliğinin bulunması durumlarında ortaya çıkmaktadır. mevduattan para çekmenin temeli, noter tarafından verilen ve uygun borç verenin kim olduğunu gösteren bir miras hakkı belgesi, mahkeme kararı, vb olacaktır.

2) Alacaklının ifayı kabul etmekten kaçınması.

3) Bu duruma örnek olarak ev sahibini kiracı ile sözleşmesini yenilemekten kaçınmak için, lehine haklı bir sebep yaratmak amacıyla kira bedelini kabul etmekten kasten kaçınması davranışı verilebilir. Kiraya veren, sözleşme gereği edimi kasten kabul etmekten kaçınamaz. Bu halde kiracı, kira bedelini notere tevdi ederek borcundan kurtulma hakkına sahiptir. Borçlu ve alacaklı arasındaki noter tasdikli bir anlaşma, bir yükümlülüğü yerine getirmenin bir yolu olarak noter mevduatına para yatırmayı sağlıyorsa.

4) Müşteri, yapılan işin sonuçlarını kabul etmeyi reddederse, yüklenici, sözleşmeye göre, işin müşteriye devredilmesi gereken tarihten itibaren bir ay geçtikten sonra, bu sürenin bitimini müteakip müşteriye iki kez uyarı yaptıktan sonra, işin sonucunu satma hakkına sahiptir. Bu durumda, sözleşmede aksi belirtilmedikçe, müteahhit, kendisine yapılacak tüm ödemeler hariç tutarı müşteri adına noter

depozitosuna yatırma hakkına sahip olacaktır (Medeni Kanunu'nun 630. maddenin 7. fıkrası).

5) Müşterinin yapılan işin sonuçlarını kabul etmekten kaçınması veya kaçındığını gösteren davranışlarda bulunması durumunda, yüklenici, müşteriye yazılı olarak uyarır. Bu uyarının yapıldığı tarihten iki ay sonra, sözleşmeye konu olan şeyi makul bir fiyata satma hakkına sahiptir. Yükleniciye borçlu olan tüm ödemeler hariç olmak üzere gelirleri, Medeni Kanun'un 291. maddesine uygun olarak müşterinin adına noter depozitosuna yatırmak zorundadır (Medeni Kanunu'nun 649. maddesinin 1. fıkrası).

6) Alıcı, özel depolama koşulları gerektiren (bozulabilir) kargoyu teslim alma yükümlülüğünü yerine getirmekten kaçınması halinde, göndericinin bu tür kargoların nasıl imha edileceğine ilişkin talimatı bulunmuyorsa, depolamanın imkansız olduğu ve hasara yol açabileceği durumlarda, taşıyıcının malları satma hakkı vardır. Malların satışından elde edilen gelir, noter adına depozito şartlarına göre, taşıyıcıya ödenmesi gereken tutardan düşülerek ödenir (Medeni Kanunu'nun 699. maddesinin 3. fıkrası).

7) Menkul kıymetler piyasasında Medeni Kanunu'nun 291. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen sebeplerle yerine getirilemeyen bazı yükümlülüklerin yerine getirilme şartları Kazakistan Cumhuriyeti kanunları ile belirlenir.

Bu durumda mevduat yatırmabilmek için, taraflarca imzalanan ve noter tasdikli anlaşmanın var olması ve bu anlaşma doğrultusunda noter depozitosuna para yatırılması gerekir.

Noter tarafından borçludan teminat olarak kabul edilen parayı, alacaklıya havale edilmek üzere saklamak için, noter ikinci kademe bankalarda cari hesap açar. Noterlerin, nakit olarak para kabul etmesine ve ofisinde parayı saklamasına veya noterin kişisel hesaplarına para yatırılmasına izin verilmez. Noterlerin her bir mevduat işlemi için ayrı hesap açmasına ve borçlulardan gelen tüm paranın saklanacağı tek bir hesaba sahip olmasına izin verilir. Hesap açma masrafı ve ortaya çıkabilecek diğer masraflar, notere başvuran borçlu tarafından karşılanır. Gerçek ve tüzel kişilerin paralarını noter depozitosu koşullarına tabi tutan banka hesaplarındaki harcama işlemlerinin tutuklanması, icra edilmesi ve askıya alınmasına izin verilmemektedir. Noterin depozitosundaki para, noterin mülkü ve/ veya geliri

değildir. Buna göre banka bu hesaptan herhangi bir ücret talep etmez. Noter lisansının askıya alınması veya feshedilmesi durumunda, yerel adalet otoritesi ve yerel noter odasının ortak kararı doğrultusunda noter depozitosuna yerleştirilen para başka bir noterin depozitosuna aktarılır ve noter depozitosu banka tarafından kapatılır. Mevcut mevzuatta, noter mevduatındaki paranın saklama süresini düzenleyen bir kural yoktur.

Belirli bir mevduat işlemi için harekete geçmeye başlamanın temeli, borçlunun depozitoya para kabul etme beyanıdır. Dilekçe aşağıdaki gibidir.

Kime: Almatı şehrinin noteri Murtazina Kulyami Tukenovnaya

Kimden: 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri, Almatı şehiri, İİN 670201300540
Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Armandan

Dilekçe

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehiri,

Birinci haziran iki bin yirmi iki

Ben, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri, Almatı şehiri, İİN 670201300540, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman, KC NK'nun 85. maddesine göre noter Murtazina K.T.'nin depozitosuna 1.000.000 tenge tutarında nakit para yatırmasını rica ediyorum. Nakit, 15.07.2020 tarihli , yevmiye No 1412 Almatı şehiri'nin noteri Murtazina K.T.'nin tarafından tasdik edilen kredi sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi için noter depozitosuna yatırılır.

Alacaklı, 17.04.2001 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, Ospanov Azamat'dır.

Alacaklının adresi: Kostanay şehri, Kaldayakov caddesi, 72. ev.

Ospanov Azamattın parayı kabul etmekten kaçınması nedeniyle yükümlülük doğrudan yerine getirilemiyor.

Ben, vatandaş Sagynbayev Arman, noter tarafından, bunları noter depozitosuna yatırmış olan kişiye para iadesinin yalnızca alacaklının yazılı izni ile veya yasal olarak yürürlüğe giren mahkeme kararı temelinde kabul edildiğine dair bilgilendirildim.

Bu ifadenin metni benim tarafımdan okundu, içeriği benim isteğime uygun. Gerçekleştirilen noter eyleminin anlamı, önemi ve hukuki sonuçları benim için biliniyor, noter tarafından bana açıklandı.

İmza:.....

01 Haziran 2022. Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27.05.2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansı temelinde yürürlükte olan Almaty şehrinin noteri olan Murtazina Kulaymi Tukenovna, vatandaş Ospanov Azamat'ın benim huzurumda yapılan imzasının gerçekliğini tasdik ediyorum.

1413 numaralı sicile kayıtlı

Ödenen para 1623 tenge

Noter

Böyle dilekçe, Gelen Yazışmaların Tescil Defterine alındığı gün kaydedilmelidir. Noter, Devlet Kişiler ve Tüzel Kişiler Veritabanındaki Birleşik Noter Bilgi Sistemi aracılığıyla bireyler, tüzel kişiler ve müdürleri hakkındaki bilgileri kontrol etme hakkına sahiptir.

Noter, borçlunun noter depozitosuna para yatırma dilekçesini aldıktan ve para yatırma gerekçelerini kontrol ettikten sonra, noter, borçluya noterin hesabının bulunduğu bankaya hitaben bir muvafakat verir. Muvafakat böyle görünüyor.

Hesaba para yatırmak için Muvafakatname

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehiri,

Birinci haziran iki bin yirmi iki

Kime:.....Bankası AŞ

Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27.05.2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansı temelinde yürürlükte olan Almaty şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 670201300540, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman tarafından 01.01.1965 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 650101000020, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Ospanov Azamat'a olan yükümlülüklerin yerine getirmek için noter depozitosuna paranın yatırılmasına muvafakat ediyorum.

Banka detayları:

Özel noter Murtazina Kulyami Tukenovna

IIN 0000000000000

Hesap No.....

.....Bankası AŞ

Almatı şehiri, Dostık caddesi,105

Banka İdentik kodu

Noter imza mühür

Böyle dilekçe, Çıkış Yazışmaların Tescil Defterine kaydedilmelidir. Muvafakat iki nüsha olarak düzenlenir, bir nüshası noter dosyalarında saklanır ve diğeri banka için düzenlenir. Borçlu parayı yatırdıktan sonra notere para yatırıldığını teyit eden bir banka belgesi sunar. Ve noter para kabul etme belgesini borçluya verir. Örneği aşağıdaki gibidir.

Para kabul etme belgesi

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehiri,

Birinci haziran iki bin yirmi iki

Benim, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27.05.2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansı temelinde yürürlükte olan Almaty şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna tarafımdan, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 670201300540, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman'dan 01.01.1965 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 650101000020, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Ospanov Azamat'a devredilmek üzere, benim tarafımdan tasdik edilen, yevmiye No 624 kredi sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla, noter depozitosuna 1000000 tenge tutarında para kabul edildi.

1414 numaralı sicile kayıtlı

Ödenen para 1623 tenge

Noter

Noter Kanunu'nun 85. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, noter alacaklıya paranın alındığını bildirir ve talebi üzerine kendisine borçlu olan parayı verir. Kanun, alacaklıya bildirim süresini belirten bir norm sağlamaz. Bu durumda Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nun 7 günlük makul bir süreyi belirten 277. maddesinin uygulanabileceğini düşünüyoruz. Örneği aşağıdaki gibidir.

İhbarname

Almatı şehiri

01 haziran 2022

Çıkış No 255

Kime: Ospanov Azamat'a

İşbu belgeyle 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 670201300540, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Saginbayev Arman'dan kredi sözleşmesinin bir sonucu olarak size doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için noter depozitosu üzerinden 1.000.000 tenge tutarında para alındığını bildiririm. Para almak için, uygun bir dişekçe ile Almatı şehri, Medeu bölgesi, Dostyk Caddesi, ev 105, ofis 215 adresinde bulunan Almatı şehri noteri Murtazina Kulyami Tukenovna'ya başvurmalsınız.

Aynı zamanda, Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanununun 291. maddesinin 2. maddesine göre, noter veya mahkeme adına para veya menkul kıymetlerin mevduat veya saklama koşullarına yatırılmasının yükümlülüğün yerine getirilmesi olarak kabul edildiğini bildiriyorum.

Noter imza mühür

Depozitodan para verilmesi, imzasının gerçekliği noter tasdikli olan borç verenin talebi üzerine yapılır. Noter depozitosundan nakit para verilmesi, noter depozitosundan para transferi banka tarafından noter beyanına dayanarak yapılır. Örneği aşağıdaki gibidir.

Noterin alacaklıya para iadesi için bankaya dilekçesi

Çıkış No 256 Almatı şehiri 01 Haziran 2022

Kime:.....Bankası AŞ

İşbu ile Noter Murtazina Kulyami Tukenovna'nın IIN 000000000000, Halyk Bank of Kazakhstan AŞ'deki 0000000000000000 hesap numaralı mevduatından nakit olarak (hesaba transfer), 01.01.1965 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 650101000020, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Ospanov Azamat'a 1.000.000

tenge tutarında parayı, 01.02.1967 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, İİN 670201300540, Kazakistan Cumhuriyeti'nin vatandaşı Sagınbayev Arman ile yapılan Almatı şehrinin noteri Murtazina K.T. tarafından onaylanmış 525 sicil kaydı 25 Şubat 2022 tarihli bir kredi sözleşmesine dayanarak verilmesini rica ediyorum.

Noter

Noter İcra Yazıları Düzenler (KNK m. 92-1);

Borçludan para tahsil etmek veya diğer taşınır malları geri almak için, noter, borcu tespit eden gerçek bir belgenin sunulması üzerine, birleşik noter bilgi sistemi aracılığıyla, elektronik ortamda bir icra yazısını düzenler (KNK 92.1. maddesinin 1.fıkrası).

Noter tarafından icra yazılı emri düzenlenmesinin yasal dayanağı: NK'nun 34. maddesinin 1. fıkrasının 15-1 bendi, 14-1. bölümü ve noterler tarafından Noter İşlemlerinin Yapılmasına İlişkin Kurallar'ın 25-1. bölümü, 31 Mayıs 2021 tarihli Cumhuriyet Noterlik Dairesi Yönetim Kurulu'nun No 9 Kararı ile onaylanan icra yazışmalarının uygulanmasına ilişkin Metodolojik Önerileri'dir³⁸⁰.

Noterler tarafından noterlik işlemlerinin yerine getirilmesine ilişkin Kurallar'ın 217. paragrafında, icra yazısı kavramı, "İcra yazısı, alacaklıya borçludan belirli bir miktar parayı tahsil etmek veya taşınır mal talep etmek için gönderilen noter emridir." Şeklinde tanımlanmıştır. Görüldüğü gibi icra yazısı hazırlanırken, ya para tahsile konu olur ya da başka bir taşınır mal talep edilir, yani taşınmaz talep edilemez.

Borçlunun borcunu tespit eden orijinal belge üzerinde, noter icra notunun yürütülmesi hakkında bir not alır.

KNK'nın 92.1. maddesinin 2.fıkrası uyarınca, icra yazıtına dayanarak, borç aşağıdaki tartışılmaz gereksinimlere göre tahsil edilir:

1) Bir anlaşmazlığın çözümüne ilişkin anlaşmaların yerine getirilmesi de dahil olmak üzere, noter tasdikli bir işleme dayalı bir yükümlülüğün yerine

³⁸⁰ No 9 Cumhuriyet Noterlik Dairesi Yönetim Kurulunun Kararı, 31.05.2021, <http://notariat.kz>, (01.03.2022).

getirilmesi. Bu durumda, icra yazıtı noter tasdikli bir sözleşmenin (sözleşmenin) aslı veya kopyasının (para kredisi sözleşmeleri hariç) sunulması üzerine gönderilir;

2) Yazılı bir anlaşmaya dayanan bir yükümlülüğün vadesi gelmiş ve yükümlülüğün yerine getirilmediği borçlu tarafından kabul edilmişse, yürütme yazısı aşağıdaki belgelerin sunulmasıyla yapılır: orijinal sözleşmeler (satış, teslimat, sözleşme, nakliye, misilleme hizmetleri, depolama vb.);

- Borçlunun sözleşme kapsamında borcunu ödeme yükümlülüğünün gerçekleştiğini teyit ettiği belgeler (mal ve nakliye faturası, paket faturası, nakliye faturası, konşimento veya başka bir belge), mülkün (malların) devredilmesine ilişkin belge, her iki tarafça imzalanan (malların alınması, malların devri, malların miktar ve kaliteye göre kabul edilmesi vb.) belge, her iki tarafça imzalanmış işlerin (hizmetlerin) kabulünü belgeleyen belge (yapılan işlerin (hizmetlerin) kabul edilmesi ve diğerleri), fatura vb.;

-Borçlu tarafından borç tutarının yazılı olarak kabul edildiğini onaylayan belgeler (kurtarıcı ve borçlu tarafından imzalanan ve (varsa) mühürlü yerleşimlerin uzlaştırılması işlemi), borçlunun para ödeme yükümlülüğünün belirtildiği bir belgeye cevabı, kabul edilmiş bir ödeme talebi veya kanunun gereklerine uygun olarak düzenlenmiş ve yetkili bir kişi tarafından imzalanmış başka bir belge);

3) Noter tarafından yapılan ödememe, kabul etmeme ve kabul tarihi vermeme protestosuna dayalı bir yükümlülüğün yerine getirilmesi halinde,

4) Leasing sözleşmesi veya Kazakistan Cumhuriyeti kanunları uyarınca leasing konusunun talep edilmesi halinde; kira sözleşmesi, başvurunun yapılmasından en az bir ay önce kiracıya leasing konusunun olası iadesine ilişkin yapılan yazılı uyarı belgesi, kiracı tarafından kira ödemelerinin fiili ödemesini onaylayan belgeler ,icra yazıtının icrasına sunulur.

Kiraya veren, Finansal Kiralama Hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu'nun ³⁸¹ 24. maddesi uyarınca, aşağıdaki durumlarda tartışmasız olarak kiralama konusunu talep etme hakkına sahiptir: kiralama konusunun kiracı tarafından kullanılması, kiralama sözleşmesinin şartlarına veya kiralama konusunun amacına

³⁸¹ № 78 Закон Республики Казахстан от 5 июля 2000 года О финансовом лизинге, газета Казахстанская правда от 13 июля 2000 года N 175-176/ 78 sayılı Finansal kiralamaya ilişkin Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 5.07.2000, Kazakhstanskaya Pravda gazetesi 13.07. 2000, S. 175-176.

uygun değilse; kiracı, kiraya verenin kiralanan varlığa erişimini kısıtlamışsa; kiracı, sözleşmede öngörülen süreler içinde üst üste iki veya daha fazla kez kira sözleşmesi kapsamındaki kira ödemesini öngörülen tutarda ödemez ise.

5) Rehin sandığı tarafından borçlu ipoteğe sunulan kredinin geri ödeme süresinin sona ermesinden sonra kefaletle ilgili haciz hakkında, icra yazıtı düzenlemek için bir rehin makbuzu sunulur.

6) Ek masrafların tahsil edilmesi gereklilikleri dışında, Kazakistan Cumhuriyeti Konut İlişkileri Hakkında Kanunu tarafından onaylanan kat mülkiyeti tesisinin, ortak mülkiyetin bakımı için zorunlu masraflara katılmaktan kaçınan mülk sahiplerinden (apartman) masraflara ilişkin alacakların tahsili için aşağıdaki belgeler sunulur: talep sahibi yönetim şirketi ise onaylanmış hizmet sözleşmesinin bir kopyası; kamu hizmetleri için tarifelerin kurulmasına ilişkin belgelerin kopyaları (daire, konut dışı binalar sahiplerinin genel kurul kararından alıntı, tutanak); hizmet bedeli için borç tutarının hesaplanmasına ilişkin bir belge (borç tutarının hesaplanmasıyla tahsildar tarafından onaylanmış kişisel hesabın bir kopyası veya tahsildar tarafından onaylanan kişisel hesaptan bir ekstre). Belge, borcun ödeme zamanı, ücreti ödeme yükümlülüğünün tarihi, borcun tutarı hakkında bilgi içerir;

7) Fiilen tüketilen hizmetler (elektrik, gaz, ısı, su temini ve diğerleri) için kamu sözleşmeleri temelinde ve ödeme süresinin geldiği belirlenen tarifelere göre hizmetler için diğer sözleşmeler temelinde borç tahsilatı.

8) Kira sözleşmesi ile belirlenen süre içinde kira borcunun ödenmemesi nedeniyle, kira borcunu tahsil etmek için, kira sözleşmesi ve borç geri ödeme talebi sunulur.

9) Birleşik Birikimli Emeklilik Fonu'na zorunlu emeklilik katkı paylarının geri alınması da dahil olmak üzere, çalışana tahakkuk eden ancak ödenmeyen ücretlerin ve diğer ödemelerin geri alınması için şu belgeler sunulur: iş sözleşmesinin veya çalışma kaydının bir kopyası; genel müdür, muhasebeci (varsa) tarafından imzalanmış ve (varsa) kuruluşun mührü tarafından tahakkuk eden ücretlerin ödenmediğine dair işveren belgesi, tahakkuk eden ücretlerin ödenmediğine dair kanıt (maaş bordrosu kopyaları, maaş bordrosu C 1, gecikme belgesi vb.).

10) Katılım usulü uyarınca akdedilen uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin anlaşmaların yürütülmesi hakkında.

İcra yazısı talep hakkının ortaya çıktığı tarihten itibaren üç yılı içerisinde düzenlenir. KMK'nın 177. maddesi uyarınca, zamanaşımı süresi, “ bir kişinin hakkının veya yasal olarak korunan menfaatinin ihlalden kaynaklanan bir talebin karşılanabileceği süre” olarak tanımlanmıştır. Genel zamanaşımı süresi, üç yıldır. Belirli talep türleri için, yasal düzenlemeler, genel süreye kıyasla daha kısa veya daha uzun süreler belirleyebilir (Medeni Kanun'un 178. maddesi). Banka kredisi sözleşmelerinde talep süresi, beş yıldır. Kat mülkiyetinin ortak mülkünün bakımı için zorunlu giderlere katılım için bina (daire) sahiplerinin borçlarının geri ödenmesi talepleri, sınırlama süresine tabi değildir. (Konut İlişkileri Kanunun 50.maddesinin. 5 fıkrası) Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nun 180. maddesinin 2. kısmına göre, son teslim tarihi olan yükümlülükler için, talep hakkının doğduğu gün, ifa süresinin sona erdiği gündür.

İcra yürütme yazısı şunları içerir:

- 1) İcra yazısını düzenleyen noterin soyadı ve adının baş harfleri;
- 2) Alacaklının adı, doğum tarihi, ikamet yeri veya yerleşim yeri, kimlik numarası, tüzel kişiliğe ilişkin bilgiler, işyeri kimlik numarası, telefon numarası ve (varsa) e-posta adresi;
- 3) Borçlunun adı, doğum tarihi, ikametgahı veya yerleşim yeri, kimlik numarası (başvuru sahibi tarafından biliniyorsa), tüzel kişiye ait bilgiler, işyeri kimlik numarası, telefon numarası ve e-posta adresi (varsa));
- 4) Tahsil yapıldığı dönemin belirlenmesi;
- 5) Ceza ve faiz miktarını da gösterecek şekilde tahsil edilecek miktar veya talep edilecek mülkün özellikleri;
- 6) Tahsildar tarafından ödenen özel bir noterin noterlik işlemleri için devlet vergisi veya ödeme tutarının belirtilmesi;
- 7) İcra yazısının hazırlandığı tarih (yıl, ay, gün);
- 8) İcra yazısının sicile kayıtlı olduğu numara;
- 9) İcra yazısını düzenleyen noterin imzası ve mührü;
- 10) İcra yazısının iptali için başvuruda bulunma süresi ve prosedürü.

Noter, icra yazısının ifasını müteakip en geç bir sonraki iş günü içinde borçlunun e-posta adresine, bilinen son ikametgahına veya bulunduğu yer kaydına,

bir kopyasını teslim bildirimi ile teslimatın kaydedilmesini sağlayan iletişim araçlarını kullanarak bildirimde bulunur.

İcra yazıtının bir kopyası, borçlunun- aşağıda belirtilen adreslere belirtilen şekillerde gönderilirse, icra yazıtının borçlu tarafından alındığı kabul edilir:

1) Taraflar arasında yapılan sözleşmede belirtilen e-posta adresine;

2) Bilinen son ikamet adresi yerine, ailenin yetişkin üyelerinden biri tarafından, belirtilen adreste borçlu ile birlikte yaşayan başka bir kişi tarafından aldığı da dahil olmak üzere, teslim edilme bildirimi içeren bir taahhütlü mektupla; 3) teslimat tespitini sağlayan diğer iletişim araçlarını kullanarak.

Alıcıya, alıcıya teslim edilemediğine dair bir işaretin iade edilmesi veya kabul edilmemesi nedeniyle bildirimin geri gönderilmesi durumunda, icra yazısının bir kopyasının uygun şekilde gönderildiği kabul edilir.

Noter tarafından gönderilecek mektup, giden belgelerin kayıt günlüğüne kaydedilir.

Borçlu tarafından taleplere karşı yazılı bir itiraz beyanı sunulmadığı takdirde, İcra yazıtının bir örneğinin posta ile tebliğ edildiği veya başka bir iletişim vasıtası ile teslimin tespit edildiği tarihten itibaren on iş günü geçtikten sonra noter, alacaklıya icra memuruna sunulmak üzere icra yazısı verir.

Uygulamada, icra yazısı noter tarafından ENIS aracılığıyla icra edilmek üzere İcra Yargılama Organlarının Devlet Otomatik Bilgi Sistemine belirli bir icra memuruna veya bölgesel odaya gönderilir.

Borçlu, kendisine sunulan talep üzerine, on iş günü içinde yazılı bir itirazda bulunursa, noter, itirazın alındığı tarihten itibaren en geç üç iş günü içinde, icra metninin kaldırılmasına ilişkin bir karar verir.

İcra yazısına itiraz, borçlu tarafından şahsen yazılı olarak veya bildirimde bulunan posta yoluyla ya da noterin e-postasına gönderilerek notere sunulur. Gelen belgeler, kayıt defterine kaydedilir.

Noterin icra yazısını iptal etme kararına karşı itiraz yolu öngörülmemiştir. Ancak borçlunun itirazına rağmen, icra yazısının iptal edilmemesi halinde mahkemeye itiraz edilebilir.

İcra yürütme yazısı

Ben, Murtazina Kulyami Tukenovna, 27 Mayıs 2003 tarih ve 0001440 numaralı devlet lisansı temelinde hareket eden Almatı şehiri noteri, Kazakistan Cumhuriyeti Noterler Hakkında” Kanunun 92-1 maddesine dayanarak, bu belge kapsamında geri alma emri Sınırlı Sorumluluk Ortaklığı “GÜN Ltd”den (yönetici Ivanov Ivan Ivanovich), BIN 12359632255441, konum: Almatı, Dostyk Ave., bina 210, ofis 5, 050051. Sınırlı Sorumluluk Ortaklığı “Aydın Ltd” lehine (yönetmen Petrov Sergey Petrovich) , BIN 1708888855, yer: Almatı, Bokey Khan caddesi, bina 15, 09/05/2022-11/30/2022 dönemine ait, 97.504.000 tenge (doksan yedi milyon beş yüz dört bin tenge) tutarında borç. Ayrıca 311.201 tenge tutarındaki icra yazısı hazırlama masrafları da belirtilen tüzel kişi lehine tahsile tabidir. Geri kazanılacak toplam miktar 97815201 (doksan yedi milyon sekiz yüz on beş bin iki yüz bir) tenge’dir. Altı Kasım iki bin yirmi üç. Borçlu, icra yazısının bir nüshasının alındığı tarihten itibaren on iş günü içerisinde, belirtilen gereklere itirazını yazılı olarak bildirimde bulunarak, icra kararını veren notere gönderme hakkına sahiptir. Belirtilen talebe itiraz, borçlu tarafından notere şahsen yazılı olarak iletilir veya bir bildirimle posta yoluyla veya noterin e-postasına gönderilir ve gelen evrak günlüğüne kaydedilir. Tüzel kişi adına yapılan başvuru, ilk yönetici tarafından imzalanır ve tüzel kişiliğin (varsa) mührü ile mühürlenir. 1626 numarayla sicile kayıtlı

Yevmiye N

Ödenen para 307832 tenge

Noter

Uyuşmazlığı Çözmek İçin Hazırlanan Anlaşmaları Onaylar (KNK’nın 34. maddesinin 1. paragrafının 15-2 alt paragrafı);

Noterler Kanunu’na, “Uzlaşma Usulleri” bölümünü getiren, 31 Ekim 2015 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Yeni Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun kabul edilmesiyle eş zamanlı olarak noterlere anlaşmazlığı çözmek için anlaşma ları onaylama yetkisi verildi. Noterler Kanunu’nun 17. maddesinin 8. fıkrasına göre, noter, uzlaştırma işlemlerini yürütme hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılabilmesi için, noterin arabulucu olması şart değildir. Ancak uzlaştırmaya ilişkin prosedür,

Kazakistan Cumhuriyeti Arabuluculuk Hakkındaki Yasa temelinde yürütülmektedir. Arabuluculuk prosedürü, bu tür uyuşmazlıkların (çatışmaların) arabuluculuk prosedürüne katılmayan üçüncü şahısların ve mahkeme tarafından yetersiz veya kısmen ehliyetsiz olarak kabul edilen kişilerin çıkarlarını etkilemesi veya etkileyebilme ihtimalinin bulunması durumunda, uyuşmazlıklar (çatışmalar) için uygulanmamaktadır. Ayrıca, taraflardan birinin devlet kurumu olması durumunda, arabuluculuk prosedürü uygulanmaz³⁸².

Shaimerdenova'ya göre, Noterler Yasası'nda belirli bir uzlaştırma prosedürü öngörülmediği için, yasaya "Uzlaşma Prosedürleri" bölümünün eklenmesi gerekir³⁸³.

Anlaşma aşağıdaki gibidir.

Uyuşmazlığı çözmek için anlaşmalar
Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,
Haziran ayının ilk iki bin yirmi ikinci yılı
Biz, Ospanov Azamat, 17.04.2001 doğum yılı, doğum yeri Almatı şehri, İİN 170401300022, ikamet adresi: Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehir, Dostık caddesi, ev No 56, daire No 8, bundan böyle «Alacaklı», bir yandan, ve Saginbayev Arman, 01.01.1965 doğumlu, doğum yeri Almatı şehri, İİN 650101000020, ikamet adresi: Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehir, Elebekov sokağı, ev No 2, daire No 6, bundan sonra «Borçlu», öte yandan, birlikte "Taraflar" olarak adlandırılanlar, bu

³⁸² 401-IV sayılı Arabuluculuk hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu, 28.01.2011 / Kazakhstanskaya Pravda gazetesi, 5.02.2011, S. 42-43 (26463-26464).

³⁸³ ШАЙМЕНОВА, А.Б., "Примирительные процедуры в нотариальной деятельности", Информационная система Параграф, с.1-2./ SHAIMENOVA A.B., "Noterlik faaliyetlerinde uzlaşma işlemleri", Paragraf Bilgi Sistemi, ss.1-2 internette yayınlanma tarihi 24.02.2022, [253](https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38514088&pos=3;-45#pos=3;-45&doc_params=text%3D%25D0%25A8%25D0%2590%25D0%2599%25D0%259C%25D0%2595%25D0%259D%25D0%259E%25D0%2592%25D0%2590%2520%25D0%2590.%25D0%2591.%252C%2520%25D0%25B4%25D0%25BE%25D0%25BA%25D1%2582%25D0%25BE%25D1%2580%2520%25D1%2584%25D0%25B8%25D0%25BB%25D0%25BE%25D1%2581%25D0%25BE%25D1%2584%25D1%2581%25D0%25BA%25D0%25B8%25D1%2585%2520%25D0%25BD%25D0%25B0%25D1%2583%25D0%25BA%2520(PhD)%252C%2520%25D0%2520%25D0%25BE%25D0%25B3%25D0%25BB%25D0%25B0%25D1%2581%25D0%25B8%25D1%2582%25D0%25B5%25D0%25BB%25D1%258C%25D0%25BD%25D1%258B%25D0%25B5%2520%25D0%25BF%25D1%2580%25D0%25BE%25D1%2586%25D0%25B5%25D0%25B4%25D1%2583%25D1%2580%25D1%258B%2520%25D0%25B2%2520%25D0%25BD%25D0%25BE%25D1%2582%25D0%25B0%25D1%2580%25D0%25B8%25D0%25B0%25D0%25BB%25D1%258C%25D0%25BD%25D0%25BE%25D0%25B9%2520%25D0%25B4%25D0%25B5%25D1%258F%25D1%2582%25D0%25B5%25D0%25BB%25D1%258C%25D0%25BD%25D0%25BE%25D1%2581%25D1%2582%26mode%3Dindoc%26topic_id%3D38514088%26spos%3D1%26tSynonym%3D0%26tShort%3D0%26tSuffix%3D1%26sort%3D13&doc_pos=0, (04.07.2022).</p></div><div data-bbox=)

Anlaşmayı aşağıdaki şekilde imzalamışlardır:

1. Taraflar, Almatı şehri, Dostyk Caddesi, ev 222 adresinde yer alan tesisin kira sözleşmesinden kaynaklanan anlaşmazlığa ilişkin olarak, karşılıklı tavizler temelinde aşağıdaki şartlar altında bir anlaşma imzaladılar:

1) Borçlu, 2022 yılının sonuna kadar Alacaklıya 1.032.000 tenge tutarında borç miktarını ödemeyi taahhüt eder;

2) Kurtarıcı, 500.000 tenge tutarında cezanın ödenmesini talep etmeyi reddeder.

2.Bu Anlaşma, Tarafların gönüllülüğü ve iyi niyet ilkeleri temelinde uygulanabilir.

3. Bu Sözleşme gizlidir ve Taraflar aksini kabul etmedikçe üçüncü taraflara ifşa edilemez. Bu Sözleşmenin içeriği yalnızca Sözleşmede belirtilen eylemleri ve yasaların öngördüğü diğer durumları yerine getirmek için ifşa edilebilir.

4. Taraflar, anlaşmazlığın çözümünde bu Anlaşmanın imzalandığı gerekçesiyle verdikleri bilgilerin eksiksiz ve güvenilir olduğunu teyit etmektedir.

5. Gönüllü olarak yerine getirilmemiş bir anlaşma, bu dilekçenin beyanında, icra yazısı temelinde, KC Medeni Usul Kanunun 19. bölümünün kurallarına göre icra yetkisine tabidir.

7. Anlaşma, taraflar tarafından imzalandıktan sonra yürürlüğe girer ve Taraflar yükümlülüklerini yerine getirene kadar geçerlidir.

8. Noter tasdikli işlemin masrafları taraflar tarafından ikiye bölünür.

9. Bu Anlaşma, eşit derecede yasal olarak geçerli olan üç nüsha halinde yapılır, bir nüsha noter işlerinde kalır, her iki taraflar için bir nüshadan verilir.

İmzalar:

“01” Haziran 2022’de bu anlaşma, 27 Mayıs 2003 tarihli 0001440 sayılı devlet lisansı temelinde yürürlükte olan Almatı şehri noteri Murtazina Kulyami Tukenvona tarafından benim tarafımdan onaylanmıştır.

Anlaşma taraflarca benim huzurunda imzalandı.

Tarafların kimliği belirlendi, bunların geçerliliği doğrulandı.

No 255 kayıt defterinde kayıtlı

Ödenen para 22054 tenge

Noter

Noter Senetleri Protesto Eder (KNK'nın 34. maddesinin 1. fıkrasının 16 numaralı bendi);

KNK'nın 92. maddesi uyarınca ödememe, kabul etmeme ve kabul tarihi vermeme senet protestosu, 28 Nisan 1997 tarihli ve 97-1 Sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin Kazakistan Cumhuriyeti yasalarına uygun olarak yapılır. İşbu Kanun'un 84. maddesi uyarınca, Kazakistan Cumhuriyeti topraklarında bulunan gerçek ve tüzel kişiler, ilgili sözleşmede öngörüldüğü ve bu Kanuna aykırı olmadığı sürece, kendi aralarındaki yerleşimlerde, emre muharrer senet ve poliçe (kambio senetleri) kullanma hakkına sahiptir.

Bir poliçe (kambio senetleri), ibraz edildiğinde, ibraz edilmesinden belirli bir süre sonra, düzenlenmesinden belirli bir süre sonra veya belirli bir tarihte ödenmek üzere düzenlenebilir:

Görüldüğünde vadesi gelen bir poliçe, ibraz sırasında ödenir. Hazırlandığı tarihten itibaren bir yıl içinde ödenmek üzere ibraz edilmelidir. Poliçe çeken bu süreyi kısaltabilir veya daha uzun bir süre öngörebilir. Bu şartlar ciranta (bir senet devreden kişiler) tarafından azaltılabilir. Düzenlenme veya görülme tarihinden itibaren bir veya daha fazla aylık bir süre için düzenlenen bir poliçe, ödemenin vadesinin geldiği ayın ilgili gününde muaccel hale gelir. Belirli bir ayda karşılık gelen günün olmaması durumunda, ödeme için son tarih o ayın son günüdür. Düzenlenmesinden veya ibrazından itibaren bir buçuk aylık veya birden fazla buçuk aylık bir süre için bir poliçe düzenlenirse, önce tam aylar sayılmalıdır. Son ödeme tarihi ayın başı, ortası (Ocak ortası, Şubat ortası vb.) veya sonu olarak belirlenmişse bu ifadeler sırasıyla ayın ilk, on beşinci veya son günü anlamına gelir. "Sekiz gün" veya "on beş gün" ifadesi, bir veya iki hafta değil, sekiz veya on beş tam günlük süre anlamına gelir. "Yarım ay" deyimi, on beş günlük süreyi ifade eder.

Düzenlendiği yerin takviminden farklı bir takvimin kabul edildiği herhangi bir yerde, belirli bir günde ödenmesi gereken bir poliçenin vadesi, ödeme yeri takvimine göre belirlenmiş sayılır.

Başka bir vade tanımlaması veya ardışık ödeme koşulları içeren kambiyo senetleri geçerli değildir.

Vadesi olmayan bir emre muharrer senet, görüldüğünde ödenebilir olarak kabul edilir.

Senet borcunda doğrudan borçlular, poliçelerde (kambyo senetlerinde) poliçeyi kabul eden ve emre muharrer senette poliçe keşide eden kişidir.

Böylece, yukarıda anılan Kanunun 43. maddesinin 6. fıkrasına göre, ödeyici, senedi kabul edip etmemesine bakılmaksızın ödemenin sona ermesi veya ödeyenin malvarlığına haciz işleminin başarısız olması halinde, senet sahibi (senet hamili) ancak senedi ödeyene ödemesi için ibraz ettikten ve protesto yaptıktan sonra haklarını kullanabilir.

Doğrudan borçlulara karşı taleplerin temeli, alacaklı tarafından tutulan senedin kendisidir.

Diğer kişilerin, doğrudan borçlular tarafından bir senedin dolaşımında ödeme yapılmaması veya başka bir ihlalde, protestonun varlığına bağlı olarak rücu yükümlülükleri ortaya çıkar. Böyle bir protesto olmaksızın, rücu borçluları, senedin kendisinde aksi belirtilmedikçe veya Kanunda açıkça belirtilmedikçe, senetten sorumlu değildir. Böylece anılan Kanun'un 44. maddesinin 7. fıkrasına göre, ödeyen, poliçeyi kabul edip etmemesine bakılmaksızın müflis ilan edilirse, ve kabule tâbi olmayan bir senet üzerinde keşidecinin (police çekenin) müflis ilan edilmesi halinde, senet sahibinin (senet hamilinin) haklarını kullanabilmesi için mahkemece müflis kararı verilmesi yeterlidir. Poliçe çeken, ciranta eden veya kefil, belgede yer alan ve imzalanan “masrafsız ticaret”, “protestosuz” veya buna eşdeğer herhangi bir ibare ile rücu hakkının kullanılması için senet hamili, kabul etmeme veya ödememe halinde protesto yapmaktan muaf tutabilir (45. maddenin 1. fırası). Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin Kanunun 53. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, senedin vadesinden sonra otuz günden fazla süre boyunca mücbir sebep devam ederse, rücu yapılabilmesi için poliçenin ibrazı veya protestosuna gerek yoktur.

Bir senete noter tarafından ödeme yapılmaması, kabul etmeme, tarihsiz kabul durumunda protesto edilebilir:

Anılı Kanunun 43. maddesine göre, ödemenin kabul edilmemesi veya reddedilmesi, reddetme gerçeğini (kabul etmeme veya ödememe protestosu) belgeleyen bir eylemle onaylanmalıdır. Kabul etmeme halinde, protestonun kabul

edilmesi için belirlenen zaman sınırları içinde protesto yapılmış olması gerekir. Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin 23. maddesine göre, ödeme yapan kişi, ilk sunumu izleyen gün ikinci kez senedin kendisine sunulmasını talep edebilir. Bu durumda, ilk sunum dönemin son gününde gerçekleşmişse, protesto ertesi gün yine de yapılabilir. Ödeme yapılmaması için bir protesto ya senedin (poliçenin) ödeneceği gün ya da sonraki iki iş gününden birinde yapılmalıdır. Kabul etmeme protestosu, ödeme için ibrazdan ve ödememe protestosundan muaf tutar.

Noter, ancak senedi ödeme veya kabul için ödeyene sunulduktan sonra bir “senet protestosu” yapma hakkına sahiptir.

Noter, kambiyo mevzuatı normlarını kullanarak bir noterlik işlemi gerçekleştirmeden önce, sunulan belgeyi resmi nedenlerle kontrol etmeli ve gerekli tüm ayrıntıları içerdiğinden ve senedin kambiyo senedi vasfında olduğundan emin olmalıdır. Anılı Kanunun 1. maddesine göre bir kambiyo senedi şunları içermelidir:

- 1) Belgenin metninde yer alan ve bu belgenin düzenlendiği dilde ifade edilen “fatura” adı;
- 2) Belirli bir miktar para ödemek için koşulsuz bir emir;
- 3) Ödemesi gereken kişinin adı (ödeyen);
- 4) Ödeme süresinin belirtilmesi;
- 5) Ödemenin yapılacağı yerin belirtilmesi;
- 6) Ödemenin yapılacağı kişinin adı veya emriyle yapılacağı kişinin adı;
- 7) Senedin düzenlendiği tarih ve yer;
- 8) Senedi düzenleyen (police çeken) kişinin imzası.

Kanunun 74. maddesine göre, bir emre muharrer senet şunları içerir:

- 1) Metnin kendisinde yer alan ve bu belgenin düzenlendiği dilde ifade edilen “fatura” adı;
- 2) Belirli bir miktar para ödemek için koşulsuz bir taahhüt;
- 3) Ödeme süresi
- 4) Ödemenin yapılacağı yer;
- 5) Ödemenin yapılacağı kişinin adı veya emriyle yapılacağı kişinin adı;
- 6) Senedin düzenlendiği tarih ve yer;
- 7) Belgeyi düzenleyen kişinin (police çeken) imzası.

Bir poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi sebebiyle düzenlenecek protesto, poliçenin kendisine sunulduğu andan itibaren bir iş günü içinde noter tarafından üzerine uygun bir ibare konularak ve kabul edilmediğini veya ödenmediğini belgeleyen yazılı bir işlem düzenleyerek yapılır.

Kabule tarih verilmemesine itiraz, poliçenin kabul edilmemesinde protesto yapmak için belirlenen şekilde ve süreler içinde yapılmalıdır.

104 sayılı Noter Tarafından Tasdik Edilen İşlem Ve Kararların Formların, Şartalar Ve Belgeler Üzerindeki Tasdik Yazıların Onayı Hakkında 29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 68,69,70 numaralı Eklerine dayanarak protesto eylemlerinin örnekleri aşağıdaki gibidir.

Ödenmeyen bir emre muharrer senedi protesto etme eylemi

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,
ilk iki bin yirmi iki haziran

Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27 Mayıs 2003 tarih ve 0001440 sayılı devlet ruhsatına dayanarak hareket eden Almatı şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna, N 001510 emre muharrer senedinin yasal sahibi "Sat" Limited Şirketinin talebi üzerine Kazakistan'ın Almatı şehrinde 01 Ocak 2022 "ZHARKENT" Anonim Şirketi tarafından düzenlenen ve "ZHARKENT" Anonim Şirketi tarafından kabul edilen 1.000.000 (bir milyon) tenge tutarındaki 01 Haziran 2022 vadesi gelen, bana 01.06.2022 tarihinde ödememe protestosu yapmak için söz konusu senedi sunan, 01 Haziran 2022 tarihinde akseptör "ZHARKENT" Anonim Şirketine ödeme talebinde bulundum ve ödeme alamadım.

Yukarıdakilerle bağlantılı olarak ve Kazakistan Cumhuriyeti Kanununun "Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin " 43. Maddesinin rehberliğinde, yukarıdaki ödememe senedini kabul edene karşı protesto ediyorum.

251 numaralı sicile kayıtlı Ödenen para: 22054 tende

Noter (imza)

Ödenmeyen bir police (kambio senedi) protesto etme eylemi;

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,

ilk iki bin yirmi iki haziran

Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27 Mayıs 2003 tarih ve 0001440 sayılı devlet ruhsatına dayanarak hareket eden Almatı şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna, N 001510 poliçe senedinin yasal sahibi "Sat" Limited Şirketinin talebi üzerine Kazakistan'ın Almatı şehrinde 01 Ocak 2022 "ZHARKENT" Anonim Şirketi tarafından düzenlenen ve "KARYZBANK" Anonim Şirketi tarafından kabul edilen 1.000.000 (bir milyon) tenge tutarındaki 01 Haziran 2022 vadesi gelen, bana 02.06.2022 tarihinde ödememe protestosu yapmak için söz konusu senedi sunan, 02 Haziran 2022 tarihinde akseptör "KARYZBANK" Anonim Şirketine ödeme talebinde bulundum ve ödeme alamadım.

Yukarıdakilerle bağlantılı olarak ve Kazakistan Cumhuriyeti Kanununun "Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin " 43. Maddesinin rehberliğinde, yukarıdaki ödememe senedini kabul edene karşı protesto ediyorum.

251 numaralı sicile kayıtlı

Ödenen para: 22054 tende

Noter (imza)

Bir senedin kabul edilmeden protesto edilmesi;

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,

ilk iki bin yirmi iki haziran

Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27 Mayıs 2003 tarih ve 0001440 sayılı devlet ruhsatına dayanarak hareket eden Almatı şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna, N 001510 poliçe senedinin yasal sahibi "Sat" Limited Şirketinin talebi üzerine Kazakistan'ın Almatı şehrinde 01 Ocak 2022 "ZHARKENT" Anonim Şirketi tarafından düzenlenen vadesi sunumundan 30 gün sonra 1.000.000 (bir milyon) tenge tutarındaki, bana 01.06.2022 tarihinde Kabul edilmeden protestosu yapmak için söz konusu senedi sunan, "KARYZBANK" Anonim Şirketine kabul etme

talebinde bulundum.

Yukarıdakilerle bağlantılı olarak ve Kazakistan Cumhuriyeti Kanununun “Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin “ 43. Maddesinin rehberliğinde, söz konusu kabul edilmeyen senedi protesto ediyorum.

251 numaralı sicile kayıtlı

Ödenen para: 22054 tende

Noter (imza)

Tarihsiz kabule karşı protesto eylemi;

Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı şehri,

ilk iki bin yirmi iki haziran

Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27 Mayıs 2003 tarih ve 0001440 sayılı devlet ruhsatına dayanarak hareket eden Almatı şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna, yasal sahibi tarafından bana sunulan Kazakistan'ın Almatı şehrinde 01 Ocak 2022 “ZHARKENT” Anonim Şirketi ile düzenlenen 1.000.000 (bir milyon) tenge tutarındaki vade tarihi 21 Kasım 2002 olan N 001510 poliçe senedi, ödeyen “KARYZBANK” Anonim Şirketi tarafından 01.06.2022 tarihinde kabul tarihi belirtilmeden kabul edildiğin tasdik ediyorum.

Yukarıdakilerle bağlantılı olarak ve Kazakistan Cumhuriyeti Kanununun “Kazakistan Cumhuriyeti'nde Senet Dolaşımına İlişkin “ 24. Maddesinin rehberliğinde, kabulü tarihlendirmeyen söz konusu senedi protesto ediyorum.

251 numaralı sicile kayıtlı

Ödenen para: 22054 tende

Noter (imza)

Noter Belgeleri Ve Menkul Kıymetleri Depolamayı Kabul Eder (KNK 34. madde 17 fıkra);

Noter, envantere göre saklamak üzere, belge ve menkul kıymetleri kabul eder. Envanterin bir nüshası noterde kalır. Bir nüshası, belgeleri ve teminatları saklamak üzere teslim eden kişiye verilir.

Bir kişinin talebi üzerine, noter, uygun şekilde paketlenmişse, envantersiz belgeleri ve menkul kıymetleri kabul edebilir (paket, noter mührü ile yapıştırılmış, kendisi ve belgeleri ve menkul kıymetleri ibraz eden kişi tarafından imzalanmıştır). Bu gibi durumlarda noter ambalajın güvenliğinden sorumludur.

Belgeleri ve menkul kıymetleri saklama için teslim eden kişiye, bir sertifika verilir (Noter Kanunu 93. maddesi).

104 sayılı Noter Tarafından Tasdik Edilen İşlem Ve Kararların Formların, Şartalar Ve Belgeler Üzerindeki Tasdik Yazıların Onayı Hakkında 29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 20 numaralı Ekine göre Belgeleri ve menkul kıymetleri saklama için Sertifika aşağıdaki gibi oluşturulur.

SERTİFİKA

belgelerin kabulü hakkında

Ben, Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 27 Mayıs 2003 tarih ve 0001440 sayılı devlet ruhsatına dayanarak hareket eden Almatı şehrinin noteri olan Murtazina Kulyami Tukenovna, “Noterler Hakkında” Kanununun 93. maddesi temelinde Kostanay şehiri, Kaldayakov caddesi, 72. ev ikamet adresi olan, 17.04.2001 doğumlu, doğum yeri Almatı şehiri, Ospanov Azamat, 01 haziran 2022 tarihinde bana, Almatı şehiri Medeu ilçesi Dostık caddesi 215 ofisi aresinde 30 günlük bir süre için saklamak için belgeleri evantere göre teslim ettiğın tasdik ediyorum.

Saklamak için verenin kimliğı belirlendi.

No 521 sicile kayıtlı

Ödendiğı para 22054 ntyut

Noter (imza) Mühür

“Noterler Hakkında” Kanununun 94. maddesi uyarınca Saklanması için kabul edilen belge ve teminatlar, sertifika ve envanterinin sunulması veya mahkeme kararı üzerine onları teslim eden kişiye veya kanuni yetkili kişiye iade edilir.

Noter Deniz Protestoları Yapar (KNK 34. maddesi 18. fıkra);

Noterler Hakkında Kanunu’nun 95, 96 ve 97. maddeleri uyarınca, noter, gemi sahibinin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunması ile ilgili olarak delil sağlamak amacıyla, gemi sahibine karşı mülkiyet iddialarının sunulmasına dayanak olabilecek, geminin seyri veya gemide kalması sırasında meydana gelen olay hakkında gemi kaptanının beyanını kabul eder. Bir deniz protestosu başvurusu, olayın koşullarının bir tanımını ve kaptanın kendisine emanet edilen mülkün güvenliğini sağlamak için aldığı önlemleri içermelidir.

Deniz protestosu başvurusunda belirtilen şartların teyidi ile gemi kaptanı, ticari gemicilik mevzuatına uygun olarak, başvuru ile aynı anda veya limana veya limana girdiği andan itibaren en geç yedi takvim günü içinde, eğer olay limanda gerçekleşmişse, olayın meydana geldiği an, , gemi seyir defterini ve gemi seyir defterinden kaptan tasdikli bir alıntıyı gözden geçirilmek üzere notere sunmakla yükümlüdür.

Ticari deniz taşımacılığını düzenleyen mevzuata uygun olarak deniz protestosu başvurusu, geminin limana geldiği andan itibaren yirmi dört saat içinde yapılır. Öngörülen süre içinde bir protestoda bulunmak mümkün değilse, bunun nedenleri deniz protestosu başvurusunda belirtilmelidir.

Noter, kaptanın beyanına dayanarak, gemi jurnalinin verilerini ve ayrıca kaptanın kendisinin ve mümkünse geminin komuta kadrosundan en az iki tanığın ve gemi mürettebatından iki tanığın beyanlarını dikkate alarak, bir deniz protesto eylemi hazırlar, imzası ve mührü ile onaylar.

İyi havalarda gemi ambarı havalandırıldı. Fırtınalı havanın başlamasından önce, ambar kapaklarının sızdırmazlığı kontrol edilmeli ve kapakların iyi durumda olduğu tespit edilmelidir. Ambar kapakları sıkıca kapatılmalı ve deniz protestosu yapılana kadar açılmalıdır. 104 sayılı “ Noter tarafından tasdik edilen işlem ve kararların formların, şartalar ve belgeler üzerindeki tasdik yazıların onayı hakkında

“ 29 Şubat 2016 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın Emirinin 71 numaralı Ekine göre Deniz Protestosu eylemı aşağıdaki gibi oluşturulur.

Deniz Protestosu eylemı;

Kazakistan Cumhuriyeti, Aktau şehri, 1 Haziran iki bin yirmi iki

Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından verilen 05 Mayıs 2002 tarih ve 0002320 sayılı devlet ruhsatına dayanarak hareket eden Aktau şehrinin noteri Sarmanov L.N., Kyzyl Zhar”, Kazakistan Cumhuriyeti bayrağı, armatör: “Alau” şirketi , Aktau sicil limanı, sicil numarası: 0521, gemi kaptanı Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı Ospanov Azamat, 1 Ocak 1968 doğumlu, IIN 010168500213, yerli Aktau şehrinin ikametgahı: Kazakistan, Aktau şehri, mikro bölge 1, bina 58, daire 20, 31 Mayıs 2022'de Azerbaycan'ın Astara limanından geminin seferi sırasında meydana gelen olay hakkında başvurusunu kabul ettim.

Kaptana göre olay şu şekildeydi:

“Kızıl Zhar” gemisi 30 Mayıs 2022'de yerel saate göre saat 08.00'de 100 tonluk mandalina kargosu ile Astara limanından ayrıldı. 01 Haziran 2022 günü yerel saate göre saat 04.00'te Aktau limanına ulaştı.

31 Mayıs 2022'deki sefer sırasında gemi kendini fırtınalı koşullarda buldu, rüzgar kuvveti 5 noktaya ulaştı, dalgalar sürekli olarak güverteyi sular altında bıraktı ve kapakları tuttu. Güçlü bir fırtına nedeniyle, gemi tüm yapılarda ağır karışık yuvarlanma ve aşırı gerilim yaşadı.

Yolculuk başlamadan önce, gemi her bakımdan denize elverişli, mühürlü, su geçirmez, bu gemi ve yolculuk için gerekli her şeyle donatılmış olarak kabul edildi. Yüklemeden önce tüm kargo ambarları temizlendi, kurutuldu ve kargo uygun şekilde istiflendi. Yükleme sadece iyi havalarda gerçekleştirildi.

Geminin gövdesine ve yükün zarar görmesinden korkan kaptan, kötü hava koşullarına bağlı kayıp veya hasara karşı denizcilik protestosu ilan eder ve koşulların gerektirdiği yerde ve zamanda onu sunma hakkını saklı tutar. Deniz protestosunun teyidi olarak, gemi mürettebatı üyeleri arasından bir tanık listesi ve gemi kütüğünden ilgili alıntının bir kopyası ekte.

Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, 06/01/2022 tarihinde

yerel saatle saat 8'de kaptan tarafından bana sunulan seyir defterinin verileriyle tanıştım ve kaptanın kendisiyle ve gemideki tanıklarla görüştüm. Komuta personeli ve gemi mürettebatı olan iki tanık, olayın koşulları hakkında şunları gösterdi:

1. Ben, Kaptan - Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı Ospanov Azamat, bunu onaylıyorum: Deniz protestosunda belirttiğim her şeyden tamamen ben sorumluyum. Ben, kaptan ve tüm mürettebatım, geminin ve kargonun güvenliğini sağlamak için tüm önlemleri aldık. Ambarlar, deniz protestosunun açıklamasından önce açılmadı.

Kaptan: imza

2. Ben, kaptanın ikinci yardımcısı - Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı Arynov Yerzhan Ermekovich, 06/25/1968 doğumlu, Atyrau şehrinin doğum yeri, oturduğum adres: Atyrau şehri, mikro bölge 2, bina 5, Daire 9, yüklemenin sadece iyi havalarda yapıldığını ifade ederim. Ambarlar, deniz protestosunun açıklamasından önce açılmadı.

Kaptanın ikinci yardımcısı: imza

3. Ben, radyo operatörü - 10/05/1969, IIN 691005400032 doğumlu Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı Bolatov Bakhtiyar Sagyndykovich, oturduğum adres: Aktau şehri, mikro bölge 8, bina 62, daire 10, 31 Mayıs 2022'de gemi fırtınaya yakalandığını onaylıyorum. Protesto açıklanana kadar ambarlar açılmadı.

Radyo operatörü: imza

4. Ben, gemi tayfası, Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı Sarmanov Azat Bekovich, 02.01.1983, IIN 830102500220 doğumlu, oturduğum adres: Aktau şehri, mikro bölge 2, ev 20, daire 54, - 31 Mayıs 2022'de gemi fırtınaya yakalandığını onaylıyorum. Mandalina yüklemeyen önce ambarlar kurutuldu ve temizlendi. Protesto açıklanana kadar ambarlar açılmadı.

gemi tayfası: imza

5. Ben, gemi tayfası, Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşı Sadvakasov Kairat Serikovich, 06/12/1981 doğumlu, Zhambyl bölgesinin bir yerlisi, oturduğum adres: Aktau şehri, mikro bölge 7, ev 32, daire 12, - Fırtına başlamadan önce ambarların tüm kapaklarının sızıntılara karşı test edildiğini ve iyi durumda olduğunun tespit edildiğini onaylıyorum. İyi havalarda kargo havalandırıldı. Ambarlar, deniz protestosunun açıklamasından önce açılmadı.

gemi tayfası: imza
No 521 sicile kayıtlı
Ödendiği para 22054 ntyut
Noter (imza) Mühür

Noter Kanıt Sağlar (KNK 34. madde 19. fıkra);

İlgili tarafların talebi üzerine, bir uyuşmazlıkla ilgili olarak mahkemeye veya başka yetkili yetkili bir makama, kanıtların sunulması daha sonra imkansız hale gelecekse veya zor hale geleceğine dair güçlü nedenler varsa, noter gerekli kanıtları sağlar. Noter, ilgili kişilerin notere başvurduğu anda bir mahkeme veya diğer yetkili makamın işlemlerinde olduğu bir davada kanıt sağlamaz (KNK 98.madde 2. fıkra). KNK’nda “kanıt sağlamak” kavramı yoktur. Ama Cumhuriyet Noter Odası tarafından onaylanan Kanıt Sağlamak İçin Metodolojik Öneriler’e göre kanıtların sağlanması, herhangi bir yolla (duyu organları, fotoğraf, video ekipmanı vb.) kanıtı dayalı bilgilerin (başvuru sahibinin inandığı bilgi veya veriler) yasal olarak öngörülen şekilde sabitlenmesi (sabitlenmesi) ve daha sonra korunması, bilginin maddi ortama aktarılması (kağıt, fotoğraf, CD’ler, vb.) için operasyonel bir eylemdir ³⁸⁴ . Böylece noterin kanıtları kaydettiğini ya da tespit ettiğini söyleyebiliriz. Delillerin güvence altına alınmasına ilişkin yönergelere uygun olarak, delillerin yabancı bir devletin makamlarına sunulması halinde bu kural uygulanmaz. Bu durumda, ilgilinin başvurusu sırasında uyuşmazlığın yabancı devlet organlarıncı inceleniyor olup olmadığınınabakılmaksızın, delil tespiti gerçekleştirilir. Noter, ilgili kişiye, Kazakistan Cumhuriyeti mahkemesinde dava açıldıktan veya bir idari organ nezdinde inceleme yapılmaya başladıktan sonra delil sağlanması halinde, KNK’na göre noter tarafından tespit edilen delillerin geçerli olmayacağını açıklar. Kanıtları güvence altına almak için noterlik işlemi yaparken, noter kanıtın uygunluğu ve kabul edilebilirliği sorununu çözmez. Bu hususta inceleme yapma yetkisi davayı inceleyen mahkemeye aittir (KMUK’nun 16. maddesi). Noterler, yalnızca yasal öneme sahip

³⁸⁴ Методические рекомендации по обеспечению доказательств, утвержден решением Правления Республиканской нотариальной палаты 19 апреля 2022 г. №4 / No 4 sayılı Cumhuriyet Noter Odasının Kanıt sağlamak için Metodolojik önerisi, 19.04. 2022, (15.07.2022).

gerçekleri doğrularlar. Bu bağlamda noter, delillerin güvence altına alınmasına ilişkin usuli belgelerde değerlendirme ve yorum yapma hakkına sahip değildir. İlgili kişi, delil sağlanmasının gerekli olduğu durumları özetleyen, delil teşkil edecek nesne veya durumları belirten ve ayrıca mahkemeye veya diğer yetkili organlara henüz başvuruda bulunmadığını belirten bir beyanı, notere sunar. Noter, başvuruyu kabul ederken, başvuruda ilgili kişinin imzasının gerçekliğini tasdik eder. Delil sağlama konusuna her defasında noter tarafından özel durumlar dikkate alınarak karar verilir. Noter, kanıt sağlama ihtiyacına karar verirken, gelecekte kanıt elde etmeyi zorlaştıran veya imkansız kılan durumları tespit eder. Kanıt sağlamayı zorlaştıran veya imkansız hale getiren gerekçeler çok farklı olabilir. Delil tespiti kapsamında noter tarafından bir tanığın sorgulaması için geçerli nedenler, tanığın yurt dışına çıkacak olması, uzak bölgelere bir iş gezisine gidecek olması veya mahkeme oturumuna kişisel katılımının imkansızlığı olabilir. Kanıt sağlanması için önemli olan, gelecekte açılması muhtemel davada, davanın haklılığını ispat edecek değerlerin kaybedileceği algısıdır. Kanıt sunma olması durumunda, noter bu noterlik işlemini yapmayı reddeder ve ret kararı verir.

Noter, ilgili tüm kişilere kanıt sunma zamanını ve yerini bildirir, onların yokluğunda kanıt sağlama işlemlerini gerçekleştirmelerine engel değildir. Bildirim herhangi bir şekilde mümkündür. Telefon ve/veya mobil iletişimle, geri bildirimli postayla, SMS mesajı göndererek, e-posta, mektup, telgraf göndererek ya da telefonla bildirim yapılabilir. Acil durumlarda veya daha sonra davaya kimin taraf olacağını önceden belirlemenin imkansız olduğu durumlarda, ilgili taraflara haber verilmeden kanıt sağlanması mümkündür. Yazılı ve maddi delillerin sorgulanması veya incelenmesine ilişkin tutanakların, ilgili taraflara bildirilmeme nedenini gösterir. Bu durumda, yazılı ve fiziksel kanıtların sorgulama veya araştırma protokollerini, ilgili taraflara bildirilmemesinin nedenini belirtmektedir. Davaya katılan kimliği belirsiz kişilerin yokluğunda kanıt sağlamak, protokolün geçersiz sayılması için neden teşkil edebilir. Her özel durumda noter, acil durumların varlığını veya yokluğunu ve gelecekte tarafı belirlemenin imkansızlığının nedenlerini belirler. Bu tür haller ve/veya sebepler mevcut ise, bu noterlik işlemi başvuru gününde yapılmalıdır.

Noter, delil sağlamak için öncelikle maddi, yazılı ve elektronik delilleri inceler. Daha sonra vatandaşları sorgular. Son olarak gerekirse bilirkişi atanmasına ilişkin bir karar verir.

Yazılı ve fiziki kanıtlar, incelemeleri ile sağlanır. Notere teslim edilemeyen deliller, bulundukları yerde incelenebilir. Bu protokolde belirtilmelidir.

Yazılı ve maddi kanıtların incelenmesini sonuçlarına ilişkin olarak aşağıdaki hususları belirten bir protokol düzenlenir:

- 1) Muayenenin tarihi ve yeri;
- 2) Muayeneyi yapan kişi;
- 3) Denetime katılan kişiler hakkındaki bilgiler;
- 4) Noterlik eyleminin yerine getirilmesi için başvuran kişinin başvurusunun içeriği, noterin kanıt sağlamanın aciliyeti hakkında sonuca vardığı gerekçeler, ve gerekirse, olası taraflara ve ilgili taraflara noterlik işlemi hakkında önceden bilgilendirilmeyapılmamasının gerekçeleri;
- 5) Delil inceleme sonuçları.

Delil inceleme tutanağı, incelemeye katılan kişiler tarafından noter tarafından imzalanır ve noter mührü ile damgalanır. Protokolün bir nüshası, başvuru sahibine verilir, ikincisi noter arşiv fonunda kalır. Birden fazla yaprak üzerine düzenlenen protokol, numaralandırılmalı, yapıştırılmalı ve noter imzası ve mührü ile mühürlenmelidir.

Yukarıda değindiğimiz üzere, noter, delil sağlamak için vatandaşları sorguya çeker. Sorgu neticesinde, noter aşağıdakileri belirten bir protokol hazırlar:

- 1) Sorgulamanın tarihi, saati ve yeri;
- 2) Sorgulamayı yapan noterin soyadı, adı, lisans numarası ve tarihi ve eğer devlet noteri ise, devlet noterliğinin adı;
- 3) Sorguya katılan kişilerin soyadları, adları, doğum yeri, doğum yılı, ikamet yeri, kimlik numaraları;
- 4) Tanığın soyadı, adı, doğum yeri, doğum yılı, ikamet yeri, kimlik numarası;
- 5) Kasten yalan beyanda bulunmanın ve kanıt sunmayı reddetmenin sorumluluğu hakkında uyarı yapıldığına dair beyan;
- 6) Tanığın ifadesinin içeriği (sorulan sorular ve bunlara verilen cevaplar).

Kanıtların Güvence Altına Alınmasına İlişkin Yönerge'nin 13. maddesine göre, televizyon ve radyo yayıncılığı alanında ve internette kanıt sağlamak için başvuruda bulunurken, aşağıdaki noktalara özel olarak dikkat edilmelidir:

- Başvuru sahibinin televizyon ve radyo yayın hizmetlerinin sağlanması için anlaşma yaptığı yayın işletmecisine veya başvuruda detayları belirtilen işletmeciye, ilgili kişi olarak bildirimde bulunması gerekmektedir. Noterler, televizyon ve radyo yayıncılığı alanında kanıt sunarken, belirli bir cihazda görünümü ve yayını özel teknik bilgi ve beceriler olmadan görsel olarak izlenemeyen bir TV kanalının, yani maddi olmayan bir nesnenin denetimini gerçekleştirir. Bu bağlamda, TV kanallarının yeniden yayınlanması belirli bir faaliyet türü olduğundan, noterlerin, belirli bir operatörün sinyal kaynağının varlığını (yokluğunu) ve operatörün kablo altyapısı üzerinden daha fazla geçişini teyit edebilecek veya onaylayabilecek uygun niteliklere, yetkilere ve teknik araçlara sahip olan ilgili uzmanları (uzmanları) noter işlemlerine dahil etmeleri önerilir. Tartışmalı konuları önlemek için, yayın alanında kanıt sağlayan notere, başvuru sahibinin bina ve televizyon alıcısının sahibi olup olmadığının veya başvuru sahibi, mal sahibiyle yaptığı bir anlaşma temelinde bunlara sahip olduğunun ve bunları kullandığının kontrol edilmesi tavsiye edilir.

Yukarıda belirtildiği gibi, kanıt sağlamak için noter gerekirse bir muayene tayin edebilir.

Delil güvence altına almak için, davayı yargılamaya hazırlarken ve karar verilinceye kadar davanın değerlendirilmesi sırasında bilirkişi incelemesi yapılabilir. Yargılanmadan önce incelemenin sonuçlandırılması ile davaya katılan kişilerin bilgilendirilmesi gerekir. Bir muayenenin tayin edilmesi, gelecekte böyle bir muayenenin imkânsız veya zor hale geldiği durumlarda ilgili kişinin başvurusu üzerine noter tarafından başlatılır. İlgili kişinin muayenenin atanması için notere yaptığı başvurusunda, temel verilere ek olarak, muayene nesnesini, muayene türlerini, uzman için soruların listesini, muayene için belge ve materyallerin kapsamını belirtilmesi gerekmektedir. Muayene tayin edilirken noter ve ilgili kişiler, uzmana (bilirkişiye) sorulması gereken soru listesini onaylar, uzmanı (bilirkişiyi) veya adli muayene kurumunu belirler. Çözümü mahkemenin, cezai, idari işlemi yürüten organın yetkisinde olan hukuki konular bilirkişi incelemesine tabi tutulamaz.

Noter, Kazakistan Cumhuriyeti medeni usul mevzuatına uygun olarak maddi deliller ve örnekler hazırlar.

Çözümü mahkemenin, cezai, idari işlemi yürüten organın yetkisinde olan hukuki konular bilirkişinin iznine bırakılamaz.

Muayenenin tayin edilmesi ile ilgili noter, belirtilen bir Kararname çıkarır:

- 1) Kararın verildiği tarih, yer;
 - 2) Noterin soyadı, adı, lisans numarası ve tarihi, devlet noter ofisinin adı;
 - 3) Muayenenin atanmasını talep eden başvuranın soyadı, adı, doğum yeri, doğum yılı, ikamet yeri, kimlik numarası;
 - 4) Uzman görüşü gerektiren sorular;
 - 5) Bilirkişi incelemesini yapmakla görevlendirilen uzman kuruluşun adı.
- Sınav belirli bir kişiye emanet edilirse, soyadı, adı, ikamet yeri, iş yeri ve konumu belirtilir.

Karar, noter tarafından imzalanır ve mühür ile mühürlenir. Kararın bir nüshası başvuru sahibine verilir. Bir nüshası da, noter arşivinde kalır. Birden fazla kağıda düzenlenen karar, numaralandırılır, sayfaları bağlanır ve imza ve noter mührü ile mühürlenir.

Noter Tarafından Hazırlanan Elektronik Bir Belgenin Kağıt Üzerindeki Bir Belgele Eşdeğerliğini Noter Onaylar (KNK 99-1 maddesi);

Bir elektronik belgenin kağıt üzerindeki bir belgeye denkliğinin tasdik edilmesi; noter tarafından hazırlanan bir elektronik belgenin içeriğinin kağıt üzerinde notere sunulan bir belgenin içeriği ile kimliğinin teyidi anlamına gelir. Noter tarafından hazırlanan elektronik bir belge, eşdeğerliği noter tarafından onaylanmış kağıt bir belge ile aynı yasal güce sahiptir.

Basit yazılı olarak yapılan işlemler, kimlik belgeleri ve devlet organları tarafından Kazakistan Cumhuriyetinin mevzuatına göre elektronik ortamda düzenlenen belgelerle ilgili olarak elektronik bir belgenin, kağıt üzerindeki bir belgeye denkliğinin belgelenmesine izin verilmez.

Kağıt üzerinde bir belgeye eşdeğerliğini belgelemek için, elektronik bir belgenin üretimi, belgenin kağıt üzerine elektronik görüntüsünün alınması ve noterin elektronik dijital imzası ile onaylanması yoluyla, noter tarafından gerçekleştirilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan noterlik mevzuatı ve doktrininin karşılaştırmalı bir analizi ile noterliğin özünü ve rolünü açıklamaktır. Çalışmada noter kavramını, işlevlerini ve ilkelerini analiz edildi.

Modern noterlik bu ülkelerde, bir yandan devlet mekanizmasının bir parçasıdır, diğer yandan özgür meslek kişilerin birliğini temsil eder. İşlevlerinin yüksek sosyal önemi nedeniyle noterlik devletin kolluk sistemi ile yakın çalışır. Noterlik genellikle yargı üzerindeki yükü azaltan önleyici bir adalet kurumu olarak nitelendirilir.

Noterlerin önemi bu ülkelerde yüksektir. Noterlik, medeni hukuk ilişkileri konularının hak ve çıkarlarının güvenilir bir şekilde korunmasıdır. Noterlik süreci, merkezi yerin bağımsız bir yasal ilişki konusu olarak notere ait olduğu, özel yetkili organlar ve görevliler tarafından noter tasdiki ve belgelerin tasdik edilmesidir.

Noterlik faaliyetinin özellikleri şunlardır:

- Noterlik faaliyeti, kamu niteliğini vurgulayan devlet adına yürütülür;
- Noter serbest meslektir;
- Noter, tartışılmaz hukuki gerçekleri tasdik eder;
- Noterlik faaliyetinin yasal niteliği;

Noterin ana faaliyetleri, noterlik faaliyetlerinin özünü ve özgüllüğünü karakterize eden işlevlerine yansıtılır. Bir noterin ana işlevleri şunlardır:

-Yasallık işlevi.

- önleyici ve profilaktik; Böylece noter belgeleri, uyuşmazlıkların önlenmesine katkıda bulunur, bu da yargı ve kolluk kuvvetleri üzerindeki yükü azaltır.

- Tasdik etme. Noter tarafından tasdik edilen belgeler doğası gereği yasalıdır.

- Kanıt. Noterler kanıtları onaylayacaktır.

- Yasa (hak) koruyucu. Noter, yasaların çeşitli ihlallerini engellemek için kendi eylemleriyle yasayı korumak için çağrılır.

Yapılan çalışmaların sonuçlarını özetlemek gerekirse noterlik kurumunun ikili bir yapıya sahip olduğunu belirtmek gerekir. Noter kurumunun benzersizliği, iki yönü birleştirmesidir: kamu-yasal yönü ve özel hukuk yönü.

Noterlik enstitüsünün tanıtımı, devlet adına noter eylemleri gerçekleştirerek insan haklarını ve özgürlüklerini korumak için kamu işlevinin uygulanmasıdır.

Noterlik enstitüsünün özel olarak yasal niteliği, gerçekleştirilen noterlerin kendi tarafından bağımsız olarak ve devlet otoritesinden bağımsız olarak, vatandaşların ve tüzel kişilerin sivil toplum katılımcıları olarak hak ve yasal çıkarlarına sivil ciroya katılan kişiler olarak uyma alanındaki koruyucu işlevler tarafından belirlenir.

Rusya Federasyonu Noterlik Kanununda noterliğin tanımı yoktur. Bu Kanunun 1. maddesi şöyledir: “Rusya Federasyonu'ndaki noterlerlik, Rusya Federasyonu Anayasası, Rusya Federasyonu'nun kurucu kuruluşlarının anayasaları (tüzükleri), bu Temelleri uyarınca, Rusya Federasyonu adına yasal düzenlemelerin öngördüğü noterlik işlemlerini noterler tarafından gerçekleştirerek vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasını sağlamak için tasarlanmaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti Noter Yasası'nın 1. maddesine göre, “ Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki bir noter, noter eylemleri gerçekleştirerek bireylerin ve tüzel kişilerin haklarını ve meşru çıkarlarını koruyan nitelikli hukuki yardım sağlamak için yasal bir kurumdur (enstitüdür).”

Türkiye Cumhuriyet'nin mevzuatında noterliğin tanımı yoktur. Türkiye Cumhuriyet'nin 1512 sayılı Noterlik Kanunun 1. maddesine göre « Noterlik bir kamu hizmetidir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar».

Eserde gördüğümüz üzere Türk, Rus ve Kazak doktrininde noter terimi farklı şekillerde yorumlanmakta ve ağırlıklı olarak aşağıdaki anlamlarda kullanılmaktadır.

1) Noterlik bir kamu hizmetidir.

2) Noterlik - vatandaşların, tüzel kişiliklerin ve bir bütün olarak toplumun haklarını ve meşru menfaatlerini korumak için devletin işlevini yerine getiren bir organlar sistemi ve ayrıca kanunlar ile yetki verilmiş organlar sistemi.

3) Noterlik işlemlerinin gerçekleştirilmesi yoluyla vatandaşların ve tüzel kişilerin haklarının ve meşru çıkarlarının korunmasının yanı sıra sivil ciro istikrarını sağlamak için tasarlanmış hukuk enstitüsüdür.

Noterlik faaliyetlerini yürüten noter, taraflara belirli hak ve yükümlölükler verir, tartışılmaz hak ve olguları belgelendirir. Burada, noterin sivil ciro alanındaki yasal sorunların çözücüsü olarak yargı işlevi izlenebilir. Buna dayanarak, noterin kamu yetkilerine sahip bir sivil yargı organı olduğu varsayılabilir.

Türkiyede noterlik bir kamu hizmetidir. TNK’da “noter” kavramı ve noterin hukuki statüsü konusunda net bir kavram bulunmamaktadır. Türk noterliğinin özelliklerinden biri de noterlikler dört sınıfa ayrılır, noterler üç sınıfa ayrılır. Noter, üçüncü kategorideki noter olarak faaliyetine başlar. Görev süresi ve iş tecrübesine göre sınıflandırılırlar.

TNK 4.maddesi uyarınca birinci, ikinci ve üçüncü sınıf noterlikler, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaasına göre Adalet Bakanlığınca sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada, her noterliğin yetki çevresi içindeki nüfus, iş yoğunluğu ve noterlik geliri esas tutulur.

Türkiye’den farklı olarak Rusya ve Kazakistan’da noterlere ilişkin kanunlarda devlet noteri ve özel noter öngörülmektedir. Rusya ve Kazakistan’da, özel noterler bölgesel adalet organı tarafından rekabetçi bir temelde göreve atanmaktadır. Ve devlet noterleri devlet memurlarıdır ve adalet organı ile iş ilişkileri içerisinde. Özel noterlerin, kamu noterlerinden farklı olarak kimseyle iş ilişkisi yoktur; bir ilişkileri yoktur. Devlet noterleri adalet makamıyla bir iş sözleşmesi yapar. Ayrıca bu iki ülkede bazı noterlik işlemleri icra makamları’nın memurları ve kanunla noterlik işlemlerini yapmaya yetkili kılınan diğer kişiler tarafından da yapılabilmektedir.

Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan’da bazı noter işlemleri konsolosluk tarafından da yapılabilmektedir.

Rusya Federasyonu’nda noter 25 yaşından 75 yaşına kadar olan kişiler olabilir. Yani, Türkiye’de olduğu gibi, 21 yaşından itibaren staj yapmaya ve 65 yaşına kadar noter olarak çalışabilir yaş sınırının olduğu gibi, Rusya’da da bir yaş sınırının vardır. Kazakistan’da, Rusya Federasyonu’ndan farklı olarak, yaş sınırlaması olmaksızın 25 yaşına ulaşmış bir kişi noter olabilir. Kazakistan’da emekli olsa bile bir noter ömür boyu noter olarak çalışmaya devam edebilir.

Bununla birlikte, bazı farklılıklar da vardır. Kazakistan’da noterlik pozisyonuna başvuran kişi, yeterlik sınavlarını geçtikten sonra Adalet Bakanı

tarafından onaylanan Birleşik Program kapsamında³⁸⁵ staja tabi tutulur. Aksine Türkiye'de ve Rusya'da, tam tersine, staj yaptıktan sonra yeterlilik sınavları verilir. Rusya'da stajyerlik pozisyonuna başvuran ve Noterlik Kanunu'nun 19. maddesindeki şartları taşıyan kişi sayısının onaylanmış stajyerlik sayısını aşması durumunda, noter odası en hazırlıklı kişileri tespit etmek amacıyla sınav yapılmasına karar verir³⁸⁶. Ve Türkiye'den farklı olarak stajyer, staj ücretini noter odasına veya adalet makamına kendisi öder. Her üç ülkede de staj süresi bir yıldır. Staj süresi uzatılabilir. Türkiye'de staj süresi Türk Noterlik Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca altı ay uzatılabilmektedir. Rusya'da staj süresi uzatılabiliyor ancak ne kadar uzatılabileceğine dair bir gösterge yok. Türkiye'de staj süresinin kısaltılması için bir son tarih yoktur. Ancak Rusya ve Kazakistan'da staj süresi noter odası ve adalet makamının ortak kararıyla kısaltılabilmektedir. Rusya'da staj süresi, bölge organı ve noter odasının ortak kararıyla altı aylık stajdan sonra kısaltılabilir³⁸⁷.

Kazakistan'dan farklı olarak Türkiye ve Rusya Federasyonu'nda noterler, noter olarak çalışmaya başlamadan önce andiçerler. TNK'nun 37. maddesine göre, ilk kez noter olarak atanan kişiler, işe başlamadan önce kendilerine verilen görevi doğru ve tarafsız olarak yapacaklarına dair vicdan ve namusları üzerine bağlı bulundukları asliye hukuk veya münferit sulh mahkemesinde andiçerler. RFNK'nun 14. maddesi uyarınca, göreve ilk kez atanan noter, noterlik görevlerini hukuka ve vicdana uygun olarak yerine getireceğine, mesleki sırları saklayacağına ve noterlik görevini yerine getireceğine dair andiçerler. Ancak Rusya'da, noterlerin yemin ettiği yer kanunen düzenlenmektedir. Bana göre, yemin (andiçme) kurumu noterin devlete, topluma ve bireysel vatandaşlara karşı ahlaki ve hukuki sorumluluğunu tesis etmeye hizmet ettiğinden, böyle bir kuralın KNK'a dahil edilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin aksine, Rusya Federasyonu noterler arabuluculuk anlaşmasını tasdik ederler. Rusya Federasyonu'nda noter, RFNK'nun 59.1 maddesi uyarınca, 27

³⁸⁵ Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 31 января 2012 года № 36 Об утверждении Единой программы профессиональной подготовки стажеров./No 36 sayılı Stajyerlerin tek bir mesleki eğitim programının onaylanması üzerine Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanı'nın emri, 31.01. 2012, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1200007451>, (12.07.2022).

³⁸⁶ Приказ Министерства юстиции РФ от 29 июня 2015 г. N 151 "Об утверждении Порядка прохождения стажировки лицами, претендующими на должность нотариуса"/ No 151 sayılı "Noter görevini talep eden kişiler tarafından staj prosedürünün onaylanması üzerine" Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın emri, 29.06.2015, İnternet kaynağı: web sitesi: <https://base.garant.ru/71108048/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33>, (12.07.2022).

³⁸⁷ No 151 sayılı "Noter görevini talep eden kişiler tarafından staj prosedürünün onaylanması üzerine" Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın emri.

Temmuz 2010 tarihli N 193-FZ sayılı Federal Kanununda³⁸⁸ öngörülen arabuluculuk usulüne ilişkin anlaşmaya uygun olarak taraflarca varılan arabuluculuk anlaşmasını tasdik eder. Arabuluculuk sözleşmesi, profesyonel olarak faaliyet gösteren bir arabulucunun veya arabulucuların zorunlu katılımıyla onaylanır. Böylece noterin kendisi arabuluculuk yapmamakta, aksine arabuluculuk anlaşmasını arabulucuların katılımıyla tasdik etmektedir. Uyuşmazlığın mahkemeye veya tahkim kuruluna intikal edilmeden gerçekleştirilen arabuluculuk işlemi sonucunda taraflarca varılan arabuluculuk anlaşması, noter tasdikli olması halinde icrai belge niteliğindedir. Kazakistan'da ise noterler, Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından belirlenen şekilde onaylanan arabulucu eğitim programı³⁸⁹ kapsamında eğitimin tamamlandığını teyit eden bir belgeyi aldıktan sonra ve profesyonel arabulucuların siciline dahil edildikten sonra profesyonel temelde arabulucu olabilirler. Ayrıca, KNK'nun 34. maddesinin 15-2) fıkrası uyarınca Kazakistan'daki bir noter, anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin anlaşmaları tasdik etmektedir. Ayrıca, böyle bir anlaşmanın şartlarının ihlal edilmesi durumunda, noterin, Noterler Kanununun 92-1. maddesinin 2. fıkrasının 1. bendi uyarınca icra yazısı verme hakkı vardır. Böyle bir anlaşmayı tasdik ederek noterin profesyonel bir arabulucu olmaksızın arabuluculuk görevini yerine getirdiğini söyleyebiliriz.

Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan'da noterler, işlerinin usulüne uygun olarak eksik yapılmasından dolayı, işlerin yapılmamasından sebep oldukları zararlardan sorumludurlar. Ancak bazı farklılıklar var. TNK'nun 162 nci maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre;

Noterler, stajyerler, katipler ve memurlar tarafından yapılırsa dahi, işin yapılmaması veya yanlış veya eksik yapılması nedeniyle zarara uğrayanlara karşı sorumludurlar. Bu ismin harfi harfine yorumunu takip edersek, noterin suçlu olmasa bile, işin yapılmaması veya yanlış veya eksik yapılması nedeniyle zarara uğrayanlara karşı sorumlu olduğu ortaya çıkar .

³⁸⁸ Федеральный закон от 27 июля 2010 года N 193-ФЗ Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации). /193-FZ sayılı "Arabulucunun katılımıyla anlaşmazlıkların çözümü için alternatif bir prosedür (arabuluculuk prosedürü)" hakkında Federel Kanun, 27.07.2010, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_103038, (12.09.2023).

³⁸⁹ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 14 июня 2023 года № 244-НК «Об утверждении Правил прохождения обучения по программе подготовки медиаторов»/ 244-НК sayılı "Arabulucu eğitim programı kapsamında eğitimin tamamlanmasına ilişkin Kuralların onaylanması üzerine" Kazakistan Cumhuriyeti Bilgi ve Sosyal Kalkınma Bakanı'nın Emri, 14 Haziran 2023, İnternet kaynağı: web sitesi: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34131501&pos=23;-43#pos=23;-43, (07.09.2023).

Dolayısıyla Türk Noterlik Kanunu'nun 162. maddesi kusurdan bahsetmiyor. Buna karşılık, RFNK'nun 17. maddesi, ortaya çıkan sorumluluk nedeniyle kusurdun varlığını öngörmektedir. Özellikle, "özel noter, kanuna aykırı bir noterlik eyleminin gerçekleştirilmesi sonucunda bir vatandaşın veya tüzel kişinin mülküne kendi hatasından kaynaklanan zararlardan dolayı tam mülkiyet sorumluluğu taşır". Kazakistan'da KNK'u noterin sorumluluk türlerini basitçe listelemektedir. Böylece, Kanunun 24'üncü maddesinin 1 ve 2'nci fıkraları uyarınca, Noter ve bu Kanunla noterlik işlemleri yapmak üzere yetkilendirilen görevliler, hukuka aykırı eylemlerde bulunmaları halinde, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatıyla öngördüğü cezai, idari, maddi, disiplin ve diğer sorumlulukları taşırlar. Serbest çalışan bir noter, mesleki görevlerini ve etik standartlarını ihlal etmesi durumunda, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatı Noterlik Etik Kuralları uyarınca noter odası tarafından sorumlu tutulur".

Görüldüğü gibi Noterler Kanunu'nun 24. maddesinde kusurdan bahsedilmiyor. Ancak sorumluluk türlerini düzenleyen hukuk dallarına bakıldığında, kusurdun varlığı sorumluluğun zorunlu bir işaretidir. Örneğin, Kazakistan Cumhuriyeti medeni hukuku, hukuki sorumluluğun gerekli şartının kişinin kusurlu bulunması olduğu ilkesini izlemektedir. Dolayısıyla, KCMK 359. maddesinin 1. paragrafına göre "borçlu, kanun veya sözleşmede aksi belirtilmedikçe, suçluluk durumunda yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden ve/veya uygunsuz yerine getirilmesinden sorumludur". TNK'nun 38 maddesi uyarınca "noterler göreve başladıkları tarihten itibaren iki ay içinde, noterliğin bir yıllık gayrisafi gelirinin % 5'i nispetinde teminat verirler". Garanti parasının amacı, noterin görevi nedeniyle sebep olabileceği zararların yanı sıra, kendisine kesilebilecek cezaların karşılanmasıdır. Böyle hükümler RFNK'nda ve KNK'nda öngörülmemektedir. Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu Yönetmeliğinin 1. maddesi uyarınca Türkiye Noterler Birliği (TNB) TNK'nun 162.maddesinde yer alan hukuki sorumluluklarını karşılamak üzere Noterlerin Hukuki Sorumlulukları Fonu adı altında bir fon kurmuştur³⁹⁰. TNK'nun 38. maddesi kapsamında zarar görenleri korumayı hedefleyen teminat fonu karşısında, noterlerin 162 maddede öngörülen sorumluluklarına karlılamak üzere bir yönetmelikte " Türkiye Noterler Birliği

³⁹⁰ Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu Yönetmeliği, 1.02.1991, http://enoter_hukuk.tripod.com/icelnoterodasicjb/hukukisorumluluk.htm, (11.10.2023).

Hukuki Sorumluluk Fonu ” adı altında bir fon oluşturmuştur. Türk noterler ayrıca mesleki sigorta da yaptırabilirler ve mesleki sorumluluk Sigortası zorunlu değil.

Rusya Federasyonu'nda, noterlik faaliyetlerini yürüten bir noter için üç düzeyde hukuki sorumluluk sigortası bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bizzat noter tarafından yaptırılan zorunlu mali sorumluluk sigortasıdır. İkincisi, noter odası üyelerinin noter odası tarafından hukuki sorumluluk sigortasıdır. Bu durumda noterler - noter odası üyeleri için sorumluluk sigortası sözleşmesi kapsamında sigorta tazminatının ödenmesi, noter hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi kapsamında sigorta tazminatının yetersiz olması durumunda yapılır. Üçüncüsü ise noter odası üyelik aidatlarından, noter odası üyelik aidatının yüzde beşinden az olmamak üzere kesinti yapılarak oluşturulan tazminat fonudur. Tazminat fonundan ödemeler aynı anda aşağıdaki koşulların varlığında gerçekleştirilir: 1) noterin hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi kapsamında noterin uğradığı zararın tazmin edilmesi için alınan fonların yetersizliği; 2) noterlerin - ilgili noter odasının üyelerinin - hukuki sorumluluğuna ilişkin toplu sigorta sözleşmesi kapsamında noterin neden olduğu zararın tazmini için alınan fonların yetersizliği; 3) noterin kişisel mülkü pahasına noterin neden olduğu zararı telafi etmek için mahkeme kararının uygulanmasının imkansızlığı.

Kazakistan'da, noterlik işlemleri sonucu oluşan zararlardan kaynaklanan yükümlülükler için özel noterin hukuki sorumluluk sigortası sözleşmesi yapması gerekmektedir. Yani noterin sadece kişisel sigortası vardır. Türkiye, Rusya Federasyonu ve Kazakistan'da “noter” kavramı ve hukuki statüsü bulunmamakla birlikte, bu ülkelerin noterlere ilişkin kanunları incelendiğinde noterin devletin bağımsız bir temsilcisi olduğu sonucuna varabiliriz. Bu ülkelerde noterlik faaliyeti ticari bir faaliyet değildir.

Her üç ülke de Uluslararası Noterler Birliği 'nin üyesidir ve genel olarak onun ilkelerini takip etmektedir. Ancak Kazakistan'da noter sayısına ilişkin kota ilkesi 2012 yılında kaldırılmıştır. Bu kararın yakın gelecekte değişeceğini umuyoruz.

Kazakistan ve Rusya Federasyonu, 1993 yılında Hukuk, Aile ve Ceza Konularında Adli Yardım ve Hukuki İlişkiler Sözleşmesini imzaladı ³⁹¹. Bu

³⁹¹ Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам, заключена в г. Минске 22.01.1993года, вступила в силу 19.05.1994, для Российской Федерации 10.12.1994/ Medeni, ailevi ve cezai konularda hukuki yardım ve hukuki

Sözleşmenin 13. maddesi uyarınca, bu ülkelerden birinde, kendi yetki alanına giren bir kurum veya özel yetkili bir kişi tarafından, öngörülen biçimde ve resmi mühürle düzenlenen veya tasdik edilen belgeler, herhangi bir özel sertifika aranmaksızın kabul edilir. Örneğin, Kazakistan noterleri, Rusya Federasyonu noterleri tarafından tasdik edilen belgeleri üzerine apostil ilıstirmeden kabul etmektedir. Ve Rusya Federasyonu noterleri de aynısını yapıyor.

Kazakistan için üç ülkenin mevzuatının analizine dayanarak, KNK'da aşığıdaki değişikliklerin yapılmasının gerekli olduğunu düşünüyorum:

- Noterlerin kamu ve özel olarak bölünmesinin ortadan kaldırılması;
- noter yardımcılara imza hakkı vermek; -noter sayısına kota konulması gerekmektedir;
- Acil ihtiyaç halinde mevcut ve emekli noterlere mali yardım sağlayabilecek noterler için özel bir fon oluşturulması ve stajyerlerin noter stajının da buradan finanse edilmesi gerekmektedir.
- Noter olarak göreve başlarken noterin yemin etmesine ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

5 Ekim 2023 tarihinde Türk Dünyası Noterler Birliği kurulmasına ilişkin mutabakat zaptı Ankarada imzalandı. Birliğe üye Türk devletlerinin birinde yapılan noterlik işleminin, oluşturulacak entegrasyonla kendi ülkesinde yapılmış gibi hukuki sonuca imkan sağlayacağını aktaran Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanı Tunç, bu sayede Türk devletlerinden birinde düzenlenen bir vekaletnamenin, aynı anda diğer üye ülkede de işlem görebileceğini, böylece yurt dışı temsilciliklerinden vekaletname aslı göndermeye artık gerek kalmayacağını söyledi³⁹².

Elbette modern dünyada küreselleşme faktörünü hesaba katmalıyız. Ve noterlik bu bakımdan daha fazla gelişmeyi ve küreselleşmeyi gerektirmektedir. Kanaatimce, bu üç ülkedeki noterlerin hukuki faaliyetlerinin içeriğinin incelenmesi, noterlik sistemleri arasında etkileşimin sağlanması ve sonuçta ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi açısından iyi sonuçlar verecektir.

ilişkilere ilişkin Sözleşme, 22 Ocak 1993'te Minsk'te imzalandı, 19 Mayıs 1994'te Rusya Federasyonu için 10 Aralık 1994'te yürürlüğe girdi./ https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5942/d86852dc5d06472d046952a26663b3cbc79eae7d, (12.09.2023).

³⁹² TRT HABER, 05.10.2023, İnternet kaynağı: web sitesi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turk-dunyasi-noterler-birligi-kuruldu-800953.html>, (12.09.2023).

KAYNAKÇA

I. TÜRKÇE KAYNAKLAR

AKGÜNDÜZ A., "İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri", **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 14, 2009, ss.21-23.

ARSLAN, Ramazan, **Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı**, Ankara, 1974.

ATABEK, Reşat : "Noter; Mali Sorumluluk Sigortası", **TNBHD.**, S:3, 15.08.1994, s.16-20.

ATAR, Fahrettin, "Noter", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 33, 210-213, 2007.

BATMAZ, Orhan Mehmet, **"Noterlerin Hukuki Sorumluluğu"**, İstanbul, Vedat kitapçılık, 2015.

BATMAZ, Mehmet Orhan, **"NOTERLERİN HUKUKİ SORUMLULUĞU"**, (Yüksek lisans tezi) İstanbul, 2014.

BERKİ, Ali Himmet, **"Büyük Türk Hükümdarı İstanbul Fatih Sultan Mehmet Han ve Adalet Hayatı"**, Türkiye Adalet Akademisi Yayınlarında Birinci Baskı, Ankara, Ekim 2020, s.134 .

ÇETİN, Süleyman, ATEŞ, Derya, **"Avukatlık ve Noterlik Hukuku"**, 5.Baskı, Seçkin, Ankara, 2022.

DELİDUMAN, Seyithan, **"Medeni Usul ve İcra İflas Hukukuna Noter senetleri"**, NOTEV., Yayın No5, Ankara, 2001.

DELIDUMAN, Seyithan, **"Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri"**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,1999.

DOĞU, Engin, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Güvence", **Yargıtay Dergisi**, Temmuz 1979/3, s.579-610.

EKİNCİ, Ekrem Buğra, **"Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri"**, İstanbul, Arı Sanat Kitabevi, 2004.

EREN, Fikret, **"Borçlar Hukuku Genel Hükümler"**, C.I, B.6, İstanbul, 1998.

ESİRGİN, Seda Örsten, "OSMANLIDAN CUMHURİYETE NOTERLİĞİN GELİŞİMİ", **I. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, İstanbul, 2016 , ss.49-86

GELAL, Mehmet , "Noterliğin Tarihçesi", **TNBHD.**, S: 1, 15 Şubat 1974, ss. 27-50.

GEDİKLİ, Fethi, **"Katib-i Adllere Mahsus Sakk (Osmanlı Dönemi Noterlik İşlem Formülleri)"**, Ankara, Türkiye Noterler Birliği Yayını, 2012.

GÜRSEL, Nurettin, **"Noterlik Kanunu ve Uygulaması"**, Ankara, Güven Matbaası, 1972.

İBRAHİM, Abdülazim , "KLASİK DÖNEM OSMANLI HUKUKUNDA ŞERİYYE MAHKEMELERİ", **KIRIKKALE HUKUK MECMUASI**, C.2 S.2.2022, ss.578-601.

İLKER, Hasan Duman, "Dürüstlük Kuralı Nedir-Niçin Önemlidir?", Hits: 28134, 03.10.2021, **Arena Yazılım**, Avukat Web Sitesi, 04.05.2022.

KARTAL, Bilal, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Kusursuz Sorumluluk", **Yargıtay Dergisi**, C:24, S:3, Temmuz 1998, ss.340-355.

KAYA, S., "Mahkeme Kayıtlarının Kılavuzu: Sakk Mecmuaları", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. 3, S. 5, 2005, ss. 379-416.

KICALIOGLU, Mustafa, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu", **Ankara Noter Odası Abant Sempozyumu**, 17-19 Mart 2006, s. 79-90.

KURU, B., "**Hukuk Muhakemeleri Usulü**", B.6, C.I, İstanbul, 2001.

ÖRSTEN ESİRGİN, Seda, "Osmanlıdan Cumhuriyete Noterliğin Gelişimi", II. **Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, 2016 Aralık, C.II, ss.49-86.

ÖZÜYARI, Ruhi, "**Açıklamalı Noterlik Kanunu**", G.İkinci Baskı, Temmuz, 1975.

PULAŞLI, H., "Türk ve Alman Hukuklarında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu", **TNBHD.**, 1983, Sa. 39, ss. 10-16.

SARI, Suat, "**Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**", İstanbul, Beşir Kitapevi, 2004.

TANRIVER, Süha, "**Noterlik Hukuna İlişkin İncelemeler (1993-2011)**", Ankara, 2011.

TANJU, Fahrettin, "Noterlik Nedir?", **TNBHD**, S.21, 15 Şubat 1979, ss.13-19.

ULUKAPI, Ömer, "**Nöterlik Mesleği Noterlik Hak ve Yükümlülükleri**", 2 Baskı, Konya 2010.

ULUKAPI, Ömer, ATALI, Murat, **"Noterlik Hukuku"**, 3.Baskı, Konya, Mimoza Yayınları, 2013.

ÜNAL, Halit, "Şürût-Sukûk İslam Hukukunda Belge Tanzimi", **Diyanet Dergisi**, C. 22, S: 3, 1986.

II. RUSÇA ve KAZAKÇA KAYNAKLAR

АЛЕНОВА, А.Х., "Актуальные проблемы организации нотариального дела и функционирования нотариата в Республике Казахстан", **Вестник Института законодательства РК**, № 3 (15) 2009,, стр.48-51./ ALENOVA, A.H., "Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterlik işinin organizasyonu ve **noterin işleyişinin güncel sorunları**", **Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuat Enstitüsü Bülteni**, No. 3 (15) 2009, ss.48-51.

АЛПЫСБАЕВА, Айнур Маратовна, "Особенности возникновения и развития нотариата в период присоединения Казахстана к России", **Молодой ученый**, декабрь 2015, № 24 (104), с.693-695./ ALPYSBAYEVA, A. M., "Kazakistan'ın Rusya'ya katılımı sırasında noterlerin ortaya çıkışı ve gelişiminin özellikleri", **Molodoy učeniy**, No 24 (104), 2015/12, ss.693-695.

АНДРЕЕВА, Ю.А., "Система субъектов нотариальной деятельности", журнал **Научный Вестник Омской академии МВД России**, № 1 (36), 2010, с. 55-61./ ANDREYEVA, Yu.A., "Noterlik faaliyet konuları sistemi", **Rusya İçişleri Bakanlığı Omsk Akademisi Bilimsel Bülteni dergisi**, No. 1 (36), 2010, ss. 55-61.

БАСИН, Ю.Г., Сулейменов, М.К., **"Гражданское право"**, Том 1, Общая часть. Учебник для вузов (академический курс), отв. ред. М.К. Сулейменов, Алматы, 2013. / BASIN, Yu. G., SÜLEYMENOV, M. K., **"Medeni Hukuk"**, cilt 1., Genel bölüm, Üniversiteler için ders kitabı (akademik ders), sorumlu Editör SÜLEYMENOV, M. K., Almatı, 2013.

БАХАРЕВ, П.В., ДИОРДИЕВА, О.Н. , "Основы нотариата в Российской Федерации. Учебное пособие", Москва , Издательский центр ЕАОИ, 2011./

BAKHAREV, P.V., DIORDIEVA, O.N. , "**Rusya Federasyonu'ndaki noterlerin temelleri. Ders kitabı**", Moskova, EAOI Yayın Merkezi, 2011.

БЕГИЧЕВ, А.В., "**Нотариат: Учебник для бакалавров**", Проспект, 2018./

BEGICHEV, A.V., "**Noter: Lisans Ders Kitabı**", Prospekt, 2018.

БЕГИЧЕВ, А.В., "**Правозащитная деятельность нотариата в сфере соблюдения прав и законных интересов участников гражданского оборота при обеспечении доказательств**", диссертация на соискание степени доктора юридических наук, М., 2015./ BEGICHEV, A.V., "**Kanıt sağlarken sivil dolaşımdaki katılımcıların haklarına ve meşru menfaatlerine uyulması alanında noterin insan hakları faaliyeti**", Hukuk Doktoru derecesi için bir tez, M., 2015.

БИДЕЛЬМАНОВА, Ж., "Общие условия и практика передачи заявлений физических и юридических лиц другим физическим и юридическим лицам нотариусами", Научно-практический журнал Нотариальной палаты Республики Казахстан **Нотариальный вестник**, № 4, 2014, с.49- 50./BİDELMANOVA, J., "Gerçek ve tüzel kişilerin başvurularının noterler tarafından diğer gerçek ve tüzel kişilere devrinin genel şartları ve uygulaması", Kazakistan Cumhuriyet Noter Odasının bilimsel ve pratik dergisi **Noter Bülteni**, No. 4, 2014, ss. 49- 50.

БУРИБАЕВ Е.А., "Латинский нотариат в США", журнал **Вестник КазНПУ**, серия Юриспруденция, Алматы, 2017, No2(48), Алматы, 2017 с.175-181./BURİBAYEV E.A., "'ABD'deki Latin noterler", **Vestnik KazNPU dergisi**, Almatı, 2017, S. 2 (48), s. 175-181.

БУРИБАЕВ Е.А., "Нотариат и нотариальная деятельность в Республике Казахстан", Алматы, Жети Жаргы, 2014./ BURİBAYEV E.A., Kazakistan Cumhuriyeti'nde noterler ve noterlik faaliyetleri, Almatı, Jeti Zhargy, 2014.

БУРИБАЕВ Е.А., "Проблемы системы нотариата РК", **Вестник Института законодательства Республики Казахстан**, № 1 (17), 2010 г., стр.37-44./ Buribayev E.A., "Kazakistan Cumhuriyeti noter sisteminin sorunları", **Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuat Enstitüsü Bülteni**, No. 1 (17), 2010,s.37-44.

ГЕРАСИМОВ, В., "Потенциал нотариата не востребован", **Российская юстиция**, 2000, № 1, с.31-37. /Gerasimov, V., "Noterin potansiyeli talepte değil", **Rossiyskaya yustitsiya**, 2000, No. 1, ss. 31-37.

ГРУШНИКОВ, М.К., "Гражданский процесс: Учебник гражданского процесса", учебник под редакцией М.К. Грушникова, М., 2001/ GRUSHNĬKOV, M.K., "**Medeni usul: Ders kitabı**",.. Grushnikov M.K tarafından düzenlenen bir ders kitabı, Moskova, 2001.

ДЕРЮГИНА, Т.В., "Теоретические и практические проблемы толкования и применения категорий "убытки", "вред", "ущерб" ", журнал **Legal Concept**, 2018, том 17, № 1, с.9-14/DERYUGĬNA, T.V. , " "Kayıp", "Zarar", "Hasar" kategorilerinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin teorik ve pratik problemler", **Legal Concept dergisi**, 2018, Cilt 17, S. 1, ss.9-14.

ЖАНАБИЛОВА, А.Б., "К вопросу об имплементации латинской модели нотариата в национальные правовой системы", **Австрийский журнал гуманитарных и общественных наук**, Вена, 2016, №1, с.106-111. /ZHANABILOVA, A. B., "Latin noterlik modelinin ulusal hukuk sisteminde uygulanması konusunda", **Austrian Journal of Humanities and Social Sciences Dergisi**, Viyana, 2016, №1-2, ss.106-111.

ЖАНАБИЛОВА, А.Б., "Общая характеристика системы органов нотариата в Республике Казахстан", журнал **НАУКА И НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ**, № 3, 2014, стр.232-235./ZHANABILOVA Asel Bulatkazievna, "Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik organları sisteminin genel özellikleri", **BİLİM VE YENİ**

TEKNOLOJİLER dergisi, No. 3, 2014, ss. 232-235, <http://science-journal.kg/media/Papers/nntiik/2014/3/nntiik>, 2014, N3, ss.232-235.

ЖУЙКОВ, В. М. "Нотариат как институт превентивного правосудия: общие цели, принципы и полномочия", **Российская юстиция**, 1998. N 6, 7./ ZHUYKOV, V.: "Önleyici Adalet Enstitüsü olarak Noter: Genel Hedefler, ilkeler ve yetkiler", **Rossiyskaya yustitsiya**, 1998, No. 6-7.

ЗАЙЦЕВА, Т.И., Галеева Р.Ф., Ярков В.В., "Настольная книга нотариуса", в 2 томах Справочно-методическое пособие, М., Бек, 2004./ ZAITSEVA, T.I., Galeeva R.F., Yarkov V.V., **"Bir noterin el kitabı"**, 2 ciltte, М., BEK, 2004.

ЗИНУРОВ Р.Н., "Жети Жаргысы Тауке Хана как великий памятник права: правоприменительная практика, судебные иски и наказание", журнал **Проблемы востоковедения**, 2012 г., Республика Башкирия./ ZINUROV R.N., "Büyük bir hukuk anıtı olarak Tauke Khan'ın Zheti Zhargysı: yasal uygulama, yasal işlem ve ceza", **Doğu Araştırmaları Sorunları dergisi**, 2012, Başkırstan Cumhuriyeti.

ИВАНОВА, И.Г., "О правовой природе нотариата", журнал **Образование и право**, № 4, 2017./ İVANOVA, I.G. "Noterlerin hukuki niteliği üzerine," **Eğitim ve Hukuk dergisi**, Sayı: 4, 2017.

КАЛИНИЧЕНКО, Т.Г., "Нотариальное право и процесс в Российской Федерации: теоретические вопросы развития", М., 2010./ KALINICHENKO T.G., "Rusya Federasyonu'nda noterlik kanunu ve süreci", М., Norma, 2010.

КАШУРИН, Иван Николаевич, **"Нотариат в правовой системе Российской Федерации"**, диссертация ... кандидата юридических наук : 12.00.01, Москва, 2005./ KASHURİN, I.N., **"Rusya Federasyonu hukuk sistemindeki noterler, hukuk bilimleri adayının tezi"**, М., 2005.

КОЗУБ, Т.Р., **”Взаимодействие органов государственной власти и нотариата в Российской Федерации”**, Дис. ... канд. юрид. наук. М., 1996./ KOZUB, T.R. **”Rusya Federasyonu'nda devlet makamlarının ve noterin etkileşimi”**, Hukuk bilimleri adayının derecesi için bir tez, M., 1996.

КРАШЕННИКОВ, П.В., ЗАЙЦЕВА, Т. И. , ГОНГАЛО, Б. М., ЯРКОВ В. В., ЮШКОВА, Е. Ю. и др., **”Настольная книга нотариуса”**, 2-е изд., испр. и доп., WoltersKluwer, 2004./ KRASHENNIKOV P. V., ZAITSEVA T. I., GONGALO B. M., YARKOV V. V., YUSHKOVA E. Yu. ve diğerleri, **”Noter El Kitabı”**, 2. baskı, düzeltilmiş ve geliştirilmiş, Wolters Kluwer 2004.

КУЗЕМБАЙУЛЫ, А., АБЫЛ, Е., **”История Республики Казахстан, Учебник для ВУЗов”**, 4-е изд. перераб и доп., Астана, ИКФ «Фолиант», 1999 г. /KUZEMBAYULY, A., ABIL, E., **”Kazakistan Cumhuriyeti Tarihi: üniversiteler için ders kitabı”**, Astana: IKF “Foliant”, 1999.

ЛЕСНИЦКАЯ, Л.Ф., **”Нотариат в СССР”** 2-е изд. М.: Юрид. лит., 1990/ LESNITSKAYA L.F., **”SSCB'de Noter”**, 2. baskı. М.: Yurid. lit. 1990.

ЛИВШИЦ, Б. И., **”Исторические хроники российского нотариата”**, Москва, РИА «Внешторгиздат», 2003./ LIVSHITS, B.I., **”Rus noterinin tarihi kronikleri”**, Moskova, RIA "Vneshtorgizdat", 2003.

ЛЯПИДЕВСКИЙ, Н., **”История нотариата”**, М., Университетская типография (Катковъ и Ко), 1875./ LYAPIDEVSKY N., **”Noterlerin Tarihi”**, М., Üniversite Matbaası (Katkov ve Co.), 1875.

МАУЛЕНОВ, К.С., **”Научный взгляд на соответствие Конституции Республики Казахстан и другим нормативным актам, регламентирующим нотариальную деятельность проекта закона Минюста ”О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам нотариата и его Концепции”**, в

книге **Материалы научно-практической конференции** "Проблемы и пути совершенствования законодательства о нотариате", Астана, 2005, с.15-20./ MAULENOV K.S., "Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'na ve noterlik faaliyetlerini düzenleyen diğer düzenlemelere uygunluk hakkında bilimsel bir görüş Adalet Bakanlığı'nın "Noterliklerle ilgili bazı yasal düzenlemelerde değişiklik ve eklemeler ve Konsepti hakkında" kanun tasarısı", "Noterlerle ilgili mevzuatı iyileştirmenin sorunları ve yolları" **Bilimsel ve uygulamalı konferansın materyalleri**, Astana, 2005, ss.15-20.

МАЛЕШИН, Д.Я., Белов В.А., Анисимова А.А., **"Комментарий законодательства Российской Федерации о нотариате"**, Издательство Статут, 2018 г./ MALESHIN, D.Ya, Belov V.A., Anisimova AA, **"Rusya Federasyonu mevzuatının noter hakkındaki yorumu"**, Statut Yayınevi, 2018.

МЕДВЕДЕВ, И.Г., **"Настольная книга нотариуса" в 4 томах, Организация нотариального дела**(том 1), Статут, 2015/ MEDVEDEV, I.G., **"Noterin el kitabı 4 ciltte, Noterlik işinin organizasyonu"**, 1.cilt, M., Statut, 2015.

МИРОНОВ, А. Н., "Нотариат : учебное пособие", 3-е изд. испр. и доп., М., Форум-Инфра-М, 2015./ MIRONOV, A.N., "Noterler: ders kitabı.", М., Forum-INFRA-M, 2015.

МОЛЧАНОВА, Елена Александровна, **"Уголовная ответственность нотариусов за злоупотребление полномочиями"**, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Рязань, 2010/ MOLCHANOVA, Elena Aleksandrovna, **"Yetkilerin kötüye kullanılması için noterlerin cezai sorumluluğu"**, Hukuk fakültesi adayının yüksek lisans derecesi için tezi, Ryazan, 2010.

МОСКАЛЕНКО И.В., "Основные особенности правового статуса российского нотариата", **Нотариус**, № 2, 2006, публикация в интернете 25.11.2015 г., с.1-7./

MOSKALENKO, İ.V., "Rus noter statüsünün yasal düzenlemesinin temel özellikleri", **Noter**, 2006, N 2, internette yayın tarihi, 25.11.2015, ss.1-7.

МОХОВ А.А., РАБОЧИЙ П.П., "Ответственность нотариуса за причинение вреда", **Журнал Пробелы в российском законодательстве**, № 2, 2008 г., стр.334-335/ МОКНОВ, А.А, RABICHIY, P.P., "Noterin zarara neden olma sorumluluğu", **Rus Mevzuatındaki Boşluklar Dergisi**, No 2, 2008, ss. 334-335.

МУСИН В. А., ЧЕЧИНА, Н. А., ЧЕЧОТА, Д. М., "Гражданский процесс: учебник для студ. Вузов", под ред В. А. МУСИНА, Н. А. ЧЕЧИНОЙ, Д. М. ЧЕЧОТА. - М., Пбоюл гриженко, 2001/ MUSIN, V.A., CHECHINA I.A., CHECHOT, D.M., "Hukuk Usulü Muhakemeleri, Üniversiteler için Ders Kitabı", М., Pboyul grijenko, 2001

МЯГКОВА, Е.Л., "Правоохранительные органы", 2010, Институт экономики и права Ивана Кушнира, 2010-2023, электронные учебники онлайн./ MYAGKOVA, E.L., "Kolluk", 2010, Ivan Kushnir Ekonomi ve Hukuk Enstitüsü, 2010-2023, elektronik ders kitapları.

НОВИЦКИЙ, И. Б., "Принцип доброй совести в проекте обязательственного права", **Вестник гражданского права**, № 1, 2006./ NOWITSKY, I. B., "Zorunlu hukuk projesinde iyi vicdan ilkesi", **Vestnik grajdanskok prava dergisi**, 2006, No 1.

НОВГУМАНОВА, Г.С., "Сравнительно-правовой анализ нотариальной деятельности в Российской Федерации и Республике Казахстан: комплект лекций (учебное пособие)", Костанай, 2015/ (NOVGUMANOVA, G.S., "Rusya Federasyonu ve Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki noterlik faaliyetlerinin karşılaştırmalı yasal analizi: bir dizi ders (ders kitabı) ", Kstanay, 2015.

ПНЕПУ, Ж. Ф., Ягр Ж., **"Профессиональное нотариальное право"**, 4 е изд. / Перевод с фр. МЕДВЕДЕВА, И.Г., М., 2001./ PNEPU Zh.F., JAGR Zh., **"Profesyonel noter hukuku"**, 4. Baskı, Fransızca'dan çeviri MEDVEDEV I.G., Moskova, 2001.

РАЯНОВ, Ф.М., Миннихметов Р.Г., Пономарев Д.А., **"Право и законность в демократическом обществе"**, М., **Право и государство**, 2004./ Rayanov F.M., MINNIAKHMETOV, R.G., PONOMAREV, D.A., "Demokratik bir toplumda Hukuk ve Yasallık", М., **Hukuk ve Devlet**, 2004.

РЕШЕТНИКОВА, И.В., ЯРКОВ В.В., **"Гражданское право и гражданский процесс в современной России"**, Норма, 1999. /Daha fazla ayrıntı için bakınız: RESHETNIKOVA I.V., YARKOV, V.V., **"Medeni Hukuk ve Medeni Usul Hukuku modern Rusya"**, Norma, 1999.

РОМАНОВСКАЯ О.В. , **"Гарантии нотариальной деятельности"**, **Электронный научный журнал Наука. Общество. Государство.**, 2013 №2(2), с.1-8./ ROMANOVSKAYA, O.V., "Noter faaliyetlerinin garantileri" , Elektronik Bilim Dergisi **Bilim. Toplum. Devlet.**, 2013 No2(2), ss.1-8.

РОМАНОВСКАЯ, О.В., РОМАНОВСКИЙ, Г.Б., **"Нотариат в Российской Федерации: Проблемы развития"**, Санкт-Петербург, Юридический центр Пресс, 2004./ ROMANOVSKAYA, O.V., Romanovsky, G.B., **"Rusya Federasyonu'ndaki Noterlik: Kalkınma Sorunları"**, St. Petersburg: Yayınevi "Yuridicheskıy tsentr Press, 2004.

САМСОНОВ, В. В., ЕФИМОВА, В.В., **"Нотариат : курс лекций"**, М. : Экзамен, 2006./SAMSONOV, V.V., EFIMOVA,V.V., **"Noterler. Dersler"**, М., Ekzamen Yayınevi, 2006.

СУЛЕЙМЕНОВ, М.К., "Добросовестность в праве", **Информационная система Параграф**, 20.05.2014, с.1-6./ SULEYMENOV, M.K., "Hukukta dürüstlük", **Paragraf Bilgi Sistemi**, internette yayınlanma tarihi 20.05.2014, ss.1-6.

СУХАРЕВ, А.У., "Российская юридическая энциклопедия", М., 1999./ SUKHAREV, A.U., " **Rus Hukuk Ansiklopedisi**", М., 1999.

СЫЧЕВ, Олег Михайлович, "Регулирование отношений с участием частного нотариата в России : гражданско-правовой аспект", диссертация ... кандидата юридических наук , Краснодар, 2008.- 232 с./ SYCHEV, Oleg Mihayloviç, " **Rusya'da özel bir noterin katılımıyla ilişkilerin düzenlenmesi: medeni hukuk yönü**", tez ... Hukuk bilimleri adayı , Krasnodar, 2008.- 232 s.

ТАРБАГАЕВА, Е.Б., "Нотариат в Российской Федерации", СПб., 2001./ TARBAGAYEVA , E.B., " **Rusya Federasyonu'ndaki noterler**", Sankt-Peterburg, 2001.

ТЕРЕХОВ, Е.В., "История развития и становления нотариата", **Актуальные проблемы политики и права. Межвузовский сборник научных статей.** Пенза: Информ.-изд. центр ПГУ, 2012. Вып. 8. с.93 – 99/ TEREKHOV, E.V, "Noterin gelişim ve oluşum tarihi", **Siyaset ve hukukun güncel sorunları. Üniversiteler arası bilimsel makaleler koleksiyonu**, Inform yayınevi Penza Devlet Üniversitesi, 2012, Sayı 8, ss.93 – 99.

ТОКБОЛАТ, С. Т., "Общеимперская система нотариата в Туркестанском генерал-губернаторстве (на примере Сыр-Дарьинской области)", **Молодой ученый**, 2013, № 11.1 с.23-24/ TOKBOLAT, S. T., "Türkistan Valiliği'nde Genel İmparatorluk Noter Sistemi (Sır-Darya Bölgesinin örneğinde)", **Molodoy učeniy**, 2013, № 11.1, ss.23-24.

ТРЕУШНИКОВ, М. К., **”Гражданский процесс : учебник для вузов”**, под ред. М. К. Треушникова, 3-е изд., М., Городец, 2010./ TREUSHNIKOV, M.K., **” Hukuk Usulü Muhakemeleri: Ders Kitabı “**, 3. baskı, M.: Gorodets, 2010.

ФЕДОРНАК, О. А., **”Развитие электронного нотариата в Российской Федерации”**, **Молодой ученый**, 2020, № 43 (333), с. 258-260./ FEDORNAK, O. A., **”Rusya Federasyonu'nda elektronik noterin gelişimi”**, **Molodoy učeniy**, 2020, S. 43 (333), s.258-260.

ФЕМЕЛИДИ, А.М., **”Русский нотариат. История нотариата и действующее нотариальное положение 14 апр. 1866 г.”**, Издательство: СПб., Издание Я.А. Канторовича, 1902./ FEMELIDI, A.M, **”Rus noteri. Noterin tarihi ve 14 Nisan 1866 tarihli geçerli noterlik hükmün durumu”**. Yayınevi: St. Petersburg, I.A. Kantorovich'in baskısı, 1902.

ФИЛИМОНОВ, Ю., **”Нотариат — в исключительное ведение Российской Федерации”**, **Российская юстиция**, 1997, N 2, с. 31-32./ FİLİMONOV, Y., **”Noterlik- Rusya Federasyonu'nun münhasır yargı yetkisi altında”**, **Rossiyskaya yustitsiya**, 1997, N 2, ss. 31-32.

ФИЛИМОНОВ Ю., **”Нотариус – лицо должностное?”**, **Российская юстиция**, 1996, № 4, с.31-32/ FILIMONOV Yu., **”Noter memur mudur?”**, **Rossiyskaya yustitsiya**, 1996, No.4, ss.31-32.

ЧЕРЕМНЫХ Г.Г. , ЧЕРЕМНЫХ И.Г., **”Нотариальное право РФ: учебник”**, под редакцией Ю.А. Дмитриева, М., Эксмо, 2006./ CHEREMNYH G.G., CHEREMNYH I.G., **”Rusya Federasyonu'nun Noter Hukuku: ders kitabı”**, Yu.A. Dmitriev tarafından düzenlenmiş, Moskova, Eksmo, 2006.

ЧЕРЕМНЫХ, И.Г. , **”Российский нотариат: прошлое, настоящее, будущее”**, М., ОКТВ, 1999./ CHEREMNYKH, I.G., **”Rus noterliği: geçmiş, şimdi, gelecek”**, М., ОКТВ, 1999.

ЧЕРЕМНЫХ И.Г., **”Нотариальное права Российской Федерации, учебное пособие”**, Москва, 2016./ CHEREMNYKH, I.G., **”Rusya Federasyonu'nun Noter Hukuku: ders kitabı”**, Moskova, 2016.

ЧЕРЕМНЫХ, И.Г., **”Становление независимого нотариата России как института по осуществлению правоохранительной деятельности”**, Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук, М., 2007./ CHEREMNYKH, I.N., **”Rusya'da kolluk kuvvetlerinin uygulanması için bir enstitü olarak bağımsız bir noterliğin oluşumu”**: Hukuk Doktoru derecesi için bir tez özeti, М., 2007.

ЧЕРНИКОВ, А.Е., **”Правовая природа нотариата в современной России”**, **Управление общественными и экономическими системами**, 2018. N 1. С. 1 - 24. /CHERNIKOV, A.Ye., **”Modern Rusya'da noterlerin yasal doğası”**, **Sosyal ve ekonomik sistemlerin yönetimi**, N1, 2018, s.1-24.

ЧУКРЕЕВ А.А., **”Добросовестность в системе принципов гражданского права”**, **Журнал российского права**, 2002, № 11, стр. 79-88./CHUKREEV A.A., **”Medeni hukuk ilkeleri sisteminde dürüstlük”**, **Rus Hukuk Dergisi**, 2002, Sayı 11, s. 79-88.

ШАЙМЕНОВА, А.Б., **”Примирительные процедуры в нотариальной деятельности”**, **Информационная система Параграф, с.1-2**, SHAIMENOVA A.B., **”Noterlik faaliyetlerinde uzlaşma işlemleri”**, **Paragraf Bilgi Sistemi**, ss.1-2 internette yayınlanma tarihi 24.02.2022.

ШВАРЦ, Михаил Зиновьевич, **”Комментарий к законодательству Российской Федерации о нотариусах”**, доктор юридических наук, профессор Д.А.Отредактировано МАЛЕШИНЫМ, Статут, М., 2018/ SHVARTS, Mihaiş Zinovyeviç, **”Rusya Federasyonu'nun noterler hakkındaki mevzuatı hakkında yorum”**, Hukuk Doktoru, Profesör D.Ya.Maleshin tarafından düzenlendi., Statut, M., 2018.

ШВАЧКИНА, М.В., **”К вопросу о правовом положении нотариуса”**, **Вестник экономической безопасности МВД России**, 2009, № 5, с.123-125./SHVACHKINA, M.V., **”Bir noterin yasal statüsü sorununa”**, **Rusya İçişleri Bakanlığı Ekonomik Güvenlik Akademisi Bülteni**, 2009, No 5, ss.123-125.

ЩЕННИКОВА, Л.И., **”Принципы гражданского права: достижения цивилистики и законодательный эффект”**, **Цивилистические записки. Межвузовский сборник научных трудов**, М., Екатеринбург: Статут, Ин-т частного права, 2002, Вып. 2, с.216-224./SHENNOKOVA, L.I., **”Medeni hukukun medeni hukuk başarılarının ilkeleri ve yasama etkisi”**, Medeni Hukuk Notları: üniversiteler arası bilimsel makale koleksiyonu, Sayı 2, Moskova, Ekaterinburg, (Statut), 2002, s. 216-224.

ЯРКОВ, В.В., **”Нотариальное право: Учебник”**, 2-е издание, исправленное и дополненное, Статут, 2017, 269 с./ YARKOV, V.V., **”Noter Hukuku: Ders Kitabı”**, 2. baskı, değiştirilmiş ve geliştirilmiş, s.269.

ЯРКОВ, В.В., **”Публично-правовой характер нотариальной деятельности”**, **Российская юстиция**, №6, июнь, 1997, YARKOV, V.V., **Noterlik faaliyetinin kamu hukuku niteliği**, **Rossiyskaya yustitsiya**, No 6, 1997.

ЯРКОВ, В.В. , **”К проекту нового закона о нотариате”**, Нотариус, 1999, Юрист, 1999, №4. с. 3-10./ YARKOV, V.V., **Noterlerle ilgili yeni bir yasa taslağına**, **Noter dergisi**, Moskova, Yurist , 1999, No 4, ss.3-10.